

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

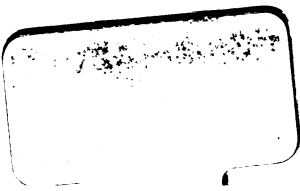
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

C 528,686

THE
WEAK AND GEMINATIVE VERBS
IN HEBREW

THE
WEAK AND GEMINATIVE VERBS
IN HEBREW

BY

ABŪ ZAKARIYYĀ YAḤYĀ IBN DĀWUD
OF FEZ

KNOWN AS

Ḥ A Y Y Ū Ġ

THE ARABIC TEXT NOW PUBLISHED FOR THE FIRST TIME

BY

MORRIS JASTROW JR., PH. D.,
Professor of Semitic Languages at the University of Pennsylvania

Published through the aid of the "Deutsche Morgenländische
Gesellschaft" and the "Société des Études juives"

LIBRAIRIE ET IMPRIMERIE
ci-devant
E. J. BRILL
LEIDE — 1897

~~~~~
IMPRIMERIE ci-devant E. J. BRILL à LEIDE.

TO

THE HON. MAYER SULZBERGER

A

TRIBUTE OF ADMIRATION AND FRIENDSHIP

press the hope that in Paris, where he spent almost the whole of his active career, some steps may be taken to perpetuate a name that shed so much lustre upon his adopted country.

The sentiment voiced by Joseph Derenbourg in his admirable introduction to the "Opuscules et Traités d'Abou-l-Walid Merwan Ibn Djanah" ¹⁾ (p. CXIX): "L'original arabe de l'œuvre grammaticale de Ḥayyoudj est encore inédit, et on peut le regretter" is probably shared by many Semitists. Ḥayyūg occupies so distinct a place in the history of Hebrew grammar that a sense of historical justice would of itself be sufficient to prompt a publication of his two important treatises ²⁾ in the form in which they were written ³⁾.

---

1) Paris, 1880. The editing of the Arabic text was done in collaboration with Hartwig Derenbourg.

2) The Arabic text of a third treatise dealing with the Hebrew vowels, the "Kitāb at-Tanqīḥ" was published by J. W. Nutt (שלשה ספרי תיקון) (London, 1870) as an appendix to his edition of Mōshe Ibn Gīkaṭilyā's Hebrew translation of the two treatises.

3) The Hebrew translation of the two treatises by Abraham Ibn Ezra was published as early as 1844 by Ewald and Dukes (Vol. III of the "Beiträge zur Geschichte der ältesten Auslegung und Spracherklärung des Alten Testaments", pp. 1—178). The earlier Hebrew translation by Mōshe Ibn Gīkaṭilyā was published by Nutt (see note 2) in 1870, together with an English translation. Gīkaṭilyā's version — altogether freer than that of Ibn Ezra — contains additions regarding which one may consult Peritz ("Zeitschr. f. d. alttest. Wissensch.", XIII, p. 76), Bacher (ib., XIV, p. 156) and Poznanski (ib., XV, pp. 132—137). The latter definitely establishes the fact that, with few exceptions, these additions actually emanate from Gīkaṭilyā.

Some fragments of the Arabic text of Ḥayyūg's two treatises have been published as follows: 1) by Bacher, "Grammatische Terminologie des Jehūdā b. Dāwīd Ḥajjūg" (Vienna, 1882), pp. 46—50, the general introduction to the "Kitāb al-Af'āl Dawāt Ḥurūf al-Lām"; 2) by myself, the first chapter of this treatise in the "Zeitschr. f. d. alttest. Wissensch.", V (1885), pp. 193—221; also *separatim*; 3) Selections from this same treatise (based in part on my edition), by Hirschfeld, "Arabic Chrestomathy in Hebrew characters", (London, 1892), pp. 37—50; 4) Peritz, "Ein Bruchstück aus J'hudah Ḥajjūg's arabischem Werke

The influence exerted by Ḥayyūḡ upon his age was profound. Through his theory that all Hebrew stems consist of no less than three consonants, and his recognition of the fact that the four vowel letters form ingredient parts of the stem, he cleared up the difficulties which the grammarians preceding him encountered, when discussing the irregular verbs in Hebrew. Whatever may be the verdict regarding his fundamental proposition, when viewed in the light of modern science¹⁾, the impetus given by him to a methodical and rational study of Hebrew grammar resulted in the production during the following centuries, of an extensive grammatical literature — in Arabic and Hebrew — that is sharply marked off by a superior scientific spirit, from that produced before the days of Ḥayyūḡ.

Now that the grammatical works of Ibn Ḡanāḥ have been published in the Arabic original²⁾, it is all the more imperative to have the Arabic text of Ḥayyūḡ's treatises at our disposal, since it is undeniable that

---

über die hebräischen Zeitwörter mit schwachen Stammlauten" in the "Zeitschr. f. d. alttest. Wissensch.", XIII, pp. 169—222.

1) It is perfectly absurd to speak of Ḥayyūḡ in the manner in which Prof. Sayce is in the habit of doing ("Hibbert Lectures", p. 425; "Zeitschrift für Assyriologie", II, p. 841). Sayce does not even know the correct form of Ḥayyūḡ's name. He persists in writing Ibn (*sic!*) Khayyuj and he has probably never read a line of this author.

2) a) His Hebrew Dictionary, the "Kitāb al-Uḡūl", by Neubauer, under the title "The Book of Hebrew Roots by Abu'l-Walid Marwan ibn Janāḥ otherwise called Rabbi Jonah" (Clarendon Press, Oxford, 1878—75). In connection with the edition, Bacher's important corrections ("Z. D. M. G.", XXXVIII, pp. 620—29, and XLII, pp. 307—10) should be consulted. — b) His grammar, the "Kitāb al-Lama'", by Joseph Derenbourg, in the "Bibliothèque de l'École des Hautes Études, Sciences philologiques et historiques", 66ème Fasc. (1886). A French translation based on this edition was published by Metzger, (81ème Fasc. of the same series (1889). — c) His miscellaneous grammatical treatises by Joseph and Hartwig Derenbourg, under the title "Opuscules et Trai-

Ġanāḥ, whether or not he actually enjoyed personal instruction¹⁾ under Ḥayyūḡ, is in a preëminent sense the latter's pupil.

Apart from the fact that the great advances made by Ibn Ġanāḥ in the treatment of Hebrew grammar are due, as he himself frequently acknowledges, to the new direction given to the study by Ḥayyūḡ, one of Ibn Ġanāḥ's works, the "Kitāb al-Mustalḥiḡ"²⁾, is, as the name indicates a "Supplement" to Ḥayyūḡ's treatises, embodying many valuable comments on Ḥayyūḡ and correcting errors made by him. Another treatise, the "Risālat at-Taḡrib wa-'t-Tašḥil"³⁾ was intended to serve the purpose of an introduction to Ḥayyūḡ's theories, while two others, the "Risālat at-Tanbīḥ"⁴⁾ and the "Kitāb at-Tašwiya"⁵⁾ are for the most part concerned with Ḥayyūḡ. It is manifestly impossible to properly understand those works abounding in quotations from Ḥayyūḡ's treatises, without consulting the Arabic text of the latter. The insufficiency of the two Hebrew translations becomes all the more patent, if we bear in mind that Dukes' edition of Ibn Ezra's version is exceedingly faulty, and that Ġiḡaṡilyā's version — so admirably published by Nutt — is an abridgment of Ḥayyūḡ and frequently quite independent of the original.

---

tés d'Abou-l-Walid Merwan Ibn Djanāḥ de Cordoue" (Imprimerie Nationale, Paris, 1880).

1) In my Dissertation (see p. VIII, note 3), pp. 10—11, I was inclined to answer this question in the affirmative, but Derenbourg, in his introduction to Ibn Ġanāḥ's "Kitāb al-Luma", p. IV, has convinced me that there is more to be said on the negative side. The question, however, is still an open one.

2) "Opuscles et Traités", pp. 1—246.

3) *Ib.*, pp. 268—342.

4) *Ib.*, pp. 247—267.

5) *Ib.*, pp. 343—379.

II.

It may be well to recall in this place the few circumstances that we know of Ḥayyūḡ's career and to sketch, briefly, the character of his works on Hebrew grammar.

Abū Zakariyyā Yaḥyā Ibn Dāwud Ḥayyūḡ¹⁾ was born in the city of Fez in Morocco, about the middle of the 10th century. He came at an early age to Cordova, settled there, and appears to have remained there till his death, which occurred early in the 11th century. Neither the year of his birth nor that of his death is known. Cordova was one of the centres of Jewish learning in Spain. The most celebrated grammarian of the place at the time that Ḥayyūḡ settled there, was Menahem ben Sarūḡ. The great opponent of the latter, Dunaš Ibn Labrat, though born in Fez, also resided at Cordova for a time. Ḥayyūḡ appears to have become the pupil of Menahem and in the bitter controversy that broke out between Menahem and Dunaš, we find Ḥayyūḡ espousing the cause of the former²⁾. Later in life, however, Ḥayyūḡ is himself obliged to step forward as an opponent of Menahem's grammatical theories; and he refers to Menahem in terms, whereof the occasional severity tempts one to suppose that the original views developed by Ḥayyūḡ isolated him from the adherents of Menahem. A characteristic contrast

---

1) For the sources of our knowledge of Ḥayyūḡ's career, I may be permitted to refer to my Dissertation, pp. 4—18. See also my article in "Hebraica", Vol. V, pp. 115 and 120, and Bacher in Winter und Wünsche, "Die jüdische Literatur seit Abschluss des Kanons", Bd. II, pp. 161—169.

2) Bacher, *ib.*, pp. 157—160, has now definitely established this point.

between Menahem and Dunaš is to be found in the strong advocacy on the part of the latter of what corresponds to the modern "comparative method" in the study of Hebrew, whereas Menahem maintains a rather hostile attitude toward appealing to the cognate Semitic languages for the explanation of Hebrew words and forms. There is a strong flavor of the modern spirit in Dunaš who insists upon the value of Arabic and Aramaic — and especially of the former — in the study of Hebrew. It is probably no accident that both, Dunaš and Ḥayyūg, were from Fez, where the Jewish scholars wrote Arabic and appear to have been in closer touch with Arabic literature than their colleagues in Spain.

At all events, Ḥayyūg's great advance over Menahem is due to the training he received in Arabic grammar. The life-work of Ḥayyūg may be described as an attempt to apply to Hebrew the methods perfected by the Arabic grammarians for the study of Arabic.

The greatest difficulty which the scholars preceding Menahem encountered when approaching the morphology of Hebrew was, to satisfactorily account for the divergences existing between the so-called "strong" and "weak" verbs. A hopeless confusion appeared to reign here in Hebrew; and much ingenuity was spent in endeavoring to discover the principles that controlled the conjugation of the weak verbs. The weakness of Menahem's position that there were stems in Hebrew containing three letters, two letters and one letter, respectively, was pointed out by Dunaš. But, although the latter was on the road to a solution of the problem it was left to Ḥayyūg to find the key.

The discovery which marked the beginning of a new era in the study of Hebrew grammar appears simple enough when viewed at this distance. Ḥayyūḡ maintained that all Hebrew stems consisted of three letters, but that when one of those letters was a "vowel letter", such a letter could be regarded as "concealed" in diverse ways in the various verbal forms.

To substantiate this thesis, he wrote a treatise upon which his reputation chiefly rests, the "Kitāb al-Af'al Dawāt Ḥurūf al-Lin" or "The Book of Verbs containing weak letters". The treatise consists of three parts. The first is devoted to verbs whose first radical is a weak letter, the second to verbs whose second radical is weak, and the third to verbs whose third radical is weak. Within each division, he furnishes us what he considered to be a complete list of the verbs belonging to the class in question, enumerates various forms or modes of the verb and, when necessary, adds brief comments and explanations. Preceding each division, the principles underlying the formation of the stems belonging to the division are systematically set forth in a series of introductory chapters.

As a supplement to this treatise, he wrote a second which he called the "Kitāb al-Af'al Dawāt al-Miṭlain" or "The Book of Verbs containing Double Letters" ¹⁾, in which he set forth the principles governing the verbs whose second and third radicals were alike. He furnishes a list of these verbs, together with the various forms of them occurring in the Old Testament.

---

1) Wright, "Comparative grammar of the Semitic languages", p. 227, uses the expression "geminatē". The "Century Dictionary" authorizes "geminative"—a term suggested (I believe) by Whitney.

It is these two treatises which I herewith publish. To enter upon a consideration of their merits and shortcomings is unnecessary. Suffice it to say that not only did Ḥayyūḡ's theories triumph over those of his predecessors and contemporaries, but the succeeding generations vied with another in sounding the praises of "the distinguished master" and "the chief of grammarians". It is not likely, however, that he himself lived to see this triumph, for Ibn Ḡanāḥ is obliged frequently to defend Ḥayyūḡ against the attacks of critics. Indeed, the fact that Ibn Ḡanāḥ was forced to write controversial treatises is a sufficient proof of the opposition that Ḥayyūḡ at first encountered. But apart from his chief discovery or theory, Ḥayyūḡ displays, especially in the introductory chapters to the various divisions of his treatises, a mastery of the intricacies of Hebrew grammar which is truly surprising. Nothing apparently escapes his keen gaze and what is even more remarkable, he handles his subject in a manner that approaches the scientific spirit of modern times. Thoroughly modern is his successor Ibn Ḡanāḥ.

There is much in Ḥayyūḡ's treatises which is still of value. Subsequent writers as Ibn Ḡanāḥ, Abraham Ibn Ezra, Parḥon and the two Kamḥis exploited him thoroughly, not to speak of the two Hebrew translations made of his treatises. His fame and the knowledge of his works extended even to distant Babylonia. If the material furnished by him in the introductory chapters to the divisions of his two treatises were to be arranged systematically, we would have a tolerably complete Hebrew grammar; and this grammar would differ from a modern treatise chiefly in the *manner* of putting principles, not in the principles themselves, of

which Ḥayyûḡ had a remarkably clear grasp. His view of the function and pronunciation of the Šewā (pp. 5—7 of the text) may be instanced as an illustration of Ḥayyûḡ's method at its best. Moreover, throughout his exposition, there are scattered valuable suggestions affecting the interpretation of certain Biblical passages. But after all, his chief claim to being remembered rests upon his accomplishments in the domain of Hebrew grammar. He marks in every sense the beginning of a new era, and the indebtedness of modern scholarship to him is indexed by the technical terms still employed in our Hebrew grammars, most of which are simply Hebrew translations of the Arabic terms employed by Ḥayyûḡ¹).

It was from the Arabic grammarians, as already intimated, that Ḥayyûḡ obtained his method of investigation, and his skill in adapting the principles and grammatical terms devised by the Arabic scholars to Hebrew, forms the basis of his success in clearing up the mysteries of the Hebrew verbs. So e. g. his treatment of the Šewā above instanced betrays the partial adaptation of the principle of the Arabic *imāla* to Hebrew.

III.

Besides the two treatises on the verbs, Ḥayyûḡ wrote a monograph "Kitāb at-Tanḡīṭ" or "The Book of Punctuation". This work, which appears to have been written before his two chief treatises, is an attempt to set forth the features underlying the Massoretic use of the vowels and of the word-tone. In this little work²), he deals

1) See Bacher's "Die grammatische Terminologie Jehûdā b. Dāwīd Ḥayyûḡ's" (Vienna, 1882).

2) The Hebrew and Arabic texts together with an English translation published by Nutt (see p. VIII, note 2).

Quite recently, Dr. Harkavy of the St. Petersburg Library has been fortunate enough to discover among the manuscripts of the great collection under his charge four pages of Ḥayyûḡ's "Kitāb an-Natf".¹⁾

The fragment is inserted in the middle of a grammatical commentary on the Books of Kings. Harkavy furnishes a specimen passage of the fragment, which besides removing all doubts as to the correctness of the identification, bears out the statement of "Tanḥûm Yerûšalmî" as to the general character of the work. Harkavy promises further details regarding this document, and we may look for a complete publication of it in the near future²⁾.

As I also propose to publish in a forthcoming number of the "Revue des Études juives", the glosses from the "Kitāb an-Natf" to which Dr. Neubauer was the first to call attention, scholars will soon be able to form an intelligent judgment regarding this book. I may say here that those glosses — seven in all — seem to show that Ḥayyûḡ embodied in his remarks on the weak and geminative verbs occurring in the passages selected by him, comments of a more general character, without, however, passing beyond the limits of purely grammatical exegesis.

IV.

My edition is based upon the two well known manuscripts of Ḥayyûḡ's treatises, at present in the Bodleian Library, and designated in my notes as A and B.

1) "Revue des Études juives", Tome XXXI, pp. 288—289.

2) I am informed that Dr. Paul v. Kokowzoff, of the University of St. Petersburg, is preparing this publication.

They have been described in my dissertation on Ḥayyūḡ (pp. 17—18) and I content myself here with brief indications.

A (Pococke 184; Uri 135; Neubauer 1453 ¹) bears the date S^ebhāt 1627 of the Seleucidian era, equivalent to the year 1316 of our era. It was written in Cairo by Yōsēf ben Š^elōmō. Besides the two treatises of Ḥayyūḡ (folios 1—117), it contains the above mentioned four works of Ibn Ġanāḥ, which appear to have been generally regarded as a supplement to Ḥayyūḡ. The characters — described by Neubauer as Greek Rabbinical letters — are clear, and the manuscript, although of a later period than B, is the better of the two — indeed far superior to B.

B (Pococke 99; Uri 459; Neubauer 1452 ²) is of the year 1521 (4th of Elūl) of the Seleucidian era, corresponding to the year 1210 A. D. Attached to the two treatises (fol. 1—121) is the third treatise of Ḥayyūḡ, the “Kitāb at-Tankīṭ”, copied in the year 5226 (7th of Elūl) of the traditional year of creation, equivalent to 1467 A. D. The older scribe is Yōsēf ben Sa^ʿadya ben Dawīd; the later, Yōsēf ben Š^edaḡa ben Yišay ben Yōšta^c ben Š^elōmō ben Y^edīdyā ben S^elōmō ben Y^ehūdā ben Dawīd ben Zakay (all with the title “han-Nāsī”). The home of the writers is not mentioned, but both manuscripts are evidently of South Spanish or North African origin. The portion containing the two treatises with which we are concerned has many gaps, and the errors made by the

---

1) Neubauer, “Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library”, pp. 514—515. The Bodleian Library also possesses three transcripts into Arabic characters of the Ḥayyūḡ manuscripts made by Joannes Gagnier (Neubauer ib).

2) *Ib.*, p. 515.

copyist are also numerous. On the margin occur notes in the same handwriting as that which appears in the third treatise. These notes are corrections of errors and also supply omissions. The later copyist thus assumes the role of revising the work done by the earlier one. He has also added at the beginning and end of the mss., ethical reflections, a series of poems and some grammatical notes. The characters in B are designated by Neubauer as Syriac Rabbinical.

These two manuscripts, A and B, are independent of one another. It is also interesting to observe that the variations between Ibn Ezra's and Gīkaṭilyā's versions are paralleled by the divergences presented by the manuscripts. In general, Ibn Ezra's version agrees more closely with A, while Gīkaṭilyā must have had a manuscript before him presenting greater affinities with B. There are, however, instances in which the reverse is the case. Without pressing the point too far, Gīkaṭilyā's variation from Ibn Ezra may be due in part — by no means wholly — to the character of the manuscript before him and not to his own wilful curtailment of Ḥayyūg. A testimony in favor of this supposition is furnished by Ibn Ḡanaḥ, who defends "the distinguished master", as he calls Ḥayyūg, against the false views imputed to him on the basis of defective manuscripts. A large proportion of the variants between A and B affect the Biblical quotations adduced in illustration of the verbal stems discussed. I have given the preference in all cases to the manuscript giving the more copious illustrations.

This generally turned out to be A, but often I have added to A some illustrations found only in B

where Ibn Ezra's version or Gikatilya's warranted the addition. As for other variants, I have not thought it necessary to indicate any but really essential ones. My object has been, by a careful study of A and B, together with other means at my disposal¹⁾, to produce a text that, I trust, is as close to the one actually prepared by Ḥayyūḡ as we are able to reach.

I may add also that I have not been particular or consistent in following the manuscripts in their manner of writing Hebrew words, especially such as form part of quotations. Here since the point involved is generally a certain verbal form, I have adopted the accepted Massoretic reading without much regard whether in the manuscript there is a *wāw* or a *yôd* to indicate an *u*, *o*, or an *i* vowel.

The manuscripts not being consistent in this respect, we have no means of ascertaining exactly how Ḥayyūḡ himself would have preferred to have written the words in question. So far as vowels are concerned, I have attached them in every case to that word in the Biblical quotation which serves as an illustration. Beyond that, the vowels are confined to such words as require them — wholly or in part —, in order to bring out the author's meaning. Obvious mistakes in the quotations, some of them due to careless copyists, others to the fact that Ḥayyūḡ depended upon his memory, have been corrected, with the exception of some instances where special interest is attached to the error. Regarding other readings of the manuscripts which involve grammatical errors in the handling of the Arabic tongue, I have in

---

1) See below, p. XXVII.

large fragments that extend over the whole of the two treatises, but contain some gaps. These manuscripts I designate as E and F respectively. In addition ¹⁾ to this, there are some twenty-six smaller fragments, in part supplying the gaps of the larger fragments, in part running parallel to the latter. These fragments represent, according to Dr. Kokowzoff, as many independent manuscripts. They all belong to the so-called second Firkowitsch collection, and their existence in Crimea, whence Firkowitsch procured them, is another interesting testimony to the popularity which the study of Ḥayyūḡ enjoyed among scholars in various parts of the Mediæval world. Thanks to the extreme kindness of Dr. Kokowzoff, who has taken the trouble to carefully study the St. Petersburg collection for the benefit of my edition of Ḥayyūḡ, I am enabled to furnish details as to the contents of the fragments.

E consisting of 85 leaves 8°. begins at p. 15 of my edition and extends to the close of the second treatise (p. 271 of my edition). It contains, however, some 20 serious gaps, which, scattered throughout the two treatises, affect over one hundred pages of the edition.

F consists of 119 leaves 8°. and extends from the beginning till page 234 of my edition, with six serious gaps comprising about 40 pages.

Of the two, the latter is by far the superior, though not free from errors. The Hebrew portions in F are pretty thoroughly vocalized, while in E the vowels are not added.

The exact relationship of these two manuscripts to the pages of my edition is given by Dr. Kokowzoff as follows:

---

1) Dr. Kokowzoff believes that further search will reveal the existence of still more fragments.

E.

Pp. 15, 1. 15—34, 5. 37, 8—46. 48, 15—61, 1, 64, 15—
66, 19. 74, 4—75, 15. 78, 10—82, 1. 83, 11—85, 11. 88, 20—
90, 11. 109, 13—121, 8. 122, 17—126, 4. 137, 1—150, 14.
151, 13—157, 9. 158, 13—161, 15. 167, 17—171, 7. 174, 19—
176, 10. 182, 6—184, 1. 197, 10—214, 9. 216, 4—217, 17.
219, 5—222, 8. 223, 17—225, 7. 227, 1—228, 8. 231, 1—
239, 13. 244, 7—245, 19. 255, 9—256, 19. 261, 49—to end.

F.

Pp. 1, 10—21, 12. 37, 2—38, 4. 39, 9—48, 7. 49, 19—
107. 118, 16—120, 3. 123, 7—139, 5. 149, 13—235, 11.
269, 16—to end.

The smaller fragments fill out all but five of these gaps,
viz: pp. 34—37. 48. 108—109. 246—255. 257—261.

Dr. Kokowzoff also furnishes the contents of the 25
smaller fragments, as follows:

1)	1)	8	leaves	corresponding	to	pp.	1, 9—10e	of	my	edition.
2)	2)	2	leaves	corresponding	to	pp.	{	7, 2—10, 5	and	
								17, 9—21, 1.		
3)	3)	2	"	"	"	"	"	15, 19—18, 19.		
4)	4)	10	"	"	"	"	"	17, 15—31, 16.		
								18, 17—21, 11;		
5)	5)	5	"	"	"	"	"	25, 1—28, 20		
								and 59, 8—61, 6.		
6)	6)	2	"	"	"	"	"	57, 12—61, 5.		
7)	7)	3	"	"	"	"	"	70, 9—72, 11		
								and 87, 12—88, 13.		
8)	8)	2	"	"	"	"	"	74, 10—78, 12.		

1) All, except N°. 18, 8vo. size.

of the manuscripts with these quotations to render a decision in cases that would otherwise have remained doubtful.

All the manuscripts of Ḥayyūḡ utilized by me as well as all those in St. Petersburg are written — as practically all of the Jewish-Arabic literature of Spain and Africa — in Hebrew characters. Bacher ¹⁾ having proved that Ibn Ḡanāḥ himself used these characters in writing Arabic — and not merely the copyists —, there is of course every reason to assume that Ḥayyūḡ did the same. This method of writing Arabic with Hebrew characters appears to have been adopted by the Jewish scholars of the day merely as a matter of convenience. Hirschfeld ²⁾, indeed, goes so far as to declare that the Arabic speaking Jews of Spain and Northern Africa were unable to read Arabic in any other form than in Hebrew transliteration, but this extreme view is not tenable. For purposes of commercial intercourse, it would have been necessary for most of the Jews to read and write the Arabic characters, and certainly scholars like Ḥayyūḡ and Ibn Ḡanāḥ, who acquired their method from a study of the Arabic grammarians, notably Sibawaihi, must have been able to read Arabic characters as fluently as Hebrew. At the same time, we may assume that it was easier for scholars who happened to be Jews and whose chief interest lay in the study of Hebrew, to make use of Hebrew characters when writing Arabic ³⁾, much as

---

1) "Z. D. M. G.", Bd. XLII, pp. 305—306.

2) "Z. D. M. G.", Bd. XLV, p. 331.

3) In Yemen, in the other hand, we find Jews employing Arabic characters when writing Hebrew (see Hoerning, "British Museum Karaite Manuscripts", London, 1889).

elsewhere Christian scholars preferred the Syriac characters when writing Arabic.

If the use of Hebrew letters was more convenient even for scholars versed in Arabic literature, it stands to reason that it would be preferred by Jewish copyists as well as by such scholars as confined their activity to Biblical and Rabbinical Literature. It must also be remembered that Ḥayyūḡ as well as his predecessors and successors wrote for an audience of Jewish scholars. The Arabs took little or no interest in Hebrew and several centuries elapsed after the death of Ḥayyūḡ before Christian theologians turned their attention to the study of Hebrew. An additional motive was thus furnished to lead the Jewish-Arabic writers to the employment of Hebrew characters, which could so easily be adapted to writing Arabic.

In conclusion, I beg to direct attention to the "Textual Notes". In these notes, I have included *a*) the result of a collation of my text with the fragment in the British Museum and of a final collation of my printed text with the Bodleian manuscripts made during a visit to Oxford in September 1896; *b*) Dr. Kokowzoff's collation with the twenty-seven ¹⁾ St. Petersburg fragments, and *c*) some readings found in Ibn Ḡanāḥ's monographs which it was too late to insert at the proper place in the foot-notes. Fourthly, I have embodied in these notes, numerous corrections to the text. While most of these are of a minor character, it nevertheless seemed advisable to me to include all of them in these notes.

---

1) N°. 26, it will be recalled (p. XXVII), belongs to the Kitāb at-Tanḳīt.

My thanks are due to Dr. Paul Herzsohn, the scholarly proof-reader of the E. J. Brill Company, who made numerous valuable suggestions to me while the work was passing through the press. I beg also to tender my acknowledgments to Prof. Dr. Franz Praetorius of the University of Halle, and to M. Zadoc Kahn, chief Rabbi of France, through whose kind services, the aid of the "Deutsche Morgenländische Gesellschaft" and of the "Société des Études juives", respectively, in publishing this work was obtained.

University of Pennsylvania,

June 1897.

MORRIS JASTROW JR.

TEXTUAL NOTES.

Page. Line.	Page. Line.
1, 5, read فيها.	3, 9, F reads فيه.
» 7, » للرشد.	» 13, F يدخه القياس.
4, 12, F omits وجاءوا.	» » F omits دافع.
» 15, F reads وان اصل	» 15, F » ترتيبا.
ويقيم.	» » F مواضعها.
3, 1, F and fragm. 1) 1 read	» 16, F and fragm. 1 cor-
وتنكرب.	rectly منها.
» 5, F فلما.	» 20, read املى.
» 8, F and fragm. 1 read	4, 10, F لا بدّ؛ fragm. 1 لم
وموضع.	يكن بدّ.
» » F and fragm. 1 read	4, 13, read الثالثة. So F and
ادغم.	fragm. 1.
» 9, A reads ضمنت. Also	» 15, read المتحرك.
F and fragm. 1.	» 16, F فاقبل.

1) I. e. St. Petersburg fragments in order as indicated pp. XXV—XXVI.

Page. Line.	Page. Line.
f, 17, F omits هذه.	o 16, F and fragm. 1 omit
» » Ġanāḥ, Opuscles etc.,	وكذلك.
p. 274, adds عند أهل	» 17, F المبتدى.
شبكة after المشرق	» 18, Fragm. 1 هذه الاحرف;
ملכים.	F الاربعة احرف.
» 18, F reads ولا وهي سنل	» » Better حركتها.
ويسمى ايضا فوح كمن	» 20, F قبله.
ولا وفي لاري ويسمى ايضا	» 2, Better لكن F لكن.
كمن كمن.	» 8, F omits هذه.
» 19, F لا instead of ل.	» 13, F more correctly المبتدا.
» » F vocalizes شوق; fragm.	» 14, F كلامهم.
1 شوق.	» 20, F بعينها في اول الكلام
o, 3, F and fragm. 1	الفا او هاء او حاء او عينا
يبتدون.	» 21, F writes المبتدوا
» 4, Fragm. 1 محرك.	v, 1, F استندت.
» 5, F generally writes شوا	» 3, Fragm. 2 omits... فاذا
though often شبكة	والقطع.
» » read مبتدى. So F and	» 5, Fragm. 1 المبتدى.
fragm. 1.	» 9, » 2 محركتان.
» 6, F متحركة.	» 16, » 2 وغيره مثله.
» » F يتحرك.	» 17, and 20, Ġanāḥ, Opus-
» 8, F انا for ان.	cules, p. 277 ثلاثة;
» 10, F كانت.	F ثلاث.

Page. Line.

- v, 19, F أحرف.
- » 21, F and fragm. למעלאיין 2.
- » » read المنطق.
- ٨, 3, F فإذا for فهذه.
- » » F and fragm. 2 أحرف; fragm. 1 الاحرف.
- » 4, F and fragm. 2 سائر 2 صور
- » 9, F and fragm. 2 more correctly الظاهرة.
- » 19, Fragm. 2 الاصل.
- » 20, » » correctly السواكن. If the singular is to be retained, we must read الذى.
- ١, 1 and 2, Ġanâḥ, Opuscules, p. 292, has انكلام. So also Ibn Ezra.
- » 2, read كتابتها.
- » 4, F أنه.
- » 5, F and fragmts. 1 and 2 واعتلال.
- » » Ġanâḥ, Opuscules p.

Page. Line.

- 302, omits اوائل; also F and fragmts. 1 and 2.
- ١, 6, Fragm. 2 الالف.
- » » » فان.
- » 9, » » الزايد في الهاء. at beginning of line.
- » » Fragm. 2 omits التى; F in place of it الظاهرة.
- » 11, Fragm. 2 جميعا for معا.
- » 13, read واتكالا.
- » 17, Fragm. 2 كتبها.
- » 20, F and fragm. 2 ذلك الاسم.
- ١, 1, read وكلما.
- » 2, F and fragmts. 1 and 2 omit קמוצה.
- » » F and fragmts. 1 and 2 אללה או אללה.
- » 3, read وكذلك.
- » 5, Fragm. 2 after קמוצה reads وكاف كذلك فان; F and fragm. 2 وكاف كذلك كان.
- » 1, وكاف فان 1

Page. Line.

1., 5, F מִלְכָּה אוּ מִלְכָּה; fragm.

1 מִלְכָּה אוּ מִלְכָּה.

» 8, F כָּאֵן for כָּאֵן.

» » F אַחַד בְּהֵא for אַחַד בְּהֵא.

» 11, F כְּתִיבֶיהָ.

» 13, F אִדְגָּם.

» 14, F אִדְגָּם.

» 15, F correctly מִלְכָּה וְאִתְּמַר.

» 16, F אִיִּסֵּר.

» 17, F omits אֲתִי . . . אֲתִי.

» 19, F more correctly

אֲתִי.

11, 3, read אֲתִי.

» 4, F אִדְגָּם.

» 6, add אֲתִי at end of line.

» 12, read אֲתִי.

» 14, » אֲתִי.

» » F correctly כֻּלָּהּ.

» 17, F אֲתִי וְאִתְּמַר for אֲתִי.

» 20, F אֲתִי for אֲתִי

אֲתִי.

12, 1, F omits אֲתִי. This

is correct. Ibn Esra

Page. Line.

and Gīkaṭilyā also omit
these words.

12 4. The words מִן כָּאֵן

אֲתִי belong to the

heading of the chapter

and should have been

placed in line 3.

» 4, F omits אֲתִי.

» 5, F אֲתִי וְאִתְּמַר which is

better.

» 14, F אֲתִי.

» 15, read אֲתִי.

» 16, F omits אֲתִי.

» 20, read אֲתִי.

13, 3, F אֲתִי.

» » F אֲתִי.

» 4, read F אֲתִי.

» 9, F omits אֲתִי.

» 10, F correctly אֲתִי.

» 11, F אֲתִי instead of אֲתִי.

» 13, F on the margin מִן

אֲתִי instead of אֲתִי.

» 16, F אֲתִי.

Page. Line.

- 13, 17, F **والوجه** for **مثل**.
- » 19, F **وقد**.
- 14, 1, F **וְהַאֲרִיאֵל**.
- » » F **אֵיךְ יוֹכֵל**.
- » 2, F **مثل** for **מן**.
- » 3, F adds on margin **לֹאֵם**
לִי לְנַעַר.
- » 11, F reads after **قیل** as
follows **אִן־אֵיֶה תִּבְדֵּל**
בְּאֵלֶף וְאֵלֶף בְּאֵיֶה וְזֶלֶק
מִשְׁפָּאִים שְׁפָאִים
חֲלוּוּיִם נָךְ.
- » 13, A **חֲלוּוּיִם**.
- » 17, F **وقد قیل**.
- 16, 5, read **ידוה**.
- » 6, F omits **والهء** **بالياء**.
- » 8, E and F **جميع**.
- » » F **اللغات**.
- » 9, E and F **وهى** for **وهى**.
- » 14, E and F omit **فی**.
- » 15, **Ganáh**, Opuscules, p.
301, adds **لینة** after **الفا**.
- » 18, F adds **محرکة** after **باء**.

Page. Line.

- 16, 18, F **محرکتین**.
- 16, 2, read **عندنا**.
- » 6, add **فیه** after **فرق**; so
also F, while E reads
Ganáh; لا فرق فیه عندم
Opuscules, p. 303, has **بنته**.
- » 7, E and F more correctly
قبلهما.
- » 12, read **קומרו**.
- » 13, E **كتب هذا**.
- » 14, E and F **وقد**.
- » 19, F **بلف وبها**.
- 16, 1, E, F and fragm. 3 **وقد**.
- » 2, E omits **فیه**; fragm. 3
reads **بواو**.
- » » E and fragm. 3 **لآته**.
- » » read **שאםך**.
- » 5, E, F and fragm. 3 omit
فیه.
- » 8, E variant reading on
margin as follows **فنقول**
أن هذه الالف كتبت.
- » 10, E **جاز ايضا**.

Page. Line.		Page. Line.	
lv, 10,	Fragm. 3 النسبة الذي.	lv, 17,	Fragm. 2 كتابهم.
» 11,	adds واصحابها after	» 19,	E and fragm. 2 omits
	חוכמה.		في ما.
» 12,	Fragm. 2 ان for ان.	lv, 3,	Fragmts. 2, 4 and 5 وانما.
» 14,	read المظرد وجهناه.	» 6,	Fragm. 4 الزائدة.
» 16,	E after لا on margin	» 7,	» 5 لان for فان.
	الذي معناه.	» »	» » في for في.
» 20,	Fragm. 2 لكتابهم.	» 8,	E الزائدة; fragm. 2
lv, 5,	E, F and fragmts. 3 and		الزائد.
	الياء التي 4.	» 9,	Fragm. 5 في الاصل.
» 6,	E, F and fragmts. 3 and	» 10,	E, F and fragmts. 2
	وقد 4.		and مزيدة 4.
» »	E and fragm. 4 كتبوا	» 13,	E omits هذه.
	for تكتب.	» 14,	E and fragmts. 2 and
» 8,	E and fragm. 3 and 4		4 اصل.
	שחיה; F and fragm. 2	» 15,	Fragm. 5 omits على ما
	שחה instead of		بيئت.
» 14—15	E and fragm. 4 مرة	» 16,	read فليس.
	بهاء ومرة بانف ومرة	» 17,	Fragm. 2 omits على.
	بواو.	» »	Fragmts. 2 and 5 التي.
» 15,	E, F and fragm. 2 وكتبوا 2	» 18,	Fragm. 5 قبلها التي.
	for ايضا كتبوا.	» 19,	A and B الجماعة for
» 16,	Mss. يكتبان.		لجميع.

Page. Line.

- ١١, 20, Fragm. 5 بينهم .
 » » » » أو for أم .
 » 21, E, F and fragmts. 4 and 5 زيادة .
 » » read فيقال .
 ٢٠, 1, E omits ان اقول .
 » 2, F جائز instead of يجوز .
 » 3, E, F and fragm. 4 omit ما ; fragmts. 2 and 5 read ذلك مجرى .
 » 6, Fragm. 2 وجدتتها تكتب .
 » 7, E لا for لـ .
 » 8, E, F and fragmts. 2 and 5 الكلام .
 » 9, E, F and fragm. 5 الانتفاع .
 » 10, Fragm. 4 adds تعالى after الله .
 ٢١, 3, E and fragm. 5 ثلثة حروف ; F احرف .
 » 5, E on margin شبهاته .
 » 8, E, F and fragm. 4 (sic!) له يعوضون ; fragm.

Page. Line.

- 5 (sic!) لا يعوضوا .
 ٢١, 8, Fragm. 5 سنبيين .
 » 11, E and fragm. 4 غير خلاف .
 » 12, read و for او ; fragm. 4 omits او والاولى ; E انّ for في and omits انه .
 » 14, E and fragm. 4 omit اللي .
 » 15, read وسميت .
 » 16, Fragm. 4 places منه after يكون .
 ٢٢, 1, E and fragm. 4 add الساكن after الذي .
 » 2, Fragm. 4 تصاريها .
 » » E لا for فلا .
 » 3, Fragm. 4 تصريف .
 » 5, read اخفها .
 » 6, E and fragm. 4 فيشددة .
 » » read البنيتان .
 » 8, E and fragm. ٦١٢٣٤٥ ; also l. 12.
 » » Fragm. 4 لانّ .

Page, Line.	Page, Line.
۲۲, 9, A (and also E on margin) بانها for بانكاه.	۲۴, 10, E and fragm. 4 فالواو
» » E لانها.	» 13; » » » 4 انقلبت like B.
۲۲, 11, read وانما for واما; E and fragm. 4 فلما.	» 14, read اتكالا.
» » E سلم.	» 17, E and fragm. 4 تنى عن ^ت .
» 13, E adds الغارب after الشاذ.	» 2, read حنا.
» 14, E and fragm. 4 correctly وهى.	» » E موقوفة.
» 19, E and fragm. 4 add consistently وحده after	» 3, E وصفت for ذكرت.
» ۲۳, 1, E and fragm. 4 omit او سعل وسعل	» » E توقيف for وقف.
» 2, E and fragm. 4 correctly جميعاً.	» 5, E موقوف.
» 7, D reads (more correctly) صرفهما; also E and fragm. 4.	» 8, E موقوفة.
» 9-10, E and fragm. 4 read مرة على الاصل الفنا ومرة واوا.	» 10, D adds at close of chapter والله نستعين.
	» 16, E موقوفة.
	۲۵, 1, D after انكر ۱۱۱ adds وقد لينت الف المتكلم في هذا الصرب عند دخول الواو عليها واسقطت من الالخط اتكالا على اللفظ in return omits all from الساكن (l. 3 of our text) up to اللفظ of line 5.

Page. Line.

- 20, 3, E and fragm. 4 אלף
والواو.
- » 4, E and fragm. 4 more
correctly ألينت.
- » 4—5. Fragm. 5 omits اتكلا
على اللفظ.
- » 4. 9. 20, read اتكلا.
- » 8. D adds قلبت after الالف
also E on margin.
- » 11, E and fragmts. 4 and 5
add هو after والباء.
- » 12, E يستعملونها for
تكتب.
- » 18, read الخط.
- » 20, E and fragm. 4 like B.
- 31, 3, Fragm. 4 omits ושכח
تحت الالف.
- » » E and fragm. 4 لكن.
- » 5, E בשכח.
- » » read בלא.
- » 8, » ויחל.
- » 10, » אתקלא.
- » 12, » מכלינו.

Page. Line.

- 31, 14, Fragmts. 4 and 5 omit
ליين.
- » 15, read باللا.
- » 19, Fragm. 4 more correctly
يكونان; E يكونا.
- » 20, Fragm. 5 omits اعنى.
- 27, 1, E هذا.
- » » Fragm. 4 adds ثقیل
after فعل.
- » 2, E and fragm. 4 الالف
for الفاء.
- » » Fragm. 4 نثقل.
- » 6, E fragmts. 4 and 5
خفيف.
- » 9, E reads غير أنها القيت;
fragm. 5 غير أنه انقيت.
- » 11, E omits ان اقبل.
- » 12, Fragm. 5 وهو اصل.
- » » » » على حسب.
- » 13, E and fragm. 4 كانت
for كان.
- » 14, Fragm. 5 adds والانفعال,
נְאֻךְ בְּנְבוּרָה (Ps. 65, 7)

Page. Line.		Page. Line.	
٣٢, 7,	E يقول for يقال.	٣٣, 18,	E omits هو الذى
» 10, D, and Ganâh,	Opus-		انفعلت.
cules, p. 20,	يجوز; E	» 19 and 20, D	ووقفه. E
يجيز.			وقفه.
» 11, E الامر	for الامر.	» 20, E	معناه for هو.
» 12, »	الامر من.	» 21, read	”بلا קמצוזה A”.
» 13, E	adds קרב קרבה.		So also D.
» 14, E	واحدة شاذة and	٣٤, 1, D and E	add נאמרנוהו
omits	ايضا.		לענוהו (Jud. 16, 5)
» »	E هذه.	» 2, D	اجازوا.
» »	تلك.	» 3, E	واسقطوها.
» 18, D	ينقسم.	» 4, omits	مثل.
» 19, E	واما.	» 6, D	لكان السين مشددا.
٣٣, 5, D and E	ينقسم.	» 9, D	بليين الالف.
» 10, E	omits كما.	» 14, D	reads הרמים את יודם
» 12, E	وصعنا.		and adds וاصله הרמים.
» »	D بها for به.	٣٤, 6,	read אתכלא.
» 14, E	لازما.	» 9, »	اجتمع for اجتماع.
» 15, D	انفعلت for منفعل.		معا. So D.
» »	E جعلوا instead of تموا.	» 17, D	ונאשים אמ לא ישים.
» 16, read	وقد وقف for وقد.	٣٧, 9, E and F	انه.
	So D and E.	» »	read يدرك في اللوت.
» 18, read	עצמוהו.	» 11, E	اجل ان.

Page. Line.

- 37, 14, E انفعال.
 » 15, E ماضيا.
 » 16, E مستقبلا.
 » » read زيدت.
 » 17, E الالوانية.
 » 21, E فيها for فيهما.
 » » E omits ويدلع.
 38, 2, E البياء التي للغائب.
 » » E and F وانما.
 » 3, read لانها.
 » 4, E موقوفة.
 » 5, E adds في كل موضع
 after ابدأ.
 » » read ويدلع at end of line.
 » 6, E مثلث for القول.
 » 8, E تحريك for كثرة.
 » 9, E وقيل.
 » 12, E الوجه for الاصل, and
 omits كله.
 » 13, E يعز او لعز.
 » 14, E يرا انا يي بني ومولر
 (Pr. 24, 21).
 » 15, read التي.

Page. Line.

- 38, 19, E مصادر.
 39, 4, read الانفعال.
 » 6, E omits الغاء.
 » 9, read يكره.
 » » » التي.
 » 10, E adds قبلها after البياء.
 » 12, F omits في.
 » 15, read نرسل.
 » 16, » نرسل.
 » 15—16, E adds as examples
 تولد حودع, حودع حوراء.
 » 17, E ونعدت اوعر ونوكش F
 نوكش ووكش ونوعدهي اوعر
 and omits ومن.
 » 18, E والقياس.
 » » E omits هذه; F reads
 هذا.
 40, 1, E and F الشديدة.
 » 4, E يقال for نقول.
 » 5, F ولذلك.
 » » read اشتدت.
 » 11, F باب منه.
 » 13, F ساكنا مضموما.

Page. Line	Page. Line.
f., 15, read فاءات .	(Num. 12, 11) דַּמְאָנוּ .
» 19, F بیان فعل ملص سوا هذه ;	דַּמְאָלוּ שְׂרִי צַעַן (Jes. 19, 13)
E فان جميع .	So F.
» 20, E فموجودة .	ף, 15, read וְאִשָּׁה .
» » read كلمات . So cor-	» 16, ,, דְּבָרָם .
rectly E and F.	» 17, F على زنة for مثل E
ף, 4, » ומשירי .	and omits מדבר . . . .
» 6, » בהפעיל .	» 18, F مضموما .
» 7, » منه . So E and F.	» 19, E and F او بتشديد .
» 9, E adds הורדהם .	ף, 1, read וְיָאֵחַ .
» 12, » » את העבדותיה .	» 4, F omits هو ; A reads
» 15, E erroneously برت اليباء .	هي .
» 17, E ואמא ما .	» 12, E ومعنى omitting
» 18, F برت .	وفي . . . . . الاصل
» » E omits ليينة . So also	» 15, E reads חיבש איבש ורוח
Ganâh. Opuscules p. 47.	וכאה העיבש גרם .
» 19, E and F فاول .	» 18, read أن .
ף, 3—4, E omits . . . . . التي	» 21, » زيدت . So E
المقرا .	and F.
» 4, read الموجودة .	ף, 4, E فقال من יבש ויבש
» 6, E فأولها for اولها .	ויבשהו F ; ויבשהו
» 10, E ثان .	» » E ومثله .
» 11, read אשר נואלנו ואשר	» 7, E الفعل ثابت غير ساقط .

- Page. Line.
 44, 7, A reads **ומה ישבם** for
ומה שבה; F **ומשל**.
 » » E **ומשל וייבשרו** and
 omits **פי וייבשרו**.
 » 8, E **מן** for **אן**.
 » 10, E **לאחר** for **לאחר**.
 » 11, F **וכתב**.
 » 15, E **חדע חדעו הזון**.
 » » E **הפעל** for **הפעלו**.
 » 18, E adds **ואו** **בقلب**
אלב after **לבינה**.
 » 20, E and F like A.
 45, 2, E omits **פי**.
 » 7, E **מאצ**. See note to
 p. 50, 15.
 » 10, read **ושנה**.
 » 14, » **לחמנה**.
 » 15, E adds (Jud. 5, 28)
אלי זנה מדוע אחרו
הצאן.
 » 17, read **ואיחמנה**.
 » » F omits **עד**.
 » 19, A and **Ganâh** Opus-

- Page. Line.
 cules p. 354 omit **פי**.
 44, 1, add **"או פעל או פעל"**.
 So **Ganâh**, Opuscules,
 p. 354; F punctuates
פעל או פעל.
 » 2, F **משדדה**.
 » 12, E **ויחל**.
 » 15, E **כמה**.
 » 16, E **ואלחמה**; A, B and F
ואלחמה.
 » » F **מגיר**.
 » 17, E **ויחל**; F **ויחל**.
 » 18, add **ויחל עור** after first
 word.
 » 20, read "**Ganâh**".
 47, 4, E adds on margin
ממא וגד עלי האמש נצכה
צחיה ללשיך עבד אלכאפי
והו ישיר כאן יקדם הדא
אלכאב אעני יחל עלי
אלכאב אלמתקדם לה והו
יחם עלי תלאוה חרוף אלם
 » 8, E **ויטבו דבריהם**.

Page. Line.

f^v, 11, read מדהתייביו דרכך

(Jer. 2, 33) and add

.والوجه في يوتوبو توتوبو

» 15, E أصلا like B.

» 16, E أويلها for أوله.

f⁸, 3, F adds المذكر after

الأصل.

» 4, read יסף.

» 6, » ويحتركون.

» 16, E לא אוכל.

f⁶, 5, E مبنى من بنية.

» 6, E omits مبنى.

» 7, read ושיסיתי E; שסיתי.

» 8, E adds אצמה after צמה.

» 10, read צמתחוני.

» 11, E פעללחוני הפעלחוני

» » E اللغة.

» 12, read הקעלחוני.

» 15, » שובכה.

» 16, E omits مبنى.

» 17, E من بنيتين.

» 18, E الفاظ.

» » read شاذة.

Page. Line.

f⁶, 19, read عليها.

o., 2—4, E places... وكذلك

من ضرب.... before. لينة

יודעהי So also F which

ومن ضرب however omits

שופטתי E and F read

שוסיתי instead of

שוסיתי Both E and F

فعلا ماضيا على مثال

after שוסיתי.

» 4, E and F omit... والامر

الأصل.

» 8, F من الفعل الثقيل.

» 13, E and F ورشع.

» 14, read הקשור.

» » F فعل.

» 15, The Mss. so frequently

have ماضى (and ثانى)

with or without the

article that there is

every reason to be-

lieve that Ḥayyūg

used this form. E and

Page. Line		Page. Line.	
	F are somewhat more consistent than A and B in reading פָּנָה but A in the case before us reads פָּנָה, and it will be preferable therefore for the sake of consistency to adopt the form with <i>y</i> throughout. <i>Gānāh</i> likewise uses ماضى.	א, 17, F	وكان الوجه.
		» 18, F	الفرق.
		» 19, F	منها for منهما.
		» » E	correctly اسم واحد.
		א, 1, E and F	كتبوه like A.
		» 2, » » »	المقروء.
		» 3, E	ونسبوه.
		» » E and F	omit قال.
		» » E	adds בני ימיני.
		» 6, E	places יונק at end of line.
		» 7, E	والثقیل.
		» 8, read	והיגדו.
		» 12, E	والصغہ יוסד; F والفاعل ויוסד.
		» 15, E	ادغام.
		» 17, E	תן.
א, 17, E	omits فاشتدت.	א, 4, F	הבשן.
» 18, E	להרפה (so also E and F line 16) instead of לו.	» 5, and 6. See note to p. א., 15; F	has פָּנָה in both places.
» »	read وحرك.	» 7, E and F	أما.
» 13, E	الاولیة.	» 13, E	الاولیة.
» 15, E	الكلمة الواحدة.	» 13, read	יוסד.
		» 12, E	والفاعل ויוסד.
		» 15, E	ادغام.
		» 17, E	תן.
		א, 4, E and F	נظירה.
		» 6, F	adds על כל והוספתו על כל תהלותך (Ps. 71, 14).
		» 8, E and F	ויאסף שאול עור.
		» 13, read	יוסד.

Page. Line.

of^m, 17, E ثان.

» 21, read «Gānâh, Opus-
cules, p. 310».

of, 5, F واصله عندى.

» 6, read שְׁמֵרֵי

» 9, F والمستقبل after יעדה
and والانفعال after בואו.

» 10, read וְנִלְדְּתָי; E וְנִלְדְּתָי
(Ex. 25, 22) לך שם.

» 13, F adds والواو اصلا.

» 14, » » לא יועיל.

» 18, E and F add כִּי יַעֲזֹב עֲלֶיךָ
(Jes. 7, 5) ארם.

» 20, read شاذّ. Gānâh, Opus-
cules, p. 38, reads الشاذّ.
So also E and F.

oo, 4, F adds رقت فيه آلياء واوا
after والثقبل.

» 6, F (Gen. 19, 23) השמש יצא
instead of יצארו and
adds after עמך the
following: יצא יצא
والمستقبل بيه لينة

Page. Line.

مسقطه من لفظ استخفافا
أتكالا على اللفظ.

oo, 8, F ואחרנו הוציא

(Deut. 6, 23) instead of
הוציא.

» 15, F لا دغام.

» 16, A بالاندغام, which is
to be preferred.

» 17, F الصاد المشددة.

» 19, read ארץ.

» 21, F more correctly וחפח על

oo, 1, F التاء الاولى.

» 8, F تاء الافتعال instead of
التاء.

» 10, F omits وهى.

» » remove Dâgêš from ש.

» 11, A and F omit لآن.

» 18, F adds فى after فى.

ov, 2, F more correctly
وהפח על.

» 4, F ויהיצב והפעל.

» 6, F موقوف.

» 10, F فيها.

Page. Line.
 0v, 11, F דורנהא.
 » 12, remove Dāgēš from
 דורנהא.
 » 17, read 'אֶשְׁמְרֶנּוּ.
 08, 1, F כִּי־אֵשׁ.
 » 3, E and fragm. 6 יִנְקֵלֵב.
 » 4, Ganāh, Opuscules, p.
 218, adds לֵינָה after וְאוּ.
 So also E, F and fragm. 6.
 » 8; E מוֹקוּפָה.
 » » E and F הִי. Fragm.
 6 omits וְהִקְוֶהָ.
 » 13, F אֵל חִיקֵר נֵא.
 » 17, Fragm. 6 וְשֵׁל.
 » » F כִּנְיָן for כִּנְיָן.
 » » F and fragm. 6 אֶקְוֶה.
 » » E and F מִקְוֶה.
 » 19, E and fragm. 6 חֲסִידֵי.
 גִּבְרֵי.
 » 20, F adds רָבִי אֵלֵינוּ וְאוּ.
 מִעֲדָא after מִאֲכַנְיָ.
 01, 3, F omits מִעֲנִי.
 » 3—4. Fragm. 6 omits

Page. Line.
 פְּעוּלֵי־ם; E and
 F omit מִן.
 09, 13, Fragm. 6 עֲרֵב.
 » 17. » » אֵלֵינוּ;
 E and fragm. 6 read
 עֲרֵב for עֲרֵב.
 » 19, Fragm. 6 אֵלֵינוּ.
 » 20, E and fragm. 5 also
 שֵׁל.
 01, 1, Fragm. 5 מִן אֶשְׁמְרֵנוּ
 אֶשְׁמְרֵנוּ.
 » 2, E וְאֶשְׁמְרֵנוּ.
 » » F and fragm. 5 omit
 מִן; E reads מִן.
 » 3, E omits מִן after עֲרֵב.
 » 5, E and fragm. 6 עֲרֵב.
 » 9, Fragm. 5 עֲרֵב.
 » 15, E and fragm. 5 and
 6 omit אֵלֵינוּ. E
 and fragm. 5 read
 אֵלֵינוּ וְאֶשְׁמְרֵנוּ
 אֵלֵינוּ וְאֶשְׁמְרֵנוּ
 אֵלֵינוּ וְאֶשְׁמְרֵנוּ.
 » 16, F adds כִּי־עֲרֵב

Page. Line.		Page. Line.	
	(Gen. 42, 38) after עמך.	10, 11	read at beginning of line יִשָּׁן.
16, 17	F וַיִּרְדּוּ אֶחָיו יוֹסֵף	18—19	See Derenbourg's note in <i>Ganâh's</i> , <i>Opuscules</i> , p. 56.
	(Gen. 42, 3) instead of וירדו.	19	F انفعال.
» »	E and fragm. 6 موقوفة.	19, 3	F والصفة كممץ.
» 18	Fragm. 5 adds والاسم	» 5	F omits وكان.... ايضا.
	וירד מן הים.	» 17	F فتكمن.
» 2	read בפניה.	» 18	read اقوى. So E and F.
» 3	F and fragmts. 5 and 6 add וירק.	» »	F لا for لا.
» 16	F adds והוריש יי את כל הגוים האלה (Deut. 11, 23)	» »	add من الفعل الثقيل after نجد. See <i>Ganâh</i> , <i>Opuscules</i> , p. 361. So F which, however, omits ויפעלנה.
» 18—19	E reads יי מוריש ומעשיר פן אגורש ונגברתי ותיקיד אחר פי هذا المعنى يرش اغيرش ويرش (Deut. 28, 42)	» 1	E رنة for مثال.
» 21	F also ثلث.	» 2	F adds وشون وشون.
» 6	F قلب.	» 16	F adds והנוקר בבשר (Lev. 8, 32).
» 12	F הושב כספי (Gen. 42, 28).	» 19	A والله انحمد والشكر; E والحمد لك وحده while F omits entirely.
» 18	F ثقيل.		
» »	read ישקרתי.		

Page. Line.

- 46, 21, F also التصريف.
- » 22, E and F also على مثال.
- 46, 1, E omits هذه while F begins as follows نبتدى المقالة الـ من الكتاب حروف اللين العبرانية.
- » 2, E يجيبى بن داود (7777).
- » » F مصى منا.
- » » E وانا انكر.
- » 4, read كنهها. So F which also adds وبعد.
- » » read والله.
- » 9, F اصل.
- » 13. In B אה has been erased. F omits אה.
- » 17, F والبدال instead of بين الدال.
- » 20, read 'A and B' instead of 'Mss'.
- » 21, F לקים כל דבר (Ruth 4, 7).
- 47, 4, read והיה ה' and 16 for 15.

Page. Line.

- 47, 8, read واملالها F كثيرة كثيرة.
- » 12, F يسقط.
- » » » adds معا at end of line.
- » 20, F ماضيا.
- 48, 1, read שם.
- » 2, add "Zach. 12, 2".
- » 4, F in both instances שש; also in l. 5.
- » 9, F او פעל او פעל او פעל المشدد.
- » 13, read وحركت.
- » 15, A and Ganâh, Opusculs, p. 313, כיים אנהנו (Gen. 42, 11).
- » 16, F من هذه الافعال belongs to preceding line.
- » 18, F مضموما.
- 49, 1, F ימות for ימות and ימות for ימות.
- » 1, read الرابع.
- » 4, » التى.

Page. Line.	Page. Line.
٦٩, 6, F الاسكان.	٧١, 4, F and fragm. 7 correctly مضموها.
» 8, F فاسكنوها.	» 7, F and fragm. 7 ليبر كننر (Gen. 20, 1).
» 9, F اربع.	» 11, read في ما.
» » read والياء.	» 15, F اللفظ الذي.
» 14, » الزوايد.	» 19, F باليونيات instead of بالمكنيات.
» » F حركاتها.	» ٧٢, 7, F ونظرها; A and fragm. 7 ونظايرهما.
» 15, F التي for اللتين.	» 15 and 20. A and F ونظايرها.
» 18, read اصلها. So F.	» 18, read سقوطه.
٧٠, 7, F correctly الثابت.	» 20, F ان.
» 10, Fragm. 7 بصميم.	» ٧٣, 4, read منها for منه.
» 15, The word שׂאן belongs to l. 14 after ישׂוף. So F which adds קושפנו (Gen. 3, 15) לקב.	» 5, » مضمومة against Mss.
» 17, A يجوز.	» 14, read דינה.
» 18, read יבאן.	» ٧٤, 4, F adds טוב בעיני יי (Num. 24, 1).
» 20—21. Fragm. 7 אשרק in l. 20 and החלם in l. 21.	» 9, E انها.
» 21, F and fragm. 7 التصريف.	» » E and F التصاريف.
٧١, 1, A and fragm. 7 ازيد.	» 11, add לקום.
» 3, read الفعل. So also fragm. 7; F لفعل.	» 17, A and F ونظايرهما.

Page. Line.
 v^f, 20, read אֶלְרֵצָאֲדִיקָה .
 v^o 2, F מתכַּרְכֵּי .
 » 7, Fragm. 8 סֵאֲכֵנֵי .
 » 12, F לַכְּנִיּוֹת לַמִּינִיּוֹת for .
 So also in ll. 20 and 21.
 » 16, F adds הַצִּיקוֹרָהוּ .
 » 20, read בְּהֵזָה . So F and
 fragm. 8.
 v^l, 3, F בַּמִּינִיּוֹת ,
 » 4, F אַל־מִינִיּוֹת .
 » 7, Fragm. 8 reads אֵין־לָהּ
 בְּהֵזָה; F אֵין־לָהּ .
 » 8, read הֵזָהָה . So A and F.
 » 17, » אֱלֹהִים .
 » 21, » הַחִיּוֹת הַחִיּוֹתָהּ
 v^o, 2, » לָךְ for לוֹ . So F
 and fragm. 8 correctly.
 » 6, read רֵצוֹת .
 » 7, » אֱלֹהִים .
 » 10, F and fragm. 8 יִסְרְנוּ for
 יִנִּיפְנוּ .
 » 11, Fragm. 8 וַיַּעֲדֵנִי . So
 also Ibn Ezra.

Page. Line.
 v^v, 13, F اجتمع .
 » 14, read اصلا .
 » 21, » هو for هو . So F.
 v^h, 2, » وهو for هو . So F.
 » 16, F (also l. 3) واحوتهما ;
 واصحابهما .
 » 18, add וַיִּצְרְרוּ .
 » 20, read השב for השיב .
 v^l, 6, F (I Chr. 25, 7) שִׁיר לְדָוִד .
 » 9, E omits האמר . . . . .
 » 12, E and F add רְגוּמָה .
 » 18, E והאמרת for והאמרת .
 » 19, Mss. מרץ .
 » 21, Read 'A and B' instead
 of 'Mss.' E and F
 אחכי .
 v^o, 2, F والفعل .
 » 4, read ماخوذ and كَل .
 » » السلام F .
 » 5, E א"ה"ח"ע .
 » 6, E مسقولة; F مسقولة .
 » 13, read הוכח for הוקם .
 » 15, E اصحابهما for واخوانهما .

Page. Line.	Page. Line.
٨٠, 17, F adds منها.	٨٤, 14, read נד.
» 19, F adds الذى عين الفعل واوا ساكننا مضموما.	٨٥, 2, F adds אבוסנו (Jes. 14, 25).
٨١, 1, A, E and F omit נחלם.	» 4, F adds ואעמד עליו ונאמור: יהוה (I Sam. 1, 10)
» 3, E adds الاولى for الاول.	» 9, read כברקים.
» 16, F adds נכון for נכון. So also l. 18.	» 17, F adds ילון.
» » E adds ואصحابיה.	» 21, F » יץ.
» 19, E adds السواكن	٨٦, 6, F adds קוט for קט.
٨٢, 1, F adds נכון.	» 7, F adds אתחוקוטט before קינה.
» 13, F adds المشددة.	» 10, F adds השירי for השיר and omits ישיר.
» 15, read ومثله. So F.	» 12, F adds واما for واما.
» 21, » ومثل هذه.	» 13, F adds فليس.
٨٣, 2, » تنفعل. So B and F.	» 14, read וקבב.
» 11, F adds الانفعالات.	» 17, » ואשחזם.
» 13, erase افعال.	» 18, add שמחה after من. So also F which how- ever reads لانهما لانها.
» 17, E adds انفعال; both E and F omit افعال... ومثله.	٨٧, 1, F adds هذا.
» 19, E adds يكون معناه.	» 11, F adds התעיה עיניך בו (Pr. 23, 5).
٨٤, 7, E adds יקומם instead of יעקב עליו.	
» 12, read ויהי השמחה.	

Page. Line.		Page. Line.	
87, 15,	F omits ll. 15—p. 88, 5.	92, 6,	F adds יבום צדינו
» 17,	A احديهما .		(Ps. 60, 14).
» »	Gānāh, Opuscles, p. 315.	» 21,	F عین الفعل .
	احداهما من الاخرى	93, 1,	F انقلبت .
	Fragm. 7 احدها .	» 7,	F adds יבושש .
» 20,	The reading المثل appears to have been the original one. So F.	» 11—12.	F omits .. والانفعال , הגון .
88, 4,	Gānāh, ib., اثباتى . B	» 20,	read النون for اللين ; F omits اللين .
	اثبتہ .	94, 16 and 18.	F omits استخفافا .
» 11,	read وكذلك .	» 19,	F correctly omits تشديد .
89, 9,	F מיוור for מיוור .	95, 2,	read הקדיח .
» 10,	read ليكمن . So also F.	» 3,	remove Dāgēš from העולה .
» 13—14.	F omits .... والاسم الماضى .	» 4,	read דון for דן .
90, 3,	read اتكلا .	» 5,	F تحركت .
» 11,	F الاونة .	» 7,	F נדונותי .
» 17,	read كلمتان شاذتان .	» 11—13.	F omits ..... ومنه لوتרה .
» 20,	F جعل مصدجو .	» 21,	F also omits גרץ , but adds ידוץ at end of line .
91, 3,	F استعملوا .	96, 4,	F דיש .
» 3,	for נאבבדינה see Ez. 16, 50.		
92, 1,	F فاصل .		

Page. Line.	Page. Line.
96, 11, and 15, read حَرَكَت .	1., 20, read "Ganah".
» 15, F omits فيه .	1., 4, F وفي الأصل instead of في and adds كَلِمًا .
» 17, F مفتوحة .	» 11, F adds كَلِمًا .
» 19, read كَلِمًا .	» 20, read تَنْقَلِبُ . F reads لَأَنَّهُ... وَأَوَّلِيَّةٌ like B, but omits the following words.
97, 5, remove Dāgh from كَلِمًا .	1., 2, read كَلِمًا .
» 6, read "Jer. 49, 4".	» 3, F correctly ولغة أخرى .
» 10, F كَلِمًا .	» 4, F وقد .
» 11, F بياء .	» 8, read لَأَنَّهُ سَلَامٌ .
» 19, read حَرَكَت .	» 18, F adds لِأَنَّ (sic) لِأَنَّ (Pr. 9, 12).
» 21, F مقلوب من .	1., 3, 6, read كَلِمًا .
98, 9, F كَلِمًا for كَلِمًا .	1., 4, 3, F كَلِمًا . So also in l. 4.
» 11, F ياء محركة .	» 4, F ويستعملون .
99, 1, F وفي المعنى .	» 5, ويستعملون كَلِمًا .
» 8, F reads وفي هذا الأصل معنى ثالث ثقيل حذولها الخ.	» 8, F معناها .
» 15, F adds كَلِمًا كَلِمًا (Pr. 26, 21).	» 9, F كان for كانت .
1., 1, F كَلِمًا .	» 19, F كَلِمًا .
» 3, read كَلِمًا .	» » F فقالوا .
» 4, » الامر .	» 20, read "B" for C.
» 8; » فيه for في . So F.	
» 17—18. F omits كَلِمًا .	

Page. Line.

- 1.ו, 21, F also אתה.
- 1.ו, 1, F adds פעלול after נידוח.
- » 19, F ניה.
- » 20, F adds בנפת שוא.
- (Jes. 30, 28) after גנים.
- 1.ו, 8—9 F נסונו אחר.
- (Jes. 42, 17) instead of
- נסונו... נסונו.
- » 13, read المتغيرة.
- » 17, » וְהִפֵּן אַחֲרָיו.
- (Jes. 59, 14).
- 1.א, 8, Fragm. 9 ארושו instead
- of ארוש.
- 1.ו, 12, read עָבִיבִים.
- » 13, » עָבִיבִים.
- » 15, E وفي الاصل فعل ثقيل.
- » 18, read בנו for בו.
- » 21, E also בהם.
- 1.א, 3, read קָעַד.
- » 5, E יעיו for עיו.
- » 12—13. E merely من هذا
- المعنى.
- 111, 1, E ويقال من علاوة أنه.

Page. Line.

- 111, 2, E هذا for هذه.
- » 5, E adds עֲנִיָּה
- עָנָה (Jer. 31, 25)
- (Num. 25, 18).
- » 7, E omits من.
- » 10, E (Dan. 9, 21) מְעַרְפָּה
- בִּיעָף.
- » 16, E מְעַרְפָּה.
- » 20, read "Gānāh".
- 111, 5, E (Ps. 91, 3) מִפֶּחַ יְקוֹשׁ.
- » 11, read כל הארץ. So cor-
- rectly E.
- 114, 13, read וְפִשְׁתֶּם.
- 115, 1, Fragm. 9 تصاعف.
- » 2, read לכם for להם.
- » 10, Fragm. 9 استعمل.
- » 19—20. E omits.... ليكون
- الاصل.
- 116, 2, E على for عليه.
- » 5, E ثان.
- » 9, read هذه.
- » 16, E adds وَيَقُومُ
- (II Sam. 12, 16).
- » 22, read קָצְרוּהוּ.

Page. Line		Page. Line.	
11v, 11,	Fragm. 10 في for فيه .	112, 1,	read وشدة .
» 12,	read وحركوا .	» 2,	» مثلها . So fragm.
» 16,	E and fragm. 10 واستعمل .	» 10,	
	So also l. 18.	» 4,	Fragm. 10 omits في
» 17,	E استعمل .		عين الفعل .
» 20,	E and fragm. 10 like A.	» 12,	read مثله . So fragm. 10.
11a, 14,	Fragm. 10 الصفة في .	» 16,	Fragm. 10 هي .
» 21,	» » » زنة for وزن .	» 21,	» » » ومسلول .
119, 1,	read «Jes. 51, 2».	113, 6,	read מעלליהם .
» 8,	» » » תְּהַיְוֶה .	» 8,	E, F and fragm. 10
12., 2,	E, F and fragm. 10 add		וירע לעשות .
	תקור .	» 13,	St. Petersburg Mss. וירע
» 6,	Fragm. 10 الكلمة .		העם ויתקעו (Jos. 6, 20)
» 11,	» » » الساكن الذي	» 19,	read ועלהו . So E and F.
	omitting the preceding	114, 19,	E ومعنى اخر فيه .
	الياه .	115, 6,	F adds אָרוּךְ .
» 13,	Fragm. 10 يكون .	» 9,	E עשה פעלה שקר E
» 16,	read תריד for תריד . So		(Pr. 11, 18).
	E and fragm. 10.	» 14,	read וְעָשִׂנוּ .
» 20,	E also רוד .	» 15,	E اصل اخير ويمكن F
121, 4,	Fragm. 10 רים .		omits . . . . . يمكن .
» »	E adds רמה .	» »	read من معنى . So
» 21,	Fragm. 10 like B.		E and F.

Page. Line.		Page. Line.	
120, 21,	E and F likewise ראש		אשוח but omits מחסי
121, 1,	F والتثقیل השיב .	121, 13,	F adds אשוח אשוח שוח
» 14,	F فعل תצייל .		after השערה .
122, 1.	This line wanting in F.	» 15,	F שיהי כליל לבך
» 5,	F אשים בחקך confu- sing with אשיחה		(Jes. 16, 3).
	(Ps. 119, 48).	» 21,	F. ולמד לה תע .
123, 11.	E المتحرك .	123, 2,	F merely يحیی .
» 12,	F הפתח التي في ויושמ .	» 6,	A and B لا for لا .
» »	insert Gen. 19, 9 after נש הלאה .	» 9,	F ولهذه .
» 15,	F omits هو .	» 12,	read والله .
124, 2,	F בשערה correctly	» 13,	F في for على .
» 5,	F ومعنى ثانی .	» 16,	F يقلبوا منها .
» 10,	read שיר . F adds ותצייל آخر .	» »	Ganah, Opuscules, p. 296 omits لينة .
» 17,	read שודרו .	» »	F مكسورا .
125, 10,	F שיה שוח .	» 18,	F منها for منه .
» 12,	F adds وكان الوجه שיהי مثل שיהי אוחוזי	125, 3,	Ganah, Opuscules, p. 297 يقلبونه .
	וכذلك الوجه (Ex. 10,1)	» 8,	note a belongs to حذفهم , line 9.
	فی שחו בשמים פיהם	» »	A لقی .
	مثل (Ps. 73, 9) after	» 9,	F لهذه .
		» 12,	F منها for منه .

Page. Line.

- ٤٣٦, 8 and 13, E النقصان.
 » 20, E also لجميع.
 ١٤٠, 8, E هي for التي; D omits
 هي.... الهاء.
 » 11, E والهاء.
 » 14, E الولة.
 ١٤١, 8, D and E בפעלים
 » 12, D inserts الفعل before
 الخفيف.
 » 14, E omits هو.
 » 19, D inserts אלישע both
 times after ויאמר.
 » 19—20, E omits حسنا او..
 ١٤٢, 7, E ليست.
 » 10, read الواو. So E.
 » 15, E الاسم من אשר هوזה ה'
 ايضا ان الياء.
 » 17, read נאמן.
 » 18, D adds وما اشبه
 ذلك.
 » 20, E begins as follows
 الافعال التي فآوها نون
 ولامها حرف لين مثل

Page. Line.

- (Job 15, 25) נטה אל ידו
 כי יואב الخ
 ١٤٣, 7, E الذي اصله.
 » 11, D and E والتهنئة
 ימון ושמאל.
 » 20, E like A.
 ١٤٤, 3, E התנקה بلا ادغام.
 » 4, read بالادغام. So D
 and E.
 » 7, E adds مثل מרבים after
 מטרים.
 » 9, D reads شديدة
 لاندغام النون واصله.
 » 21, read وآما.
 » 21, D والسالمة.
 ١٤٥, 4, After الشديدة, D adds
 واصله مننקה مننקה مننכות.
 » 6, E هذه.
 » 14, E الفاعل for الفعل.
 » » הציו מצירה E.
 » 15, E المكتوبة for المندغمة.
 » 16, E الفعل فندغمة.
 » 18, D والسالمة.

Page. Line.		Page. Line.	
146,	6, E omits الشديدة.	101,	10, F adds יִאֲרָה אֲרָה.
»	9, E לאֵה לֵר.	»	13, F אֲתָרָה.
»	10 and 12, D writes אֲמַקְרָה.	102,	4, E, F and fragm. 11
»	11, E אֵן יִכּוֹן.		אֵן אֲסַל אֲסַו.
»	14, D and E אֲלִנְדַגֵּם.	»	5, F וְכֵן גִּיָּא.
»	19, read לַלִּיָּה.	»	» Fragm. 11 אֵבְתַלְלַת; E
147,	2, D and E אֵלֵיָּה.		אֲדַחַלַּת.
»	18, E אֲנוֹעַ אֲאַחֵר.	»	7, Fragm. 11 correctly
148,	8, D אֵיכּוֹן.		בִּרָא.
»	12, read וְרִמָּא.	»	8, E אֲכַתְבוּא.
»	19, D and E אֵתְּ אֵן.	»	10. The proper reading ap-
149,	4, D omits אֵהָ . . . . וְאוּ.		פֵּאֵרַס אֵבְ אֵן מִנֵּם;
»	6, E וְקַל.	E, F and fragm. 11	read אֲוַלְשֵׁי אֵעֲלֵי אֲסַלְהַ
»	7, D and E אֲכַחַלְהָא.		אֵן מִנֵּם אֲחַ.
»	11, read אֵמַעֲנָה. E has	»	11, Fragm. 11 בִּרְאָם; E
	אֵמַעֲנֵי.		בִּרְדַם.
»	17, F וַיִּבְשַׁח.	»	12, E בִּרְאָם אֵן for בִּרְדַם.
150,	4, read אֲמַרְתִּי.	»	18, Fragm. 11 בִּרְאָ.
»	6, Ganāh, Opuscules, p.	151,	3, F adds בְּכֵן.
	326, reads אֵזַן אֵזַן	»	11, E אֲעַלְלַת for אֲעַלְלַת.
	אֲסַלְלַת.	152,	1, F places אֲעַלְלַת
»	8, E and F add אֲעַלְלַת.		אֲעַלְלַת אֲעַלְלַת.
151,	4, مرة واوا ومرة الفا.		

Page. Line.		Page. Line.	
104 ₂	4, F أصلها .	14.,	5, F معها for منها .
»	6, F أصله .	»	16, Fragma. 13 אל מי דמיה
»	» F وأعلم .		(Ez. 31, 2) בנגדך .
»	8, Fragma. 12 أصله .	»	20, E also דכה .
100,	1, E סעללל; fragm. 12 סעלן .	142,	16, F and fragm. 13 omit
»	» read קנן .		ومنا .
»	5, E and F add תבועה .	143,	3, F and fragm. 13 add
»	16, F والمصدر before הברוח .		תקה .
»	19, E واسقطت .	»	6, Gānāh, Opuscules, p.
104,	5, E مذهب for الأصل; F		328, adds أن after
	لفظة .		أحسب .
»	19, add "(ib.)" after הגלתה .	»	7, Gānāh, Opuscules, ib.
105,	1, » "(II Reg. 17, 11)"		reads نسب .
	after הגלתה .	»	9, F and fragm. 13 cor-
»	9, read وكذلك .		rectly וילך שקר .
108,	5, F reads لعلة and places	»	19, F اسم كامل .
	after ארץ .	144,	15, read שארירך .
»	6, A من الوجوه .	»	19, F and fragm. 13 לولا .
»	21, F also ليس .	140,	2—3. Fragma. 13 omits
109,	1, read וי .		آخر.... وتقبل .
»	3, E والموتث .	»	3—4. Fragma. 12 הזרי
»	14, read וזרי .		הזוריתי, וזורי .
14.,	4, Fragma. 13 میدلا .	»	5, F adda תקרה .

Page. Line.		Page. Line.	
145, 5,	read שָׁרִי.	148, 20,	E omits וְאִמָּא... תְּמִימָה ;
» 12,	F omits ...וְכָאן .		F omits מִן תְּמִימָה .
	القياس .	149, 4,	E, F and fragm. 13
» »	Fragm. 13 والتاء .		מְרוּרִים for מְרוּר .
» 19,	place a dash (—) af- ter the word "line".	» 5,	E תִּשְׁתַּד ; fragm. 13
» 21,	F and fragm. 13 also		תִּשְׁתַּד .
	البياء .	» 13,	read יִרְנְנוּ .
146, 3,	F הַנְּהָה הַיּוֹתֵי which is preferable.	» 16,	Fragm. 13 صَحْبَا .
» 8,	read הַרְבֵּה .	147, 10,	read אֶחְכֵּה .
» 10,	F أَنْ لَيْسَ هُوَ .	» 11,	F adds לִי נֶאֱמַר ה' (Zeph. 3, 8).
» 11,	Fragm. 13 فِيهِ .	» 16,	E and fragm. 13 וַיִּחְלֵא .
» 18,	» » פָּתַח .	» 21,	read בְּמַחְלָה .
» 20,	See note to p. 134, 16.	147, 5,	» הַחֲלָתִי .
147, 11,	F وقال .	» 9,	» יִחְלֵה . So F and fragm. 13.
» 17,	read הַעוֹדִים .	» »	F חָלָה אֶת פְּנֵי ה' (II Chr. 33, 12).
» 20,	E, F and fragm. 13 omit the superfluous words من الافعال .	» 12,	F and fragm. 13 اصله .
» 21,	also F.	» 18 and 19,	Ġanāh , Opus- cules, p. 143, reads يَكُن for على زنه , and يقبل for مثل .
148, 1,	E, F and fragm. 13 omit حکم .		

Page. Line.
 lvf, 2, read כנפיד.
 » 15, » המלקוח.
 » 21, » הוירעה.
 lvj, 3, » מתקה.
 » 12, C, F and fragmts. 13
 and 14 add أخذ be-
 fore من.
 » 13, F الوجه for الاصل.
 » 14, F واصحابهم.
 » 18, Fragmts. 13 and 14
 اصل.
 » 20, F and fragmts. 13 and
 14 also אנשי.
 lvf, 10, F ومعنى ثلث تقبل.
 » 11, read مثال. So F and
 fragm. 13.
 » 13, read الكلمتان. So F.
 » 14, Last word of line should
 be طوره (imper.)
 » 18, Fragm. 14 هاء.
 » 19, C, E, and fragmts. 13
 and 14 טחיתו אטחו מטחו.
 Dr. Kokowzoff gives

Page. Line.
 these readings the pre-
 ference.
 lvf, 21, E begins وفيه فعل
 خفيف طعيرتي يوزن ذعيرتي
 والتثقيب.
 lvo, 1, E and fragmts. 13 and
 14 also omit this line;
 F reads ومكة طرية يوزن
 رمية.
 » 6, E, F and fragm. 13
 كاملا.
 » 7, Fragm. 13 مונה
 مונה مונה.
 » 8, read ناقصا نونة نونة
 ناقصين. So C; E and
 fragm. 13 also ناقصين.
 » 11, Fragm. 13 والمنفعل
 والانفعال.
 » 20, E also انفعال which
 seems to be the better
 reading.
 lvf 10, E المعروف الصحيح.
 » 15, F adds هو يريتي.

Page. Line.	Page. Line.
lvv, 8, Fragm. 14 وقيل for ويقال.	Kitáb al-Mustalḥiḳ pp. 146—147.
» 12, C المذهب.	lv, 4, C واحدهم.
» 14, C and fragm. 14 add الشين after التنى.	» » F and fragmts. 14 and 15 omit دלים.
» 19, Fragm. 14 adds on margin على زنة بعلعل as a note to הסכפך.	» 14, read ברויה.
lv, 2 and 3. Fragm. 14 مكررا.	» 20, Fragmts. 14 and 15 also كلمتين.
» 6, F adds ויירה ונירה וייר וניר بالخذف مثل וייר בגדלו (Ez. 31, 7) וישב (Jer. 41, 10) ישמעאל.	lv, 8, Fragm. 15 والمعنى التالى.
» » Fragm. 14 adds וייר (like F) بالخذف الح.	» 10, read ביום השביעי So correctly F.
» » F adds במוטרים (Ps. 64, 5) after ויירה.	» 15, F אחדها.
» 7, F instead of וייר a lengthy discussion of the form ונירם (Num. 21, 30) which is prac- tically identical with	» 16, F and fragm. 15 الاخر.
	» 18, F ويمكن for ويمكن.
	lv, 5, F والهاء.
	» 6, F omits كتبت . . . . بل.
	» 8, F كتبت في.
	» 20, F correctly ولم instead of وليس.
	lv, 17, E, F and fragm. 16 add لآه.
	lv, 1, E and fragm. 16 add لده; and similarly in

Page. Line.		Page. Line.	
	most of the articles,		fragmts. 13 and 16.
	one fragment or the	١٨٥, 6,	Fragm. 13 يقول يكون.
	other or several, add	» 7,	F فجعلوا.
	the 3 ^d person perfect	» 8,	F omits الأوايل; fragm.
	of the kal of the verb		13 instead الواحد.
	under consideration.	» 8,	read لثلاً.
١٨٣, 15,	read פתח.	» 9,	Fragm. 13 المستعمل.
» 16, E, F and fragm. 16	مكسورا.	» 12,	read المثل. So fragmts.
١٨٤, 3, F	بيدلون.		13 and 16.
» 4, F	موصول.	» 17,	F المكتوب קראים.
» 5, F	جاء يجري.	» 20,	read أنا لا. So
» 12, F and fragm. 16	أصل.		fragmts. 13 and 16.
» 12, and 14, F and fragm.	التشديد.	» »	Fragm. 13 يجعل.
» 16, F and fragm. 16	اسقطوه	» 21,	Fragm. 13 omits this
	which is preferable.		line; fragm. 16 adds
» 17, F and fragm. 16	בְּקִשָּׁו.		استعاليين after اثنين
» 21, F correctly	ماضيًا.		both F and fragm. 16
» » the ε belongs to	وَأَسْقَطْ		read نقول for أقول.
	(so!).	١٨٦, 1,	Fragm. 13 ينطقوا.
١٨٧, 3, Fragm. 13	لأته.	» 6,	F and fragmts. 13 and
» 4, read ثن. So E and			16 omit من.
		» 10,	Fragm. 13 كتبت في.

Page. Line.		Page. Line.	
186, 11,	F البياء for الواو ; fragm.	186, 21,	Fragm. 16 הט אונך (Pr. 22, 17) ורשמע .
	ואו 16.		
» 14,	read כאן .	19, 6,	read וירכשנו .
187, 1,	F and fragmts. 13 and 16 correctly omit הזה .	» 18,	Fragmts. 13 and 16 correctly נצא .
» 3,	Fragmts. 13 and 16 omit טיה .	191, 2,	Fragm. 16 adds ومعنى ثالث ועריך הציקה (Jer. 4, 7).
» 5,	F and fragm. 13 אלו .		
» 6,	Fragm. 13 אנה .	191, 8,	F נשה ממלכה (II Sam. 5, 12) after לנאל and instead of נשאה .
» 19,	» 16 adds والتقيل before המרה .	» 13,	Fragm. 16 هذا الاصل .
188, 2,	read عليه for على . So F and fragmts 13 and 16.	» 14,	» » الهاء .
» 3,	F and fragmts. 13 and 16 والقاء which is preferable.	» »	F الالف .
» 6,	F and fragm. 13 اصل .	» 18,	F adds وماضى وينتلم (Jes. 63, 9) وينشأ منشأ את היהודים (Esth 9, 3).
» 9,	read אמשה ; F and fragm. 16 add والتقيل .	192, 6,	F and fragm. 16 correctly פעיל .
» 10,	read במשני .	» 14,	F נתקו for נתקה .
189, 6,	F וالتقيل הנחה .	» 19,	Fragm. 14 אנה .

Page. Line.
 193, 2, E, F and fragm. 13
 omit the superfluous
 بالفتح.
 » 5, read I Reg. 8, 31.
 » 8, » חִנְיָה. So F and
 fragm. 14.
 » 11, Better סָהָה. So fragm.
 13.
 » 16, F and fragmts. 13 and
 14 correctly הם־מִלֵּאִים.
 » » Fragmts. 13 and 14
 כִּלְמָא.
 » 19, F and fragmts. 13, 14
 and 16 add אֶסְפָּה.
 194, 5, read בְּעֵבִי בְּמַעֲבָה.
 » 9, F من طريف for لمكان.
 » 11, read בְּעָרֵי עָרִיִּים.
 » 12, F and fragmts. 13, 14
 and 16 correctly ויִכְנֶן
 .אֵן יִכְוֹן מִן
 195, 4, F עלה for יעלה.
 » 6, F adds ויעל אברם
 (Gen. 13, 1).

Page. Line.
 195, 8, F and fragm. 13 ויעל;
 ויעל 16.
 » 9, F and fragmts. 13 and
 16 المعدا.
 » » read وكذلك.
 » 11, Fragm. 16 المعنى
 الثاني.
 » 14, read כלה.
 » 17, Fragm. 16 אל מעלנו
 (Ex. 33, 15) מזה.
 » 21, erase אתה.
 196, 5, read יענה.
 » 20, F and fragm. 13 cor-
 rectly לחשוב תהפוכות
 מראות (Pr. 16, 30) for
 ברע which rests upon
 a confusion with Jes.
 33, 15.
 197, 2. So also 191, 18, but
 see 2.v, 7; 193, 15, and
 195, 15; F and fragm.
 13 أربعة.
 » 9, read יצו for צו. So

Page. Line.		Page. Line.	
	F and fragmts. 13 and 16.		and fragmts. 13 and 16.
19v, 9,	F adds <i>والافتعال</i> <i>חשכרי</i> (Threni 4, 21) <i>יְהִי עָרִי</i> .	19v, 18,	E and fragm. 13 add <i>מושיע חוקים</i> (Ps. 17, 7).
» 13,	read <i>עָרָה</i> and <i>בָּלָה</i> . So F and fragm. 13.	19v, 5,	read <i>עמדו ואין יפְּנֶה</i> <i>מפנה</i> .
» 15,	E, F and fragmts. 13 and 16 <i>אנכי עשיתי ארץ</i> .	» 8,	Fragmts. 13, 16 and 17 <i>יפְּנֶה</i> <i>מפנה</i> .
19v, 2,	E, F and fragm. 13 <i>ومعنى ثانی</i> .	» 13,	read <i>פָּצְנִי</i> .
» 4,	read <i>עשיתי</i> . So E and fragmts. 13 and 16.	20., 2,	F adds <i>ויפְּרָה</i> .
» 6,	F and fragm. 13 <i>قوم بعض الناس</i> .	» 9,	E, F fragmts. 13, 14, 16 and 17 <i>المعدا</i> .
» 10,	E, F and fragmts. 13 and 16 <i>פְּרִיזוֹן פְּרִיזוֹן</i> which is preferable. In all these manuscripts as also in the two Hebrew translations, the three words appear after <i>עבדיו</i> (1.11).	20., 2,	E and fragm. 16 <i>ולנהפיל</i> .
» 12,	read <i>פּוֹדֵד</i> . So E, F	» 4,	E, F and fragmts. 13, 14, 16 and 17 <i>לְנַחוֹת</i> <i>אסלה לְנַחוֹת</i> .
		» 12,	Same six Mss. omit <i>ومعنى...צערינו</i> .
		» 14,	Fragm. 14 <i>وقال</i> for <i>يقال</i> .
		» 15,	read <i>יצרה</i> (with Dagesh).
		20., 6,	» <i>יצרה</i> . So fragm. 16.
		» 7,	Six St. Petersburg Mss. <i>צפית</i> for <i>צפיתי</i> .
		» 8,	read <i>בינדך</i> .

Page. Line.		Page. Line.	
2.2, 13,	F adds וַיִּצַף אֹחֹם	2.5, 1—2.	Fragm. 13 omits وما...القاف.
	(Ex. 38, 6).	» 2,	F adds البتة after بوجه.
» 15,	read הבוסר.	» »	read קִבְּרָה. So F.
2.3, 1,	Fragm. 16 places קוּה	» 5,	F and fragmts. 13 and 16 المشدى which is preferable.
	ومعنى before אלה	» 6,	Fragm. 17 قيل.
	(1. 2).	» 10,	Better לקראתך in both places. So five St. Pe- tersburg Mss.
» 8,	read תקלוטני	» 16,	read כי.
» 9,	» נברחה.	» 20,	Also St. Petersburg Mss.
» 11,	» רודפיכם.	2.6, 5,	read אמרה.
» »	» هذا.	» 10,	Fragm. 16 וירא וירא וחרא.
» 15,	F and fragm. 13 קנהך.	» 17,	read בני.
» »	read עשך.	» 19,	» הכהן.
» »	Fragm. 13 اتصال for الوصل.	» 20,	» حرکت.
2.3, 20.	Six St. Petersburg Mss. like A تلى.	» 21,	» נהיחה.
» »	E, F and fragm. 17 like A; fragm. 13 واندراج.	2.7, 1,	» כי
2.4, 10,	F بعيد.	» »	F adds לא יראה לך חמוץ (Ex. 13, 7).
» 15,	read כי		
» 19,	F adds ה' לקראתי		
	(Num. 23, 3).		
2.5, 1,	F لما for اذا.		

Page. Line	Page. Line.
2.7, 4, E, F and fragmts. 13, 16 and 17 omit נדול.	2.7, 21, Fragm. 16 adds תרעינה (Jes. 11, 7).
» 5, read מראה. So F and fragmts. 13, 16 and 17.	2.7, 2, read רעה לו.
» 17, F הרבה.	» 5, F اصل before החכמה and before התגרה.
2.8, 1, Fragm. 16 ومعنى for ותقبل.	» 7, Ganâh, Opuscules, p. 111, reads فليست.
» » read צאנך for צאנך.	» 7—8, Fragm. 17 omits ومعنى....רוח.
» 12, read מיעקב ויבך.	» 9, read לערוב.
» 13, » הרדה. So correctly fragmts. 13 and 16.	» 10, Place אל before צוין (l. 11).
» 14, F الذى اصله.	» 11, erase "(sic)".
» 20, E, F and fragm. 13 correctly ביהך.	» 12, F and fragm. 16 والانفعال ونرفيس.
2.9, 3, read כי.	» 17, read ממני.
» 7, F and fragm. 17 יושבי אלהי for אלהי.	» 18, F adds (sic) וידיו תרפינה (Job 5, 18) והבנה (sic).
» 11, F רמה for ירמה (after ארמה).	2.10, 1, F adds נרפו.
» 13, F ومعنى ثلث ثقيل.	» 10, E, F and fragm. 13 correctly יראיו.
» 16, St. Petersburg Mss. תרמה.	» 11, St. Petersburg Mss. correctly שגול.

Page. Line.

211, 16, St. Petersburg Mss. **כאן**.

» » E omits **فیه**.

» 17, E, F and fragmts. 16
and 17 **כאן לوجه**.

» 19, Fragm. 17 **ناقصا**.

212, 21, read **שְׁבִיחָם**.

213, 1, **כי**.

» 4, Fragm. 16 adds **ישנו**
(Ex. 34, 6) **צאני**.

» 13, read **הן**.

» 15, Fragm. 18 **هذه**.

» » F **فلات**.

» 16, E, F and fragmts. 17
and 18 **וכל הפצים לא**
(Pr. 8, 11) **ישוו בה**.

» 18, E **والتقيل منه**.

215, 14, read **יבין**.

» 20, F like A **ישנא**.

216, 2, F correctly **אלהיך**;
fragm. 18 merely **אל**
השחע.

» 3, Fragm. 18 **مثل** for
كما....

Page. Line.

219, 6, E, F and fragm. 18

وليس.

» 9, F **زينة** for **مثل**; E **مثل**.

» 12, St. Petersburg Mss. **ישפה**
for **שופה**.

» 19, F **وثقيل اخر שקה**.

217, 2, Fragm. 18 **ابتدلت**.

» » E, F and fragmts. 13
and 18 **واو** like A.

» 3, Fragm. 18 **هذا**.

» 6, E and fragmts. 13 and
18 **شد**; F **لشد**.

» 7, read **אלהים**.

» 7—8. Article **שרה** missing
in fragm. 18; in F pla-
ced before **שרה**.

» 8, read **עם**.

» 9, E, F and fragm. 13
correctly omit **את**

218, 1, F adds **התראה**.

» 2, F and fragm. 13 **התראו**.

» 5, **Ganâh**, Opuscles, p.
121, reads **اصلا**.

Page. Line.		Page. Line.	
٢١٨, 10,	F and fragm. 13 תלויים ; fragm. 18 correctly הלואים.		F begins كتاب الافعال ذوات المثليين العبرانية قال الخ.
٢١٩, 5,	Fragm. 13 omits الثالثة and reads بتمامه.	٢٢., 1,	Fragm. 19 ابن.
» 5—7,	والحمد..... باثباته, missing in F and fragm. 13. F has instead: ويتلوه كتاب الافعال ذوات المثليين العبرانية. Fragn. 13 merely الحمد ولله الحمد. In P the following additional lines are found رحم الله مألفه ورضى عنه ونفع به من نشط الطالبين نفع (sic) مؤتى الى رضا من الله سبحانه وتعالى يتلوه كتاب ذوات المثليين العبرانية.	» »	E 70076.
» 5—7,	والحمد..... باثباته, missing in F and fragm. 13. F has instead: ويتلوه كتاب الافعال ذوات المثليين العبرانية. Fragn. 13 merely الحمد ولله الحمد. In P the following additional lines are found رحم الله مألفه ورضى عنه ونفع به من نشط الطالبين نفع (sic) مؤتى الى رضا من الله سبحانه وتعالى يتلوه كتاب ذوات المثليين العبرانية.	» »	F علمت for علمت.
» 5—7,	والحمد..... باثباته, missing in F and fragm. 13. F has instead: ويتلوه كتاب الافعال ذوات المثليين العبرانية. Fragn. 13 merely الحمد ولله الحمد. In P the following additional lines are found رحم الله مألفه ورضى عنه ونفع به من نشط الطالبين نفع (sic) مؤتى الى رضا من الله سبحانه وتعالى يتلوه كتاب ذوات المثليين العبرانية.	» 2,	E and fragmts. 13 and 19 omit العبرانية.
» 5—7,	والحمد..... باثباته, missing in F and fragm. 13. F has instead: ويتلوه كتاب الافعال ذوات المثليين العبرانية. Fragn. 13 merely الحمد ولله الحمد. In P the following additional lines are found رحم الله مألفه ورضى عنه ونفع به من نشط الطالبين نفع (sic) مؤتى الى رضا من الله سبحانه وتعالى يتلوه كتاب ذوات المثليين العبرانية.	» »	E فوجد.
» 5—7,	والحمد..... باثباته, missing in F and fragm. 13. F has instead: ويتلوه كتاب الافعال ذوات المثليين العبرانية. Fragn. 13 merely الحمد ولله الحمد. In P the following additional lines are found رحم الله مألفه ورضى عنه ونفع به من نشط الطالبين نفع (sic) مؤتى الى رضا من الله سبحانه وتعالى يتلوه كتاب ذوات المثليين العبرانية.	» 3,	Fragm. 19 وجدتته فيها.
» 5—7,	والحمد..... باثباته, missing in F and fragm. 13. F has instead: ويتلوه كتاب الافعال ذوات المثليين العبرانية. Fragn. 13 merely الحمد ولله الحمد. In P the following additional lines are found رحم الله مألفه ورضى عنه ونفع به من نشط الطالبين نفع (sic) مؤتى الى رضا من الله سبحانه وتعالى يتلوه كتاب ذوات المثليين العبرانية.	» »	According to Mr. H. W. Hogg of Oxford who kindly looked up the passage for me again, A reads at end of line תצדיא i. e. تصديا.
» 5—7,	والحمد..... باثباته, missing in F and fragm. 13. F has instead: ويتلوه كتاب الافعال ذوات المثليين العبرانية. Fragn. 13 merely الحمد ولله الحمد. In P the following additional lines are found رحم الله مألفه ورضى عنه ونفع به من نشط الطالبين نفع (sic) مؤتى الى رضا من الله سبحانه وتعالى يتلوه كتاب ذوات المثليين العبرانية.	» 5,	Fragm. 19 adds فقد.
» 5—7,	والحمد..... باثباته, missing in F and fragm. 13. F has instead: ويتلوه كتاب الافعال ذوات المثليين العبرانية. Fragn. 13 merely الحمد ولله الحمد. In P the following additional lines are found رحم الله مألفه ورضى عنه ونفع به من نشط الطالبين نفع (sic) مؤتى الى رضا من الله سبحانه وتعالى يتلوه كتاب ذوات المثليين العبرانية.	» 6,	read ويسلك.
» 5—7,	والحمد..... باثباته, missing in F and fragm. 13. F has instead: ويتلوه كتاب الافعال ذوات المثليين العبرانية. Fragn. 13 merely الحمد ولله الحمد. In P the following additional lines are found رحم الله مألفه ورضى عنه ونفع به من نشط الطالبين نفع (sic) مؤتى الى رضا من الله سبحانه وتعالى يتلوه كتاب ذوات المثليين العبرانية.	» 8,	E, F and fragmts. 13 and 19 omit قال يحيى الافعال.
» 5—7,	والحمد..... باثباته, missing in F and fragm. 13. F has instead: ويتلوه كتاب الافعال ذوات المثليين العبرانية. Fragn. 13 merely الحمد ولله الحمد. In P the following additional lines are found رحم الله مألفه ورضى عنه ونفع به من نشط الطالبين نفع (sic) مؤتى الى رضا من الله سبحانه وتعالى يتلوه كتاب ذوات المثليين العبرانية.	» 10,	St. Petersburg Mss 7670.
» 5—7,	والحمد..... باثباته, missing in F and fragm. 13. F has instead: ويتلوه كتاب الافعال ذوات المثليين العبرانية. Fragn. 13 merely الحمد ولله الحمد. In P the following additional lines are found رحم الله مألفه ورضى عنه ونفع به من نشط الطالبين نفع (sic) مؤتى الى رضا من الله سبحانه وتعالى يتلوه كتاب ذوات المثليين العبرانية.	» 11,	F الافعال for الفعل.

Page. Line.

- ۲۲., 12, Fragn. 13 اصل .
 » 13, » » بانضمام .
 » 14, » » omits بالغخ .
 » 15, » » وقيل 19 .
 ۲۲۱, 3, F and fragmts. 13 and
 19 ومثله .
 » 8, Fragn. 13 omits
 الواحد.... الأول; E and
 F omit الواحد .
 » 9, E and F بالواو .
 » » E ماض .
 » 10, F واصحابها .
 » 11, F مفتوحة at beg. of
 line .
 » » F منها فعل; E and
 fragm. 13 منها فعل .
 » 15, F and fragm. 13 omit
 بانتشديد .
 » 17, F واصله .
 » 18, F and fragm. 13 بالواو .
 » 19, Fragn. 13 آتة .
 » 20, Fragns. 13 and 19
 تكون مشددة like

Page. Line.

- A; E and F correctly
 تكن مشددة .
 ۲۲۱, 20, E and F بانضمام in first
 instance (l. 10); F also
 in second (l. 12).
 » » Fragn. 13 like B
 مشددة and like A
 حرفين and المشدود .
 ۲۲۲, 1, F omits ربما .
 » 5, Fragn. 13 بغخ .
 » 8, F وتكميلا عوضا for .
 » » F and fragm. 13 بالافعال .
 » 14, Fragn. 20 omits ومثله .
 » 17, F وامثاله .
 » » Fragn. 20 لحق .
 » 18, » 13 فعل for
 الفعل .
 » » F and fragm. 20 دالة
 for دالة at end of
 line .
 » 20, E, F and fragm. 13
 like A .
 ۲۲۳, 3, F وليس يكون .

Page. Line.		Page. Line.	
۲۲۳, 4,	المثل الواحد مندغمة.	۲۲۴, 2,	F and fragmts. 13 and فاذا 20.
» 5,	F and fragm. 13 كان; fragm. 20 كانوا.	» 3,	F and fragm. 13 الاصل for اصله.
» 8,	Fragmts. 13 and 20 omit واو.	» » and 4,	Fragmts. 13 and وامثالهما for وامثاله 20.
» 9,	Fragm. 13 omits كما. كان.	» 4,	Fragm. 13 نينة for ناقصة.
» 10,	» » » فان for فاذا.	» » E	واعلم.
» »	F and fragmts. 13 and 20 الضمير for المضمير.	» 6,	Fragm. 20 وامثاله.
» 11,	F and fragm. 13 الساكن.	» 7,	F and fragm. 13 مشتدا.
» 16,	» » » cor- rectly □□□□.	» »	St. Petersburg Mss. correctly كل ما.
» 17,	F and fragm. 13 □□□□.	» 8,	Fragmts. 13 and 20 correctly هذه.
» »	Fragm. 13 ومثلها.	» » E	□□□□□□□□□□; Fragm. 20 □□□□□□□□□□.
» 18,	to ۲۲۴, 1 F omits. ولكن.... وامثالها.	» 11,	E اللين.
» 20,	Fragm. 13 like B.	» 18,	E and fragm. 13 omit الواحد في; F omits الواحد only.
۲۲۴, 1,	» 20 omits الاصل وامثالها.	» 20,	F and fragmts. 13 and اتصلت 20.
» 2,	F تشابه for تشابه.		
» »	F وامثالها.		

Page. Line.
 ۲۲۰, 10, Fragm. 20 adds **يقوم**
 واحد **مقام اثنين** after .
 » 12, read **۲۴۷**.
 » 13, F adds **ولكبرو يمين**
 (Jes. 6, 10) after **من**.
 » 18, Fragm. 20 adds **۲۴۵**.
 ۲۳۱, 2, » 21 **بمقام**.
 » 7, » 20 **ولا يكون**.
 » 8, F **وثبتنا**; fragm. 20
وثبتت; fragm. 21 **وثبتت**.
 » 12, Fragm. 21 **بغيرها**.
 » 13, F and fragmts. 20 and
 21 **وتحريك**.
 » 14, F **۲۴۶**.
 ۲۲۷, 1, St. Petersburg Mss. **ان**.
 » 2, E **الموصولة**.
 » 4, F **الذين**.
 » » E and fragm. 21 **الفعلية**
for الفاعلين.
 » 6, E omits **فعل**.
 » 10, Fragm. 21 **واصله**.
 » 11, » 20 omits **او** be-
 fore **وكلل**.

Page. Line.
 ۲۲۷, 12, F correctly **۲۴۷**.
 » 13, F **وقال** for **يقال**.
 » » F adds **وكذلك** after **۲۴۷**.
 » 16, F **التي** for **الذى**.
 » 20, Fragm. 20 **اتصلت**.
 » 21, read 'A and B' instead
 of 'Mss.'
 ۲۲۸, 1, E, F and fragm. 20 **يبرد**.
 » 1, F omits..... **مندعما**
الساقط; E omits only
والساكن.
 » 3, A's reading **اتصل** is pre-
 ferable.
 » 13—14. F omits.... **ناحو**
۲۴۷.
 » 17, F more correctly **مكسبين**
مكسبين.
 » 20, E and F also **اتصل** and
مردود.
 ۲۳۱, 1, F omits **ذلك**.
 » 3, F **حرفين** for **اثنين**.
 » 4, F **واصحابه**.
 » 7, F omits **او**.

Page. Line.	Page. Line.
٢٢٩, 15, <i>Gānāḥ</i> , Opuscles, p.	٢٣٠, 20, <i>Fragm. 24</i> بتشديد.
222, reads الواحد منها	» 21, F omits لانفعال
والواحد منها	» » <i>Fragm. 24</i> اللينة for اللين
غير المتصل	» » F and <i>fragm. 13</i> adds
» 21, read 'A and B' instead	العين مثل ٦٦٦
of 'Mss.'	٢٣١, 3, <i>Fragm. 24</i> adds ايضا
٢٣٠, 1, F omits ..... الساكنان	after واحد.
اعنى.	» » <i>Fragm. 24</i> وعلامته.
» 5, F الضمير.	» 4, E الذى هي الكما
» 6, F omits ابدأ.	» » read علامة.
» 7, <i>Fragm. 13</i> اسقطت.	» 5, E هتان العلامتان; <i>fragm.</i>
» 8, » 24 انفعال for	24 omits ان.
انفعال.	» 5, <i>Fragm. 13</i> الفعل منه فاء.
» 13, read وتركت. So F,	» 6, E, F and <i>fragm. 24</i> اما
<i>fragm. 24</i> and <i>Gānāḥ</i> ,	<i>fragm. 13</i> واما.
Opuscles, p. 224.	» 9, E ٦٦٦; F ٦٦٦; <i>fragm.</i>
» » <i>Gānāḥ</i> , ib. مشددة.	13 ٦٦٦٦.
» 15 and 18. <i>Fragm. 13</i> انفعال	» 11, F وكما
for الانفعال.	» 12, <i>Fragm. 13</i> ذكرت for
» 16, <i>Gānāḥ</i> , Opuscles, p.	وضعت; <i>fragm. 23</i> وصفت.
183, adds الصحيح after	» 13, St. Petersburg Mss. ٦٦٦.
والقياس.	» 14, <i>Fragm. 13</i> جعل.
» 17, <i>Fragm. 13</i> and 24	» 15, » » مثل.
واسقط.	

Page. Line.

231, 16, Fragm. 13 انفعال.

» 17, » 23 مثل.

» 18, F وانما for واما.

» 19, F פיסוק.

232, 1 and 2 E متى ما.

» 2, F انفعال for انفعال.

» 3, F [اسقطوا].

» 6, F and fragm. 23 ردت.

» 14, St. Petersburg Mss. בסבי

בסבי which is preferable.

233, 1, E واصله at beg. of line.

» 2, E omits واصله.

» 6, F الوجه.

» 8, Fragm. 24 اردت انفعلا.

» » » او غيرهما.

» 13, E and fragm. 24 مخاطبة.

» 16, F » » واعلم 13.

» 17, St. Petersburg Mss. هي

for هو.

» » Fragm. 13 هذا for هذا.

» 19, St. Petersburg Mss. قايم

for يقوم.

Page. Line.

233, 12, St. Petersburg Mss.

واصله both times.

234, 3, St. Petersburg Mss. גדל

(Jes. 17, 4) כבוד יעקב

ויקלל after ויקלל

» 4, F اجتمعت for اجتمع.

» 5, St. Petersburg Mss. cor-

rectly لام الفعل (for

عين).

» 9, St. Petersburg Mss.

الاصل.

» 15, St. Petersburg Mss. cor-

rectly التي اصلها.

» 16, St. Petersburg Mss. cor-

rectly في كتاب حروف

اللين.

» 16, Fragm. 24 אלליון.

» 18, F مشدودا كاملا.

» 19, F ناقص.

» » E פתרון; F adds الفا.

» 20, E and F correctly omit

وانفصاله.

» 20, to 235, 1, fragmts. 13

Page. Line.		Page. Line.	
	and 24 omit... واتصاله الكلام.	۲۳۳۶, 3,	E and fragm. 13 omit فيه.
۲۳۴, 21,	St. Petersburg Mss. also المعتلّ which must therefore be noted as the correct reading in l. 14.	» »	E للانغام; fragm. 13 للانغام.
		» 4,	St. Petersburg Mss. omit المثل.
		» »	St. Petersburg Mss. omit تشدّد.
۲۳۵, 1,	St. Petersburg Mss. correctly وانفصاله for واتصاله.	» »	Fragm. 24 adds مشدّد على زنة موحّده دלים (Pr. 10, 15) after מארה ה.
» 3,	Ġanâh, Opuscules, p. 138 قيل قالوا.		
» 5,	F, الاصل; Ġanâh ib. اصله.	» 8,	Fragm. 24 adds وما يسمّ فاعله האור ויאור
» 8,	Fragm. 15 omits جملة.		وقد جعل יאורים
» 10,	St. Petersburg Mss. correctly المتعلمين.		(Mal. 3, 9) من هذا الاصل على أن [الاصل] فيه
» 15,	read לַאֲשֵׁרֵי.		יאורים على زنة ימקים after فانם. See Ġanâh, Kit. al-Must., p. 178.
۲۳۶, 1,	St. Petersburg Mss. add יאר.	» 8,	Fragm. 15 vocalizes אָר אַרְרִי
» 2,	St. Petersburg Mss. omit فيه.	» 11,	Fragm. 15 اصله هذا امر
» »	read אַרְרִי אָר (Gen. 27, 29).		

Page. Line.		Page. Line.	
	לי אדרה (like B); E and fragmts. 13 and 24 هذا . امر اصله .		منها ; fragmts. 13 and 15 وجعل منها 15 .
236, 12, St. Petersburg Mss.	مقام راين .	237, 7, Fragm. 15	يوثى ائى .
» 13, Fragm. 24 adds an arti- cle as follows	אבבאָקײב באָבײ הנחל (Cant 6, 11) עורנו באָבו לא יקטף (Job 8, 12).	» » » »	for ايضا » هذا .
» 15, Fragm. 24	ويقرب ان .	» 8, Fragmts. 15 and 24	E and الذى كتب الذى كتبه 13 .
» » E and fragmts. 15 and 24 add	פרא בײד לו (Hos. 8, 9).	» 9, Fragm. 15	والاصل فيه 15 .
237, 3, Fragm. 24 adds	وما لم يسم ذاعله حرب אל אוצרותיה ובקו (Jer. 50, 37) (see Ganáh, Kit. al- Must., p. 179).	» » Fragmts. 13 and 15	كلمتين .
» 6, Fragmts. 15 and 24	באָ קל ; fragm. 13 באָ קל .	» » Fragmts. 15 and 24	באָ קל .
» » E and fragm. 24	وجعل 24	» » E and fragmts. 15 and 24	ان يكون بבל 24 .
		» 13, Fragm. 24 adds an ex- planatory note to	יבול as it did p. 178, 7.
		» 15, Fragm. 24 adds	والافتعال אפרים בעמים הוא יתבולל (Hos. 7, 8).
		236, 10, Fragm. 23 adds	على
			בבאָ after בבאָ .

Page. Line.		Page. Line.	
239, 13,	Fragm. 23 بالتشديد.	242, 20,	Fragm. 15 في من
» 18,	» » ידמו	243, 4,	» » اصل חיים
	(Ex. 15, 16) כאבן		נפש חיה.
» 19,	Fragm. 15 فيها والميم.	» 8,	Fragm. 15 لامة
» 20,	» 23 فيه for فيها.		لام الفعل for الشديدة
240, 4,	» 15 اثنتين for	» 10,	Fragm. 15 الاولة for
	ميمين.		الاولى.
» 5,	Fragm 23 والاصل.	» 11,	Fragm. 14 and 15
» 15,	Fragm. 15 and 23		ثقيل.
	واسقاط الساكن	244, 4,	Fragm. 14 and 15
» »	Fragm. 23 omits اللين.		חממתי at end of line.
» »	» 15 » الذى.	» 6,	Fragm. 15 اصلها for
» 16,	read הללית.		الاصل فيها.
» »	Fragm. 23 بالتشديد.	» 8,	E and fragm. 15 אין
» 17,	» » adds (from		for ان; frag. 14 ان
	the Kitâb al-Mustal-		אין.
	hik p. 184 والافتعال	» 17,	E and fragm. 15 cor-
	יתהלל המתהלל המ.....		rectly بان for كان.
	(fragment ends) after	240, 1,	St. Petersburg Mss.
	ידבר פי		الاصل.
241, 3,	Fragm. 15 omits الاصل.	» 2,	Fragm. 14 and 15
» 11,	» » التشديد.		omit الاولى.
242, 17,	» » هو for او.	» 3,	Fragm. 14 الاصل.

Page. Line		Page. Line.	
٢٤٥, 5,	Fragm. 14 omits وساكنين.	٢٢٦, 2,	E נשדונו .
» 11,	E من معنى .	» 4,	6 and 7, E معناه .
» 13,	Fragm. 14 شیء for معنى .	٢٢٧, 6,	E ومعنى ثانی .
» 19,	read חקק . Fragma. 14 adds על ספר חקקה (Jes. 30, 8).	» 12,	E places منه after וישרק (l. 13).
٢٤٦, 10,	Fragm. 14 التاء .	» 14,	E الشين فيه .
» 14,	read החח .	» 18,	E בלשרק .
٢٥٥, 20,	i. e. A and B.	» 19,	E لأنها .
٢٥٦, 15,	Here and elsewhere read 'Threni' for 'Lam'.	٢٢٨, 3,	E بساكن اللين .
» 17—18,	E writes בסכה, בסכות . וסכה 25 also בסכות .	» 15,	E adds ישססו .
٢٥٧, 15,	read ומגני	» 17,	E יכונ منه .
٢٦٢, 2,	E اصله .	» 18,	E חשקק .
٢٦٣, 5,	E ماض .	» 21,	E فليس من هذا الاصل .
» 6,	E correctly مثله .	» 14,	E like B المعنى for الاصل .
» 10,	E omits التثييل .	» 15,	E more correctly بوجه من الوجوه .
» 13,	E يجوز for يجرى .	» 16,	E and F add كل איש (Jer. 44, 27) .
» 14,	E omits كما... والماضي .	٢٧, 4,	E omits فيه .
٢٦٤, 4,	E الاصل .	» 8,	E and F have the cor- rect quotation ונתם את הכסף (II Reg. 22, 4) .
		» 13,	F اتصلت for اتصل .

Page. Line. 1v., 13, E and F and fragm. 25 بتشديد for بشدة » 19, E and F and fragm. 25 omit الاصل. » 20, E and F and fragm. 25 add תמימות after תמימים. 1v., 4, F inverts order of quo- tations. » 6, Fragm. 25 adds af- ter المثلين: العبرانية الحمد لله على حسن	תו[פיקה] ברוך יי לעולם אמן ואמן כתبه العبد الفقير الى الله السائل منه المغفرة والرحمة ישעיהו הכהן בן עזיאל... עיהו הכ' הרופא נ[פ] בחו"א. There follow several defective and illegible lines. F adds العبرانية ברוך ר..... E » وتم بتمامه (sic!) جميع الكتاب بרוך הנותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה.

Regarding the collation with the St. Petersburg manuscripts I beg to add:

- (1) In so many cases do we find the simple *Kal* form of the verb added after the indication of the verbal stem, that we are justified in adding this form throughout, in connection with each article.
- (2) The St. Petersburg Mss. very frequently arrange the quotations and verbal forms introduced, in a different order from that found in the Oxford manuscripts. I have not thought it necessary, except in a few instances that may serve as specimens, to indicate such variations. In the comparative study, however, of the Arabic original with the

Hebrew versions, these divergences in the manuscripts must be taken into account.

- (3) In the Biblical quotations, there is rarely agreement among the manuscripts as to the number of words quoted. At times one manuscript gives the quotation in fuller form, at times another. I have not considered it necessary, except in a few instances, to indicate such variations.
  - (4) The orthographical inconsistencies and peculiarities of the Mss. are so numerous that Dr. Kokowzoff very properly did not deem it worth while to note any but really important ones; and in my notes. I have only embodied some — by no means all — of these.
  - (5) Dr. Kokowzoff calls especial attention to fragment no. 18. — the one on parchment — which appears to be quite old and represents a copy prepared with great care. It agrees in most cases with F which is by far the best of the St. Petersburg manuscripts.
  - (6) The two elaborate notes (a) in F to p. 178, 7 (יִרְדּוּ) (b) in fragm. 24 to p. 237, 13 (יִבְלֶה) are interesting as illustrating the liberties that were taken with the text of Ḥayyūḡ and that must have led to considerable confusion. See my introduction p. VIII note 3 and p. XX. I have not deemed it necessary to embody these two notes in the collation.
-

אלך (ib. 26, 11) לא אסיר תִּמְתִּי מִמְנִי (Job 27, 5)
 תִּפְחַח תִּפְחַח וְחָלִיל (Jes. 5, 12) בְּתוֹךְ וּכְנוֹר (Ps. 149, 3)
 בְּתַפְסִים וּבְמַחֲוֹלוֹת (Ex. 15, 20) עוֹד תַּעֲדִי תִּפְסֶיךָ (Jer. 31, 3)
 מִתּוֹפְפוֹת עַל לִבְבְּהֶן (Nah. 2, 8) בְּתוֹךְ עֲלְמוֹת תּוֹפְפוֹת
 * (Ps. 68, 26)

* تمت الأفعال ذوات المثليين *

(Jos. 8, 24) עד הם כל הדור (Num. 32, 18) בָּתָם פרח
 (Jes. 18, 5) תָּם صفة والجمع תָּמִים بالتشديد שנה
 תְּמוּמָה (Lev. 25, 30) פעילה, וְאִמָּא כִּי לֹא תִמְנֹו (Lam. 3, 22)
 فقد جاء شاذًا عن القياس والوجه فيه تَمُونُ او, تَمَمُونُ
 على الاصل, والثقل והתמוזתי ממאתך ממך (Ez. 22, 15)
 בָּתָתָם הפושעים (Dan. 8, 23) בָּתָתָמָה שורד תושד
 (Jes. 33, 1) اصله التشديد فأسقط استخفافا יתם יתמו
 وقد جاء معروضا بتشديد التاء וַיִּתְּם הַכֶּסֶף (Gen. 47, 15)
 والانفعال יתמו חטאים (Ps. 104, 35) במדבר הזה יתמו
 (Num. 14, 35) وقد يمكن ان يكون וַיִּתְּם השנה ההוא
 (Gen. 47, 18) וַיִּתְּם הכסף (ib. 47, 15) תָּתָם חלאתה
 (Ez. 24, 11) النوع الاخر من الانفعال وقد ذكرته في صدر
 الكتاب والقياس اذا اتصلت بالواو תתמו יתמו بتشديد
 التاء والميم وساكن. المذّ إلا أنهم قد قالوا וַיִּתְּמוּ ימי בכי
 אבל משה (Deut. 34, 8) على غير القياس امقطوا شدة
 الميم وساكن المذّ استخفافا وعوّلوا على شدة التاء الدائجة
 على الانفعال ومعنى ثانی תם וישר (Job 1, 1) יונתי
 תְּמוּתִי (Cant. 5, 2) والجمع תמים תמות بالتشديد على
 الاصل ايضا וְאִמָּא זכר תָּמִים (Lev. 1, 3) תורת ה' תְּמוּמָה
 (Ps. 19, 8) فهو פעיל פעילה, والجمع תמימים בָּתָם לכבי
 (Gen. 20, 5) תום וישר יצרוני (Ps. 25, 21) ואני בְּתָמוּ

שָׂרָר שָׂרָרָה אֲנִי הַסֹּהַר (Cant. 7, 3) לֹא כִרַת שָׂרָרָה
 (Ez. 16, 4) רִפְאוֹת תְּהִי לְשָׂרָרָה (Pr. 3, 8) וּמַעֲנֵי אַחֵר
 בְּשִׁירֵי לִבִּי אֵלֶיךָ (Deut. 29, 18)

שָׂרָר כִּי תִשְׂתַּרְר עֲלֵינוּ גַם תִּשְׂתַּרְר (Num. 16, 13)
 וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן מִנֵּה וַיִּשְׂר אֶל מִלְאָךְ (Hos. 12, 5) בִּי
 שָׂרִים וַיִּשׂוּרוּ (Pr. 8, 16) וַיִּכּוֹן הַתְּשִׁידֵי אִסְל שָׂרִים
 יִשׂוּרוּ

תִּזְזֵי יִמְכֵּן אִן יִכּוֹן מִן הַזֶּה אִסְל הַזֶּה הַסִּיר הַזֶּה
 (Jes. 18, 5)

תִּכְךָ הַזֶּה וּמִרְמָה (Ps. 55, 12) מִתְּוֹךְ וּמִחֲמַם (ib. 72, 14)
 רֹאשׁ וְאִישׁ תִּכְכִּים (Pr. 29, 13)

תִּלְלָ תִל עוֹלָם (Deut. 13, 17) עַל תִּלָּם (Jos. 11, 13)
 וּנְבַנְתָּה עִיר עַל תִּלָּה (Jer. 30, 18) הַר גְּבוּהָ וְתִלְוִל
 (Ez. 17, 22) וְלַעֲדָ אִן יִכּוֹן מִן הַזֶּה אִסְל a וְתִלְוִלֵינוּ
 שְׂמַחָה (Ps. 137, 3) בּוּגָה מִן הַבּוּגָה

תִּמָּם תִּמּוֹתַי וַיְהִי כַאֲשֶׁר תִּמּוֹ (Deut. 2, 16) כִּי אִם תָּם
 הַכֶּסֶף (Gen. 47, 18) תָּם עוֹנֵךְ (Lam. 4, 22) וְתָתֵם הַשְּׁנָה
 הַזֹּאת (Gen. 47, 18) וַיִּתֵּם הַכֶּסֶף (ib. 47, 15) תָּתֵם
 חֲלָאתָה (Ez. 24, 11) תְּשִׁידֵי הַתֵּם לְלַעֲרֵים עַד הַתָּם

a) B . المعنى .

وتخفيف الشين لكان حسنا لانه حسن أن يقال هو^١ش
 بساكن لين بعد الهاء للتعويض وتخفيف الشين والتعويض
 بالساكن هو الاكثر والاعرف فافهم والانفعال ن^٢ش^٣م^٤و
 הכהנים (Jer. 4, 9) נְשָׁמָה כל הארץ (ib. 12, 11) ישם
 ישמו והארץ הנשמה (Ez. 36, 34) וערים נשמות
 (Jes. 54, 8) الاصل נשמם ونשממו נשממה ישמם ישממו
 הנשממה נשממות

שנן̄ שנן̄ אם שנותי ברק חרבי (Deut. 32, 41) ישון
 ישונו וחץ שנון (Pr. 25, 18) שָׁנְנוּ לשונם (Ps. 140, 4)
 ويقرب منه وكلיותي أَشْوَوْنُ (ib. 73, 21) ومعنى اخر
 أَشْوَبْتَهُمْ לבنيך (Deut. 6, 7) למשל וְלִשְׁנוֹנָה (ib. 28, 37)
 שם̄ שסותי שפוחו כל עוברי דרך (Ps. 89, 42) فتح
 الشين يدل عليه انه من شمس ویشפו אחם (Jud. 2, 14)
 والانفعال נשם ונשפו הבתים (Zach. 14, 2) ישפו בתיהם
 (Jes. 13; 16)

שק̄ שקותי בעיר ישוקו (Joel 2, 9) כמשק גבים שוקק
 בו (Jes. 33, 4) ونفسو שוקקה (ib. 29, 8) ويمكن ان يكون
 وشك ידי לפي (Job 31, 27) انفعال (sic!) منه وأصله وشك
 ويمكن ان يكون من هذا الاصل في معنى اخر فקדת הארץ
 وشוקקה (Ps. 65, 10) ولعله ان يكون من المعنى الاول
 بوجه وأما وشוקו دיקבים (Joel 2, 24) فليس منه

שכר שכותי ישוך וישכו המים (Gen. 8,1) כִּשְׂךְ חמת
 המלך (Esth. 2, 1) שְׂכָכָה (ib. 7, 10) والثقیل והשכותי
 מעלי (Num. 17, 20) ישך אשר ישכו
 שלל ושלל שְׂלָלָה (Ez. 29, 19) כי אתה שלוח גוים
 רבים ושלוח כל יתר עמים (Hab. 2, 8) اصلهما שללת
 ישללוך וְשִׂתוּלְלוּ אבירי לב (Ps. 76, 6) ومعنى اخر او
 قريب من الاول של תשלול לה (Ruth 2, 16)
 שמם שמותי ישום וישומו ישרים על זאת (Job 17, 9)
 שום שומי שומו שמים על זאת (Jer. 2, 12) שְׂמָה
 ושערורה. (ib. 5, 30) משמה אשר שם שמות בארץ
 (Ps. 46, 9) לְשִׁמָּה תהיה (Hos. 5, 9) על הר ציון וְשִׂמְמִם
 (Lam. 5, 18) לאמר שְׂמִמּוֹ (Ez. 35, 12) ويمكن ان يكون منه
 ישום וישרק (Jer. 19, 8) وجعل تشديد الشين عوضا من
 النقصان وأما التثنية (Ecc. 7, 16) فتشديد الشين لانه
 תתשומם, والثقیل והשמותי אני את הארץ (Lev. 26, 32) ואת
 נהו השמו (Ps. 79, 7) ישם אל האשדודים וישמם
 (I Sam. 5, 6) وما لم يسم فاعله هو تشديد الشين
 عوضا من النقصان وضم الهاء يשרק او בקمץ חטף
 لانهما واحد في بعض التصريف فاذا وصل بقيت شدة
 الشين كما كانت وردة المشل مندغما כל ימו השמה
 (Lev. 26, 34) ولو قيل השמה بساکن لین بعد الهاء

في بعض التصريف שָׁדוּד שָׁדוּדוּ (Mic. 2, 4) وأصله שָׁדַדְנוּ
ישד ישדו ويمكن أن يكون في שָׁדוּד שָׁדַדְנוּ وجه آخر
غير ما قلت إذ كان بالشرك ولم يكن بالاحلام على
الوجه المعروف بأن نقول ان معناها شَدُو مَمْنُو على
مذهب *a* الكلمة الواحدة التي معناها كلمتان مثل בְּנֵי
יְצִיאֹנִי (Jer. 10, 20) التي معناها يُخَالِصُونِي ومثل
יְשׁוּשׁוּם מִדְבַר (Jes. 35, 1) التي معناها يَسْهُو بِهِمْ ومثل
בְּשָׁלֹם הַבָּשָׂר (I Reg. 19, 21) التي معناها بِشَلُ لָהֶם
הַבָּשָׂר وعن جماعة بְּשָׁלוֹם بمعنى بِشَلُو لָהֶם بهذا
الوجه لا يمكن ان تحرك الدال في שָׁדוּדוּ آلا بالشرك
لان الواو بعدها واو الجماعة ويكون اصله שָׁדַדְנוּ بهذا
التخريج لا שָׁדַדְנוּ

שָׁדַד יְשָׁדַד לו יַעֲקֹב (Hos. 10, 11) וְיִשָׁדַד אֲדַמְתּוֹ
(Jes. 28, 24)

שָׁחַח תַּחְתּוֹ שָׁחַחוּ (Job 9, 18) שָׁחוּ נְבִעוֹת עוֹלָם
(Hab. 3, 6) שָׁחוּתִי (Ps. 38, 7) כִּי שָׁחוּ בְּמַעֲוֹנוֹת (Job 38, 40)
اصله التشديد يدכה يشوم (Ps. 10, 10) إِشַח عَيْنَيْمِ
يُشِيع (Job 22, 29) وَالْأَنْفَعَال إِشַح أَدَم (Jes. 2, 9) وَيُشַحُو
كُل بَنَات الْهَيْر (Ecc. 12, 4) أصلهما ويشاح ويشاحو

a) A معنى.

كضمح השרה (Ez. 16, 7) ومعنى اخر يسبو على رבו
 (Job 16,13) השמיעו אל בכל רבים (Jer. 50,29) والثقل في
 هذا المعنى روبب روببתי روببو وقد كرهوا تحريك a المثليين
 في هذا الفعل فأسكنوا الاوّل وأدغموه في الثاني الشديد
 ويمرروها ورفو (Gen. 49,23) فعل ماضى اصله روببو والامر
 المتصل بواو الجماعة من هذا الاصل اعني روبب مثل
 سواء الا ان اصل الامر روببو وأصله هو روببو لان ربو
 الذى هو امر اذا لم يتصل بالواو كان روبب والاصل فيه
 روبوب ولولم يتصل وروبو بالواو لكان روبب واذا اردت
 الامر من هذا الفعل الثقيل اعني روبب روببתי قلت
 روبب روببو مثل الماضى سواء وقد وجدته في الماضى ربو
 ويمرروها ورفو (Gen. 49, 23) وأصله روببو كما اعلمتك
 فالقياس يجوز ان يكون الامر روببو وأصله روببو فيقال
 ربو في الامر والماضى كما يقال روببو في الامر والماضى

ردد رددتى هررد عمي تاحتى (Ps. 144, 2)

ررب رבותى ربو دبريو مسمن (Ps. 55, 22) رر لربب
 (II Reg. 22, 19) رر وروب (Gen. 18, 7) كي هيلديم رريم
 (ib. 33, 13) ررره ورونره (Jes. 47, 1) ويني لاره ررور
 (Gen. 29,17) لاه ررره بسمن (Jes. 1,6) والثقل وال ررر

بتحريك B α

קלים היו (Lam. 4, 19), **וְאִלְנֵעָל יִקְלָו רֹדְפֵיכֶם** (Jes. 30, 16)
וְאִמְלֵה יִקְלָלוּ, **מְעֵנִי** **ثَالِث** **הַבְּרִכָּה** **וְהַקְּלָלָהּ** (Deut. 30, 1)
יִקְלָל וְיִמְקָלֵל אֲבִיו וְאִמּוֹ (Ex. 21, 17) **וּמְעֵנִי** **رَابِع** **א** **נְחֹשֶׁת**
קָלָל (Ez. 1, 7)

קָנָן **צַפְרִים** **יִקְנְנוּ** (Ps. 104, 17) **שִׁמְחָה** **קָנְנָה** **קִפְחוֹ**
וְדָרָוֹר **קָן** **לָהּ** (Ps. 84, 4) **כִּי יִקְרָא** **בְּקוֹן** **צַפּוֹר**
לִפְנֵיךָ (Deut. 22, 6) **קָנִים** **תַּעֲשֶׂה** **אֶת** **הַחֲבֵה** (Gen. 6, 14)
קָנָה **קָנִי** **קָנִי**

קָצִין **וְקָצְוֹתָהּ** **אֶת** **כַּפֶּה** (Deut. 25, 12) **יִקְוֶן** **יִקְוֶוּ** **קוֹן**
קוֹצֵי **קוֹצוֹ**, **وَالْقَيْل** **קָצִין** **עֲבוֹת** **רִשְׁעִים** (Ps. 129, 4) **וְקָצִין**
פְּתִילִים (Ex. 39, 3) **מִקְצָצִים**

קָשָׁשׁ **הַתְּקוֹשָׁשׁוֹ** **וְקוֹשָׁשׁוֹ** (Zeph. 2, 1) **مَشْدَد** **וּמְעֵנִי** **ثَانِي**
לְקָשָׁשׁ **קָשׁ** (Ex. 5, 12) **מִקְוֹשָׁשׁוֹת** **שְׁנַיִם** **עֲצִים** (I Reg. 17, 12)
מִקְוֹשָׁשׁוֹ **עֲצִים** (Num. 15, 32) **وَالْجَمْع** **קָשִׁים** **بِالتَّشْدِيد**
אוֹ **קָשִׁים**

רָבַב **רְבוֹתֵי** **רַבּוֹ** **מִשְׁעָרוֹת** **רֵאשֵׁי** (Ps. 69, 5) **וְרָבָה**
עֲלֶיךָ (Ex. 23, 29) **רַב** **לְךָ** (Deut. 3, 26) **עוֹד** **הָעַם** **רַב**
רַבִּים **יָחֲלוּ** **פָנַי** **גְּדִיב** (Pr. 19, 6) **עַל** **אֶרֶץ**
רָבָה (Ps. 110, 6) **לָרוֹב** **עַל** **פָּנַי** **הָאֲדָמָה** (Gen. 6, 1) **רָבִי**
חֹרְתִי (Hos. 8, 12) **وَيُقَال** **אִן** **מִן** **הַזֶּה** **הַמְּעֵנִי** **וְרָבָה**

a) آخر A.

קִבַּב קבوتו קבו וקבותו לי משם (Num. 28, 27) اصله
 וקבתו לי מה אִקַּב לא קבה אל (ib. 28, 8) اصله
 מה אִקַּבב לא קבבה تشديد القاف في מה אִקַּבب عوض
 من النقصان واختاروا في الالف הסגול على التشبيه بالف
 المتكلم اللاحقة بالانفعال الخفيفة السالمة من التغير
 والنقصان ولو قيل אִקַּבב لكان حسنا لְקַוֵּב אִוִּיבִי (ib. 28,11)
 לכה קָהָה לו (ib. 22, 11) يمكن أن يكون امر (sic) من فعل
 ثقيل קִבַּב וקִבַּב وأصله קִבַּב فخففت الباء المشددة a
 استئقلا لشدتها فالتقت b باءان خفيفتان c فقامت الواحدة
 مقام اثنتين d على ما أعلمتك من عادتهم في المثليين
 وأما וְקִבְּנוּ לוֹ משם (ib. 23, 13) فأصل آخر اعني קִבְּנוּ
 وكذلك וַיִּקַּב בֶּן הָאִשָּׁה (Lev. 24, 11) וַיִּקַּב שֵׁם ה'
 (ib. 24, 16) اصل آخر اعني נִקַּב

קָלַל הֵן קָלוּתִי (Job 40, 4) כִּי קָלוּתְךָ (Nah. 1, 14) יקול
 יקולו والانفعال וַיִּקָּל זאת (II Reg. 3, 18) וַיִּקָּלוּתִי עוד
 מוזאת (II Sam. 6, 22) נקלות נקלונו על נִקְלָה (Jer. 6,14)
 والاصل في قاف וַיִּתְקַל נברתה (Gen. 16, 4) וַיִּתְקַל בעיניה
 (ib. 16,5) וכוזו וַיִּקָּלוּ (I Sam. 2,30) التشديد لانها موضع اندغام
 نون الانفعال فأسقط استخفافا ومعنى آخر קָל הוּא (Job 24,18)

a) A الشديدة .   b) B فالتقا .   c) A خفيفان .
 d) Mss. אתנחאן .

צָלַל כְּצָל עוֹבֵר (Ps. 144,4) סר צָלַם מעליהם (Num. 14,9)
 צָלַי עָרַב (Jer. 6, 4) ונסו הַצְּלָלִים (Cant. 4, 6) וחורש
 מִצָּל (Ez. 31, 3) עלִי מִשָּׁל מִסַּב קָלַע (I Reg. 6, 29)
 ומן הַזֶּה המֵעֵי לַע מִצְלֹת הַסּוּם (Zach. 14, 20) ומֵעֵי
 אַחַר צָלְלוּ כַעֲפֹרֶת (Ex. 15, 10) וְקִיל אִן מִנֵּה כֹאֲשֶׁר
 צָלְלוּ שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם (Neh. 13, 19)

צָרַר צָרֹר אֶת הַמְּדִינִים (Num. 25, 17) כִּי צֹרְרִים
 הֵם (ib. 25,18) וְצֹרְרֵי יְהוּדָה (Jes. 11,13) צֹרֵר הַיְּהוּדִים
 (Esth. 3, 10) וְהַדְּוִינָה צָרֹרֹת (II Sam. 20, 3) וְיִקְרַב מִן
 הַזֶּה המֵעֵי צָרֹרֹת כְּשִׁמְלוֹתָם (Ex. 12, 34) צָרֹר הַכֶּסֶף
 (Pr. 7, 20) צָרַר רוּחַ (Hos. 4, 19) וְיִמְכֵן אִן יִכּוֹן מִן
 הַזֶּה הַאֲוֵל וְהַזֶּה המֵעֵי וְהַצָּר לָךְ (Deut. 28, 52) וְהַצָּרוֹתַי
 לְאָדָם (Zeph. 1, 17) וְנִצְרָו לָהֶם (Neh. 9, 27) עֲלֵי אִן
 יִכּוֹן אֲוֵלָהּ הַתְּשִׁידִים וְיִמְכֵן אִן יִכּוֹן אִיזָא מִנֵּה צָר
 וּמִצּוֹק (Ps. 119, 143) כִּי אִן הַצָּר שׁוּהָ (Esth. 7, 4) צָרִים
 (Lam. 1, 7) יוֹם צָרָה (II Reg. 19, 3) צָרוֹת רַבּוֹת (Ps. 71, 20)
 עֲלֵי אִן יִכּוֹן הַאֲוֵל בִּי צָרִים צָרָה צָרוֹת הַתְּשִׁידִים ומֵעֵי
 אַחַר לְצָרוֹר לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ (Lev. 18, 18) וְכַעֲסָתָהּ צָרָתָהּ
 (I Sam. 1, 6) אֲוֵלָהּ הַתְּשִׁידִים a

פֹּזוּ וַיִּפְּזוּ וְרוּעֵי יָדָיו (Gen. 49, 24) כְּתָם פֶּזוּ (Cant. 5, 11)
 قِيلَ انْ مِنْهُ مَفْزُوزٌ وَمُكْرَبَرٌ (II Sam. 6, 16)
 פִּלְלָה פִּלְלָה פִּלְלָתִי רֵאוֹת פִּנְיָךְ לֹא פִּלְלָתִי (Gen. 48, 11)
 וַיַּעֲמֹד פִּנְחָם וַיִּפְּלֵל (Ps. 106, 30) וַפְּלָלוּ אֱלֹהִים
 (I Sam. 2, 25) اسْقَطْ مِنْهُ التَّشْدِيدَ اسْتَحْفَافًا فَاكُنْ فَطِيلًا
 (Jes. 28, 7) וַנִּתֵּן בְּפִלְיִים (Ex. 21, 22) וַנִּפְּלֵל חֹלֵל
 (Ez. 28, 23) وَمَعْنَى آخَرَ فَطِيلًا لِدُودٍ (Ps. 86, 1) וַיִּתְּפֵל
 מֹשֶׁה (Num. 11, 2)

פֶּסֶם כִּי פֶסֶם אֲמוֹנִים (Ps. 12, 2)
 פֶּתַח הַפְּתוּחִי וַתִּפְתְּחֵנִי בַשְּׁפָתֶיךָ (Pr. 24, 28) اِنِّي شَاذًا
 عَلَيَّ مَا ذَكَرْتَهُ فِي صَدْرِ الْكِتَابِ وَمَعْنَى آخَرَ فَتَ لَحْمٍ
 (Gen. 18, 5) וְאָכַל פִּתִּי לִבְדִּי (Job 31, 17) מִפְּתוֹ הָאֵבֶל
 (II Sam. 12, 3) פִּתְּךָ אָכַלְתָּ תִּקְיָאָנָה (Pr. 23, 8) וּבִפְתוּחֵי
 לֶחֶם (Ez. 13, 19) פְּתוֹת אוֹתָהּ פְּתִים (Lev. 2, 6) פֶּתַחִי
 بِإِدْغَامِ التَّاءِ السَّاكِنَةِ الَّتِي هِيَ لَامُ الْفِعْلِ فِي تَاءِ الْفَاعِلِ
 الشَّدِيدَةِ أَمِثَلُ فَتَوْتِ فَتَوْتِ فَتَوْتِ فَتَوْتِ فَتَوْتِ بِإِدْغَامِ عَيْنِ
 الْفِعْلِ فِي لَامِهِ وَوَزْنُهُ شَمْرِي شَمْرُو هَذَا عَلَى الْأَصْلِ وَعَلَى
 الْوَجْهِ الْآخَرَ الْمُسْتَعْبَلِ فَتَوْتِ أَمِثَلُ يَفُوتِ يَفُوتِ فَتَوْتِ
 أَوْ فَتَوْتِ أَوْ فَتَوْتِ

צָחַח צָחִיחַ סִלַּע (Ez. 24, 7) שָׁכְנוּ צָחִיחָה (Ps. 68, 7)

a) A وصفت.

עֲלִיזוֹת דְּבָרִים (Deut. 22,14) נוֹרָא עֲלִיזָה עַל בֶּן אָדָם
 אֶת (Ps. 66, 5) וְעוֹלָל לְמוֹ כֹּאֲשֶׁר עוֹלְלָתָ לִי (Lam. 1, 22)
 אֲשֶׁר הִתְעַלְלָתִי בַּמְצָרִים (Ex. 10, 2) רוּעַ מֵעֲלִיזָה
 (Jer. 21,12) וּמַעֲנִי, אִבַּח אֲשֶׁר לֹא עָלָה עֲלֵיהָ עוֹל (Num. 19,2)
 וּפְרָקֶת עָלָיו *a* (Gen. 27, 40) אֹסִיף עַל עֲלֵכֶם (I Reg. 12,11)
 הַקְּשָׁה אֶת עֵינָיו (ib. 12, 4) וְצִיל אִן וְעוֹלְלָתִי בַּעֲפָר
 קִרְנִי (Job 16, 15) מִן הַזֶּה הַמַּעֲנִי

עֲמָם עֲמוּתִי אוֹ עֲמֻמָּתִי עַל הַאֲוֵל אֲרֻזִים לֹא עֲמֻמוּהוּ
 (Ez. 31, 8) כֹּל סָתוּם לֹא עֲמֻמוּהוּ (ib. 28, 3) וְלוֹ צִיל עֲמוּד
 לְכָן חֲסָנָא וְיִמְכֵן אִן יִכּוֹן מִנֵּה יוֹעַם זָהָב (Lam. 4, 1)
 וְלוֹ וְצִיל לְשֹׁד יוֹעַמוֹ וּמַעֲנִי אַחֵר עִם עָמִים הָרַר יִקְרָאוּ
 (Deut. 33, 19) אַחֲרֵיךְ בְּנִימִין בְּעֲמֻמָּוֶהוּ (Jud. 5, 14) וְאֶת
 עֲמֻמֵי הָאָרֶץ (Neh. 9, 24) וְעֲמֻמִּים

עָנָן עָנָן אֲעֲנֶנּוּ מֵעֲנָן וְהָיָה בְּעָנְנֵי עָנָן (Gen. 9, 14) אֲוֵל
 فِيهِ التَّشْدِيدُ *b* فَاسْقَطْ اسْتَكْفَافًا فَافْهَم

עָסָם עָסָם עֲפֹתִי וְעֲפֹתָם רְשָׁעִים (Mal. 3, 21) וְשֵׁם
 עָסוּ (*sic!*) דְּדִי בְּתוֹלִיהֶן (Ez. 23, 3) יְעוֹסוּ יְעוֹסוּ עוֹס
 עוֹסוּ עוֹסִי וְיִמְכֵן אִן יִכּוֹן מִנֵּה עָסִים *c*

עָשָׂה עָשָׂה מִכַּעַם עֵינֵי (Ps. 6,8) וְעֲצָמֵי עָשָׂשׁוּ (ib. 31,11)
 עָשׂוּ יֹאכְלֵם (Jes. 50, 9) וְאַלְכֵם בְּאַלְכֵם

a) A quotes Jes. 10, 27. *b*) B تشديد. *c*) e.g. Joel 1, 5.

סָלַל סְלוֹתַי יִסּוֹל יִסּוֹלוּ סוֹל סוֹלוּ סוֹלוּ הַמְּסַלֵּה (Jes. 62,10)
 מִמְּסַלְוֹתֵהֶם (Jud. 5, 20) וַאֲמַר סָלוּ סָלוּ פְּנֵי דֶרֶךְ (Jes. 57, 14)
 מִסְּלוֹל וּדְרֶךְ (ib. 35, 8) דֶּרֶךְ לֹא סְלוֹלָה (Jer. 18, 15)
 סְלוֹיָה כְּמוֹ עֲרָמִים (Jer. 50, 26) וַיִּסּוֹלוּ עָלַי אַרְחוֹת
 (Job 30, 12)

סָפַף סָף הַשְּׁעָר (Ez. 40, 6) בַּחֲתָם סָפָם אֵת סָפֵי
 (ib. 48, 8) וַיִּרְעִשׂוּ הַסָּפִים (Am. 9, 1) בַּחֲרָתִי הַסְּתוּפָף
 (Ps. 84, 11)

סָרַר כִּי כִפְרָה סוֹרְרָה קָרַר יִשְׂרָאֵל (Hos. 4,16) סוֹרֵר
 וּמוֹרָה (Deut. 21, 18) יִסּוֹר יִסּוֹרוּ וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן מִנֵּה
 יִסּוֹרוּ בִי (Hos. 7, 14) وَأَصْلُهُ التَّشْدِيدُ

עָוָו עוֹוֹתַי יַעֲזוּ בַהוֹתוֹ (Ps. 52, 9) הָעָוָו לַחֲכָם (Ecc. 7,19)
 וַהָעָוָו יָד מַדִּינָה (Jud. 6, 2) כִּי עָוָו הָעָם (Num. 13, 28)
 יִגּוֹרוּ עָלַי. עָוָו (Ps. 59, 4) חֲמָה עָוָו (Pr. 21, 14) עָוָו
 וּמִגִּינִי (Ps. 28, 7) עָוָו וּזְמֵרַת יְהוָה (ib. 118, 14) ה' עָוָו
 וּגְבוּרָה (ib. 24,8) וַעֲזָוֹ וּנְפִלְאוֹתָיו (ib. 78, 4) בְּעָוָו עֵינֹת
 תַּהוֹם (Pr. 8, 28)

עָלַל עוֹלָל עוֹלָלִים שְׂאֵלוּ לַחֵם (Lam. 4, 4) מִפִּי עוֹלָלִים
 (Ps. 8, 3) וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן מִנֵּה נִגְשׂוּ מְעוֹלָל (Jes. 3, 12)
 וּמַעֲנֵי אַחַר עוֹלָל יַעֲזָלוּ כַּגִּפֶּן (Jer. 6, 9) וַיַּעֲזָלוּהוּ
 (Jud. 20, 45) וּנְשָׂאָר כֹּחַ עוֹלָלוֹת (Jes. 17, 6) וּמַעֲנֵי תָלַת

(Num. 34, 5) נסבותי נסבו על הבית (Gen. 19, 4) יסב
 לא יסבו בלחם (Ez. 10, 11), *والامر הסב הסבו הסבי*
بشدتين وساكن المد ويمكن ان يكون גת יסב (I Sam. 5, 8)
 גיסוב מאצלו (ib. 17, 30) *והסב המלוכה* (I Reg. 2, 15)
 النوع الاخر من الانفعال وقد ذكرته في صدر الكتاب
 وقد يمكن ألا تكون انفعالا بل فعلا خفيفا جعل فيه
 تشديد السين عوضا من النقصان فمن قال من العبرانيين
 יסוב הסוב جعل التعويض ساكنا ليנא ומן قال منهم יסוב
 הסוב جعل التعويض تشديد السين واختار الكسر في
 الزوائد على التشبيه بالانفعال الغير متغيرة وقد يمكن ايضا
 والله اعلم ان يكون גת יסוב (I Sam. 5, 8) *גיסוב* מאצלו
 (ib. 17, 30) *והסוב המלוכה* (I Reg. 2, 15) *ורחבה ונסבה*

למעלה (Ez. 41, 7) *اصل (sic!) اخر اعنى* נסב

סכך וסבותי (sic!) כפי (Ex. 33, 22) *סכותה בענן לך*
 (Lam. 3, 44) יסוך ויסבו הכרובים (I Reg. 8, 7) *סוכים*
 בכנפיהם (Ex. 25, 20) *והוכן הסוכך* (Nah. 2, 6) *יסוכוהו*
 צאלים צללו (Job 40, 22) *סוך סוכו סוכי כי יצפנני בסופה*
 (Ps. 27, 5) *וסוכה תדויה לצל יומם* (Jes. 4, 6) *בסוכות*
 חשבו (Lev. 23, 42) *ويمكن ان يكون منه* ויסוך בדלתים
 ים (Job 38, 8) *ויסוך אלוה בעדו* (ib. 3, 23) *وأما سכת*
 בעדו ובעד ביהו (ib. 1, 10) *فليس منه*

والجمع **מוֹסְבִים** بالتشديد وكسر السين وقد جعل شدة السين في **יִסֵּב** **אלהים** **את** **העם** (Ex. 13, 18) عوضا من النقصان كما جعل الساكن اللين بعد الزوايد عوضا من النقصان وعليه بُني **יִסֵּבו** **את** **אֲרוֹן** **אלהים** ^a (I Sam. 5, 8) فيه شدتان شدة السين كما كانت قبل الاتصال بالواو وشدة الباء لاندغام المثل فيها على العادة في الاتصال وفيه الساكن اللين بعد السين كما كان قبل ولو قيل **יִסֵּב** بتخفيف السين وساكن التعويض لكان حسنا ولو قيل **יִסֵּבו** بتخفيف السين وساكنين لينين ساكن التعويض الذي بعد الياء وساكن المد الذي بعد السين لكان حسنا والذي لم يسم فاعله **הוֹסֵב** **יֹסֵב** **מוֹסֵב** **מוֹסְבִים** **מוֹסְבָה** **מוֹסְבוֹת** **שֵׁם** (Num. 32, 38) وقد جعل تشديد السين في **לֹא** **כִּמוֹן** **יֹסֵב** (Jes. 28, 27) عوضا من النقصان مثل **יָבֵת** **שַׁעַר** (ib. 24, 12) ولو قيل **יֹסֵב** بتخفيف السين لكان حسنا لأن الساكن اللين بعد الياء للتعويض كما أنّ تشديد السين للتعويض وثقيل آخر **סִבֵּב** **סִבְכֵי** **יֹסֵב** **לְבַעבוֹר** **סִבֵּב** **את** **פְּנֵי** **הַדָּבָר** (II Sam. 14, 20) و**ثقيل** **סִבֵּב** **סִבְכֵי** **יֹסֵב** **לְבַעבוֹר** **עַל** **חֳמוֹתֶיהָ** (Ps. 55, 11) **יֹסֵב** **בְּנֶהוּ** **יִבְנֶנְהוּ** (Deut. 32, 10) **والانفعال** **יֹסֵב** **הַגְּבוּל**

a) So Mss. instead of **אלהי ישראל**.

ידל על אף מן זהו האל לֵאנֶה לוֹ כֵּן מִן אִשֶׁל אַחֵר
 אֵנִי נִשְׁחָה לִּכְאֵן נִשְׁחָה בִּכְסֵר הַנּוֹן וְתִשְׁדִּיד a הַשִּׁין
 אוֹ נִשְׁחָה בְּקִמְצוֹת הַנּוֹן וְתִכְפִּיף הַשִּׁין פִּאֲהֵם
 סִכֵּב סְבוּתִי אֲנִי וְלִבִּי (Ecc. 7, 25) אוֹ סִכְבְּתִי עַל־
 הָאִשֶׁל וְסִכֵּב בֵּית אֵל (I Sam. 7, 16) סְבוּתִי כַּמִּים כֹּל הַיּוֹם
 (Ps. 88, 18) סְבוּתִי גַם סְבָבוֹנִי (ib. 118, 11) יִסֵּב אִתּוֹ
 (I Reg. 7, 23) וְנָסֵב אֶת הָר שְׁעִיר (Deut. 2, 1) יִסּוּבוּ עָלַי
 רַבִּיו (Job 16, 13) יִסְבְּהוּ עַרְבֵי נַחַל (ib. 40, 22) יִסּוּבְנוּ
 וְהִנֵּה תִסְבְּיָנָה (Gen. 37, 7) סֵב דְּמָה לְךָ דּוּדֵי (Cant. 2, 17)
 סָבוּ צִיּוֹן וְהִקִּיפוּהָ (Ps. 48, 13) קָחִי כְּנוֹר סוּבֵי
 עִיר (Jes. 23, 16) רַב לָכֵם סֵב (Deut. 2, 3) סוּכֵב
 סוּכְבִים סְבִיב סְבִיב (II Chr. 4, 3) סְבִיבוֹת שְׁנוֹ
 אֵימָה (Job 41, 6) וְעַל סְבִיבוֹתָיו (Ecc. 1, 6) כִּי הִיתָה b
 סְבָה (I Reg. 12, 15) מִסֵּב קִלְעַ (ib. 6, 29) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ
 בְּמִסְבּוֹ (Cant. 1, 12) רֵאשׁ מִסְבֵּי (Ps. 140, 10) וְהוּא
 מִסְבּוֹת (Job 37, 12) وَالثَّقِيلُ وَهָكَبَ لَب مَلِكِ أَسْوَر
 (Ezr. 6, 22) וְאַתָּה תִסְבּוֹת אֶת לָבִם (I Reg. 18, 37) אַחֲרֵי
 תִסְבּוּ אוֹתוֹ (I Sam. 5, 9) וְיִסְבְּנִי דֶרֶךְ חוּץ (Ez. 47, 2)
 יִסֵּב נִסֵּב נִסְבָּה אֵלַי (ib. 26, 2) הִנְנִי מִסֵּב (Jer. 21, 4)

a) رشدة A.

b) יהיה Mss.

נָדַדְּ כִּי נָדְדוּ מִמֶּנִּי (Hos. 7, 13) יָדוּד מִמֶּךָ (Nah. 3, 7)
 יְדוּדוֹן יְדוּדוֹן (Ps. 68, 13) וְיָדַד כַּחֲזוּיוֹן לַיְלָה (Job 20, 8)
 على الاصل النون مندغمة a في الدال الشديدة والثقل
 הגד הנידותי ינד ומחבל ינדהו (Job 18, 18) כסר النون
 ידל עלی אתה من هذا الاصل ولو אתה من נדה נדיתי
 ינדה הקנדים ליום רע (Am. 6, 3) מְנַדְיָכֶם (Jes. 66, 5)
 لفتححت النون فاعلمه ومعنى ثانی او قريب من الاوّل
 נָדְדָה שֵׁנַת הַמֶּלֶךְ (Esth. 6, 1) וְתָדַד שֵׁנַתִּי (Gen. 31, 40)
 النون مندغمة في الدال وشבעתי נהודים עדי נשה
 (Job 7, 14) וְאַמָּא אָדְדָה כָּל שְׁנוֹתַי (Jes. 38, 15) פליס
 من هذا الاصل

נָסַם וּנְשָׂא גַם לְגוֹיִם (Jes. 5, 26) ה' נָסִי (Ex. 17, 15)
 נַתְתָּה לִירֵאִיךָ גַם (Ps. 60, 6) וַיִּקְרַב מִנֶּה לְהִתְנַוֶּסֶם (ib.)
 כִּי אֲבִנִי נֹזֵר מִתְנַוֶּסְסוֹת (Zach. 9, 16) וּמַעֲנִי תָנִי וְהִיָּה
 כַּמָּסוּם נוֹסֶם (Jes. 10, 18)

נָצַץ וְנוֹצְצִים כַּעֵיִן נַחֲשַׁת (Ez. 1, 17) נָצַץ נָצַצוּ
 נָקַק וּבְנִקְיָי הַסְּלַעִים (Jes. 7, 19)
 נָשַׁשׁ נְשׁוֹתַי כִּי נִשְׁנִי אֱלֹהִים (Gen. 41, 51) עַל מִתָּל
 כִּי חֲנִנִי אֱלֹהִים (ib. 33, 11) פִּתַח הַנּוֹן מֵעַ תְּשִׁיד הַשִּׁינ

a) A المندغمة.

רוח (Gen. 26, 35) اسم اصله קָרַח بتشديد الراء وضم
 الميم بكمزן חמף, ואנא תולד الساكن اللين بعد الميم
 من اجل تخفيف الراء الذى يستثقل تشديدها وقد اتي
 هذا الاسم بعينه بتشديد الراء على الاصل وكمצות الميم
 לב יודע קָרַח נפשו (Pr. 14, 10) על מצות ומרוזים
 (Num. 9, 11) כשברון מתנים ובקרירות (Ez. 21, 14) וקטב
 קרירי (Deut. 32, 24) איהא פי מרירי יא־ הנסבה כי תכתוב
 עליו מרוזות (Job 13, 26) ויסקן אן יכונ מן هذا
 المعنى, وهذا الاصل ומקר לילדתו (Pr. 17, 25) الراء فى
 موضع راءين وأصله ممرر كما قلت فى مقدم ان اصله
 מכסם والثقیل המר נפשי a (Job 27, 2) כי המר שדי לי
 (Ruth 1, 20) اصله המריר המרותי بالتخفيف والاصل
 تشديد ימר ימרו وثقیل אחר מרר מדרתי ימרר
 במקרר בכבי (Jes. 22, 4) וימָררו את חיהם (Ex. 1, 14)
 לولا مكان الراء لكان مشددا

משש משותי ימוש ימשי אולי ומשני (Gen. 27, 12)
 מוש מושו מושי או מששי على الكمال والثقیل כי
 מששת את כל כלי (Gen. 31, 37) והיית מממשש בצהרים
 כאשר ומשש העור (Deut. 28, 29)

נבב ואיש נבוב ילכב (Job 11, 12) נבוב לחזת (Ex. 27, 8)

a) Mss. רוחי.

بساكن لين بعد الميم على القياس الصحيح ويمكن أن
 يكون من هذا الاصل وهذا المعنى لِمَمَّ مَرَعَهُو חסד
 (Job 6, 14)

מַצִּץ מַצוֹתַי הַמוֹץ לְמַעַן תִּמְוָצוּ (Jes. 66, 11)

מִקָּה הַמֶּקֶה הַמְקוֹתַי יִמַּק אִמַּק יִמְקוֹנִי הַמֶּקֶה הַמְקוֹ הַמְקוֹ
 הַמֶּקֶה בִּשְׂרָו (Zach. 14, 12) הוֹמַק יוֹמַק הוֹמְקָה הַמְקוֹ
 יוֹמְקוֹ מוֹמַק מוֹמְקִים מוֹמְקָה מוֹמְקוֹת וְאַנְפְּעָל נִמְקֵ
 וְנִמְקוּ כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם (Jes. 34, 4) נִמְקוֹתַי וְנִמְקוֹתָם
 בְּעוֹנוֹתֵיכֶם (Ez. 24, 23) נִמְקוֹנִי וְכִם אֲנַחְנוּ נִמְקִים
 (ib. 33, 10) יִמְקוּ בְּעוֹנָם (Lev. 26, 39) תִּמְקְנָה בַחֲוִרִיהֶן
 (Zach. 14, 12) הַמְקָה בְּמִקְנָה מִקְנָה קוֹפִיִּים^a וְלִשׁוֹנוֹ תִּמְקֵ
 בְּפִיהֶם (ib.) וְאַחַד בְּעַד הַמְקָה הַמְקָה נִמְקֵ וְנִמְקֵ
 וְנִמְקֵתָם נִמְקֵים יִמְקֵוּ הַמְקָה הַמְקָה וְאַחַד מִנֵּה
 הַמֶּקֶה הַמְקוֹ הַמְקוֹ בְּסָאֵן לִינ בְּעַד הַמִּיִּם וּמִן הַזֶּה
 הַמֶּקֶה וְאַחַד בְּעַד הַמִּיִּם מִן הַזֶּה (Jes. 3, 24) וְאַחַד מִן הַמִּיִּם
 בְּאַחַד

מִרְרָ מִרְרָ נִפְשֵׁי (Jes. 38, 15) כִּי רַע וְקָרָ (Jer. 2, 19) כִּי
 קָרָם הֵם (Ex. 15, 23) מִרְרָ כְּלַעֲנָה (Pr. 5, 4) קָרָנָה (sic)
 לִי מִרְרָ (Ruth 1, 20) וְהִיא מִרְרָ נִפְשֵׁ (I Sam. 1, 10) הַמֶּקֶה
 בְּפִיהָ הַמְקָה אֲלָ אִן הַמֶּקֶה לֹא יִסְתַּהַל תְּשִׁידֶהּ מִרְרָ

^a) So Mss.

ומעני אחר וַיִּמְזֹדוּ בעומר (Ex. 16, 18) מי קָדַד בשעלו

מים (Jes. 40, 12) ומים תבן בַּמִּדְבָּה (Job 28, 25)

מַטָּה וַיִּגְדַּת נְמוּטוֹ פִּעְמֵי (Ps. 17, 5) מִשְׁדָּדָא בִּי בְעֵצ

البصاحف ومخففا في بعضها فإن كان مشددا فهو من

هذا الاصل وإن كان مخففا فهو من الافعال اللينة العين

وقد مضى ذكره في كتاب حروف اللين

מִכָּד מִכּוֹתֵי יִמּוּד יִמּוּכּוֹ וַיִּמְכּוּ בעונם (Ps. 106, 48)

ואם קָדַד הוא (Lev. 27, 8) והַכְּמֵץ מְכִים בַּתְּשִׁידִים

מִלָּל מִי מִלָּל לְאַבְרָהָם (Gen. 21, 7) מִי יִמְלָל גְּבוּרֹת

ה' (Ps. 106, 2) בְּרוּר מִלָּלוֹ (Job 33, 3) כִּי אֵין מִלָּה בְּלִשׁוֹנִי

(Ps. 139, 4) אֲנִי אֲשִׁיבֶךָ מִלֵּין (Job 35, 4)

מִמֶּם מִמֶּם כְּמִסּוּם נּוּסֶם^a (Jes. 10, 18) וְהַשִּׁיבִל הַמֶּם

הַמִּסּוֹ אַחִינוּ הַמִּסּוֹ אֵת לְבַבְנוּ (Deut. 1, 28) הַמִּסּוֹתֵי

הַמִּסּוֹנֵי יִמֶם יִמּוֹ יִמּוּהוּ יִמּוּם יִמּוֹנֵי הַמֶּם הַמִּסּוֹ

הַמִּסִּי וְהַמִּסּוֹת נִמֶם וְהַמֶּם הַשֶּׁמֶשׁ וְנִמְמֶם (Ex. 16, 21)

וְנִמְמֶם הַהַרִים (Jes. 34, 3) נִמְסוֹתֵי וַיִּמֶם לְבַב הָעַם

(Jos. 7, 5) הַיָּמֶם וַיָּמֶם (II Sam. 17, 10) אֲמַלֵּה הַמִּמֶם יִמְמֶם

וַיִּמְמֶם אֲסוּרֵיוֹ (Jud. 15, 14) וְהַמֶּם הַמִּסּוֹ הַמִּסִּי

^a) To מִמֶּם מִמֶּם כְּמִסּוּם נּוּסֶם, B adds on the margin this interesting gloss: פ' עליה معلומא כן פירש רבנו סעדיה, evidently a quotation from Saadia's translation of Isaiah.

والتاء لاندراج الكلام، وإذا اتصلت بواو الجماعة ردة
 المثل الساقط مندغما على العادة في الاتصال ورة الساكن
 اللين الساقط في الادراج وبقيت شدة الكاف كما كانت
 قبل الاتصال وكل فمىلوا يرفاو (Mic. 1, 7) وأما ويكوم
 ويكثوم (Num. 14, 45) فليس من هذا الاصل والله اعلم
 لَبَب لَبَّب لَبَّبْتِي لَعِينِي سَتِي لَبَّبْتِي (II Sam. 13, 6)
 ومعنى اخر لب لبى لبى لبى لبى لبى لبى لبى لبى لبى لبى
 (Ez. 16, 30) ويمكن ان يكون منه وايش نبوب ولقب
 (Job 11, 12) وقيل ان منه ايضا لبببتي اناوتى بلب
 (Cant. 4, 9) على معنى زوال القلب

لَبَّب لَبَّبْتِي لَعِينِي سَتِي لَبَّبْتِي (II Sam. 13, 6)
 لَبَّب لَبَّبْتِي لَعِينِي سَتِي لَبَّبْتِي (II Sam. 13, 6)
 بلشونو من الميم (Jud. 7, 5) ويلوقو הכלבים (I Reg. 22, 38)
 والثقيل לקק לקקתי يלקק מלקק המלקקים بيدم
 (Jud. 7, 6) الاصل في القاف الاولى التشديد فاسقط استغفانا
 مَدَدَ وَمَدَدْتِي فَعَلْتَهُمْ (Jes. 65, 7) وَمَدَدْتَهُمْ مَحُوץ لَعِير
 (Num. 35, 5) يَمُدُّ وَيَمُدُّ أَلْفَ (Ez. 47, 3) بَقِنَا הַמְדָה
 (ib. 42, 16) وَالثقيل وَيَمُدُّمْ كَحَبَل (II Sam. 8, 2) وَيَمُدُّ سَنِي
 (ib.) وَثقيل اخر عَمَد وَيَمُدُّد ארץ (Hab. 3, 6)
 وَيَقْرَبُ مِنْ هَذَا الْمَعْنَى وَيَمُدُّدُ عَلَى الْيَلْد (I Reg. 17, 21)
 أُنْشِي مְדָה (Jes. 45, 14) مِي שֵׁם מְמַדְיָה (Job. 38, 5) وَيُمْكِن
 أَنْ يَكُونَ مِنْ هَذَا الْمَعْنَى وَمُدُّدُ عَرَب (ib. 7, 4) فَعَل مَاضِي

ثانی אהבת כלולותיה: (Jer. 2,2) בָּלָה קשוריה (ib. 32)
כסם כסות יכום חכום פכופו על השעה (Ex. 12, 4)
 ומנה פמכסת נפשות (ib.) ויהי הפמכם לח' (Num. 81,37)
 علی ان تكون السین فی موضع سینین والاصل מכססת
מכסם

כפה קפת נפשי (Ps. 57, 7) כספתי זוקף פפופים
 (ib. 146, 8) הלכוף כאנמון (Jes. 58, 5) الفاء فی موضع
פאין

כתת ובתתי מפניו צריו (Ps. 89,24) יכות יכוחו ופכות
אוחו מחון (Deut. 9,21) שדע הכא فی ואכות بدלא من
الساکن اللین المرید فکبا ان الساکن اللین المرید
عوض من النقصان فی الكلمة a وتکیلا لها کما اعلمتک مرارا
کذلک التشدید عوض من نقصانها وتکیיל (sic) لها وأصل
ואכות ואכתות כות כותו אחיכם (Joel 4, 10) ומעוד
וקתות (Lev. 22, 24) שמן קתית (I Reg. 5, 25) לא ימצא
במכתתו (Jes. 30, 14) والثقیل כחת וכתת נחש הגחשת
אכתת מכתת وما لم یسم فاعله بمثل واحد
قائم مقام مثلین ושדע הכא تعویضا من النقصان וכת
שער (Jes. 24, 12) سقط الساکن اللین الذی بین הכא

a) نقصان الكلمة A.

والاصل فيه تشديد النون الاولى فاسقط استخفافا وكذلك
 בְּהַחֲבִיטוֹ אֶלְיוֹ (Gen. 42, 21) بتخفيف النون الاولى
 والاصل التشديد وثقيل اخر חוֹנֵן חוֹנְנָתִי מִחוֹנֵן וְהַפֶּעַל
 الذى لم يسم فاعله יוֹחֵן רִשָׁע (Jes. 26, 10) بمثل واحد
 قائم مقام مثلين a والمتصل بالتشديد وساكنين יוֹחֲנוּ

חָפַף חָפַף חָפַפְתִּי חוֹפֵף עָלָיו (Deut. 33, 12) ويمكن
 ان يكون منه לְחוֹף יָמִים (Gen. 49, 18)

חָצַץ מקול מְחַצְצִים (Jud. 5, 11) بالتخفيف والاصل
 التشديد ويمكن ان يكون منه חָץ שְׁחוּט לְשׁוֹנֵם (Jer. 9, 7)
 וישלח חָצִצוֹ (Ps. 18, 15) חָצִים ومعنى اخر ויצא חוֹצֵץ
 כָּלֹ (Pr. 30, 27) وقد يجعل מחצצים וחוצץ معنى واحد (sic)
 וחץ וחצים شيئا اخر ومعنى ثالث ומספר חדשיו חָצִצוֹ
 (Job 21, 21) وقد يجعل מחצצים وحוצצو معنى واحد (sic)

חָקַק חָקַק חָקוּתִי וְחָקוּתָּ עָלֶיךָ (Ez. 4, 1) יחוק יחוקו
 הוּי חָחוּקָקִים חָקְקִי אֶזְרִי (Jes. 10, 1) חָקְקִי לֵב (Jud. 5, 15)
 לְבָלִי חָק (Jes. 5, 14) כִּי חָקְקָה יְהוָה בְּנִיד (Lev. 10, 13)
 לֶחֶם חָקִי (Pr. 30, 8) חָקְקָה אַחַת (Num. 9, 14) חָקִים
 וּמִשְׁפָּטִים (Deut. 4, 8) אִם בְּחָקוּתִי (Lev. 26, 3) والأمر
 חָק או חוק וישבח מְחַקֵּק (Pr. 31, 5) מחוקק

חָרַר חָרוּתִי יָחוּר יָחוּרוֹ וּשְׁכָן יָחוּרִים בְּמִדְבָּר (Jer. 17, 6)

a) اثنين B

לחמנו חם הצמידנו (Jos. 9, 12) אשר בגדיך חמים
 קר נחם (Job 37, 17) קר נחם (Gen. 8, 22) בְּחָמָם אֲשִׁית אֶת
 משתייהם (Jer. 51, 39) בְּחָמוֹ נִדְעָכוּ מִמְקוֹמָם (Job 6, 17)
 ומנו כבשי יתחמם (ib. 31, 20) والثقل حَمَم حَمَمَت
 ועל עפר תחמם (Job 39, 14) والانبغال نَحَم نَحَمَوْتِي
 איך יחם (Ecc. 4, 11) כֹּלֶם יִחְמוּ (Hos. 7, 7) الاصل فيهما
 יחמם יחממו. ومن هذا المعنى بרה بְחָמָה (Cant. 6, 10)
 ואין נסתר מִחֻמָּתוֹ (Ps. 19, 7) وقيل ان غحلت لِحَمَم
 (Jes. 47, 14) من هذا المعنى

חנן וְחֲנוּתִי אֶת אֲשֶׁר אֶחֱזֵן (Ex. 33, 19) כִּי חֲנִנִי
 אֱלֹהִים (Gen. 33, 11) יחן יחנו חלו נא פני אל ויחננו
 (Mal. 1, 9) ויִחְנְנוּ ויאמר פדעהו (Job 33, 24) ויִחְנְנֶהָ
 (Num. 6, 25) חֲנוּנִי חֲנוּנִי (Job 19, 21) ה' חֲנִנִי (Ps. 41, 5)
 חון חוננו או חנו חני או חוני תחנה ועליו الاصل
 אשר חנן אלהים את עבדך (Gen. 33, 5) אולי יִחְנֵן
 ה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת (Am. 5, 15) חֲנוּן יִחְנֶהָ (Jes. 30, 19)
 بَانَ الْوَجْهَ فِيهَا يَحْنَهُ بِتَشْدِيدِ النَّوْنِ وَكَمِضَاتِ الْكَاءِ
 فَخَفَّتِ النَّوْنُ وَقَامَتْ مَقَامَ نَوْنَيْنِ وَاسْكَنْتِ الْكَاءِ
 وَأَلْقِيَتْ حَرَكَتَهَا عَلَى الْيَاءِ فَحَنْوُنِي (Pr. 18, 23) ومن هذا
 المعنى חן וחסד (Esth. 2, 17) ויחן חנו (Gen. 39, 21)
 والثقل כי יחנן קולו (Pr. 26, 25) חֲנִנִי ה' (Ps. 9, 14)

(Ez. 5, 1) וְקִיל אֵן מִנֵּה חֲדָוּרֵי חֲרָשׁ (Job 41, 22)
 חַיִּי חַי אֲנִי (Num. 14, 21) חַיִּים כְּלַכֵּם הַיּוֹם (Deut. 4, 4)
 חַי פֶּרַעָה (Gen. 42, 16) מוֹת וְחַיִּים (Pr. 18, 21) נֶפֶשׁ חַיָּה
 (Gen. 1, 20) אֲלֻל חַיִּים a נֶפֶשׁ חַיָּה אֵל אֵן אֵלֵּהּ אֲלֵּינָה
 אֲנֻלֵּב יֵאֵ עַלֵּי אֵלֵּהּ עַדֵּהּ חַרֵּף אֲלֵּינֵּן אֲנֻלֵּבֵּת אֵלֵּהּ אֲתֵּי
 הֵּי עֵינֵּן אֲלֵּהּ חַיִּים הֵּי לֵאמֹה אֲשֻׁתֵּדֵּת b אֲפֵּי חַיִּים
 חֵּלֵּת יֵאֵת אֵלֵּהּ אֲסֵאֵנָה אֲתֵּי הֵּי עֵינֵּן אֲלֵּהּ אֲנֻלֵּבֵּת
 וְאֵלֵּהּ אֲתֵּי הֵּי לֵאמֹה אֲלֵּהּ אֲשֻׁתֵּדֵּת אֲתֵּי הֵּי לְלֵבֵּעַ
 חֲלָל־ חֲלוּתֵּי אֵו חֲלָלֵּתֵּי וְלֵבֵּי חֲלָלֵּתֵּי בִּקְרֵבֵּי (Ps. 109, 22)
 מִפְּתוּחַ אֲלֵּהּ אֲוֵּלֵּי לֵאנֵּה אֲעֵל מֵאֲשֵׁי חֲלָלֵּתֵּי חֲלָלֵּתֵּי
 חֲרָב (Jer. 14, 18) וְעֵינֵּן אֲחֵרֵּי אֲלֵּהּ וְהוֹ אֲתֵּי חַיִּים
 חֲחֲלוּתֵּי (I Sam. 22, 15) חֲחֵלֵּתֵּי חֲנֻנָּה (Num. 17, 11) אֲחֵלֵּת
 חֲחֵלֵּתֵּי (Deut. 2, 25) וְהַמִּשְׁאֵת חֲחֵלֵּתֵּי (Jud. 20, 40)
 חֲחֵלֵּתֵּי לְחַבּוֹת מֵהַעֵם (ib. 31) חֲחֵלֵּתֵּי (Gen. 13, 3) חֲחֵלֵּתֵּי
 חֲחֵמָה (Pr. 9, 10) וְעֵינֵּן חֲחֵמָה דוֹם לֵאמֹה וְחֲחֵלֵּתֵּי לֵו
 חֲחֵמָה (Ps. 87, 7) לֵו שְׁמַעוּ חֲחֵלֵּתֵּי (Job 29, 21) וְעֵינֵּן רֵאֵעַ
 חֲחֵמָה עֵפֶר (Jes. 2, 19) וְעֵינֵּן חֲחֵמָה חֲחֵלֵּתֵּי
 חֲחֵלֵּתֵּי (I Reg. 1, 40) חֲחֵלֵּתֵּי חֲחֵלֵּתֵּי (Jes. 5, 12)
 חֲחֵמָה חֲחֵמָה רֵאֵתֵּי אֲוֹר (Jes. 44, 16) חֲחֵמָה חֲחֵמָה (ib.)
 חֲחֵמָה לֵאמֹה (Ecc. 4, 11) חֲחֵמָה לֵבֵּי בִּקְרֵבֵּי (Ps. 39, 4) חֲחֵמָה

a) B חַיִּים.   b) A אֲשֻׁתֵּדֵּת.

זָלַל כי הייתי זולֵלָה (Lam. 1, 11) זולֵל וסובא (Deut. 21, 20)

ومعنى ثانى وهو انفعال نزلت من الهمزة (Jes. 64, 2)

נולותי יזול יזולו הזול הזולו הזולו

זָמַם זממתי כל יעבר פי (Ps. 17, 3) או זממתי עליו

כן שכתי זממתי (Zach. 8, 15) עליו

זָמְמוּ אל תפק (Jer. 51, 12) זממתי נתקו

מְזַמָּה תשמר עליך (Pr. 2, 11) ומעני

כִּי זָמָה עֲשׂו (Hos. 6, 9)

זָקַק זקתי זקו זקו זקו מטר לאדו (Job 36, 27) ומקום

לזוהב זִזְקוּ (Job 25, 1) والثقل זִזְקוּ אותם (Mal. 3, 3)

מְזַזְקֵק שבעתים (Ps. 12, 7)

חָכַב חכותי או חככתי אף חזקב עמים (Deut. 33, 3)

לְטָמוֹן בְּחֻבֵי עוֹנֵי (Job 31, 33) ويمكن ان يكون من

هذا المعنى. حبولתו חוב ישיב (Ez. 18, 7)

חָגַג חגותי וְחַגּוֹתֵם (Ex. 12, 14) חמון חוגג (Ps. 42, 5)

חַג לַח' (Ex. 12, 14) וּבְחַגֵּי וּבְמוֹעֲדֵי (Ez. 46, 11) יחוג

יחוגו חוג חגי יהודה חגיך (Nah. 2, 1) ומעני

قريب من هذا يحنو ويحنو בשכור (Ps. 107, 27) אדמת

יהודה למצרים לְחַנְנָא (Jes. 19, 17) كتبت الالف في موضع

الهاء على العادة في حروف اللين

חָדַד חדותי וְחָדוּ מֵאֵיבֵי עָרַב (Hab. 1, 8) חרב נדה

שאלה ההל ההלותי כי יהל (Job 31, 26) תהל אור
 לא יהלו אורם (Jes. 18, 10) ההל ההלו ההלי
 בהלו נרו (Job 29, 3) ומן هذا الاصل הלל בן שחר
 (Jes. 14, 12)

המם ותמותי את כל העם (Ex. 23, 27) או והממתי כי
 אלהים הממם (II Chr. 15, 6) ותמם גלגל עגלתו (Jes. 28, 28)
 مفتوح الميم الاولى لأنها عين الفعل يهه ويهه وتهمه ה'
 (Jos. 10, 10)

הרר הררי בשדה (Jer. 17, 8) כהררי אל (Ps. 36, 7)
 ומרהרה תחצב נחשת (Deut. 8, 9) הרים הרי בלא تشديد
 لكان الراء والاصل تشديد فافهم

התת إما أن يكون التوتتو על איש (Ps. 62, 4) على
 زنة التوتتو فيكون اصله التتت مثل التوتتو الذي اصله
 سكب وإما أن يكون على زنة التوتتو فيكون اصله التوت
 مثل يموتت الذي اصله موت ומثل التوتת الذي اصله
 קום وليس في التوتתו ما يستدل به على أكثر من
 هذين الاصلين فاعلمه

זכך זכותי זכו נזירה (Lam. 4, 7) לא זכו בעיניו
 אם זך וישר (Job 25, 5) ואלجمع זכים بالتشديد
 وقيل أن زכות (ib. 28, 17) من هذا المعنى والثقل
 הזך והזכותי כבור כפי (ib. 9, 30) אך יזך יזכו

אנשי המלחמה ידמו (Jer. 49, 26) אל a תדמו בעונה
 (ib. 51, 6) ונדמה שם (ib. 8, 14) שדה הדלל ונדמה
 שם לנדגמ נון الانفعال فيها وقامت الميم الواحدة مقام
 מיינין, والثقل في هذا المعنى הדם או הדם כי ה' אלהינו
 הדמונו (ib.) الاصل הדמימנו הדמותי הדמנו הדמו הדמה
 הדם הדמו הדמי

דקק כאבק דק (Jes. 29, 5) עד אשר דק (Deut. 9, 21)
 דממה דקה (I Reg. 19, 12) השכלים הדקות (Gen. 41, 7)
 والثقل הדק לעפר (II Reg. 23, 15) اصله הדקיק והדקות
 עמים רבים (Mic. 4; 13) כטיט חוצות אדקם (II Sam. 22, 43)
 ושחקת ממנה דק (Ex. 30, 36) وما لم يسم فاعله הדק
 לחם ידק (Jes. 28, 28) תודק הודק הודקה הודקו יודקו
 תודקו بالتشديد واثبات الساكنين معا מודק מודקה
 מודקים بالتشديد واسقاط الواحد اللين الذي بعد الدال
 הלל שבע ביום הללתי (Ps. 119, 164) תהלל יה
 (ib. 150, 6) الاصل في הלلته מהללים التشديد فاسقط
 استخفافا لا الهول (ib. 78, 63) תהלת ה' ידבר פי
 (ib. 145, 21) ومعنى اخر הלوتی او הללתי على الاصل יהול
 אמרתי להוללים אל תהלו (ib. 75, 5) הול הולו, ومعنى

a) Mss. פן.

הגן יי צבאות יגן עליהם (Zach. 9, 15) יגנו بالتشديد
 ומעני אחר מְגַנָּה לב (Lam. 3, 65) مثل מְחַתֵּת (Pr. 10, 15)
 גָּרַר גָּרַר גָּרוּתִי או גָּרַרְתִּי עַלִּי אֲוֵל מְגַוְרָרוֹת בְּמַגְרָה
 (I Reg. 7, 9) אֲוֵל מְגַרָה בַּלְתִּשְׁדִּיד לֹוֵל אֲוֵל וַיִּמְכֵּן אֲנִי
 יִכְוֵן מֵן הַזֶּה אֲוֵל פִּי מַעֲנִי אַחֵר יְגַוְרוּ מִלְחָמוֹת
 (Ps. 140, 3) שׁוֹד רִשְׁעִים יְגַוְרֵם (Pr. 21, 7) יְגַוְרוּ יִצְפוּנו
 (Ps. 56, 7)

גָּשָׁשׁ גָּשָׁשָׁה כַּעֲוָרִים קִיר וְכַאֲזֵן עֵינַיִם נְגַשְׁשָׁה
 (Jes. 59, 10)

דָּבַב דָּבַב שִׁפְתַי יִשְׁנִים (Cant. 7, 10) דָּבָה (Pr. 10, 18)
 דָּלַל דָּלוּתִי וְלוֹי יְהוֹשִׁיעַ (Ps. 116, 6) דָּלְלוּ וְחָרְבוּ
 (Jes. 19, 6) דָּל דָּלִים דָּלוּ מֵאֲנוּשׁ נַעֲוֹ (Job 28, 4) וְאַנְפְּעָל
 יִדָּל כְּבוֹד יַעֲקֹב (Jes. 17, 4) אֲוֵל יִדָּל בְּתִשְׁדִּיד
 אֲדָל וְאַלָּם וּמַעֲנִי אַחֵר דָּלוּ עֵינַי לְמָרוֹם (ib. 38, 14)
 דָּמַם דָּמוֹתִי או דָּמַמְתִּי דָּוֵם לָהּ (Ps. 37, 7) דָּוָמוּ עַד
 הַגִּיעֵנוּ אֲלֵיכֶם (I Sam. 14, 9) דָּמָמָה דָּקָה (I Reg. 19, 12)
 אֲבָן דָּוָמָם (Hab. 2, 19) וַיִּמְכֵּן אֲנִי יִכְוֵן בְּיָדוֹם אֲהַרְוֵן
 (Lev. 10, 3) בְּיָדָמוּ לְמוֹ עֲצָתִי (Job 29, 21) אֲנְפְּעָלָ שְׁדָה
 אֲדָל פִּי יִדָּמוּ לֹאֲנִדְגָם נוֹן אֲנְפְּעָל פִּיבָהּ וְקָמַת אֲלֵימ
 אֲוֵל אֲנְפְּעָלָ פִּי מִיבִינִן וְאֲוֵל פִּיבָהּ יִדָּמוּ בַּלְתִּשְׁדִּיד וּמַעֲנִי
 אַחֵר וְהוּוֹ אֲנְפְּעָל בְּיָדָמוּ נִאוֹת הַשְּׁלוֹם (Jer. 25, 37) וְכָל

التشديد ברור מללו (Job. 33, 3) כלם הקרוים
 יתקברו (I Chr. 9, 22) Dan. 12, 10) والثقیل הבר לא
 לזרות ולא לקבר (Jer. 4, 11) הקרו החצים (ib. 51, 11)
 اصله التشديد والانفعال עם נבר (II Sam. 22, 27) נקרים
 بلا تشديد ايضا لمكان الراء^a

גדר גרוים (II Sam. 4, 2) גרוי גודו על נפש צדיק
 (Ps. 94, 21)

גזז לגזז את צאנו (Gen. 31, 19) גזזים (I Sam. 25, 7)
 גזת הצמר (Jud. 6, 37) גז צאנך (Deut. 18, 4) גזים
 بالتشديد ויגז את ראשו (Job 1, 20) ויגזזו بالتشديد
 وفي الاصل معنى اخر وכן גזזו (Nah. 1, 12) גזזו

גלל ונגללו את האבן (Gen. 29, 3) ויגל את האבן
 (Gen. 29, 10) גלותי גלים גל על ה' דרכך (Ps. 37, 5)
 גולו אלי היום (I Sam. 14, 33) ويحسن ان يكون من
 هذا الاصل وهذا المعنى גלותי את חרפת מצרים (Jos. 5, 9)
 والانفعال גול ונגולו כספר השמים (Jes. 34, 4) יגול
 יגולו ومن هذا المعنى מגלת ספר (Ez. 2, 9)

גנן ונגותי יגון יגונו ונגון והציל (Jes. 31, 5) والثقیל

---

a) B adds on margin: (Jes. 52, 11) הקרו נושאי כלי ה'
 بلا تشديد ايضا لمكان الراء.

الاصـل فيه التشديد فاسقط استخفانا وبكנה (I Sam. 14, 36)

לא שלחו את ידם (Esth. 9, 16) יתר הקז (Num. 31, 32)

والجمع بـيـم بالتشديد

בלל על כן קרא שמח בקל כי שם קלל ה' שפת

(Gen. 11, 9) ويمكن ان يكون الاصل في بـكـل كلمتين با

بل فجمعتا وجعلوا منها اسما واحدا ولذلك كتب بلا الف

واللفظ ايضا يوّدى الالف فاستغنى عنها في الخطّ وهذا

مثل בקד (ib. 30, 11) التي كتبه كلمة واحدة بلا الف

والاصل كلمتان با גד بهذا الوجه يصحّ ان بـكـل من

בלל فافهم ومعنى اخر في الاصل בלוחי בשמן רענן

(Ps. 92, 11) او בללחי على الاصل בלויל בשמן (Lev. 14, 21)

בלוזה בשמן (Lev. 2, 5) وقيل ان بלויל בעינו (ib. 21, 20)

من هذا المعنى ومعنى ثالث בלוחי او בללחי יכול ויקל

לחמורים (Jud. 19, 21) ויכלו بالتشديد בלויל חמוץ

(Jes. 30, 24)

בקק כי בקקים בוקקים (Nah. 2, 3) גפן בוקק (Hos. 10, 1)

ובקותי את עצת (Jer. 19, 7) ويمكن ان يكون הבوک

תבוק הארץ (Jes. 24, 3) انفعالا من هذا الاصل وهذا

المعنى وثقيل ويבוקקו את ארצה (Jer. 51, 2)

ברר וברוחי מכם (Ez. 20, 38) الاصل فيه التشديد لولا

الراء وבר לבב (Ps. 24, 4) בקרה כחמה (Cant. 6, 10) اصله

וגם אָרוֹתֶיהָ (Mal. 2, 2) ומקללך אָאָר (Gen. 12, 3) **אֵלֶּס**
 פִּיֶּה אֵאָרוֹר פִּקָּם הַמִּלְּה הַוָּחַד פִּיֶּה מִקָּם אִתִּינִן אֵאָרְרִיךְ
 אֵאָרוֹר אֵוֹרוֹ מֵרוֹן (Jud. 5, 23) **אֵלֶּס** פִּיֶּה הַתְּשִׁדֵּד לַאֲדָגָם
 הַמִּלְּה אֵלָּ אִן הַרְּאֵ לָ תְשִׁדֵּד וְכַזֵּלֵךְ מֵאֵרְתָּ ה' כְּבֵית רִשְׁעֵ
 (Pr. 3, 33) **אֵלֶּס** הַתְּשִׁדֵּד וְאִמָּ אִתָּם נֵאָרִים (Mal. 3, 9)
 פִּלִּיס מִן הַזֵּה אֵלֶּס בֵּל מִן גֵּאָר מִקְדָּשׁוֹ (Lam. 2, 7)
 וְלוֹלָ מְקָן אֵלֶּפ לְכָן מִשְׁדָּדָּ לַאֲדָגָם נוֹן אֲנִפָּל וְאֵלֶּס
 נִנְאָרִים פִּאֲפֵהם וּפִי אֵלֶּס פִּעַל תְּקִיל אֵרְרֵ אֵרְרֵי אִשְׁרֵ
 אֵבְרָה ה' (Gen. 5, 29) הַמַּיִם הַמֵּאָרְרִים (Num. 5, 27)
 וְאֵלֶּס פִּי הַרְּאֵ אֵוֹלֵי הַתְּשִׁדֵּד לְכָה אֵרְרָה לִי יַעֲקֹב
 (Num. 23, 7) **אֵלֶּס** אֵרְרָה בְּרָאִינ חֲפִיפְתִּינ עַלִּי תְּסִרִיפ
 בְּנִיֶּה אֵרְרֵ אֵרְרֵתִי פִּקָּמַת הַרְּאֵ הַוָּחַדָּה מִקָּם אִתִּינִן
 בָּדָד בָּדָד יִשָּׁב (Lev. 13, 46) יִשְׁבָּה בָּדָד (Lam. 1, 1) וְנִשְׁוִיהֵם
 לְבָדָד (Zach. 12, 12) וְהוּא לְבָדָד נִשְׁאָר (Gen. 42, 38) נִשְׁאָרֵתִי
 לְבָדָדִי (Jes. 49, 21) וַיִּקְרַב מִנֵּה כַּצְּפוֹר בּוֹדָד עַלִּי גַג (Ps. 102, 8)
 וְאִיִּן בּוֹדָד בְּמוֹעֵדֵיו (Jes. 14, 31)
 בּוֹז בּוֹזֵתִי בּוֹזֵנוֹ לָנוּ (Deut. 3, 7) אוֹ בּוֹזֵתִי בּוֹזֵנוֹ עַלִּי
 אֵלֶּס וּבָזוּ בָּזָה (Ez. 29, 19) בָּבּוֹז לָךְ (Deut. 20, 14)
 שְׁאָרִית עַמִּי יְבָזוּם (Zeph. 2, 9) וְנִבְזָה בָּהֶם עַד אֵוֹר הַבִּקְר

a) B וּמֵר וְאֵלֶּס B

ادراج الكلام واتصاله فافهم والامر من هذا الانفعال على
 القياس الصحيح **הסב** **הדם** **הבר** والاصل **הסב** **הדם**
הבר واذا اقلصت بواو الجماعة او بياء التأنيث قيل
הסבו **הדם** **בשדתי** وساكن **המד** **הקרו** **נשאי** **כלי** **ה'**
 (Jes. 52, 11) **בنتקيف** **הרא** وأصلها **הتشديد** **הסבי** **הדמי**
בשדתי وساكن **המד** **הקרו** **בنتקيف** **הרא** والاصل **הסבו**
הדם **הבר** **הסבו** **הדם** **הבר** وبعد هذه
 المقدمات ارى ان أولف جملة الافعال ذوات المثليين أو لا
 فأولا واذكر ما وجدت من الخواص لبعضها دون بعض
 ليتم بذلك ما اردته من بيانها وانتفاع المعتلين بها
 ان شاء الله *

جملة الافعال ذوات المثليين الموجودة في המקרא

אפף **אפפתי** **כי** **אפפו** (Ps.40,13) **אפפוני** **מים** (Jon.2,6)

اتي هذا باظهار المثليين على الاصل

אנש **לאנשי** **קיר** **חרשת** (Jes. 16, 7) **قيل** ان منه

זכרו **זאת** **נהתאנשו** (ib. 46, 8) **ومعنى** **اخر** **אנשי**

ענבים (Hos. 3, 1) **קאנשות** (Cant. 2, 5) **ואנשה**

(II Sam. 6, 19)

ארר **אררתי** على الاصل او **اروتى** **واروتى** **את** **ברכותיכם**

יָמַם אֶת לִבְבִי אַחִיו (Deut. 20, 8) אִשְׁלֵה יָמַם וְיָמַם
 תִּמְקַנְהָ בַחֲרִידוֹן וְלִשׁוֹנוֹ תִּמְקַן בְּפִיהֶם (Zach. 14, 12)
 אִשְׁלֵהָ תִּמְקַנְהָ תִּמְקַן יִקַּל אִשְׁלֵה יִקַּל יָדָר אִשְׁלֵה יָדָר
 יִשְׁמֵם אִשְׁלֵה יִשְׁמֵם וְאִזָּא אִתְּוֹלַת בְּוֹאוֹ הַיְּמָעָה אֲגַתֵּם שְׁדָתָן
 שְׁדָה פֶּאֶה הַפְּעֵל לַאֲדַגָּם נוֹן הַאֲנַפְעָל פִּיחָהּ וּשְׁדָה עֵינַיִן
 הַפְּעֵל לַאֲדַגָּם הַמִּתְלֵה פִּיחָהּ. וְסֹאקֵן הַמֶּדָּ תֹאבֵת אֵעִי הַסֹּאקֵן
 הַלֵּינִי הַאֲדָּי בַּעַד פֶּאֶה הַפְּעֵל לֹא יִסְבּוּ בְּלִכְתָּם (Ez. 10, 11)
 אִשְׁלֵה יִסְבּוּ כָל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה יִדְמּוּ (Jer. 49, 26) אִשְׁלֵה
 יִדְמּוּ בַעֲוֹנָהּ (ib. 51, 6) אִשְׁלֵה יִדְמּוּ תִדְמּוּ וְיִמְסּוּ
 אִסּוּרֵיוֹ (Jud. 15, 14) אִשְׁלֵה וְיִמְסּוּ יִמְקּוּ בַעֲוֹנָם (Lev. 26, 39)
 אִשְׁלֵה יִמְקּוּ יִקְלוּ רַדְפֵיכֶם (Jes. 30, 16) אִשְׁלֵה יִקְלוּ
 יִשְׁסּוּ בַחֲתִיחָם (ib. 13, 16) אִשְׁלֵה יִשְׁסּוּ וְכֹזֵל הַקִּיָּאָס אִזָּא
 אִתְּוֹלַת בִּיבֵא הַתְּאִינִיִּת תִּסְבּוּ תִדְמוּ וְקַד יִשְׁתֵּבֵה יִסְבּוּ וְיִמְקַן
 וְיָמַם בַּאֲנַפְעָל הַמִּעְתֵּלָה α הַלָּם אֵעִי הַתְּגַל עֲרוּתְךָ (ib. 47, 3)
 וְיִקְרָה אֱלֹהִים (Num. 23, 4) הַאֲדָּי אִשְׁלֵהָ תִגְלָה וְיִקְרָה
 עַל מֵא בֵּינֵת פִּי חֲרוֹף הַלֵּינִי פִּיזָא אִתְּוֹלַת זְהֵר בֵּינֵהָ
 בּוֹן בַּעֲיֵד לֹא יִסְבּוּ וְיִמְקַן וְיָמַם וְאִמְתָּלָה עַד הַאֲתֵּוֹלַת
 מְשֻׁדָּה כְּאִמְלָה וְהַתְּגַל וְיִקְרָה וְאִמְתָּלָה עַד הַאֲתֵּוֹלַת מְחַפֶּפֶת
 נֹאקֶסֶה וְאִיזָא יִסְבּוּ וְיִמְקַן וְיָמַם וְאִמְתָּלָה פְתוּחִין פִּי אֲדֹרָג
 הַקְּלָם וְאִתְּוֹלַת וְאִנְפֵּוֹלַת פֶּקֶט וְתֵלֵק קְמוּצִין אֲבָדָּא פִּי

α) Mss. המעֵל.

اصله نمססו וְנִמְקוּ (ib. 4) اصله נמקקו וְנִשְׁמָו במוות
 (Am. 7,9) اصله ונשממו נִשְׁמָה כל הארץ (Jer. 12, 11)
 נשממה هذا هو الوجه الصحيح والقياس الحق الآ انهم
 رَجِمَا قَالُوا انْفَعَلت على لفظ انفعل اعنى بمثل واحد
 ורחבה וְנִסְכָּה (Ez. 41, 7) וְנִבְלָה שם שפתם (Gen. 11, 7)
 والوجه فيهما וְנִסְכָּה וְנִבְלָה لانه من קָלַל ה' (Gen. 11, 9)
 وقد يمكن ان يكون ונסכה ونبלה اصلا اخر اوله نون
 ولا تكون انفعالا فإن اردت نפעلتחי او نפעلانو وغيرهما
 شدتت الاوخر للاندغام ووصلتها بواو ليننة وحركت فاء
 الفعل بالقتح ابداً واسقطت الساكنين اللينين تقول
 נִסְכֹּתַי נדמותי נמסותי נמקותי וְנִמְקוּתְכֶם בעונותיכם
 (Ez. 24, 23) וְנִבְלֹתַי עוד מוזאת (II Sam. 6, 22) وكذلك
 נסכנו נדמונו נמסונו נסכות ومخاطبة الموثت נסכות
 נדמות נמסות وكذلك כלها وقد تساوى a لفظ נסב واصحابه
 بلفظ ذوات النون اعنى נפל נדר فاذا اتصلت ظهر
 بينها بون بعيد وعلم ان نון נסב واصحابه للانفعال
 ونون נפל واصحابه هو فاء الفعل والمستقبل من هذا الانفعال
 بتشديد فاء الفعل لاندغام نون الانفعال فيها وبمثل واحد
 يقوم مقام اثنين יסב اصله יסבב ידם اصله ידםם ולא

a) Mss. תסאוא.

حروف اللين فاحفظ هذا متى اردت من هذا الضرب
 منفعلا اجعل فاء الفعل كمواضاه ومتى اردت انفعل اجعلها
 فتحا وان (sic) كانوا ربما يسقطون هذا الشرط مثل انجم
 كل لب (Ez. 21, 12) انجم בחוך מעי (Ps. 22, 15) انجل
 מהיותך لي عبد (Jes. 49, 6) وان جمعت نסב الذي معناه
 منفعل واصحابه رددت المثل الساقط بالتشديد واسقطت
 الساكنين اللينين وحركت فاء الفعل بالفتح ابداً بنسب
 نكלים نسمים وكم انحنو بنمקים (Ez. 33, 10) بنكرים
 بالتكفيف ومواضوات الباء من اجل الراء وأصله التشديد
 وأصل هذا نسكبين نكلלים نسمميين نممקים نبرريم
 وكذلك ايضا اذا وصلتها بهاء التانيث او جمعتها جمع
 التانيث بنسبة بنسبوت نكله نكلوت הנשמه הנשמوت
 نممقه نمموت وأما بنكره بنكرت فبالتكفيف وكذلك اذا
 اضفتها الى مكنيات بنسب نسبو نسبو نسبو نسبو وكذلك
 جميعها واذا اتصلت بنسب الذي معناه انفعل بواو الجماعة
 او بهاء التانيث ردت المثل الساقط مندغما وحركت فاء
 الفعل بالفتح كما كانت وبقي الساكنان اللينان كما كانا
 بنسبو عل البيت (Gen. 19, 4) اصله نسبو بنسبو ناسوت
 השלום (Jer. 25, 37) اصله نسبو بنسبو نسبو نسبو (Jes. 34, 3)

a) A اتصلت.

الاتصال تجد الفرق بينهما، ووجدت لذوات المثليين ضربا
 اخر من الانفعال وهو اكثر في המקרא من الضرب الاول
 وهو ناقص ايضا بمثل واحد قائم مقام اثنين وعلامة
 منفعل التي هي הקמץ وعلاعة انفعل التي هي הפתח
 ثابتتان فيه آلا ان هاتين العلامتين في فاء الفعل منه
 لسقوط عين الفعل وتغير البنية فأما منفعل فمثل לאם
 נָכַר תַּחֲבֵרֶר (Ps. 18, 27) النون نون الانفعال والساكن
 بعدها مزيد على الوجه الذي ذكرت فوق والباء فاء الفعل
 وهي קמוצא لان المعنى منفعل والراء في موضع راين هما
 عين الفعل ولامه وأصله נכר لأنه من נרוך מלל
 (Job 33, 3) תַּחֲבֵרֶר (Ps. 18, 27) ובקמוצא البراء لأنه
 منفعل كما وصفت في كتاب حروف اللين من ان נפלל
 الذي معناه a منفعل בקמץ العين فلما سقط احد المثليين من
 נכר جعلت العلامة في الباء التي هي فاء الفعل وأما انفعل
 فمثل נָסַב וְנָקַל זָאָת (II Reg. 3, 18) السين والقاف
 مفتوحتان لان المعنى انفعل وأصلهما נסב נקל بالفتح
 فلما سقط احد المثليين نقلت العلامة الى فاء الفعل ومثل
 هذا וַחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמַם (Ex. 16, 21) وأما صار קמץ من
 اجل أنه في סוף פסוק على ما وصفت ايضا في كتاب

a) B هو.

بالتشديد وبقى الساكنان اللينان اعنى الساكن الذي
 بعد النون وواو المدّ الساكنة التي بعد فاء الفعل كما كانا
 قبل الاتصال قيل נגזז נגזלו נגזלו נגזלו נגזלו נגזלו נגזלו
 او נגזלו وغيرها اسقطت الساكنين اللينين معا ووصلت
 اللام المشدّدة بواو لينة يصل بها الانفعال الى ضمير المنفعل
 وحركت فاء الفعل بالضمّ ابداً تقول נגזזתי נגזלותي נגזלותي
 נגזזوني נגזلون נגזلون נגזلون נגזلون נגזلون נגזلون
 علامة انفعال ومنفعل من נגז واصحابه لسقوط احد
 المثليين وتغيّر البنية والمستقبل נגז נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل
 فاء الفعل لاندغام نون الانفعال فيها ويمكن ان يكون
 مثلها נגז נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل
 (Gen. 47, 18) فاذا وصلتها شدّت الاواخر لرجوع المثل
 الساقط عند الاتصال وحركت ما بعد الزوايد مشدّداً كما
 كان قبل تقول נגז נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل
 נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل
 (Jer. 48, 2) من هذا الضرب من الانفعال هذا هو
 الوجه والقياس الا انهم قد قالوا נגז נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل
 بتخفيف الميم وعدّها معدّة اثنتين واسقاط واو المدّ وعولوا
 على شدة الدال الدالّة على الانفعال ومثله נגז נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل
 (Deut. 34, 8) والامر נגז נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل
 נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل נגزل
 هذا الانفعال ما يشبه الانفعال اللين العين فابصرة عند

الثقيلة اللينة العين فاعتبر ذلك بالاتصال تجد بينها
 جونا بعيدا وما لم يسمّ فاعله بساكنين لينين ومثل واحد
 قائم مقام حرفين הודק לחם יודק (Jes. 28,28) والقياس
 اذا اتصل הודק יודק واصحابها בואו الجماعة او بياء
 التانيث أن يثبت الساكنان معا ويرجع المثل مندغما على
 العادة הודקו יודקו תודקו بشدة α القاف הוסבו יוסבו
 תוסבו والمفعول מודק מוסב والجمع او المتصل بهاء التانيث
 او المضاف الى اسم مبنى برّة المثل مندغما وسقوط الساكن
 اللين الذي بعد فاء الفعل מודקים מוסקים מוסבות
 משבצות זהב (Ex. 39, 13) מודקה מוסכה מודקי
 מוסכי *

باب الانفعال

למא وجدت וכן נגזרו ועבר (Nah. 1, 12) ונגזלו כספר
 השמים (Jes. 34, 4) הרים נזלו (ib. 64, 2) مشددة علمت
 انها انفعال من ذوات المثليين والواحد الغير متّصل على
 القياس الصحيح נגזז נזול נגزل الساكن الذي بعد النون
 في נגזז مزيد على المذهب الذي ذكرت فوق هذا والجيم
 فاء الفعل والواو للمدّ ليست اصلا والزاي في موضع زايين
 هما عين الفعل ولامه وكذلك נגזז נגزل ونزول وأصلها
 נגزلל نزلל נזז فاذا اتصلت بواو الجماعة رة المثل

a) Mss. بشد.

أن يردوا المثل الساقط مندغما *a* والساكن الساقط أيضا
 נִסְכּוּ ויגלו וַיִּחַלְפוּ להכות מהעם חללים (Jud. 20, 31)
 وإذا اتصلت *b* יסב ויסב واحابهما بضير المفعول فالمثل
 الساقط مندغم *c* والساكنان معا ساقطان وتحريك فاء الفعل
 بالكسر ابدا וַיִּסְכְּנוּ (Ez. 47, 2) כטיט חוצות אֲדָקָם
 (II Sam. 22, 48) וַיִּשְׁמָם (I Sam. 5, 6) ומתבל יגדוהו
 (Job 18, 18) بالتشديد لاندغام المثل الواحد في الآخر والامر
 הָקֵב במثل واحد وساكنين وإذا اتصل *d* בואו وحدها ليس
 بعدها غيرها او بياء التانيث رة المثل وبقي الساكنان
 اللينان הָקֵבוּ הָקֵבוּ עֵינֶיךָ (Cant. 6, 5) والقياس اذا
 اتصل הסב وامثاله من اوامر ذوات المثليين بمفعول مضمير
 ان يرد المثل بالتشديد وتسقط الساكنان معا ويحرك
 فاء الفعل بالكسر ابدا נִסְכוּ הָסִיבוּהוּ הָסִיבוּהוּ השימוהו
 השימוהו والفاعل أيضا بمثل واحد وساكنين הנני מִסְב
 (Jer. 21, 4) מִחֹל לחרע (ib. 25, 29) والجمع برة المثل
 الساقط مندغما وإسقاط الساكنين معا وتحريك فاء الفعل
 بالكسر ابدا على القياس الصحيح מְסִיבִים מחילים وفي
 هذه الافعال الثقيلة ما يتساوى *e* لفظه أيضا بلفظ الافعال

a) B مندغمة.   *b*) A اتصل.   *c*) A مردود.
d) B اتصلت.   *e*) Mss. יתסאות.

السين بي ه' אלהינו ה'קמו (Jer. 8, 14) وإن تأملت هذه الأفعال الموصلة إلى تاء الفاعل وجدتها لا تصل إليها إلا بواو لينية وكذلك القياس إذا أردت أيضاها *a* إلى النون والواو التين (*sic!*) هما علامة الفاعلين تقول ه'קמונו ה'שמונו ה'קמונו ה'קלונו קח'תונו במ'ء الهاء من أجل الكاء وقد وصل فعل واحد إلى تاء الفاعل بياء لينية على غير القياس וה'שפ'תוך בשפ'תוך (Pr. 24, 28) والمستقبل بمثل واحد وساكنين أعني الساكن الذي بعد الزايد وساكن المد الذي بعد فاء الفعل المحركة بالزاي *י'קב י'קל* את ידו (I Sam. 6, 5) *א'חל תת פ'חדך* (Deut. 2, 25) وأصلها *י'סביב* أو *י'סבב* *י'קליל* أو *י'קלל* *א'חליל* أو *א'חלל* وقد يسقط ساكن المد الذي بعد فاء الفعل من *י'סוב* وأصحابه إذا لكتت بها واو العطف المفتوحة يقال *י'סבב* *ו'י'סבב* بدلتيم *ים* (Job 38, 8) *ו'י'ג'ל* את האבן (Gen. 29, 10) محركة بالسينول. أبداً فإن اتصل *י'סב* وأصحابه بواو الجماعة وحدها أو بالهاء التي يرى العبرانيون زيادتها على الأفعال رة المثل الساقط مندغياً *b* وبقي الساكنان كما كنا قبل الاتصال *י'סבו* *ו'נסב'ה* את ארון אלהינו (I Chr. 13, 3) وممקدشي *ת'חלו* (Ez. 9, 6) وأصلها *י'סביבו* و*נסביבו* *ת'חלילו* والقياس إذا اتصل بهما *ו'י'ג'ל* وأصحابهما

a) A الفاعل.

b) Mss. مندغية.

(Ps. 48, 13) הרגעי וְדַמִּי (Jer. 47, 6) צהלי וְרָנִי (Jes. 12, 6)
 קומי רָנִי בלילה (Lam. 2, 19) וּרְבָא לִמּוּ יִבְרַח וְאוּלַּם מִלִּי
 רָנוּ שָׁמַיִם (Jes. 44, 23) רָנוּ ליעקב (Jer. 31, 7) רָנִי וְשִׂמְחֵנִי
 בַּת צִיּוֹן (Zech. 2, 14) וְאַשְׁלֵחַ גִּלְלוֹת דַּמְמוֹת סַבְבֵי רִנְנוֹ
 דַּמְמוֹת רִנְנוֹ וְיִנְיָ אֶתְּחַבֵּל בְּמַעֲוֹל מִצְרַיִם וְרָתַת אֶלֵי אֲשֵׁרָהּ
 אִיכָּא אֲלָא אֵן וְאוּלַּם תִּסְקַט וְיִבְרַח מִאֲחֵרָהּ מִצְרוּמָא בַּלְשָׁרְקָא
 מִלִּי עַל סַפְרֵי חֻקֵּיהּ (Jes. 30, 8) אוּ בַּלְקַמִּץ מִלִּי ה' חֲנֻנִי
 חֲנֻנִי חֲנֻנִי אַתֶּם רַעִי (Job 19, 21) חֲנֻנִי
 אַתֶּם (Jud. 21, 22) סְלוּחָא כַּמוֹ עַרְמִיּוֹת (Jer. 50, 26)
 וּוְגַדְתִּי אִיכָּא הַאֲחַד יִקְרֹם בְּמִשְׁלַל וְאַחַד פִּתְחֵי אֲשֵׁרָהּ פִּתְחֵי
 לֵאנֶה מִן פִּתְחוֹת אַתֶּם פִּתְחוֹת (Lev. 2, 6) וּבְפִתְחוֹתַי לֶחֶם
 עִם אֲשֵׁרָהּ עִמָּם לֵאנֶה מִן עִמָּמִי אֲרִיז (Neh. 9, 24)
 לֵב אֲשֵׁרָהּ לֵבֵב לֵאנֶה מִן הַעֵדָה לְקַבְּרֵי א (Jes. 21, 4) יָקֹן אֲשֵׁרָהּ
 קִנְיָן לֵאנֶה מִן יִקְנֵנוּ (Ps. 104, 17) הַחֵדָה אֲשֵׁרָהּ תִּפְחֵי לֵאנֶה מִן
 מְחַוֵּפּוֹת (Nah. 2, 8) רֶדֶד אֲשֵׁרָהּ רֶכֶד לֵאנֶה מִן רֶבֶדָה
 בְּשִׁמּוֹן (Jes. 1, 6) וְכַתִּיר מִלִּי הַזֶּה אִיכָּא אֶתְּחַבֵּל אוּ אֶתְּחַבֵּל
 רָתַת אֶלֵי אֲשֵׁרָהּ בַּלְשָׁרְקָא פִּתְחוֹת פִּתְחוֹת פִּתְחוֹת עִם עִמָּי
 עִמָּי לֵב לְבִי וְכַדִּיק יָקֹן קִנְיָן קִנְיָן הַחֵדָה הַחֵדָה רֶדֶד רֶבֶדָה
 רֶבֶדָה

a) A יבין וְלְקַבְּרֵי (Jes. 6, 10).

الاصل علم أنّها لينّة العين وكذلك וַיִּסַּב וַיַּחֵם وامثالهما
 تشتبه بַיִּקָּם וַיִּשַׁב وامثالهما واذا رָدָ كَلَّ واحد من
 النوعين الى اصله علم ان וַיַּחֵם وַיִּסַּב وامثالهما ناقصة
 اللام وَأَنَّ وַיִּשַׁב وַיִּקָּם وامثالهما ناقصة العين وعلم ايضا
 اذا رָدָ كَلَّ واحد من هذين النوعين الى اصله أَنَّ יִסַּב
 וַיִּסַּב وامثالهما اذا اتّصلت كانت مشدّدة وَأَنَّ יִקָּם וַיִּקָּם
 وامثالهما اذا اتّصلت كانت مكّففة وهكذا قياس كلّما
 ورد عليك من هذا الاشباه السالمة من אֲחִיהֶעֱלִיר אִן
 وجدته عند اتّصاله بالمضمرات مشدّدا علمت علما يقينا
 أنّه من ذوات المثليين وان وجدته مكّففا علمت علما
 يقينا أنّه من اللينة العين فانهم وجدت الامر بمثل
 واحد وواو المدّة גִּזַּל אֱלֹהֵי דָרָבָךְ (Ps. 37, 5) اصله גִּזַּל
 בְּלָמִים לֹאֵה מִן הַגִּזְלוֹ אֶת הָאֶבֶן (Gen. 29, 3) דָּוִם לֹאֵה
 (Ps. 37, 7) اصله דָּמוֹם לֹאֵה מִן דְּמָמוֹה (I Reg. 19, 12)
 סֹבַב דְּמָה לֶךְ דּוּדֵי (Cant. 2, 17) اصله סֹבֹב לֹאֵה מִן
 יִסַּב בֵּית אֱלֹ (I Sam. 7, 16) فاذا اتّصل a بواو الجماعة
 او بياء التانيث رָدָ الى اصله بالتشديد ونقى واو المدّة
 مثل גִּזַּל אֱלֹהֵי הַיּוֹם (ib. 14, 33) مشدّدة لاندهام المثل الواحد
 في الاخر דָּמוֹם עַד הַגִּיעֵנוּ אֵלֵיכֶם (ib. 9) סָבֹב צִיּוֹן וְהִקִּיפוּהָ

a) A واتّصلت.

הוילד (II Reg. 4, 34) וַיִּקְרַל לַחֲמוּרִים (Jud. 19, 21) פִּינָן
 انقطع الكلام ووقف به رجعت واو المدّ فاذا اتّصل
 יסוב وامثاله بواو الجماعة ولم يكن بعدها حرف اخر رة
 المثل الساقط مندغما^a وبقى الساكنان الساكن الذي بعد
 الزوايد وواو المدّ كما كانت قبل اتّصاله قيل יסובו יבזזו
 ישזמו ירנו بتشديد الاواخر لاندغام عين الفعل فيها
 وأصلها יסבבו יבזזו ישממו ירנו واذا اتّصل بها واو
 ויסב واصحابه رة المثل ايضا مندغما^a ورتت واو المدّ
 وبقى الساكن بعد الزوايد كما كان ויסובו ירנו
 ויסולו فإن اتّصل יסוב ויסب واصحابه بالمفعول الضمير
 رة المثل الساقط ايضا مندغما^a وسقط الساكنان وترك
 ما قبل واو المدّ مضموماً إمّا بالشرک مثل יסבנו יסבוהו
 יסבוהו ופרשיו לא ידקנו (Jes. 28, 28) וידקום ה'
 (Jos. 10, 10) וידקנו (Num. 6, 25) וידקנו ויאמר פדעהו
 (Job 33, 24) او بالكممץ مثل שארית עמי יבזום (Zeph. 2, 9)
 וסלף בוגדים וישדם (Pr. 11, 3) אלהים יתנו ויברכנו
 (Ps. 67, 2) وقد تشبّه יסוב ויחום وامثالهما بיקום ويشوب
 وامثالهما ولكن اذا رة יסוב ויחום وامثالهما الى الاصل
 علم أنّها ناقصة اللام واذا رة יקום ويشوب وامثالهما الى

a) B مندغمة.

رَّبَّما استثقلوا تحريكهما فاسكنوا احدهما وادغموه في
 الثاني وكذلك القياس في קָלוּ מַנְשְׁרִים (Jer. 4, 18) וְחָדָו
 מוֹאָבִי עָרַב (Hab. 1, 8) וְכִי נִזְרִידָה מִשְׁלֹג (Iain. 4, 7)
 רָבוּ מִשְׁעָרוֹת רֵאשֵׁי (Ps. 69, 5) اصلها קָלוּ חָדָו זָכוּ
 רָבוּ لִפְתָּח אוֹיְלֶיהָ وكثير مثلها ووجدت المستقبل باسقاط
 المثل الواحد ويقوم الثاني a مقام اثنين وتحريك فاء
 الفعل بالضمّ وادخال ساكن لين بعد الزوايد عوضاً لِمَا
 نقص من الكلمة وتكميلاً لبنيتها كما فعل ذلك في الافعال
 اللينة العين وبالافعال اللينة اللام ايضاً عند سقوط
 اللام من الفعل على ما بيّنت في كتاب حروف اللين
 قيل יָסֹב אוֹתוֹ סָבִיב (I Reg. 7, 23) فالساكن بعد الياء
 مزيد لما وصفت والسين فاء الفعل والواو للمدّ والباء مقام
 العين واللام لانه استثقل اظهار المثليين فجعل الواحد
 مقام اثنين ومثله תָּבוֹז לָךְ (Deut. 20, 14) אָף יַחֲמוֹם
 וַיֹּאמֶר הָאֵח (Jes. 44, 16) וְתָרוֹן לְשׁוֹן אֱלֹם (35, 6) وكثير
 مثلها وأصلها יָסֹב תָּבוֹז יַחֲמוֹם תָּרוֹן وقد يسقط واو
 المدّ من יָסֹב وامثالها اذا لحقت بها واو العطف المفتوحة
 الدالة على الفعل الماضي ويبقى ما قبلها مضموماً دالة
 على سقوطها וְנָסַב אֶת הָר שְׁעִיר (Deut. 2, 1) וַיַּחֲמוֹם בָּשָׂר

ومن شللٌ بي أتمه شلوةٌ غوים رבים (Hab. 2, 8) ومن
 هممٌ وِنَموَتِي أتم كلّ העם (Ex.23,27) ومن دللٌ قِلوَتِي
 ولي יהושע (Ps. 116, 6) بي قِلوَنو מאד (ib. 79, 8) ومثلها
 قِلوَتِي قِموَتِي ولو لا انها من ذوات المثليين لم تشدّ a
 وأصلها سببتي بوزوتي شللتني الحممتني دللتني قللتني
 حممتني وقيل أيضا من سبب سبوني كميم (Ps. 88, 18)
 ومن شددٌ وو شدوني (ib.17,9) ومن حننٌ بي حننني ألهوים
 (Gen. 33, 11) بادغام المثل الواحد وفتح الأول وأصلها
 سببوني شددوني حننوني وكلّ فعل ماضى خفيف من سبب
 واصحابه اذا اتى بادغام b لا تكون فاء الفعل منه الآ
 فتوحا ابدا فافهم وقد وجدت افعال c منها بمثل واحد
 يقوم مقام اثنين فاذا اتصل رة الى اصله بادغام b ائتم
 الواحد في الاخر كق: لكبرك (II Reg. 22, 19) اصله ركرك
 لآنة من ركركه בשמן (Jes. 1, 6) فاذا اتصل رجع الى
 اصله بالتشديد كق: دبريو משמן (Ps. 55, 22) مشدّ d
 والكرف المشدّ e هو حرفان f وأصله ركركو ومثله حح
 مرودك (Jer. 50, 2) اصله ححح لآنة من تراءو ححح
 (Job 6, 21) فاذا اتصل بواو رجع الى اصله بالتشديد ححو
 وבושו (Jes. 37, 27) وأصله حححو بتكرير المثليين الآ أنهم

a) فعل A مشدّة A تكون مشدّة A.   b) B بادغام.   c) فعل A.
 d) B مشدّة B.   e) المشدود A.   f) حرفين A.

قال يحيى بن داود *a* لقد تأملت *b* الافعال ذوات المثليين
العبرانية فوجدت لها انحاء وخواص رأيت وضعها وتقييدها
في كتاب ثم جمعها وتاليف ما وجدت منها اولاً فاولاً تصرياً
لاننتفاع الناس بها والاخذ بمذاهب القدماء فيها فقد
تجهل ويظن ان اصل الكلمة *a* منها لا اكثر من حرفين
فتستعمل بغير وجوهها ويسلق بها غير سبيلها *

القول في الافعال ذوات المثليين

قال يحيى الافعال ذوات المثليين مثل *יָסַב בֵּית אֱל*
יְשַׁלַּח שְׁלַח (I Sam. 7, 16) *יָבֹן בֹּזַח* (ib.) *יְהַמֵּם*
יְהַמֵּם (Ez. 29, 19) *יְהַמֵּם* *יְהַמֵּם* (Jes. 28, 28) *יְהַמֵּם* *יְהַמֵּם*
ووجدت جدّ تصريفها في الفعل الثقيل والخفيف والانفعال
وغير ذلك من اسبابها على غير الاصل *יְהַמֵּם* منها او
יְהַמֵּם او *יְהַמֵּם* بادغام المثل الواحد في الاخر وتحريك
فاء الفعل بالفتح ابداً وايصال الفعل الى الضمير بواو لينية
قيل من *יְהַמֵּם* *יְהַמֵּם* *יְהַמֵּם* *יְהַמֵּם* *יְהַמֵּם* *יְהַמֵּם* *יְהַמֵּם*
(Deut. 3, 7)

a) A *יְהַמֵּם* B *יְהַמֵּם*. b) *יְהַמֵּם*. c) A and B.
d) *יְהַמֵּם*.

כי רוח זנונים התעצה (Hos.4,12) כי התעיתם בנפשותיכם
 (Jer. 42, 20) יתעה ויתע מנשה את יהודה (II Chr. 33,9)
 אצל ויתעה ורסן מתעה (Jes. 30, 28) עמי מאשריך
 מתעים (ib. 3, 12) *

تمت المقالة الثالثة وتمّ بتمامها جميع الكتاب والحمد
 لله على عونه وتأييده [وبقى جزؤ ذوات المثليين ان شاء
 الله نبتدى باثباته] a* *

---

a) B.

من السوار وهو ثقيل والقياس عليه הַאָדָה הָאֵתִי יתאדה
 תתאודה ולולא האלף לשדדן וקיל אן וְהַחֲאִיִּיְהֶם לָכֶם לַגְּבוּל
 קדמה (ib. 10) מן هذا الاصل وذلك بعيد جدًا من اجل
 الياء لآتي لم اجد והפעליתם في شيء من המקרא وما
 اظننه الا اصل اخر

תכה תכה תכיתי יתכה מתכה והם קבו לרגלך
 (Deut. 33, 3) على مثال וְשָׁפוּ (Job 33, 21)

תלה וְתָלָה אותך על עץ (Gen. 40, 19) וְתָלִיתָ אותו
 (Deut. 21, 22) תולה ארץ (Job 26, 7) כי קללת אלהים
 תלוּי (Deut. 21, 23) תלויים (sic!) לך (ib. 28, 66) ועמי תלוּאִים
 (Hos. 11, 7) والثقل תלה תליתי יתלה שלטיהם תלו על
 חומותיך (Ez. 27, 11)

תנה תנה תניתי יתנה גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם
 (Hos. 8, 10) والثقل תנה תניתי שם יתנו צדקות ה'
 (Jud. 5, 11) לתנות לבת יפתח (ib. 11, 40) ו^{ثقيل} اخر في
 معنى اخر התנה התניתי אפרים התנו אהבים (Hos. 8, 9)

תעה תעה לבבי (Jes. 21, 4) תעיתי כשה אובד (Ps. 119, 176)
 ובשבר תעו (Jes. 28, 7) יתעה והנה תועה בשדה
 (Gen. 37, 15) ותלך ותתע (21, 14) اصلا ותתעה ולדבר
 אל ה' תועה (Jes. 32, 6) בתעות בני ישראל (Ez. 44, 15)
 נתעה נתעיתי יתעה בתעות שכור (Jes. 19, 14) والثقل

וְשָׁקוּי לַעֲצָמוֹתַיִךְ (Pr. 3, 8) שִׁמְנֵי וְשָׁקוּיִי (Hos. 2, 7)
 وقد ابدلت هذه الياء بواو^a וְשָׁקוּי בְּכִי מִסַּכְתִּי
 (Ps. 102, 10) وتشديد هذه الواو لاندغام واو البد فيهما
 فافهم

שָׂרָה שָׂרָה שְׂרִיתִי אִם לֹא שְׂרִיתֶיךָ לְטוֹב (Jer. 15, 11)
 لولا الراء لشدد فافهم שרה שרה משרה

שָׂרָה וּבִאוּנוּ שָׂרָה אֶת הָאֱלֹהִים (Hos. 12, 4) כִּי שְׂרִיתֶךָ
 אִם אֱלֹהִים (Gen. 32, 29) לְמַרְבֵּה הַמְּשָׁרָה (Jes. 9, 6)

נִשְׂאָה נִשְׂאָה שְׂשִׁיתִי וְנִשְׂשִׁיתָם אֶת הָאִיפָה (Ez. 45, 13)
 אִשְׂשָׁה מִשְׂשָׁה שְׂשָׁה שְׂשִׁי שְׂשִׁי יִשְׂשָׁה נִשְׂשָׁה מִשְׂשָׁה

وفي الاصل معنى اخر ושוכבתך וְנִשְׂאָתֶיךָ (ib. 39, 2)

שְׂתָה שְׂתָה אִשְׂתָּה וּמִים לֹא. שְׂתִיתִי (Deut. 9, 9) אִשֶׁר
 וְנִשְׂתָּה אֲדָנִי בּוֹ (Gen. 44, 5) וְנִשְׂתָּה מִן הַיַּיִן (ib. 9, 21) בֶּל

וְנִשְׂתָּוִין (Ps. 78, 44) عَلَى الْكَمَالِ מִנְשָׂתָה וּשְׂמַחָה (Esth. 9, 17)
 וְאַנְפָּעַל נִשְׂתָּה אִשְׂתָּה וְכֹל מִשְׂקָה אִשֶׁר וְנִשְׂתָּה (Lev. 11, 34)

תּוֹה תּוֹה וְהַתּוֹהֶיךָ פּוֹ (Ez. 9, 4) וְקֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל הַתּוֹ
 אִתּוֹה מִתּוֹה הַתּוֹה הַתּוֹי וְתִקְיֵל אַחַר תְּנֹה (Ps. 78, 41)

תּוֹיִתִי יִתּוֹה וְיִתּוֹ עַל דְּלָתוֹת הַשַּׁעַר (I Sam. 21, 14) אִשְׁלֵה
 וַיִּתּוֹה וַאֲטַן מִנֵּה תִתָּאוּ לָכֶם (Num. 34, 4) אִלָּא אִלֵּף אִבְדַּלְת

a) A וואו.

(Ex. 5, 9) والثالث a ולא תשעינה עיני רואים (Jes. 32, 3)

يمكن ان يكون منه ال التشتع بي اني ائء (sic) (ib. 41, 10)

ويكون اصله التشتعة كما اعلمتكم في الترتيب الترتيب

وأما عيني التشتع (ib. 6, 10) فليس من هذا الاصل والرابع

تشتع تشتعتي تشتعا معالي ويهدل (Job 14, 6) تشتعو مني

امردر ببكي (Jes. 22, 4) فليس من هذا الاصل التشتع

ممني وابلونا (Ps. 39, 14) وليس من هذا الاصل ايضا

في شىء التشتعا بءقء التمد (Ps. 119, 117) لانه على

مءال التشتعا فت لءم (Gen. 18, 5) تبتعا ونلءا (ib. 33, 12)

فاحسبه من لشتع او من تشتع وسقط الءءام من الشين

استءافا كما سقط ذلك من التشتعا ونسعا استءافا

شفا شفا شفتي شفا تشتفو عءموتيو (Job. 33, 21)

ويءرب منه ويءل تشتفو (Num. 23, 3)

شقا والتشتعا ات نءل التشتع (Jo. 4, 18) والتشتعا ات

مي التشتع (Num. 5, 27) والتشتعي اءم عفتء (Ez. 32, 6)

وءم التشتعا (Gen. 24, 46) والتشتعا ات عان لءن

التشتعا بءلي وءب (Esth. 1, 7) التشتعا التشتعا

لمءل (Neh. 1, 11) وءل التشتعا اشر يشءا (Lev. 11, 34)

شقا شفتي شقا وموء عءموتيو التشتعا (Job 21, 24)

a) B والثالث.

שנה שנה לא שנתיו (Mal. 3, 6) ישנה a הכתם הטוב
 עם שונים אל תתערב (Pr. 24, 21) ודתייהם
 שונות מכל עם (Esth. 3, 8), والثقیل ישנה b את בגדי
 כלאו (Jer. 52, 33) משנה פניו (Job 14, 20) ועוז פניו
 ישנה (Ecc. 8, 1) וישנו את טעמו (I Sam. 21, 14) ومعنى
 ثانی ולא שנה לו (II Sam. 20, 10) ולא ישנה לו
 (I Sam. 26, 8) אם השנו יד אשלח ככם (Neh. 13, 21)
 ויאמר שנו וישנו (I Reg. 18, 34) ומשנה כסף (Gen. 43, 15)
 נשנה ישנה ועל השנות החלום (ib. 41, 32)

שסה שסה הוא ישסה (Hos. 13, 15) שוסים את הגרנות
 זה חלק שוסינו (I Sam. 23, 1) ועתודותיהם
 שוסיתי (sic!) (ib. 10, 13) ומשנאינו שסו למו (Ps. 44, 11)
 وأما شسوهو כל עוברי דרך (ib. 89, 42) فبا احسبه من
 هذا الاصل اذ لم يكون شسوهو بكسر الشين

שעה جمع هذا الاصل اربعة c معانی אולהא ואל קין
 ואל מנחתו לא שעה (Gen. 4, 5) וישע ה' אל הבל
 ואל מנחתו (ib. 4) والثانی ישעה האדם על עושהו
 (Jes. 17, 7) ולא ישעה אל המזבחות (ib. 8) ולא שעו
 אל קדוש ישראל (ib. 31, 1) ואל ישעו בדברי שקר

a) ישנא A

b) ישנא A

c) اربع B

נפשי כגמול (Ps. 131, 2) שְׁוִיָּתִי ה' לנגדי תמיד (ib. 16, 8)
 שְׁוִיָּתִי עזר על גבור (ib. 89, 20) הוד והדר הַשְׁוִיָּה עליו
 (ib. 21, 6) מְשֻׁנָּה רגלי (ib. 18, 34) والثالث ולא שָׁנָה
 לי (Job 33, 27) וכל זה איננו שְׁוִיָּה לי (Esth. 5, 13)
 ולמלך אין שְׁוִיָּה להניחם (ib. 3, 8)

שָׁחָה שָׁחָה שחיתי ישחה כאשר יפרש השוֹחָה לְשָׁחֹת
 (Jes. 25, 11) כי גאו המים מי שָׁחֹ (Ez. 47, 5) والثقل

השחה אֶשְׁחָה בכל לילה מטתי (Ps. 6, 7)

שָׁטָה שָׁטָה שטיתי ואת כי שָׁטִית (Num. 5, 20) הַשְׁטָה
 אשתו (ib. 12) אל יִשְׁטֵ אל דרכיה לבך (Pr. 7, 25)

שָׁטָה מעליו ועבר (ib. 4, 15)

שָׁכָה שָׁכָה שְׁכִיּוֹת החמדה (Jes. 2, 16) מְשָׁכִיּוֹתָם
 (Num. 33, 52) בְּמִשְׁכֵּיּוֹת כסף (Pr. 25, 11)

שָׁלַח שָׁלַח שלייתי שְׁלוּ כל בוגדי בגד (Jer. 12, 1)
 אויביה שְׁלוּ (Lam. 1, 4) וְשָׁלוּ אהלים (Job 12, 6) على

الاصل وقد استعمل بواو لا שְׁלָוְתִי ולא שקטתי (ib. 3, 26)
 שְׁלוּ הייתי (ib. 16, 12) וְשָׁלוֹת השקט (Ez. 16, 49)

יושבת וְשָׁלוּהָ (Zech. 7, 7) וְשָׁלוּי עולם (Ps. 73, 12)
 ومعنى اخر فى الاصل השלה ישלה הלא אמרתי לא

הַשְׁלָה אותי (II Reg. 4, 28) נשלה נשליתי בני עתה אל
 הַשְׁלוּ (II Chr. 29, 11)

שׁוֹכֵה ה' אֶת שְׁבִיתָנוּ (Ps. 126, 4) כ' נִשְׁכָּה אֶחָיו

(Gen. 14, 14) נִשְׁכְּבוּ (I Sam. 30, 3)

שְׁנֵה שְׁנָה וּמָה שְׁנִיתִי (Job 6, 24) בִּאֲהַבְתָּה תִשְׁנָה

חֲמִיד (Pr. 5, 19) וְאִם כָּל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל יִשְׁנֶנּוּ (Lev. 4, 13)

מֵאִישׁ שׁוֹנָה וּמִפְתִּי (Ez. 45, 20) לְשָׁנוֹת מֵאֲמָרֵי דַעַת

שְׁנִיאוֹת מִי יִבִּין (Ps. 19, 13) الثَّقِيل

הַשְּׁנָה הַשְּׁנִיתִי מִשְׁנָה עוֹר (Deut. 27, 18) מִשְׁנָה יִשְׂרָאֵל

וּמַעֲנֵי אַחַר שְׁנִיּוֹן לְדוֹד (Ps. 7, 1) עַל

שְׁנִיּוֹת (Hab. 3, 1)

שְׁנֵה שְׁנָה שְׁנִיתִי וְאַחֲרֵיתֶךָ יִשְׁנָה מֵאֵד (Job 8, 7)

יִשְׁנָה אֶחָיו בְּלֵי מַיִם (Job 8, 11) والثَّقِيل הַשְּׁנָה וּשְׁלֹוֹ

עוֹלָם הַשְּׁנִיּוֹן חֵיל (Ps. 73, 12) מִשְׁנָה وَقَدْ اسْتَعْمَلَ بِأَلْف

مِشְׁנִיּוֹת לְנוּיִם (Job 12, 23) הִזּוּ אֵל שְׁנִיּוֹת וְלֹא נִדְעַ

(Job 36, 26)

שׁוּהָ فِي هَذَا الْأَصْلِ ثَلَاثَةٌ a معاني الأول فن השְׁנִיּוֹה לֹו

גַּם אֶתְהָ (Pr. 26, 4) וְכָל חֲפֵצֶיךָ לֹא יִשְׁוֶן בָּהּ (ib. 3, 15)

וְאִשְׁתֵּי מַדִּינִים נִשְׁתָּנָה (ib. 27, 15) וַיִּקְרַב מֵנָּה כִּי אִינ

חֲצֵר שְׁנָה בְּנוֹק הַמֶּלֶךְ (Esth. 7, 4) والثَّقِيل הַלֹּא אִם

שְׁנָה פְּנִיָה (Jes. 28, 25) والثَّانِي אִם לֹא שְׁנִיּוֹתִי וְדוּמְמַתִּי

a) B ثَلَاثَةٌ.

רצוא ושוב (Ez. 1, 14) האלף לאם הפעל כתבת מושג
 האה' והואו מזיידה ותרג' עמו לו קאן מן רמ' ירוז או
 מן ויריצוהו מן הבור (Gen. 41, 14) כוש פריז ידיו
 (Ps. 68, 32) לקאן ותרג' בקמצות הגא' והרא' או ותרג'
 בקמצות הגא' ותכריק הרא' בסגול פאפח

רשה קרשיון כורש מלך פרס (Ezr. 3, 7)

שאה שאיתי עד אשר אם שאו ערים מאין יושב
 (Jes. 6, 11) ישאה שואה תשאה ושאה יכת שער
 (Jes. 24, 12) והפעל נשאה נשאתי ישאה והאדמה
 תשאה שממה (ib. 6, 11) ומן הדי המעני והאיש
 משתאה לה (Gen. 24, 21) וימכן אן יקון מן הדי
 האצל והדי המעני בבוא משתאה פחדכם (Pr. 1, 27)
 להשביע שואה (Job 38, 27) ואמא ומשואה (ib.) פיבעד
 עדי אן יקון מנה ומעני אחר בשואן מים כבירים
 ושואן (Jes. 17, 12) שואן גליהם (ib. 65, 8) ואמא השואות
 מלאה (ib. 22, 2) פליס מן הדי האצל

שבה אשר שבה ישמעאל (Jer. 41, 14) האשר שבה
 (II Reg. 6, 22) ושבה שבו (Deut. 21, 10) וישב ממנו
 שבו (Num. 21, 1) ושבה שבה בן אבינעם (Jud. 5, 12)
 שובים לשבהם (Jes. 14, 2) בשבות חרב (Gen. 31, 26)
 ושב שבותם (Zeph. 2, 7) ושבות שבותם (Ez. 16, 53)

נִרְפָּתָה (ib. 51, 9), *والانفعال* נרפה ירפה וִירְפוּ המים
 (II Reg. 2, 22) *وقد استعمل في هذا المعنى بألف مثل*
 וִירְפָּאוּ את שבר בת עמי (Jer. 6, 14) רְפָאנוּ ה' וְאֶרְפָּא
 (ib. 17, 14) ולא יִרְפָּאוּ לַמֶּלֶךְ נַתְנוּ (Ez. 47, 11) רְפָא
 נָא לָהּ (Num. 12, 13) *وغيره كثير*
 רָצָה רצה רציתי ה' לֹא רָצָם (Hos. 8, 13) כִּי רָצוּ
 עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבֹנֵיהָ (Ps. 102, 15) וְאֶרְצָה בּוֹ וְאֲכַבְדָּהּ
 (Hag. 1, 8) רָצָה ה' לְהַצִּילֵנִי (Ps. 40, 14) יְהִי רָצוֹנִי
 אַחֲיוֹ (Deut. 33, 24) לְרָצוֹת עוֹד (Ps. 77, 8) רוּצָה ה'
 אֶת יְרוּאֵיוֹ a (ib. 147, 11) וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עֲלָיו (Lev. 1, 4)
 פִּיגוּל הוּא לֹא יִרְצָה (ib. 19, 7) *ومعنى آخر* עַד רָצָתָה
 הָאָרֶץ אֶת שְׁבֹתוֹתֶיהָ (II Chr. 36, 21) וְהֵם יִרְצוּ אֶת
 עוֹנָם (Lev. 26, 43) אֹז תִּרְצָה הָאָרֶץ אֶת שְׁבֹתוֹתֶיהָ
 (ib. 34) וְתִרְץ אֶת שְׁבֹתוֹתֶיהָ (ib. 43) כִּי נִרְצָה עוֹנָה
 (Jes. 40, 2) *وفي هذا المعنى ثقيل* הַרְצָה הַרְצִיתִי וְהִרְצָתָה
 אֶת שְׁבֹתוֹתֶיהָ (Lev. 26, 34) *وكان الوجه فيه* וְהִרְצָתָה
وكذلك וְעָשָׂתָה אֶת הַתְּבוּאָה (ib. 25, 21) *الوجه فيه* וְעָשָׂתָה
ومعنى ثالث *في الاصل* רָצָה רציתי אִם רֵאִיתָ גִּבּוֹר
 וְתִרְץ עִמּוֹ (Ps. 50, 18) *ناقص وأصله* וְתִרְצָה וְהַחֲיוֹת

a) A.

בְּמַרְעֵיהֶם וַיִּשְׁבְּעוּ (Hos. 13, 6) ומעני *ثانى* רעה רעיתי
 לְמַרְעֵהוּ אֲשֶׁר רָעָה לוֹ (Jud. 14, 20) רעה דוד
 (II Sam. 16, 16) רְעִיתִי יִפְתִּי אִשָּׁה רְעוּתָהּ
 (Jes. 34, 16) אֵל תִּתְרַע אֶת בַּעַל אִף (Pr. 22, 24) *اصلہ*
 אֵל תִּתְרַעַה מִשְׁלֵ חֲתָמָם חֲתָמָהּ חֲתָמָהּ חֲתָמָהּ וְאִמָּא
 אִישׁ רַעִים לְחִתְרוּעֵעַ (ib. 18, 24) למה תְּרִיעֵי רַע
 (Mic. 4, 9) *فليس من هذا الاصل فائهم* ומעני *ثالث*
 וְבָרְעִיזוֹן לָבוּ (Eccl. 2, 22) וְרַעוֹת רוּחַ *a* (Ecc. 1, 14)
 רַפָּה הִנֵּה נֹא רָפָה הַיּוֹם לְצָרוֹב (Jud. 19, 9) רפיתי
 אִזּוֹ רָפָתָה רוּחַם (ib. 8, 3) וַחֲשַׁשׁ לְהַבִּיחַ יִרְפָּה צִיּוֹן
 (Jes. 5, 24) אֵל יִרְפוּ יַדֶּיךָ (Zeph. 3, 16) מְרַפְּיוֹן יָדַיִם (*sic*)
 (Jer. 47, 3) יָדַיִם רַפּוֹת (Job 4, 3) נְרַפִּים אַתֶּם נְרַפִּים
 (Ex. 5, 17) יִרְפָּה וְאִתְּחִיל רַפָּה וּמִזִּיחַ אֲפִיקוֹם רַפָּה
 (Job 12, 21) תְּרַפְּינָה כִּנְפֵיהֶן (Ez. 1, 24) כִּי עַל כֵּן הוּא
 מְרַפָּה (Jer. 38, 4) ומעני *آخر* רַפָּה רַפִּיתִי יִרְפָּה וַיִּרְרָה
 (Ex. 4, 26) *وفيه ثقيل* הרפה הרפיתי הַרְפָּה
 (Jud. 11, 37) הִרְרָה מִמֶּנִּי וְאֲשִׁמִּידֶם (Deut. 9, 14)
 הִרְרָה מֵאִף וְעִזּוֹב חִמָּה (Ps. 37, 8) ומעני *ثالث* וַיִּרְפוּ
 אֶת שִׁבְרֵי בַת עַמִּי (Jer. 8, 11) רַפְּאֵנוּ אֶת כָּל וְלֹא

---

a) B.

כּוֹסֵי רִיבָה (Deut. 29, 18) וְתוֹצִיאֵנִי לְרִיבָה (Ps. 23, 5)
 (ib. 66, 12), وَالثَّقِيلُ כִּי אִם הִרְבָּה אֶת הָאָרֶץ (Jes. 55, 10)
 כ' הִרְוִיתִי נֶפֶשׁ עֵיפָה (Jer. 31, 25) הִרְוִנִי לַעֲנָה (Lam. 3, 15)
 יְרוּחַ וּמְרִנָּה גַם הוּא יוֹרֵה (Pr. 11, 25), وَثَقِيلٌ אַחַר רִיבָה
 וְרוֹוִיתִי נֶפֶשׁ הַכְּהָנִים דֶּשֶׁן (Jer. 31, 14) תִּלְמִיחַ רִיבָה
 (Ps. 65, 11)

רִוּחַ כִּי רוּחַ אֶת כֹּל [אֱלֹהִי] הָאָרֶץ (Zeph. 2, 11) רוֹוִיתִי
 הַשְּׂמֵנָה הִיא אִם רִיבָה (Num. 13, 20) וְאִיפֹת רִזּוֹן
 (Mic. 6, 10), وَالانفعال נְרִיבָה נְרוֹוִיתִי אֲרוּחַ וּמִשְׁמָן בִּשְׂרוּ
 יְרִיבָה (Jes. 17, 4)

רִמָּה רָמָה בִּים (Ex. 15, 1) רִמִּיתִי אֲרָמָה רִמָּה רִוּמָה
 מִקּוֹל פֶּרֶשׁ וְרוּמָה קֶשֶׁת (Jer. 4, 29) נוֹשְׁקֵי רוּמֵי קֶשֶׁת
 (Ps. 78, 9), وَمَعْنَى ثَانِي בֶּן אִישׁ רָמָה אֶת רַעְהוּ (Pr. 26, 19)
 וְלָמָּה רָמִיתָנִי (Gen. 29, 25) עֲבָדֵי רָמְנִי (II Sam. 19, 27)
 הִמָּה רָמוּנִי (Lam. 1, 19) מְרָמָה בִּלְבַב חוֹרְשֵׁי רַע
 (Pr. 12, 20) תְּרָמִית [בְּ]תְרָמָה (Jud. 9, 31)

רִנָּה רִנָּה רִנִּיתִי אֲרָנָה עָלָיו תְּרָנָה אֲשַׁפָּה (Job 39, 23)
 רַעְהוּ וְרַעְהוּ הַכְּרַמֶּל (Jer. 50, 19) אֲנִי אֶרְעָה צֹאנֵי
 (Ez. 34, 15) הַצֹּאֵן לֹא תִרְעוּ (ib. 3) רַעְהוּ אֶת צֹאֵן
 הַהֲרָגָה (Zech. 11, 4) רוּעָה יִשְׂרָאֵל הָאוֹיֵבָה (Ps. 80, 2)
 לְרַעְוֹת בְּנָנִים (Cant. 6, 2) מְרַעְהוּ שְׂמֹן (I Chr. 4, 40)

(Jud. 19, 30) כ' בענן אַרְאָה על הכפרת (Lev. 16, 2)
 ולא יִרְאָה לך שאר (Ex. 13, 7) וגם איש אל יִרְא
 (Ex. 34, 3) אַרְאָה ויראה, والمنفعل يَرَاةٌ بِسُجُودٍ, والمنفعل
 יִרְאָה בַקִּמּוֹן גָּדוֹל נֶאֱסַף, וְמֵאֵל לֹא יִסְמָן פֹּעֵל יִרְאָה
 ראיתי יראה מִרְאָה ושפו עצמותיו לא ראו (Job 38, 21)
 لولا الالف لكان هذا التصريف مشددا فافهم
 רבָּה جمع هذا الاصل اربعة من المعانى الاول رבה רביתי
 וחייית וְרַבִּיתָ (Deut. 30, 16) יִרְבוּ עצבותם (Ps. 16, 4)
 כי יִרְבֶּה הדרך (Deut. 14, 24) ויִרְבֶּה העם (Ex. 1, 20)
 פן תִּרְבֶּה עליך חית השדה (Deut. 7, 22) ובקרך וצאנך
 יִרְבִּיין (Deut. 8, 13) פרה וְרַבָּה (Gen. 35, 11) לַמְעַן
 רבות מופתי (Ex. 11, 9), וְאִם לָרֹב על פני האדמה
 (Gen. 6, 1) רב לך (Deut. 3, 26) רבו משערות ראשי
 (Ps. 69, 5) רָבִי תורתִי (Hos. 8, 12) רָבִים אומרים
 (Ps. 3, 3) فليس من هذا الاصل فافهم والثقل يَرَبُّه
 אשמה (II Chr. 33, 23) וְהִרְבִּיתִי אותם (Ez. 37, 26) לֹא
 יִרְבֶּה לוֹ נשים (Deut. 17, 17) הִרְבֶּה אֲרַבָּה (Gen. 3, 16)
 נִירָבַב כבת יהודה (Lam. 2, 5) מִהִרְבַּת גואל הדם
 (II Sam. 14, 11) הִרְבִּיתָ הגוי (Jes. 9, 2) הִרְבוּ לפשוע
 (Am. 4, 4) הִרְבַּב כבסני מעוני (Ps. 51, 4) נֶאֱסַף הוי
 הִמְרַבָּה לֹא לוֹ (Hab. 2, 6) לְהִרְבּוֹת לוֹ (Pr. 22, 16)

רָאָה רָאָה כִּי רָאָה ה' בְּעֵינַי (Gen. 29, 32) רָאָה רָאִיתִי
 אֶת עֵינַי עִמִּי (Ex. 3, 7) וְאִם יִרְאֶה הַכֹּהֵן (Lev. 13, 31)
 אִסּוּרָה נָא וְאַרְאֶה (Ex. 3, 3) וְתָרָא הָאִשָּׁה (Gen. 3, 6)
 וְאַרְאֵה כְּעֵין חֹשֶׁמֶל (Ez. 1, 27) וַיִּרְאֵה ה' כִּי סָר לְרֵאוֹת
 (Ex. 3, 4) רוֹאֶה אֲנֹכִי (Gen. 31, 5) אִמְרָתִי אֵין רוֹאֶנִי
 (Jes. 47, 10) אַתָּה אֵל רָאִי (Gen. 16, 13) וַיִּסְכֵּן אֵן
 יִכּוֹן רָאוֹת רַבּוֹת וְלֹא חֹשֶׁמֶר (Jes. 42, 20) מִסְדְּרָא
 וַיִּסְכֵּן אֵן יִכּוֹן מִן הַזֶּה מֵעֵינֵי לְרֵאוֹתָהּ בְּךָ (Ez. 28, 17)
 וְאֵלֵם אֲנֵהֶם קָלוּ וַיִּרְאֵה וְלֹם יִקְלוּ וְתָרָא וְלֹא וְאַרְאֵה וְכֹן
 הַרְגֵה פִּיֵה וַיִּרְאֵה מִשְׁל וְתָרָא וְאַרְאֵה וְאֲנֵהֶם זָהְבוּ בֵה
 מִזְהָב וַיִּשְׁקֶה יִשְׁמַעְאֵל (Jer. 41, 10) וַיִּבְקֶה (Gen. 27, 38)
 אֵלָא אֲנֵהֶם אֲחִתָּרוּ וְפִי אֵיֵם אֲפִתַח לֵאנֵה אֲחַף אֲלֵהֶם
 וְאֲתִיב אֲשֶׁר הִרְאָה ה' (Num. 8, 4) הִרְאִיתִיךָ בְּעֵינַיִךְ
 (Deut. 34, 4) אֲרָאֵנִי נִפְלְאוֹת (Mic. 7, 15) וְנַחַת זִרְעוֹ
 וַיִּרְאֶה (Jes. 30, 30) וַיִּרְאֵה אֹתָם אֵת בֶּן הַמֶּלֶךְ (II Reg. 11, 4)
 גָּם עַל הַרְגֵה אֵלֵהֶם וְאֵלֵהֶם וְאֵלֵהֶם וְאֵלֵהֶם
 בְּקִיט אֵיֵם מִפְתּוּחָה כִּי כָאֵת וְהוּ עַלִי זֶנֶה וַיִּשְׁקֶה אֵת בֶּן
 יִשְׂרָאֵל (Ex. 32, 20) נִפְתָּה אֱלֹהִים (Gen. 9, 27) וְהִרְאָה
 אֵת הַכֹּהֵן אֲשֶׁר אַתָּה מִרְאָה בַּחַר (Lev. 13, 49)
 מִפְעוּל וְלִדְלֵךְ חֶרֶט אֵיֵם בְּאֵלֵהֶם וְאֵלֵהֶם
 אֵלֵי (Gen. 48, 3) נִרְאִיתִי לֹא נִהִיִתָה וְלֹא נִרְאִיתָה

בעידן אז למ יכנ יקרד בקמצות הקפ ומא אטת מן
 הזא האל בוגה ואחב שדד הקפ פי מקרה לילה
 (Deut. 23, 11) לא המימ מקא מן וקיל אנה מיל מקדש
 ה' בוננו ידיך (Ex. 15, 17) השבת משהרו (Ps. 89, 45)
 המשדד האול וקד גרי טכריפ הזא האל פי הזא
 המני באלף וזהבו פי אטמאלה מזהבה פקיל יקראו (sic)
 אסון (Gen. 44, 29) כי יקרא קן צפור (Deut. 22, 6)
 שתים הנה קראתוך (Jes. 51, 19) מדוע קראני אלה
 (Jer. 13, 22) וקרא אותם (ib. 32, 23) הנה הוא יוצא
 לקראתוך (Ex. 4, 14) אסקנת האל פי לקראתוך
 אטכפא ואטן ותקרא אותם כי יקרא קן צפור מן
 האל האול אל אן האל כתבת פי מוצע האל על האלה
 קשה קשה קשיתי לא יקשה בעיניך (Deut. 15, 18)
 ויקש דבר איש יהודה (II Sam. 19, 14) אטל ויקשה
 אדנים קשה (Jes. 19, 4) אל קשי העם הזה (Deut. 9, 27)
 ואתיל כ' הקשה ה' אלהיך (ib. 2, 30) ויקש את ערפו
 (II Chr. 36, 13) ויהי כהקשותה בלדתה (Gen. 35, 17)
 ומקשה לבו (Pr. 28, 14) ותייל אחר קשה קשיתי אקשה
 תקשה ותקש בלדתה (Gen. 35, 16) אטל ותקשה a

a) B.

(Gen. 23, 18) ومعنى ثالث הקנה הקניתי הקנני מנעורי

(Zech. 13, 5) يقال انه من ומקנה רב היה לבני ראובן

(Num. 32, 1) ארץ מקנה היא (Gen. 32, 4)

קצה קצה קציתי אקצה יקצה מקצה רגלים (Pr. 26, 6)

לקצות בישראל (II Reg. 10, 32)

קרה קרה קריתי חמה קרוחו (Neh. 3, 3) אקרה המקרה

במים עליותיו (Ps. 104, 3) ימד המקרה (Ecc. 10, 18)

ולקרות את הבתים (II Chr. 34, 11) ومعنى ثانی הקרה

הקריתי והקריחם לכם ערים (Num. 35, 11) وليس

ביעיד ان يكون من קרית מלך רב (Ps. 48, 3) קרית

חנה דוד (Jes. 29, 1) ومعنى ثالث קרה קריתי וקרוחו

אסון (Gen. 42, 38) אשר קרה (Deut. 25, 18) הוקרה

דברי (Num. 11, 23) במקרה הכסיל גם אני יקרני

(Ecc. 2, 15) ויקר מקרה (Ruth 2, 3) اصله ויקרה את

כל הקורות. والثقیل כ' הקרה ה' אלהיך

(Gen. 27, 20) אקרה מקרה הקרה נא לפני (ib. 24, 12)

ويمكن ان يكون והקריחם לכם ערים (Num. 35, 11)

من هذا والانفعال فی هذا المعنى נקרה נקריתי יקרה

אולי יקרה (Num. 23, 3) ואנכי אקרה כה (ib. 15)

ויקר אלהים (ib. 4) اصله ויקרה ويقال ان יקר עון

(I Sam. 28, 10) انفعال ولذلك اشتدت القاف وذلك

קָנָה אֵל ה' חֹק וַיֵּאמֶן לִבּוֹ וְקָנָה אֵל יְהוָה (Ps. 27, 14)
 ,معنى ثانى^a נָקָה יְקוּה וְנָקוּוּ אֵלֶיהָ כָּל הַגּוֹיִם
 (Jer. 3, 17) יָקוּוּ הַמַּיִם (Gen. 1, 9) מִקְנָה מַיִם (Lev. 11, 36)
 קָלָה קָלָה קָלִיתִי אֲשֶׁר קָלָם מֶלֶךְ בְּבַל בְּאֵשׁ (Jer. 29, 22)
 קָלוּי בְּאֵשׁ (Lev. 2, 14) ,معنى اخر חֲקָלָה הַקָּלִיתִי יִקְלָה
 מִקְנָה אֲבִיו וְאִמּוֹ (Deut. 27, 16) ,والانفعال וְנָקָה כְּבוֹד
 מוֹאֵב (Jes. 16, 14) אִישׁ רֵשׁ וְנָקָה (I Sam. 18, 23) ,وَأَمَّا
 הַקִּיּוֹטֹנִי (II Sam. 19, 44) הֵן קָלוּתִי (Job 40, 4) וְתִקַּל
 גְּבִירָתָהּ (Gen. 16, 4) וְאֶקַּל בְּעֵינֶיהָ (ib. 5) וְבוֹזִי יִקְלוּ
 (I Sam. 2, 30) فليس من هذا الاصل فافهم ,وكذلك يـקـלו
 רודפיהם (Jes. 30, 16) ليس من هذا الاصل ايضا فافهم
 קָנָה קָנָה קָנִיתִי אִישׁ אֵת ה' (Gen. 4, 1) זָכַר עֲדַתְךָ
 קָנִיתָ קֹדֶם (Ps. 74, 2) ה' קָנִי (Pr. 8, 22) קָנָה שָׁמַיִם
 וְאָרֶץ (Gen. 14, 19) הֲלֹא הוּא אֲבִיךָ קָנָה (Deut. 32, 6)
 فى الوقف كقده فى الوصل والاندراج^b ,وكذلك هو عـشـده
 וַיְכַוֵּן (ib.) ,معنى ثانى אֲשֶׁר קָנָה אֲבֵרָהֶם (Gen. 25, 10)
 כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי (Ex. 21, 2) וַיִּקֶּן אֵת חֲלֻקַּת הַשָּׂדֶה
 (Gen. 33, 19) או קָנָה מִיַּד עַמִּיתְךָ (Lev. 25, 14) וְכֹהֵן
 כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קָנָן כַּסְפּוֹ (ib. 22, 11) לְאֲבֵרָהֶם לְמִקְנָהּ

a) A only.

b) A والاندراج.

צלה צלה צליתי אצלה יצלה צלי כי אם צלי אש

(Ex. 12, 9) לְצִלוֹת לכהן (I Sam. 2, 15)

צעה צעיתי יצעה אצעה צועה ברוב כחו (Jes. 63, 1)

מהר צועה להפתח (Jes. 51, 14) ושלחתי לו צועים

(Jer. 48, 12) וְאִמָּא וְצִעוּהוּ (ib.) فهو فعل ثقيل, ولولا

العين لكان مشدداً يقال يّעה يّעיתי يّעה מצעה

צפה צפה צפית יצפה עיניו בנוים תצפינה (Ps. 66, 7)

יצף ה' ביני וביניך (Gen. 31, 49) اصله יצפה צופה

נתתיך (Ez. 3, 17) צופיו עורים כלם (Jes. 56, 10)

والثقل بّצפיّتناو צפינו (Lam. 4, 17) בקר אערך לך

ובצפה (Ps. 5, 4) צפה דרך (Nah. 2, 2) אל דרך עמדי

וצפי (Jer. 48, 19) ومعنى آخر يّצה ראשיהם (Ex. 36, 38)

וצפית אותם (ib. 25, 13) ויצף את הבית (II Chr. 3, 6)

צפוי למזבח (Num. 17, 4) מצופה על חרש (Pr. 26, 23)

קחה קחה קחתי אקחה האוכל הבוסר תקחינה

שניו (Jer. 31, 30) קחה קחי קוחה, والثقل אם קחה

הברזל (Ecc. 10, 10) קחיתי אקחה מקחה

קחה קחה קחתי אקחה וקחי ה' (Ps. 37, 9) אשר לא

יבושו קחי (Jes. 49, 23) מקחה ישראל (Jer. 14, 8) والثقل

קחה קחיתי ה' (Ps. 40, 2) קחתה נפשי (Ps. 130, 5) ויקו

לעשות ענבים (Jes. 5, 2) יקו לאור ואין (Job 3, 9)

מקאם האהא האאאאאא אנה, אאאא להאאא, אאאא אאאאאא
 (ib.) אאאא להאאאאא אאאאאא אאאא (Jes. 3, 8) אאאא
 להאאאאא אאאאאא אאאא (Ps. 26, 7) אאאא להאאאאא
 אאאאאא אאאא (Pr. 31, 3) אאאא להאאאאא אאאא אאאא
 אאאא (Zach. 11, 16) אאאא אאאא אאאא אאאא אאאא
 אאאא, אאאא אאא אאא אאאא אאאא (Jes. 29, 7) אאאא
 אאאא אאאאא, אאאאא אאאא אאאאא אא' (I Sam. 14, 33)
 אאאאא אא א' (Ps. 99, 6) אא אאא אאאא אאא אאאא
 אאאא אא אא אאאאא אאאא אאאא אאאא אאאא אאא
 אאא אא אאאא

אאאא אאאא אא אאאא (Ex. 21, 13) אאאא אאאא אא אאאא
 (Sam. 24, 12) אאאא אאאא אאאא (Num. 35, 20), אאאא אאא
 אאאא אאאאא (Lam. 4, 18), אאאא אאאא אאאא (Zeph. 3, 6)
 אא אאא אאאא אאא אאאא אאא אאאא אאאא אאאא
 אאאאא אאאא אאאא (Zeph. 1. c.) אאאא אאאא

אאאא אאאא אאאא (Deut. 4, 14) אאאאא אאא אאאא (Lev. 25, 21)
 אאא אאאאא אאאאא (Jes. 13, 3) אאאא אא אאא אא אאא
 (Gen. 44, 1) אא אא אא אאא אאא (Lev. 24, 2) אאא א'
 אאאא (Deut. 28, 8) אא אא אאאא (Lev. 8, 35) אא אאאא
 אאאא (Ex. 34, 34) אאא אאאא (Lev. 7, 38) אאאא אאאא
 (Ecc. 8, 5) אא אא אאא (Jes. 28, 10)

والثقل הפרה כי הפרני אלהים (Gen. 41, 52) והפרתי
 אותך (ib. 17, 6) יפרה ויפר את עמו מאד (Ps. 105, 24)
 מפרה הפרה

פשה כי פשה הננע (Lev. 13, 51) לא פשתה בעור
 (ib. 28) פשיתי ואם פשה ופשה (ib. 35)

פתה פתיתי פן יפתה (Deut. 11, 16) ויפת בסתר לבי
 (Job 31, 27) ופוחה תמית קנאה (ib. 5, 2) כיונה פוחה
 אין לב (Hos. 7, 11) פתי יאמין לכל דבר (Pr. 14, 15)
 פחיות ובל ידעה מה (ib. 9, 13) والثقل المعدي פחה
 פחיתני ה' ונאפת (Jer. 20, 7) אני ה' פחיתי (Ez. 14, 9)
 מי יפתה את אחאב (I Reg. 22, 20) פתי אותו (Jud. 16, 5)
 הנה אנכי מפחיה (Hos. 2, 16) وليس من هذا الاصل
 ונפתית בשפתוך (Pr. 24, 28) والانفعال אם נפתה לבי
 על אשה (Job 31, 9) יפתה אפתה פחיתני ה' נאפת
 (Jer. 20, 7) اصله نأفطه مثل أبقه لآلهي مروم (Mic. 6, 6)
 اصله أبقه تنزل عروته (Jes. 47, 3) اصله تنزله كما
 اعلمتك فانهم وفي الاصل معنى ثانی הפחה הפחיתי יפתה
 יפת אלהים ליפת (Gen. 9, 27) اصله יפתה

צבה צבה צביתי וצבתה בטנה (Num. 5, 27) ואת בטנך
 צבה (ib. 21) والثقل הצבה הצביתי וצבה לצבות בטן
 (ib. 22) فتح اللام يدل على انه ثقيل فقد يقوم فتحها

יִפְנֶה יִרְשִׁיעַ (I Sam. 14, 47) פְּנָה אֵלַי וְחַנְּנִי (Ps. 25, 16)
 אֲשֶׁר לִכְבוֹ פְּנָה הַיּוֹם וַיִּפֶּן וַיֵּרֵד מִשָּׁה (Deut. 29, 17) וַיִּפֶּן עֶרְףְּ מוֹאֵב
 אֲשֶׁל וַיִּפְנֶה, وَالثَّقِيلُ הַפְּנָה עֶרְףְּ מוֹאֵב (Ex. 32, 15)
 יִפְנֶה וַיִּפֶּן זֶנֶב אֶל זֶנֶב (Jud. 15, 4) אֲשֶׁל
 וַיִּפְנֶה עֲמָדוֹ וְאֵן מִפְּנָה (Nah. 2, 9) וְהִיא כְּהַפְּנוֹתוֹ שִׁכְמוֹ
 (I Sam. 10, 9) وَالمَفْعُولُ אֲשֶׁר מִפְּנָה צְפוּנָה (Ez. 9, 2)
 وَفِي الاصل معنى اخر وَפְּנָה דֶרֶךְ (Mal. 3, 1) וְאֲנֹכִי פְּנִיתִי
 הַבַּיִת (Gen. 24, 31) פָּנּוּ דֶרֶךְ (Jes. 40, 3) וַיִּפְנֶה מִפְּנָה
 פָּעָה פְּעִיתִי וַיִּפְּעָה כִּי־וּלְדָה אֶפְּעָה (Jes. 42, 14)
 פָּעָה פְּעִיתִי וְאֲנֹכִי פְּעִיתִי פִּי אֶל ה' (Jud. 11, 35)
 אֲשֶׁר פָּעַז שִׁפְתָּי (Ps. 66, 14) הַכֹּל וַיִּפְּעָה פִּיהוּ (Job 35, 16)
 פָּעָה פִּיךְ (Ez. 2, 8) וַפְּוָעָה פִּה וּמִצְפַּצַּף (Jes. 10, 14)
 وَمَعْنَى اخر فَפָעָה אֵת דוֹד עֲבָדוֹ (Ps. 144, 10) פְּעִינִי
 וְהִצִּילֵנִי (ib. 11)
 פָּרָה פָּרִיתִי כִּי תִרְכּוּ וּפְרִיתֶם בָּאָרֶץ (Jer. 3, 16)
 וּפְרִינוּ בָאָרֶץ (Gen. 26, 22) וּפְרוּ וּרְבּוּ (ib. 8, 17) פָּרוּ
 וּרְבּוּ (ib. 1, 22) פּוֹרָה רֵאשׁ (Deut. 29, 17) בֶּן פּוֹרֵת יוֹסֵף
 (Gen. 49, 22) פְּאֲרָתוֹ a (Ez. 31, 5) אֲשֶׁתְךָ כִּנְפֵן פְּרָיָה
 (Ps. 128, 3) כִּי עֵץ נִשָּׂא פְּרִיו (Joel 2, 22) עֵץ פְּרִי (Gen. 1, 11)

a) Mss. פּוֹרוֹתוֹ.

לא יַעֲשֶׂה בֶן (Gen. 29,26) עַד חֲצֵי הַמַּלְכוּת וְהַעֲשֶׂה (Esth. 5,6)
 אֲשֶׁל וְהַעֲשֶׂה וּמַעֲנִי אַחַר עֲשֶׂה עֲשִׂיתִי הַגִּנִּי עוֹשֶׂה אֶת
 כָּל מַעֲנִיךְ (Zeph. 3, 19) בַּעֲשׂוֹת מַמְצָרִים דְּדִיךְ (Ez. 23, 21)
 וְעִי הַזֶּה תְּקִיל עֲשֶׂה עֲשִׂיתִי שֵׁם עֲשׂוֹ דְדִי בְתוֹלִיהֶן (ib. 3)
 אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי בַסַּחַר (Ps. 139, 15) וְלִישׁ מִן הַזֶּה אֲלֻס
 וְעִסְוֹתָם רַשְׁעִים (Mal. 3, 21) כַּמָּה זֶן בְּעִסְוֹתָם
 פֶּאֶה הַפֶּאֶה הַפֶּאֶתִי יִפְאֶה מִפְּאֶה אֲמַרְתִּי אֲפִאִיהֶם
 (Deut. 32, 26)

פָּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי (Ps. 55, 19) פְּדִיחָה אֹתִי ה'
 (ib. 31, 6) פְּדִיחַן פְּדִיחַי וְהוּא יִפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל
 (ib. 130, 8) פָּדָה ה' נַפְשׁ עַבְדִּי (ib. 34, 23) וְתִפְדֶּה
 מִבֵּית עַבְדִּים (Deut. 13, 6) נֶאֱסַף לִּי וְקַל פְּדִיחָה
 וְהַפְּדִיחָה הַפְּדִיחָה יִפְדֶּה מִפְּדָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲדָה
 (Ex. 21, 8) וְהַפְּדִיחָה לֹא גְפְדֶּה (Lev. 19, 20)

פָּכָה פָּכָה פָּכָה וְהִנֵּה מִיָּם מִפְּכִים (Ez. 47, 2)
 פָּלָה וְהַפְּלָה (sic!) ה' אֶת מַכּוֹתֶיךָ (Deut. 28, 59) וְהַפְּלִיתִי
 בַּיּוֹם הַהוּא (Ex. 8, 18) אֲשֶׁר יִפְלָה ה' (ib. 11, 7) הַפְּלָה
 חֲסִדֶיךָ (Ps. 17, 7) וְקַדְרִי תַּסְרִיפֵהֶם בַּזֶּה אֲלֻס
 עַל מַדְבַּח אֲלֻס

פָּנָה כִּי פָּנָה אֵל אֱלֹהִים אַחֲרָיִם (Deut. 31, 18) וּפְנִיתִי
 בְּבַקֵּר (ib. 16, 7) וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם (Lev. 26, 9) וּבְכָל אֲשֶׁר

עָקָה וְעָשִׂיתָ מֵעֲקָהּ לַגֹּגֵר (Deut. 22, 8)

עָרָה جمع هذا الاصل اربع معاني (sic!) الاولى a הָעֲרָה לְמֹת
נִפְשׁוֹ (Jes. 53, 12) הָעֲרִיתִי אֶעֱרָה וְفِيهِ ثَقِيلٌ אַחַר עֲרָה
עֲרִיתִי אֶל הָעֵר נִפְשׁוֹ (Ps. 141, 8) וְהָעֵר כְּדָה (Gen. 24, 20)
وَالْمَعْنَى الثَّانِي أَمَّا مَقُورَةٌ הָעֲרָה (Lev. 20, 18) עָרוֹם
וְעֲרָהּ (Ez. 16, 7) וְفِيهِ ثَقِيلٌ אַחַר עֲרָה וַיְהוּה פִתְחוֹן וְעֲרָה
(Jes. 3, 17) עָרוֹת יָסוּד עַד צוֹאֵר (Hab. 3, 13) וְאִמְרָהּ
עָרוֹ עַד הַיָּסוּד בָּהּ (Ps. 137, 7) وَلَوْلَا مְكَانُ الرَّأْيِ لَكَانَ
مَشْدَدًا مِثْلَ يְצוֹה يְצוֹה يְצוֹה وَالثَّالِثٌ וְקִיר עֲרָה מִגֹּגֵר
(Jes. 22, 6) وَالْاِنْفَعَالُ נֶעְרָה נֶעְרִיתִי אֶעֱרָה אֶעֱרָה עַד
יְעָרָה עֲלֵינוּ רוּחַ מִמְרוֹם (Jes. 32, 15) وَالرَّابِعُ עָרוֹת עַל
יָאוֹר (Jes. 19, 7) مَصْدَرٌ مِّنْ فِعْلٍ ثَقِيلٍ وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ
جَمْعٌ نَاقِصٌ اللَّامِ وَاحِدَةٌ عֲרָה مِثْلُ كَلَّاهُ كَلَّاهُ وَالْاِنْفَعَالُ
وְמִתְעָרָה כְּאִזְרָחָה רַעֲנָן (Ps. 37, 35)

עָשָׂה עָשָׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם (Lam. 2, 17) עָשִׂיתִי אֶרֶץ
(Jes. 45, 12) הוּא עָשָׂה וַיְכַוֵּן (Deut. 32, 6) הָעֲשׂוּיָה
בְּהַר סִינַי (Num. 28, 6) כִּי עָשָׂה וַיַּעֲשֶׂה לוֹ כִנְפִים
(Pr. 23, 5) בַּעֲשָׂה עָשָׂה לָךְ (Gen. 6, 14) מֵעֲשָׂה וַיַּעַשׂ
بِالْفَتْحِ مِنْ طَرِيقِ الْعَيْنِ אִין נֶעְשָׂה פִתְחָם (Ecc. 8, 11)

a) الاولى A.

עֲנָה עֲנִיתִי מֵאֵד (Ps. 116,10) וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ (Deut. 26, 5)
 וַיֵּעַן כָּל הָעָם (I Reg. 18, 24) וַיֵּעַנּוּ כָּל־הָעָם (Ex. 19, 8)
 וַיִּקְרַב מִן הַזֶּה הַמְּעָנִי שִׁקְרָה עֲנָה בְּאָחוּיוֹ (Deut. 19, 18)
 לֹא תֵעָנֶה בְּרַעַךְ (Ex. 20,16) וְעִנִּיתָהּ כִּי צָדִיקָתִי (Gen. 30, 33)
 וְכַפִּים מֵעַץ יִעֲנֶנָּה (Hab. 2, 11) עֲנִנִי הִ' (I Reg. 18, 37)
 עֲנָה כִּי (Mic. 6, 3) וְהִ' עֲנָה כִּי (Ruth 1, 21) וְעֲנָה נֶאֱמָר
 יִשְׂרָאֵל בְּפָנָיו (Hos. 5, 5), وَالثَّقِيلُ الْهَيِّجَةُ الْعَنِيتِي אֲעֲנֶנָּה
 אֲפֹה אֲנִי חֲלָקִי (Job 32, 17) כִּי אֵין מֵעֲנָה אֱלֹהִים (Mic. 3, 7)
 وَمَعْنَى اِخْرَاجِنَا لَهَا 'בְּתוֹרָה' (Ps. 147, 7) עָלַי בְּאֵר עֲנּוּ
 לָהּ (Num. 21, 17) וַתֵּעַן לָהֶם (Ex. 15, 21), وَقَرِيبٌ مِنْ
 וְעֲנָה אֵיִים בְּאַלְמִנּוֹתָיו (Jes. 13, 22) וְעִנִּיתָהּ שְׂמָחָה כִּימִי
 נְעוּרֶיהָ (Hos. 2, 17), وَالثَّقِيلُ لַמְנַצָּח עַל מַחֲלַת לְעֵנּוֹת
 (Ps. 88, 1) קוֹל עֲנּוֹת אֲנֹכִי שׁוֹמֵעַ (Ex. 32, 18) כֶּרֶם
 חֲמַר עֲנּוּ לָהּ (Jes. 27, 2), وَمَعْنَى ثَالِثٌ لְעֲנָה בְּדֶרֶךְ כְּחִי
 (Ps. 102, 24) עֲנִיתִי בְּצוּם נִפְשִׁי (ib. 35, 13) וַיֵּעַנְךָ וַיִּרְעִיבְךָ
 (Deut. 8, 3) אִם עֲנָה תֵעָנֶה (Ex. 22, 22) וּנְפֹשׁ גִּעְנָה
 (Jes. 58, 10) נִגַּשׁ וְהוּא גִעְנָה (ib. 53, 7) اَلْهَامُ فِي نَفْسِ
 נֶעֱנָה הֵא- التَّأْنِيثُ وَاللَّامُ سَاطِئَةٌ لְעֵנּוֹת מִפְּנֵי (Ex. 10, 3)
 עֲנּוֹת עָנִי (Ps. 22, 25) הֵעֲנִיִּים וְהֵאֲכִינּוּם (Jes. 41, 17)
 עֲצָה עֲצָה עֲצִיתִי אֲעֲצֶנָּה עוֹצָה עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרַע (*sic!*)
 (Pr. 16, 30)

מְעִטָּה תְּהִלָּה (Jes. 61, 3) וְעֹטָה עֲטָה (ib. 22, 17) וּמֵעַתָּה
 אַחַר שְׁלֹמֹה אֵדוּדָה בְּעֵטָה (Cant. 1, 7) עַל־הַאֲוֵל
 עֲלָה וּמֹשֶׁה עֲלָה אֶל־הָאֱלֹהִים (Ex. 19, 3) עֲלִיתָ לְמִרוֹם
 עֲלָה נִעְלָה (Ps. 68, 19) מִמִּדְבַּר עֲלָה
 עֲזָרִים אֶל־הָאֱלֹהִים (I Sam. 10, 3) מִי זֹאת
 וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אֲבִרָהֶם (Cant. 3, 6) וַיַּעַל מֹשֶׁה
 בַּלְּפֶתַח מִן־טַרְחֵי אֵינָן וְכָאן הַוַּגֵּה
 נִימֵה וַיַּעַל לְלִפְרֵק בֵּינֵהּ וּבֵינָן עֲוֹלוֹת וְשִׁלְמוֹם
 הַזֶּה הַחַפִּיף כָּאן הַוַּגֵּה נִימֵה בְּכִסְרֵי אֵינָן לֹלָה אֵינָן וּמִן
 הַזֶּה הַמְּעִנִי עֲלֶיךָ עֲלִיּוֹן עֲלִיּוֹת שֶׁשׁ מְעִלוֹת לְכִסָּא
 הַחַפִּיף הַזֶּה (I Reg. 10, 19) וְהַחַפִּיף הַזֶּה דָּד (II Sam. 2, 3) אֲשֶׁר
 הִעֲלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (Ex. 32, 1) הִעֲלִיתָ מִן־שְׂאוֹל נַפְשִׁי
 מִלָּה בַחֲבֹה הִעֲלָה (Ps. 30, 4) מְעִלִים אֶת־אֲרוֹן
 ה' אֶל־עֲוֹלוֹת יַעֲלָה שְׁלֹמֹה (I Reg. 3, 4) וַיַּעַל עֲוֹלוֹת
 זֶה הִעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם (Gen. 8, 20) לָמָּה זֶה הִעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם
 אֶל־הִעֲלֵנוּ בַחֲצֵי יָמֵי (Ps. 102, 25) בְּהִעֲלוֹת
 ה' אֶת־אֱלֹהֵינוּ (II Reg. 2, 1) הוּא הַמְּעִלָה אֶת־נוֹרָה (Jes. 24, 17)
 וְהִעֲלֵנוּ אֶת־הַצְּפִירִים (Ex. 8, 1) הִעֲלֵנוּ אֶת־הַעֵם הַזֶּה
 חֲסֵן וְהַאֲוֵל הַזֶּה וְאַחֲסֵן בְּהִעֲלוֹתָהּ אֶת־
 הַנְּרוֹת (Num. 8, 2) הִעֲלָה אֶת־נְרוֹתֶיהָ (ib. 3) מֵעַתָּה אַחַר

זֶה הַחַפִּיף הַזֶּה הַמְּעִנִי עֲלֶיךָ עֲלִיּוֹן עֲלִיּוֹת שֶׁשׁ מְעִלוֹת לְכִסָּא

עוד על חרון אף ה' (Num. 32, 14) ומעני אחר קפוח הרוה את הצמאה (I Sam. 26, 10)

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) קפוח חטאת על חטאת (Jes. 30, 1) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

עבה קטני עקה (I Reg. 12, 10) שמת עבית כשית (Deut. 29, 18) לקפוח

(ib. 11, 6) وَأَحْسَبُ أَنْ كَيْ نَشْنِي أَلْهِيْمَ أَتْ كَلْ عَمَلِي
 (Gen. 41, 51) بِالْفَتْحِ لَيْسَ مِنْ هَذَا الْأَصْلِ لِمَا قِيلَ
 نَشْنِي بِالْفَتْحِ وَلَمْ يُقَلِّدْ نَشْنِي بِالْكَسْرِ وَفِي الْأَصْلِ مَعْنَى آخَرَ
 لَا نَشْنِي وَلَا نَشُو بِي (Jer. 15, 10) نَشْنِي بِي أَلْهِي
 (I Reg. 8, 13) وَشَلَمِي أَتْ نَشْنِي (II Reg. 4, 7) وَنَشْنِي بِي
 لِقَحْتِ (ib. 1) بِنَشْنِي كَأَشْرَ نَشْنِي بِي (Jes. 24, 2) وَالثَّقِيلِ
 النِّشْءِ النِّشْنِي كَيْ نَشْنِي بَرَعْدِ مَشْنِي مَأْوَمَةٍ (Deut. 24, 10)
 الْأَصْلُ فِيهِمَا النِّشْنِي مَنَشْنِي وَلِذَلِكَ كَتَبَ مَشْنِي بِأَلْفٍ
 عَلَى الْأَصْلِ فَافْهَمِ

סוּדָּה וַיִּחַן עַל פְּנֵי מִסְכָּה (Ex. 34, 33)

סָחָה סָחָה סָחִיתִי וְסָחִיתִי עִפְרָה (Ez. 26, 4) לֹוֹלָ מְכָן
 الْحَاءُ لَكَانَ مَشْدَدًا مِثْلَ كَوْنِيَّتِي צוּיְתִי אִסְחָה מִסְחָה

סָלָה סָלִיתִי אִסְלָה סוּלָה סָלִיתְּ כָל שׁוֹנִים מַחְקִיד
 (Ps. 119, 118) وَالثَّقِيلِ סָלָה כָל אֲבִירֵי ה' (Lam. 1, 15)
 אִסְלָה מִסְלָה וּמִעֲנִי אַחֵרֵי فِي الْأَصْلِ لَا תִסְלָה בְכַתְּמָם
 אֹפֵר (Job 28, 16) הַמִּסְלָהִים (sicl) בְּפִז (Lam. 4, 2) כָּמֹל

עַלِ الْأَصْلِ

סַעָה סַעִיתִי אִסְעָה מְרוּחַ סוּעָה מִסְעֵר (Ps. 55, 9)

סָפָה סָפָה סָפִיתִי הָאֵף תִּסְפָּה (Gen. 18, 23) סָפָתָה
 בַּחַמּוֹת וְעוֹף (Jer. 12, 4) מִבְּקָשֵׁי נַפְשִׁי לְסַפּוֹתָה (Ps. 40, 15)
 וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט (Pr. 13, 23) יִרְדַּ וְנִסְפָּה

נקה ונקיתי דמם לא נקיתי (Joel 4, 21) כי לא ינקה
 ה' (Ex. 20, 7) ונקה לא ינקך (Jer. 30, 11) מנסתרות
 נקני (Ps. 19, 13) לא יוכלון נקיון (Hos. 8, 5) נקיון
 שנים (Am. 4, 6) דם נקי (Deut. 19, 10) נקי כפים ובר
 לבב (Ps. 24, 4) *إن شئت قل ان هذه الياء هي لام الفعل
 وياء المد ساقطة لأنّ على زنة فعول وإن شئت قل ان
 الساكنين اللينين اذا التقيا هما في اللفظ وأحد فكتب
 بساكن واحد على ما في اللفظ وأما نקיא (Joel 4, 19)
 المكتوب بألف فهو على اصله الياء للمد والالف لام
 الفعل وهي الهاء التي في نקה والانفعال ונקה האיש מעון
 (Num. 5, 31) ונקית משבועתי זאת (Gen. 24, 8) ונקתה
 ונודעה זרע (Num. 5, 28) ונקתה לארץ תשב
 (Jes. 3, 26) *النون مندغمة* לא ונקה כל הנודע בה
 (Pr. 6, 29) או ונקה מאלתי (Gen. 24, 41) ונקה ונקו
 (Jer. 25, 29)*

נשה נשיתי טובה (Lam. 3, 17) לא ונשני (Jes. 44, 21)
 צור ילדך נשני (Deut. 32, 18) *ذهبت النون وصار موضعها
 ساكن لين وهو على مثال נמחי (Jer. 18, 23) وقد يقال
 أنّه من اصل آخر وهو ناقص والاصل فيه הנשה مثل
 תחי תחיה תחיל תחיה, والثقل הנשה השיתי כי הנשה
 אלה חכמה (Job 39, 17) כי נשה לך אלה מעוניך*

אנשים עברים נצים (Ex. 2, 13) כי ינצו אנשים (Deut. 25, 11)

וינצו שניהם בשדה (II Sam. 14, 6)

נשה جرى تصريف هذا الاصل ايضا على ضربين بهاء

وبألف فتصريف الهاء ونشو את כלמתם (Ez. 39, 26)

נשוא לשוא עריך (Ps. 139, 20) נשוא ונשו אשרי נשו

פשע (Ps. 32, 1) כי נשא ממלכתו (II Sam. 5, 12) اصله

ננשא האלף כתיב מושג האה ולואת מן זוא האלף

נל נשאת נאמם וטסרף האלף נשא נשאתי אשא

ישא אל נשא ירך (Ps. 10, 12) נשוא עון (Jes. 33, 24)

ותנשא מלכותו (Num. 24, 7) וכארי ותנשא (Num. 23, 24)

נשואים (Gen. 17, 20) וכי נשאת למעלה מלכותו (I Chr. 14, 2)

ويمكن ان يكون نسا على نو اور فنيد ه (Ps. 4, 7) من

هذا وكتب بسين على اللفظ وبهاء على عادتهم أن

يكتبوا هاء موضع الف لأنه قيل نسا على نو اور فنيد

ه (ib.) ولم يقل نسا على الوجه المعروف في أوامر

الافعال زوات الهاء ويكون معناه مثل معنى نسا ه فنو

أليך (Num. 6, 26) والثقل نשא ينשא مننשא וכי נשא

ממלכתו (II Sam. 5, 12)

נסה נסה את אברהם (Gen. 22, 1) כי לא נסיתי

אשר נסוני אבותיכם (Ps. 95, 9) לא תנסו

(Deut. 6, 16) משה ומריבה (Ex. 17, 7)

האצל מֵעֵנִי אַחַר נֹטָה שָׁמַיִם כִּירִיעָה (Ps. 104, 2) וַיִּטֵּא
אֶהְלֵךְ (Gen. 35, 21) נֹטָה צִפּוֹן עַל תְּהוֹ (Job 26, 7) כִּנְחָלִים
נִטְוִין (Num. 24, 6)

נָכַה הֶקְהָה הַכִּיתִי וְהִקִּיתָ אֶת כָּל זְכוּרָה (Deut. 20, 13)
וַיִּבֶן הַבְּרָד בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם (Ex. 9, 25) וְאֵת כָּל עֵשֶׁב
הַשָּׂדֶה הֶקְהָה הַבְּרָד (ib.) הֶקְהָה תִּקְהָה (Deut. 13, 16) וַיִּחַבְּשֵׁנוּ
(Hos. 6, 1) וַיִּבֶן אֹתְךָ וְאֵת עִמְךָ (Ex. 9, 15) וַיִּבֶן
אֶת עֵפֶר הָאָרֶץ (ib. 8, 12) מִוְּכִי חָרַב (Jer. 18, 21) וְשֵׁם
אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמִּקְהָה אֲשֶׁר הֶקְהָה אֶת הַמְּדִינִית (Num. 25, 14)
וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּקְהָה (ib. 15) מִבַּת חָרַב (Esth. 9, 5) עַל מֶה
תִּבְנוּ (Jes. 1, 5) וְהַפְּשַׁתָּהּ וְהַשְׁעֵרָה נִקְבְּתָה (Ex. 9, 31)
וְהַחֲטָהּ וְהַכֶּסֶּמֶת לֹא נִבְנוּ (ib. 32) עָלֵי זֵנֶה וְשִׁפּוֹ עֲצָמוֹתָיו
לֹא רָאוּ (Job 33, 21) וּפִי הָאֵל עֵנִי אַחַר אוֹ קְרִיב מִן
הָאֵל נִבְהָה רַגְלָיִם (II Sam. 4, 4) אֶךְ נִקְבְּאִים (Jes. 16, 7)
נִבְנָאוּ מִן הָאָרֶץ (Job 30, 8) הַנּוֹן פִּי נִכְאוּ לְלַנְפָּעָל
וְהַנּוֹן הָאַחֵרִי מִנְדֻמָּה פִּי הַכָּף הַשְּׂדִידָה

נָצַה נִצְחָה נִצְחָה נִצְחָה כִּי נִצְוּ גַם נִעוּ (Lam. 4, 15) וְהַסִּיר אֶת
מִרְאֵתוֹ בְּנוֹצְתָהּ (Lev. 1, 16) לְכִי נִצְחָה (sic) הַצָּא (Jer. 48, 9)
וּמֵעֵנִי אַחַר אֲשֶׁר הִצְוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן (Num. 26, 9)
בְּהַצֹּתָם עַל ה' (ib.) בְּהַצֹּתוֹ אֶת אַרְם נַחֲרִים (Ps. 60, 2)
אֲנִשִּׁי מִצֹּחֲתֶיהָ (Jes. 41, 12) אֹהֶב מִצָּה (Pr. 17, 19) שְׁנֵי

רבים (Jes. 52, 15) יָזָה שִׁבְעַת פַּעֲמַיִם (Lev. 16, 14) הַיָּזָה
עֲלֵיהֶם מִי הַטָּאת (Num. 8, 7) וַיֵּץ מִמֶּנּוּ (Lev. 8, 11)
וּמִזָּה מִי הַנְּדָה (Num. 19, 21)

נָחָה נָחָה נָחִיתָ כִּצְאֵן עִמָּךְ (Ps. 77, 21) מִי נָחֵנִי עַד
אֲדוּם (ib. 60, 11) לֹךְ נָחָה אֶת הָעַם (Ex. 32, 34) וְנָחֵנִי
בְּדֶרֶךְ עוֹלָם (Ps. 139, 24) הַנְּחָה הַנְּחָה אוֹתְךָ (Pr. 6, 22)
יְנַחֵנִי בַמַּעֲגָלִי צַדִּיק (Ps. 23, 3) לְהַנְחוֹתָם בַּחֲדָרְךָ
 (Neh. 9, 19)

נָטָה כִּי יוֹאֵב נָטָה אַחֲרֵי אֲדֹנָיָה וְאַחֲרֵי אַבְשֵׁלֹם
לֹא נָטָה (I Reg. 2, 28) נָטָה לֹךְ עַל יַמִּינֶךָ (II Sam. 2, 21)
נָטִיו רַגְלֵי לֹא תִפֹּה אֲשׁוּרֵי (Ps. 73, 2) לֹא
נָטָה יַמִּין וְשִׁמְאֵל (Num. 20, 17) אֵל תֵּט יַמִּין וְשִׁמְאֵל
וַיִּטּוּ אַחֲרַי הַבַּצֵּעַ (I Sam. 8, 3) وَفِي الْمَعْنَى فَعَلَ
خَفِيفٌ مُعَدًّا נָטָה אַחֲרַי מִטָּה (Ex. 8, 12) הֲנִנִי נוֹטָה אֵלַיָּה
כַּנְהַר שְׁלוֹם (Jes. 66, 12) נָטִיתִי לְבִי לַעֲשׂוֹת חֶקֶךָ
וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ (Ps. 119, 112) בְּנִטּוֹת יָדוֹ (Ex. 10, 22)
وَفِي الْمَعْنَى ثَقِيلٌ וְעָלִי הַטָּה חֶסֶד (Ezr. 7, 28) (Jos. 8, 19)
וַיִּטּוּ מִשְׁפַּט (I Sam. 8, 3) לֹא תִפֹּה מִשְׁפַּט (Ex. 23, 6)
לְחַטּוֹת מִשְׁפַּט נָבַר (Lam. 3, 35) וַיֵּט עֲלֵינוּ חֶסֶד (Ezr. 9, 9)
אֵל תֵּט לְבִי לְדַבֵּר רַע (Ps. 141, 4) דִּרְכוֹ שִׁמְרָתִי וְלֹא
תֵּט (Job 23, 11) תֵּט אֲזַנְךָ לִי (Ps. 17, 6) אִמַּל הַטָּה וְفِي

(Deut. 9, 7) לְמִרּוֹת עֵינַי כְּבוֹדוֹ (Jes. 3, 8) **فَتَحَّ** **اللام**
 فی למרות ידל עליו אתה فعل ثقيل وأصله لَهْمَرُوت
 فجاز إسقاط الهاء، وألقى حركتها على اللام للدلالة على
 الاصل ومثله لَهْمِيْع (Ps. 26, 7) **وَلَهَبِيْت** (Am. 8, 4)
 لְנַחוּתָם הַדֶּרֶךְ (Ex. 13, 21) **לְצַבּוֹת** (Num. 5, 22) **לְנַפִּיל**
 (ib.) **اصْلِهَا** **لְהַשְׁמִיעַ** **לְהַשְׁבִּיחַ** **לְהַנְחוֹת** **לְהַצְבוֹת**
לְהַנְפִּיל، **وَأَمَّا** **أَل** **تَقْر** **بُو** (Ex. 23, 21) **فَأَصْل** **أخِر**
فانهم

מִשָּׁה כי מן המים מְשִׁיתֶיהוּ (Ex. 2, 10) **אֶמְשָׁה** **הַמְשָׁה**
 המשיתי יִמְשִׁיגִי ממים רבים (Ps. 18, 17)

נָדָה **נָדָה** נדיתי **אֶנְדָּה** **הַמְנַדִּים** ליום רע (Am. 6, 8)
 אמרו אחיכם שנאיכם **מְנַדִּיכֶם** (Jes. 66, 5)

נָהָה **נָהִיתִי** **נָהִי** **נָהִיָּה** (Mic. 2, 4) **נְהִיתִי** **אֶנְהָה** **נָהָה**
 על המון מצרים (Ez. 32, 18) **אֶל** **יַדְעִי** **נָהִי** (Am. 5, 16)
ويقرب من هذا المعنى **وَيَنْهَو** **כָּל** **בֵּית** **יִשְׂרָאֵל** (I Sam. 7, 2)
وليس من هذا الاصل **ونشأوا** **عَلَيْךَ** **بְנֵיהֶם** (Ez. 27, 32)
קינה **ולא** **נוה** **בהם** (ib. 7, 11)

נָוָה **נָוָה** נויתי **גְּבַר** **יְהוּר** **וְלֹא** **יִנְוָה** (Hab. 2, 5)

נָוָה **נָוָה** נויתי **וְאֲשֶׁר** **יָוָה** **מַדְמָה** **עַל** **הַבְּגַד** **אֲשֶׁר** **יָוָה**
עֲלֶיהָ (Lev. 6, 20) **וַיִּז** **מַדְמָה** (II Reg. 9, 33) **وَالثَّقِيل** **הָוָה**
بِإدغام النون **وَالهָوָה** **מִן** **הַשֶּׁמֶן** (Lev. 14, 16) **כֵּן** **יָוָה** **נָוִים**

כעש חמודו (ib. 39, 12) הַמְסִיו את לב העם הזה (*sic!*)
 (Jos. 14, 8) **كان الوجه فيه** הַמְסִיו **باسقاط الياء** **والاصل**
فيه הַמְסִיו **فخالف الوجه** **والاصل** **ولذلك** **قال** **قوم** **ان** **هذه**
الكلمة **خرجت** **على** **متخرج** **اللفظ** **السرياني** **مثل** **אֲשִׁתּוֹ**
חמרא (Dan. 5, 4) **وكذلك** **قال** **ايضا** **في** **הַמְסִיו**
على **أنها** **على** **اللفظ** **السرياني** **مثل** **עֲלוֹהֵי**
יְדוּהֵי **وְאִמָּהֶם** **יִמָּם** (II Sam. 17, 10) **ולא** **יָמָם** **את** **לִבְבֵנו**
אחיו (Deut. 20, 8) **فأصل** **آخر** **وكذلك** **הַמְסִיו** **את** **לִבְבֵנו**
اصل **آخر** **فانهم** (ib. 1, 28)

מָצָה **מָצָה** **מְצִיתִי** **וְשָׁתִית** **אוֹתָהּ** **וּמְצִית** (Ez. 23, 34)
אך **שמריה** **יִמְצֵו** **ישתו** (Ps. 75, 9) **וַיִּמְץ** **טל** (Jud. 6, 38)
וּנְמָצָה **דָּמוֹ** (Lev. 1, 15) **יִמְצָה** **אל** **יסוד** **הַמְזוּבָּח** (ib. 5, 9)
וישכן **אן** **יִכּוֹן** **מִן** **הַזֶּה** **אֲשֶׁר** **עָלָה** **מִן** **הַזֶּה** **אֲשֶׁר** **עָלָה**
הַמְצִיתִיקָה (II Sam. 3, 8) **פִּנְחָהּ**

מָרָה **אֲשֶׁר** **מָרָה** **את** **פִּי** **ה'** (I Reg. 13, 26) **כי** **מָרָה**
מְרִיתִי (Lam. 1, 20) **כי** **אֲנִכִּי** **יִדְעֵתִי** **את** **מְרִיקָה** (Deut. 31, 27)
גַּם **הַיּוֹם** **מְרִי** **שִׁיחִי** (Job 23, 2) **כי** **בֵּית** **מְרִי** **הַמָּה** (Ez. 2, 5)
סוֹרֵר **וּמְזַרְהָה** (Deut. 21, 18) **שָׁמְעוּ** **נָא** **הַמְזַרְרִים** (Num. 20, 10)
מְזַרְהָה **מֵאֵד** (II Reg. 14, 26) **הַמְזַרְהָה** **הַמְרִיתִי** **כי** **הַמְרוּ**
את **רוּחוֹ** (Ps. 106, 33) **אֲשֶׁר** **יִמְרָה** **את** **פִּיךָ** (Jos. 1, 18)
וַיִּמְרָר **את** **מִשְׁפָּטִי** **לְרַשְׁעָהּ** (Ez. 5, 6) **מְמָרִים** **הַיִּיתָם**

ואוּא נַי הַלֶּפֶז עַל־י עֲדֹתֵהֶם נַי חֲרוֹף הַלֵּינַן אִן יִנְטָק
 בְּעִזְהָ נַי מוֹזַע בְּעִזְ וְהַתָּא בְּעִזְהָ לַחֲקָה כִּמָּ תִלְחֻק
 בְּסֹאֲרֵי הַמִּצָּדִים מִן גַּיִר הַזֶּה הַאֲנָעִל וּבְהַזֶּה הַרְגָה יִכּוֹן
 וּבְמִלֵּאת הַמִּצָּדִים קִרְאת לְנוּ שְׁנֵאת רַע מִן דּוֹת הָאֵלֶּף
 אִלָּא אֲנֵהֶם רַבָּא רָאוּ אִסְקָט הָאֵלֶּף מִן הַלֶּפֶז אִסְתַּחֲפָא
 וְאִיבָתָהּ נַי הַחֶטֶף לְדִלָּלָה עַל־י אֲנֵהָ מִן הָאֲסֹל כִּמָּ
 נַעֲלוּ נַי הַמִּצָּדִים לְיִי קִרְאִים אֵל ה' וְאִמָּ מֵן קָל אִן
 הַרְגָה נַי עֲשׂוֹת רֵאוֹת בְּנוֹת לֹם הַעֲמֵל וְהַתָּא לַחֲקָה פִּינֵה
 יַעֲמֵל וּבְמִלֵּאת הַיָּמִים בְּיוֹם הַמִּצָּדִים לְבִלְתִּי קִרְאת לְנוּ
 שְׁנֵאת רַע מִן דּוֹת הָאֵלֶּף וַיִּקְוֹל אִן הָאֵלֶּף כְּתִיב מוֹזַע
 הַרְגָה נַי עֲשׂוֹת רֵאוֹת בְּנוֹת עַל־י עֲדֹתֵהֶם אִן יִכְתְּבוּא בְּעִזְ
 חֲרוֹף נַי מוֹזַע בְּעִזְ

מִנְהַ מְנִיחִי וּמְנִיחִי אֶתְכֶם לְחֶרֶב (Jes. 65, 12) וְאֵתָה
 תִּמְנְהַ לְךָ חֵיל (I Reg. 20, 25) מוֹנְהַ מִסְפָּר לְכַכְבִּים
 גַּם זֶרַעַךְ יִמְנְהַ (Ps. 147, 4) לֹא יִסְפְּרוּ וְלֹא
 יִמְנוּ (II Chr. 5, 6) הַמְנְהַ יִהְיֶה לְכֶם (Ez. 45, 12) לְמְנִי
 מִמְסָךְ (Jes. 65, 11) וּמַעֲנִי אַחַר אֲשֶׁר מְנְהַ אֶת מֵאֲכַלְכֶם
 וְלֵילוֹת עֲמַל מְנוּ לִי (Job 7, 3) וַיִּמְן
 לְהֵם הַמֶּלֶךְ (Dan. 1, 5) וַיִּמְן ה' דַּג גְּדוֹל (Jon. 2, 1)

מְמַנִּים

מִסָּה הַמְסָה הַמְסִיתִי עֲרִשִׁי אֶמְסָה (Ps. 6, 7) וְהַמְסָה

استخفافا واعلم ان وبملاوات הימים האלה (Esth. 1, 5) يُكْتَبُ بِالْفِ وَيَقْرَأُ بِوَاوٍ فَيُمْكِنُ لِلْمَلِكِ أَنْ يَكُونَ الْمَكْتُوبُ مِنْ ذَوَاتِ الْاَلِفِ وَالْمَقْرُوءُ مِنْ ذَوَاتِ الْهَاءِ لِأَنَّا وَجَدْنَاهُمْ اسْتَعْمَلُوا اللَّغَتَيْنِ جَمِيعًا فِي هَذَا الْأَصْلِ كَمَا قَالَ مِنْهُمْ مَلَأَ مَلَأَتِي مَلَأُو قَالَ وَبِمَلَأَتِ الْيَمِيمِ الْهَاءُ بِتَحْرِيكِ الْاَلِفِ أَمَا أَنْ يَكُونَ وَبِمَلَأَتِ وَإِنَّمَا وَبِمَلَأَتِ وَمَنْ قَالَ مَلَأَ مَلَأَتِي مَلَأُو تَوَكَّرَ (Ez. 28, 16) قَالَ وَبِمَلَأَتِ فَجَعَلَ الْأَوَائِلَ أَحَدَى اللَّغَتَيْنِ مَكْتُوبَةً وَالْآخَرَى مَقْرُوءَةً لِيَلَّا يَسْقُطَ شَيْءٌ مِنَ اسْتِعْمَالِ الْقَدِيمِ وَهَكَذَا يُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ بِيَوْمِ חַטְאָתוֹ (Ez. 33, 12) לְבַלְתִּי קְרָאתָ לָנוּ (Jud. 8, 1) יִרְאֵת ה' שְׁנָאתָ רַע (Pr. 8, 13) לָאֵן הַזֶּה הַנֵּא לֹם תֵּאת עַלִּי הַזֶּה הַבֵּתל אֵלָּאִי הַלְּאֵעַל דְּזֹאת הַהֵא מִתְּלַעֶשֶׁת רֵאוֹת בְּנוֹת הַמִּכְתוּבִי בְּיוֹם חַטְאָתוֹ בְּיוֹם חַטְאָתוֹ וְהַמִּכְתוּבִי בְּיוֹם חַטְאָתוֹ לְבַלְתִּי קְרָאתָ לָנוּ לְבַלְתִּי קְרָאתָ לָנוּ וְהַמִּכְתוּבִי בְּיוֹם חַטְאָתוֹ רַע שְׁנָאתָ רַע وَכֵּלֶּךָ יִמְכֵּן אֵן יִכּוֹן אִיכּוֹן חוֹטְאִים לְה' (I Sam. 14, 33) קְרָאִים אֵל ה' (Ps. 99, 6) הַמִּכְתוּבִי חַטְאִים בְּתַחְרִיקِ الْاَلِفِ مِنْ חַטְאֵ חַטְאָתִי קְרָאִים בְּתַחְרִיקِ الْاَلِفِ مِنْ קְרָא קְרָאתִי وَالتَّقْرُوءُ مِنَ اللِّغَةِ الْآخَرَى وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ فِي وَبِمَلَأَتِ الْيَمِيمِ بְּיוֹם حַטְאָתוֹ لְבַלְתִּי קְרָאתָ לָנוּ שְׁנָאתָ رַע وَجِءَ آخَرُ عَلَيَّ أَنَا فَجَعَلَ فِيهَا اسْتِعْمَالَيْنِ بَأَنَّ نَقُولُ أَنْ الْاَلِفِ هِيَ لَامُ الْفِعْلِ قَلْبِتِ

לָהָה לְחֵיתִי וּלְהָהּ וּתְלָהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם (Gen. 47, 13)
 ناقص وأصله وتلها

לָהּ לְוִיתִי לְוִינֹו כֶסֶף (Neh. 5, 4) וְאַתָּה לֹא תִלְוָה
 (Deut. 28, 12) לָוֶה רֹשַׁע וְלֹא יִשְׁלַם (Ps. 37, 21) הַלְוָה

הַלְוִיתִי וְהַלְוִיֹּת גּוֹיִם רַבִּים (Deut. 28, 12) אִם כֶּסֶף תִּלְוָה
 אֶת עַמִּי (Ex. 22, 24) הוּא יִלְוֶה וְאַתָּה לֹא תִלְוֶנּוּ (Deut. 28, 44)

מִלְוָה ה' חוֹנֵן דַּל (Pr. 19, 17) כַּמִּלְוָה כְּלוּה (Jes. 24, 2)
 וּמַעֲנִי שְׁנַיִ וְגִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם (Jes. 14, 1) הַגְּלוּיִם עַל

ה' (Jes. 56, 6) וְהוּא יִלְוֶנּוּ בַעֲמָלוֹ (Ecc. 8, 15) יִלְוָה
 אִישׁוֹ אֱלוֹ (Gen. 29, 34) לְוִית חֵן (Pr. 1, 9) וְצִיל אֵן

לְוִיֹּת (I Reg. 7, 36) מִן הַזֶּה אֲוֵל וְהַזֶּה אֲמַעֲנִי

מָחָה וּמָחָה אֵל מִי הַמְרִים (Num. 5, 23) מָחִיתִי בַעֲב
 פִּשְׁעֶיךָ (Jes. 44, 22) כִּי מָחָה אֶמָּחָה (Ex 17, 14) וַיִּמַּח

אֶת כָּל הַיְקוּם (Gen. 7, 23) וְאֵל תִּמָּחִי חֲסָדִי (Neh. 13, 14)
 וְחֲטָאתָם מִלִּפְנֵיךְ אֵל תִּמָּחִי (Jer. 18, 23) جَعَلُوا لَام

الفعل فيه ياء لينة مكسورة ما قبلها على خلاف الوجه
 וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ (Gen. 7, 23) וַיִּמָּחוּ מִסֵּפֶר הַחַיִּים (Ps. 69, 29)

וְלֹא דַבַּר ה' לְמָחֹת (II Reg. 14, 27) וּמִן הַזֶּה אֲמַעֲנִי
 אֲכַלְהּ וּמָמָחָה פִּיהָ (Pr. 30, 20) כַּאֲשֶׁר יִמָּחָה אֶת הַצְּלָחַת

מָמָחָה (II Reg. 21, 18) וּמַעֲנִי שְׁנַיִ וּמָמָחָה עַל כְּתָף יָם
 בְּנֵרֶת (Num. 34, 11) וּמָמָחִי קִבְלוּ (Ez. 26, 9) وقد قيل بألف

مثل يَكْسِمُو (Ps. 140, 10) שִׁיתְמוּ נְדִיבְמוּ (ib. 83, 12)

والفعل الذي لم يسم فاعله كسبو هרים ضلوا (ib. 80, 11)

ובחשך שמו יִכְסֶה (Ecc. 6, 4)

كפה كَفِه كפיתי אֶכְפֶה מתן בסתר יִכְפֶה אֶף (Pr. 21, 14)

والانفعال نكفها نكفיתי יִכְפֶה אכפה אֶכֶף לאלהי מרום

(Mic. 6, 6) ناقص وأصله أوكفها مثل تنقل (Jes. 47, 3)

الذي أصله تنقلها فانهم

כרה בור כְּרָה ויחפרהו (Ps. 7, 16) אזנים קְרִיתָ לִי

(ib. 40, 7) אשר קְרִיתִי לִי (Gen. 50, 5) כי יִכְרָה אִישׁ בור

(Ex. 21, 33) כְּרָה שחת (Pr. 26, 27) ומְכָרָה מלח (Zeph. 2, 9)

ومعنى ثانی كרה כריתו: יִכְרָה להם כְּרָה גדולה

(II Reg. 6, 23) יִכְרוּ עליו חברים (Job 40, 30) לְהִכְרוֹת

את דוד (II Sam. 3, 35) יִכְתֹּב לְהִכְרוֹת את דוד فאלمکتوب

من هذا المعنى والقياس عليه הכרה הכריתי מְכָרָה

לְהִכְרוֹת

כשה כְּשָה כשיתי אֶכְשֶה עבית קְשִׁיתָ (Deut. 32, 15)

לאה לְאִיתִי הנסה דבר אֵלֶיךָ תִּלְאָה (Job 4, 2) וַיִּלְאֵו

למצא הפתח (Gen. 19, 11) תבא אֵלֶיךָ וַתִּלְאֵ (Job 4, 5)

أصله وتلأه وנגلاو מצרים (Ex. 7, 18) את כל הַתִּלְאָה

(ib. 18, 8) הַלְאָה ומה הַלְאִיתִיךָ (Mic. 6, 3) אֶךְ עתה

הַלְאֵנִי (Job 16, 7) מְלָאָה

ذوات الهاء ومنهم من قال على بن عليهما قَلَأَ شميم
 מטל והארץ קְלָאָה יכולה (Hag. 1, 10) אדני משה קְלָאָם
 גזר מִמְקָלָה צאן (Hab. 3, 17) מִמְקָלָאוֹת
 צאן (Ps. 78, 70) לֹא תִקְלָא רחמיד ממני (ib. 40, 12)
 وهذا مذهب ذوات الالف الهاء التي في ممكلا ليست
 للتأنيث بل هي لام الفعل كتبت في موضع الالف والجمع
 ממכלאות צאן ومن هذا קָלוּ (sic!) ולא אצא (Ps. 88,9)
 الواو كتبت موضع الالف التي هي لام الفعل فانهم

כנה כנה כנתי כי לא ידעתי אֲכַנֶּה (Job 32, 22) אֲכַנֶּה
 ולא ידעתי (Jes. 45, 4)

כסה כסה כסיתי אכסה אדם ערום כֹּסֶה דעת
 (Pr. 12, 23) כֹּסֶה קלון ערום (ib. 16) כֹּסִי עור תחש
 (Num. 4, 6) ועשית מְכֶסֶה (Ex. 26, 14) ותקח הצעירה
וַיִּתְּכֶם (Gen. 24, 65) וְכֶסֶה ענן הקטרת (Lev. 16, 18)
 אל הַכֶּם על עונם (Neh. 3, 37) וַיִּכֶם הענן (Ex. 24, 15)
וְכֶסֶהוּ בעפר (Lev. 17, 13) ואמרו להרים כִּסּוֹנִי (Hos. 10, 8)
 תחזמות יְכִסּוּמוֹ (Ex. 15, 5) جاء على الاصل بالياء التي
 هي لام الفعل والاصل في السين التشديد فأسقط
 استخفافا وأظنهم كرهوا الخروج في هذه الكلمة من
 الשרك الى الخلق فقالوا يְכִסּוּמוֹ وليس يقولوا (sic!) يְכִסּוּמוֹ
 على العادة في الواو التي ربنا أتت بعد ميم الجمع

ויחדו כלם וּבְלִיּוֹן (Jes. 31, 3) יִבֶּל בשרו מראי (Job 33, 21)
 בְּלִיּוֹן חרוץ (Jes. 10, 22) קָלָה אַתָּה עוֹשֶׂה (Ez. 11, 13)
 קָלָתָה לַחֲשׂוֹעֲתֶךָ נִפְשֵׁי (Ps. 119, 81) נכספה וגם קָלָתָה
 נִפְשֵׁי (Ps. 84, 3) *ومن هذا المعنى* וַתִּבֶּל דוד המלך
 (II Sam. 13, 39) *لكنه على بنية الثقيل* ולא בְּלִיתִי אַת
 בני ישראל (Num. 25, 11) וַאֲכַל אֹתָם באפי (Ez. 43, 8)
 ויחר אפי בהם וַאֲכַלְם (Ex. 32, 10) מְכַלּוֹת עֵינַיִם
 (Lev. 26, 16) לְכַלּוֹת אַתָּה עֵינַיִךְ. *والثاني* (I Sam. 2, 33)
 קָלָה בְּלִיתִי וַתִּבֶּל כָּל עֲבָדָת (Ex. 39, 32) *اصله* וַתִּבְּקָה
 וַיִּבֶל אֱלֹהִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת (Gen. 2, 2) וַתִּבֶּל לַחֲשׂוֹתָו
 (ib. 24, 19) ויבן שלמה אַתְּ הַבַּיִת וַיִּבְקָהוּ (I Reg. 6, 14)
 בְּיוֹם בְּלֹת מִשָּׁה (Num. 7, 1) כִּי תִבְּקָה לַעֲשֹׂר (Deut. 26, 12)
والذي لم يسم فاعله קָלָה בְּלִיתִי יִבְּקָה קָלוֹ תַפְלוֹת דוד
 בן יִשׂוּ (Ps. 72, 20) *والمعنى الثالث a استعمال فيه هذا*
الاصل على لغتين بها *وبالف لا بتدال احدهما من*
الآخرى على ما اعلمتك فمنهم من قال קָלִיתִי (*sic*) רגלו
 (Ps. 119, 101) אֲשֶׁר קָלִיתִנִּי הַיּוֹם הַזֶּה (I Sam. 25, 33)
 לֹא יִבְּקָה מִמֶּךָ (Gen. 23, 6) *ويمكن ان يكون من هذا*
 ואַתְּ בְּנִיהֶם קָלוֹ בְּבֵית (I Sam. 6, 10) *فهذا مذهب*

a) الثالثة A.

זַבַּח וְנִבְחָה לִבִּב לְמוֹתֶת (Ps. 109, 16) צִיִּים
 כְּתִים וְנִבְחָה (Dan. 11, 30) וְאַעֲלֵם אֵן חִלְבָּאִים (Ps. 10, 10)
 کَلِمَتَانِ *a* فِي الْمَكْتُوبِ فَيُمْكِنُ لِذَلِكَ أَنْ يَكُونَ مِنْ هَذَا
 الْأَصْلِ عَلَى رَفْعٍ كَقَوْلِهِمْ دَوِّים دَوِّים رَوِّים يَفِيسُ وَاحِدُهُمَا كَبَّاهُ
 مِثْلُ كَبَّاهُ دَوَّاهُ رَوَّاهُ يَفِيسُ

כָּבַח כְּבִיתִי כַפְשַׁתָּה קָבוּ (Jes. 43, 17) לֹא תִכְבְּהָ
 (Lev. 6, 5) وَالثَّقِيلُ כִּבְהָ וְלֹא תִכְבְּהָ אֶת נֶר יִשְׂרָאֵל
 (II Sam. 21, 17) נִכְבוּ אֶת גַּחְלָתִי (II Sam. 14, 7) לְכַבּוֹת
 אֶת הָאֵהָבָה (Cant. 8, 7)

כָּהָה כָּהָה כְּהִיתִי כָהָה תִכְהָה (Zech. 11, 17) לֹא כָהָה
 עֵינָיו (Deut. 34, 7) וְהִכְהִין עֵינָיו (Gen. 27, 1) וְהִכְהָה מִכְעָם
 (sic!) עֵינָיו (Job 17, 7) אֲשֶׁל וְהִכְהָה כָּהָה הִנְגַע (Lev. 13, 6)
 כָּהוֹת לִכְנוֹת (ib. 39) וּמַעֲנִי אַחֵר וְלֹא כָהָה בָּם (I Sam. 3, 13)
 סְהִיתִי אֲכַהָה מְכָהָה

כֹּהָה כִּי תִלַּךְ בְּמוֹ אֵשׁ לֹא תִכְהָה (Jes. 43, 2) וּרְגִלִּי
 לֹא תִכְהָה (Pr. 6, 28) מְכָהָה אֵשׁ (Lev. 13, 24) כְּהָה
 תַּחַת כְּהָה (Ex. 21, 25)

כֹּהָה فِي هَذَا الْأَصْلِ ثَلَاثُ مَعَانِي الْأَوَّلُ كَقَوْلِهِمْ وَأَتَمُّهُمْ بَنِي
 يَعْקُوبَ لֹא כְהָהָם (Mal. 3, 6) כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמוֹנֵי (Lam. 3, 22)

a) کَلِمَتَيْنِ C.

الياء الاولى فاء الفعل، والفاء بعدها a عينه، والياء بعدها
 لامه، والفاء الثانية عينه ايضا مكّرة، والياء بعدها لامه
 مكّرة فافهم، والثقل $\text{يִפֶּה יִפֶּה יִפֶּה יִפֶּה יִפֶּה}$ תיפה
 בכסף ובזהב יִפֶּהוּ (Jer. 10, 4)

יִרָה יִרָה בים (Ex. 15, 4) אֲשֶׁר יִרְיֵהוּ (Gen. 31, 51)
 $\text{אִירָה יִירָה אִירָה יִירָה יִירָה}$ (Ex. 19, 13) לירות כמו אופל
 (Ps. 11, 2) הַיּוֹרִים (II Chr. 35, 23) ויאמר אלישע יִרָה יִרָה ויזר
 (II Reg. 13, 17) $\text{وَالثَّقِيلُ הוֹרְגִי לְחֹמֶר}$ (Job 30, 19) ואני
 שלשת החצים צדה אִירָה (I Sam. 20, 20) ויאמר
 אלישע יִרָה יִרָה ויזר (II Reg. 13, 17) ויזרם אלהים חץ
 (Ps. 64, 8) $\text{נִיזְרוּ הַיּוֹרִים}$ (II Chr. 35, 23) וימצאוהו
 המזרים (I Sam. 31, 3) $\text{وَمَعْنَى آخِرِ أَشْرَ הוֹרְהוּ יְהוּדֵעַ}$
 הכהן (II Reg. 12, 3) $\text{נִיזְרְגִי וַיֹּאמֶר לִי}$ (Pr. 4, 4) הורגני
 ואני אחריש (Job 6, 24) $\text{وَلَا שִׁמְעֵתִי לְקוֹל מוֹרִי}$ (Pr. 5, 13)
 להורות ביום הטמא (Lev. 14, 57) $\text{وَلَيْسَ يَبْعَدُ مِنْ هَذَا}$
 המעני הורו והגו מלב דברי שקר (Jes. 59, 13) وَمَعْنَى
 $\text{ثَالِثِ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ}$ (Deut. 11, 14) $\text{وּמִן מַעֲנֵה אֶת הַמּוֹרָה}$
 לצדקה (Joel. 2, 23)

$\text{כָּאֵה הַקָּאָה הַכָּאִיתִי וְכָאָה יַעֲן הַקָּאֹת לָב צְדִיק}$

a) B الثانية.

יָנָה استعماله a) بالفعل الثقيل הזנָה הזנתי ואיש לא
 יזנָה (Ez. 18, 7) ולא הזנו איש את עמותו (Lev. 25, 17)
 הזנו בכך (Ez. 22, 7) להזנותם (ib. 46, 18) וקיל אן יהיה
 מָנון (Pr. 29, 21) מן هذا الاصل وهذا المعنى على ان
 يكون الساكن اللين الذى بين الميم والنون فاء الفعل
 والنون الاخيرة لاحقة وقيل ايضا ان העיר הַיִּזְנָה (Zeph. 3, 1)
 חרב הַיִּזְנָה (Jer. 46, 16) מן هذا المعنى

יָעָה יָעָה יעיתי וְיָעָה ברד (Jes. 28, 17) ייעה ויקל אן
 הַיָּעִים (Ex. 38, 3) מנה

יָפָה יָפָה יפיתי מה יָפִית ומה נעמת (Cant. 7, 7) מה
 יָפוּ פעמיד (ib. 2) אִיפָה וַיִּיף בנדלו (Ez. 31, 7)
 ناقص على مذهب וַיִּשָּׁבּ מִמֶּנּוּ שבי (Num. 21, 1) וַיִּפָּת
 בסחר לבי (Job 31, 27) وَأَصْلُهُ وَيُفָּתُ السَّاكِنُ الَّذِي بَيْنَ
 الياء والفاء هو فاء الفعل وهو فى موضع الشين فى وَيُفָּתُ مִמֶּנּוּ
 (Num. 21, 1) וַהֲיָפִי בַמָּאד מָאד (Ez. 16, 13) ناقص مثل וַהֲבָנִי
 (ib. 24) وَأَصْلُهُ وَتِפִי מִצִּיּוֹן מִכְּלָל יוֹפִי (Ps. 50, 2) יָפָה
 עשיתיו (Ez. 31, 9) יָפָה את רעיתי (Cant. 6, 4) לַשּׁוֹאֵת
 תִּרְנָפִי (Jer. 4, 30) ומן هذا יָפִיּוֹת מִבְּנֵי אָדָם (Ps. 45, 3)
 ولكنّه مَكْرَرٌ عَلَى مَذْهَبِ تَكْرِيرِ أَدْرَمَسَ مَحْرَحَرِ الْفَعْلِ

a) A and B استعماله.

הַיִּזְנָה הַיָּעִים הַיִּפָּה הַיָּפוּ הַיִּפָּת הַיִּפִּית הַיִּפִּית

(Zeph. 3, 18) ומן **הַזֶּה** המעני נִגְיָי ממועד (II Sam. 20, 13)
 נפעלי וקיל **אִן הָהָה** ברוחו הקשה (Jes. 27, 8) **פעל**
 חפית מן **הַזֶּה** המעני אבדלת פיה **הַהַה** האולי
 מן **הַהַה**

יָדָה ידתי יִדָה יָדוּ אֱלִיָה (Jer. 50, 14) **וימכן**
אִן יכונ גמול ידו הָדָה (Jes. 11, 8) **מִן** **הַזֶּה** המעני
בְּהַה מبدלת מן **הַהַה** ופי **הַזֶּה** המעני פעל **תְּקִיל** יָדָה
 ידתי **אֲנָדָה** לְיָדוֹת אַת קרנות הגוים (Zech. 2, 4) **ואעל**
אִן ידו גורל (Joel 4, 3) **לִיש** מן **הַזֶּה** האصل אד **לִמ** יצל
יָדוּ בכסר **הַהַה** על **הַוָּגָה** **הַטְּכִיח** המערוף ופי האصل
פעל אחר **תְּקִיל** פי מעני אחר **תְּלִיב** פיה **הַהַה** ואו **סאכנת**
הַוָּדָה הודיתי וגם **אֲנִי** **אֲוָדָה** (Job 40, 14) **ומוָּדָה** **ועזב**
יָרוּחַם (Pr. 28, 13) **זכח** **לְאֱלֹהִים** **הַוָּדָה** (Ps. 50, 14)
וּלְאִתְעָל **בְּוָו** **מְכֻרָה** **וְהַתְּוָדָה** **אֲשֶׁר** **חַטָּא** **עָלֶיָה** (Lev. 5, 5)
וְהַתְּוָדוּ **אֶת** **חַטָּאתָם** (Num. 5, 7) **ומעני** **תָּלַת** **הַוָּדָה**
הַוָּדִינוּ **לְךָ** **אֱלֹהִים** (Ps. 75, 2) **אֲוָדָה** **בְּכָלִי** **נְבָל** (ib. 71, 22)
יָוָדוּ **שִׁמְךָ** **גְּדוֹל** (ib. 99, 3) **ומשירי** **אֲהוּוָּדָנוּ** (ib. 28, 7)
עַל **כֵּן** **עַמִּים** **יְהוּוָּדוּךָ** (ib. 45, 18) **יְהוּוָּדָה** **לְתַפְלָה** (Neh. 11, 17)
הוּוָּדוּ **לָהּ** **כִּי** **טוֹב** (I Chr. 16, 34) **ומעני** **רָבַע** **וְאֵעַמִּידָה**
שְׁתֵּי **תוּדוֹת** **גְּדוֹלוֹת** (Neh. 12, 31) **וְהַתְּוָדָה** **הַשְּׁנִית**
 (ib. 38)

والانفعال *נְחִיצָה נְחִיצָה* וְתִחַץ לְאַרְבַּע רוּחוֹת
 השמים (Dan. 11, 4) *اصلہ* וְתִחֲצֶה פִּנְהֵם

חָקָה חָקָה חֲקִיתִי מְחַקֶּה חָקָה מֵאִשִּׁי חֲקִיתִי יִחְקֶה
 מְחַקֶּה בֵּית יִשְׂרָאֵל^a מְחַקֶּה עַל הַקִּיר (Ez. 8, 10) עַל
 שְׂרָשֵׁי רַגְלֵי הַתְּחִקָּה (Job 18, 27) *فليس من هذا الاصل*
 וְמִקְוֹמָה עֲלִיהָ (Ez. 4, 1) וְעַל סֵפֶר חָקָה (Jes. 30, 8) חָקַת
 הַתּוֹרָה (Num. 19, 2) *فاعليه*.

חָרָה וְחָרָה אִפִּי (Deut. 31, 17) פֶּן יִחָרָה אִפִּי ה' אֱלֹהֶיךָ
 (ib. 6, 15) וַיִּחַר אִפִּי ה' (Ex. 4, 14) וְהַעֲצֹמוֹת יִחָרוּ
 (Ez. 24, 10) *انفعال وأحسب* וַיִּחַר עָלַי אִפִּי (Job 19, 11)
لمخالفته וַיִּחַר אִפִּי ה' (Ex. 4, 14) וַיִּחַר אִפִּי בָהֶם (ib. 32, 10)
وغيرها b فعلا ثقيلًا في هذا المعنى מִן הַחֲרָה הַחֲרִיתִי
ואصله וַיִּחָרָה וְכָאן הַרְגָה *فيه* וַיִּחַר מִתְּלַת יְיָ אֵת עַמּוֹ
 מֵאֵד (Ps. 105, 24) *وأصحابه* וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן אֵל הַתְּחַר
 בְּמַרְעִים (Ps. 37, 1) *من هذا المعنى* וַיִּכּוֹן *اصلہ* הַתְּחַרָּה מִתְּלַת
 הַתְּחַרָּה (II Reg. 14, 10) וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן מִן וְאִיךְ הַתְּחַרָּה
 אֵת הַסּוֹסִים (Jer. 12, 5) כִּי אַתָּה מְתַחַרָּה בְּאֵרֶז (Jer. 22, 15)
 וְהַזֶּה הַאֲוֵל מִן אַרְבַּע^c אַחַר תַּחְרָה *فإن كان منه فهو*
 נֶאֱסַף הַכּוֹרֵף הָרְבִיעַ וְאַמָּה וְחָרָה נַחֲשֶׁתָה (Ez. 24, 11) וְעַצְמִי

a) A, B and C אנשי. b) *وغيرها C*. c) B ארבע.

חֶסֶה וְחָסָה בו (Ps. 64, 11) אֶחָסָה כַּסְתָּר כַּנְפֵיךְ סִלָּה
 בְּצֶל כַּנְּפֵךְ יִתְחַסְיוּן (ib. 61, 5) צוּר חָסִיו בו
 (Deut. 32, 37) כִּי בַךְ חָסְיָה נִפְשֵׁי (Ps. 57, 2) בָּאוּ חָסוּ
 בְּצֵלֵי (Jud. 9, 15) מַחְסֵה מִזֶּרֶם (Jes. 25, 4) לְחַסוֹת תַּחַת
 כַּנְּפֵיו (Ruth 2, 12) וַיִּשְׂמְחוּ כָל חוֹסְיוֹ בְּךָ (Ps. 5, 12)
 מוֹשִׁיעַ חוֹסִים (ib. 17, 7)

חָפָה חָפָה חִפְיָתִי אֶחְפְּהָ וְחָפּוּ רֵאשִׁים (Jer. 14, 3) וְרֵאשִׁ
 לוֹ חָפּוּי (II Sam. 15, 30) אֲבָל וְחָפּוּי רֵאשִׁ (Esth. 6, 12)
 والثَّقِيلُ حَفَا عَضَى بِرُؤُوسِهِمْ (II Chr. 3, 5) וַיִּחְפְּהוּ זֶהָב טוֹב
 (ib. 5) וַיִּחְפֵּה אֶת הַבַּיִת (ib. 7), والانبغال نَحَفَها نَحْفِيتِي
 نَحَفּוּ יַחְפָּה כַּנְּפֵי יוֹנָה נִחְפְּהָ בַכְּסֵף (Ps. 68, 14) مِثْل
 المذْكَرِ سِوَا الآ ان الهاء في المذْكَرِ لام الفعل وفي
 المؤنث هاء التانيث وأصل نَحَفَها بַכְּסَافِ نَحْفِيتِي وَإِنْ ارْدَتِ
 المنفعل قلت نَحَفَها بِسَنُوكِ نَحْفِيسِ

חָצָה אֲשֶׁר חָצָה מֹשֶׁה (Num. 31, 42) וְחָצִיתָ אֶת מַלְקוּחַ
 (ib. 27) עַד צוּאֵר יִחְצְהָ (Jes. 30, 28) לֹא יִחְצְאוּ יַמֵּיהֶם
 (Ps. 55, 24) יִחְצְאוּהוּ בֵּין כַּנְּעָנִים (Job 40, 30) וְחָצּוּ אֶת
 כַּסְּפוֹ (Ex. 21, 35) וַיִּחַץ אֶת הַיְלָדִים (Gen. 33, 1) أصله
 وَيَحْضِضُها وَكَانَ الرَّجُلُ لَوْلَا الحَاءِ وَتَهِيَ المَحْضِضُها
 (Num. 31, 36) מַחְצִיתָהּ בַּבְּקָר וּמַחְצִיתָהּ בַּעֲרָב (Lev. 6, 13)
 חָצִי הִירְעָה הָעוֹדֶפֶת (Ex. 26, 12) חָצוֹת לַיְלָה (Ps. 119, 62)

ואת תחלואיה (Deut. 29, 21) ואני
 בתחלותם לבושי שק (Ps. 35, 13) ויצר לאמנון להתחלות
 (II Sam. 13, 2) שכב על משכבך והתחל (ib. 5) ויתחל (ib. 6)
 ,الثقل ההילה ההליתי הכותך (Mic. 6, 13) גילה מחלה
 ההילה החלי ההלות כי ההלתי a (II Chr. 35, 23) فعل
 لم يسم فاعله ولولا مكان الحاء لكانت ضمنها في الهاء.
 على الوجه المعروف يتحלה מחלה החלו ההלתה ,ثقل
 اخر חלה אשר חלה ה' בה (Deut. 29, 21) גם אתה חלית
 כמנו (Jes. 14, 10) יחלה מחלה وفي الاصل معنى اخر חל-נא את
 פני ה' (I Reg. 13, 6) לפני ה' לא חליתי (I Sam. 13, 12)
 חל-נא פני אל (Mal. 1, 9) רבים יחלו פני נדיב (Pr. 19, 6)
 ויחל משה (Ex. 32, 11) وأصله ويحله ,كذلك حل-نأ
 את פני ה' (I Reg. 13, 6) أصله حله
 חנה קרית חנה דוד (Jes. 29, 1) ונתיתי כדור עליך
 (ib. 3) אם תחנה עלי מחנה (Ps. 27, 3) ויחן שם ישראל
 (Ex. 19, 2) ויחנה על העיר (II Sam. 12, 28) חנה מלאך
 ה' (Ps. 34, 8) פור עצמות חנה (ib. 53, 6) ,أما מה-יחנה
 (Jer. 22, 23) فبعيد من هذا الاصل فاعلمه ان لم يقل
 מה נחנת مثل גלאת נבנת

החליתי C a)

חִיּוֹת הַנָּה (Ex. 1, 19) *مخففا ناصا واحدها قيه خفيفا*
 נָאֲסָא וְאַתִּיל הַנָּה הֶחְיָה ה' אֹתִי (Jos. 14, 10) וְאֹתָהּ
 הֶחְיִיתִי (Num. 22, 33) הֶחְיִיתֶם אֹתָם (Jud. 8, 19) וְתַחֲיָהּ
 אֹתָם (Jos. 9, 20) אֶחְיֶה מִחְיָה לְתַחֲיֹת רוּחַ שְׁפִלִים
 (Jos. 57, 15) וְלִחְיֹת לֵב גִּדְכָאִים (ib.) *وثقيل اخر*
 וּנְפִשׁוּ לֹא חִיָּה (Ps. 22,30) הֶחְיִיתֶם כָּל־נִקְבָּה (Num. 31, 15)
 אֲשֶׁר חָיוּ מִנְשֵׁי יִבֶשׁ גִּלְעָד (Jud. 21, 14) מִכְשַׁפָּה לֹא
 תַחֲיָהּ (Ex. 22, 17) מִמִּית וּמִחְיָה (I Sam. 2, 6) לְחִיּוֹת
 זֶרַע (Gen. 7, 3) וְלִחְיֹתָם בִּרְעֵב (Ps. 33, 19)
 חֲכָה חֲכִיתִי אֶחְכָּה אֲשֶׁר־י לֹא חֲכִי לֹא (Jos. 30, 18)
 וְאַתִּיל חֲכָה אֶת אִיּוֹב (Job 32, 4) וְחֲכִיתִי לֹא (Jos. 8, 17)
 וְלֹכֵן יִחְכָּה ה' לַחֲנֻנְכֶם (ib. 30, 18) אֲשֶׁר־י הַמְּחַכָּה וַיִּגְיַע
 (Dan. 12, 12) הַמְּחַכִּים לְמוֹת וַאֲיַנְנוּ (Job 3, 21)
 חֲלָה כִּי חָלָה וַיַּחֲזֹק (Jos. 39, 1) כִּי חָלִיתִי הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה
 (I Sam. 30, 13) וְחָלִיתִי וְחִיִּיתִי כְּאַחַד הָאָדָם (Jud. 16, 7)
 וַיַּחֲלָה וַיַּחֲלָה אִסָּא (II Chr. 16, 12) הַנָּה אֲבִיךָ חוֹלָה
 (Gen. 48, 1) וַאֲיִן חוֹלָה מִכֶּם עָלַי (I Sam. 22, 8) כִּי חוֹלֵת
 אֶהְבֶּה אֲנִי (Cant. 2, 5) גַּם כָּל חָלִי (Deut. 28, 61) אֲבֹן
 חָלִינוּ הוּא נִשָּׂא (Jos. 53, 4) וַיִּרָא אִפְרַיִם אֶת חָלָיו
 (Hos. 5, 13) נִהִיִּיתִי וְנִחְלִיתִי (Dan. 8, 27) וְלֹא נִחְלוּ עַל
 שֹׁבֵר יוֹסֵף (Am. 6, 6) וְאַתָּה בְּחָלָיִים רַבִּים בְּמַחְלָה מֵעַד

בחמה (Cant. 6, 10) מן זהו הצב לֹאֵה מן כָּרוֹר
מללו (Job 33, 3) יתְּבַרְרוּ (Dan. 12, 10) וכֵּלֶּךְ הַר הָרִים
לֹאֵה מן הָרִי עַד (Hab. 3, 6) וּמִנֵּה מַר מְרִים לֹאֵה מן
מְרוֹרִים (Num. 9, 11) וַיִּמְרְרוּ (Ex. 1, 14) אֲלָ אִן הַר־אֵל
תִּשְׁדֶּה וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן אִישׁ מִן זֶה הַצֵּב עַד הָרִים
מִן כִּי הַשְׁמֵרֵר עֲלֵינוּ גַם הַשְׁמֵרֵר (Num. 16, 13) וּשְׁבִיֵּה
בְּזֶה דוֹם לֹה' (Ps. 37, 7) יִזְהַר אֲנִי מִן דְּמִמָּה בִּי דוֹמוֹ
עַד הַגִּיעֵנוּ (I Sam. 14, 9) לְתִשְׁדִּיד הַמִּים סוֹב דְּמַה לְךָ
דוֹדִי (Cant. 2, 17) יִזְהַר אֲנִי מִן וְסָבֵב בֵּית אֵל (I Sam. 7, 16)
אִף סָבוּ צִיוֹן (Ps. 48, 13) וְסוֹב אוֹתוֹ (I Reg. 7, 23) יִזְהַר
אֲנִי מִן וְסָבֵב בֵּית אֵל (I Sam. 7, 16) אִף בְּרִבּוֹ עֲלֵי רִבּוֹ
(Job 16, 13) וְתִרְוֹן לִשׁוֹן אֵלִים (Jes. 35, 6) יִזְהַר אֲנִי מִן רִגְוֹן
וְרִגְוֹנוֹ (Ps. 132, 16) בִּי וְרִגְוֵנוּ יִשְׁבִּי סִלְעַ (Jes. 42, 11) יִלְקֵךְ בְּלִשׁוֹנוֹ
(Jud. 7, 5) יִזְהַר אֲנִי מִן הַמְּלָקִים (Jud. 7, 6) בִּי יִלְקֹךְ הַכְּלָבִים
(I Reg. 21, 19) הַמִּשְׁדֶּה וּמִשְׁלֵךְ זֶה כְּתִיר בִּי הַעֲבֵרָנִי מִן
بَكَتْ ذَوَاتِ الْمَثَلِينَ بَكْتًا مُسْتَقْصًا وَجَدَهَا صَكِيحَةً عَلَى
مَا ذَكَرْتُ فَلِهَذَا قَلْتُ هِيَ نَاقِصٌ حَيٌّ كَامِلٌ وَأَمَّا جَمْعُ آدَمَ
أَشْرَ هِيَ (Gen. 5, 5) וְהַחַי יִתֵּן אֵל לְבוֹ (Ecc. 7, 2) נִכְפִּיף נִאֲצֵם
على الوجه المعروف في النوع اللين اللام تقول حיים כי

a) B only.

يظهر حكم اصلها في جمعها او اذا اتصلت بحرف وذلك
 يكون اذا اجتمع فيه مثلان فيسقط احدهما ويقوم الواحد
 مقام اثنين فاذا جمع او وصل بحرف ردة الى اصله يادغام
 المثل الواحد في الثماني المشدد مثل حي وحييم الذي في
 اصله حرفان من حروف اللين ومثل رر رريم ركة الذي
 هو من ولا ركة بشمون (Jes. 1, 6) فت فتيم فتى من
 فتوت اتها (Lev. 2, 6) وبفتوتى لхам (Ez. 13, 19) جن
 ريم رني من رننه رپو (Jes. 34, 15) ع عيم عمي
 من بعكمية (Jud. 5, 14) عكمي الارض (Neh. 9, 24) س
 سيم سبي من الستوفف בבית آلهي (Ps. 84, 11) دل
 دليم من دللو وحربو (Jes. 19, 6) ح حيم من المون حوچ
 (Ps. 42, 5) وحوچيم (I Sam. 30, 16) هم הצטيدנו אותو (Jos. 9, 12)
 אשר בגריך حميم (Job 37, 17) من يتحمم (Job 31, 20)
 حوك حيم من حوچيم حكي اون (Jes. 10, 1) ح
 مرרך (Jer. 50, 2) هما حيم (Jer. 46, 5) من تراءو حمت
 (Job 6, 21) لب لبي من لكب عل عليم من ونسو العليليم
 (Cant. 4, 6) هل عولم (Deut. 13, 17) عل تليم (Jos. 11, 13)
 من حر نבה وتلول (Ez. 17, 22) هم ورشع (Job 9, 22)
 يونتي تممتي (Cant. 5, 2) يديو تميم (Ex. 26, 24) من
 التميمة واما التميم المكفف فهو فعيل من التميمة
 وكذلك وبر لكب (Ps. 24, 4) لكري لكب (Ps. 73, 1) كره

היא מעוזכם (Neh. 8, 10) מן هذا الاصل ابدلت الواو من الهاء

חזה חנה חניתי יחנה דעת (Ps. 19, 3) אַחְנָה דעי אף
 אני (Job 32, 10) בחר לי זעיר וְאַחְנֶךָ (Job 36, 2) אַחְנֶךָ
 שמע לי (ib. 15, 17) מַחֲוֹת דעי אַתְּכֶם (ib. 32, 6) ואעמ
 אן וְאַחְנִיתִי באזניכם (ib. 13, 17) מִלְּךָ וְהִחַנְתִּי באזניכם
 האלף נטק בהא פי מוּעַץ הַהֵא כַּמָּא אַעֲלִמְתֶּךָ פי אוֹל הַכְּתָב
 וְהוּא תְּחִיל מִלְּךָ חֲרָבָה אַרְבָּה מִחֲרָבָה (II Sam. 14, 11)
 וְהַקִּיָּאס אַלִּיעַ הַחֲנָה הַחֲנִיתִי יחנה מחנה וְלָם הַפְּעַל
 סַאטָא מִן אַחְנִיתִי וְקַד יִקָּא אֲנֵה לִישׁ מִן הַזֶּה אַלִּעַל
 וְתַעֲבַל אַלִּעַל פִּיהָ אַלִּעַל

חזה כי חנה נקם (Ps. 58, 11) וזה חניתי ואספרה
 הן אתם כלכם חניתם (ib. 27, 12) אשר אני
 אַחְנֶה לי (ib. 19, 27) רמה ירך בל יחיוון (Jes. 26, 11)
 ותחז בציון עינינו (Mic. 4, 11) בַּלְפֶּתַח לְמַקָּן הַחַא פְּכִיתִיר^a מַא
 יִחַאֲלַף בַּהּ הַוַּגֶּה הַמַּעְרֻף וְכַזֶּלֶךְ שְׂמַאֲל בַּעֲשׂוֹתוֹ
 וְלֹא אַחֲזוֹ (Job 23, 9) לוֹלָא מַא הוּא אַתְּנַח לְכַאֲנַת אַלִּעַל
 פְּתוּחָה וְהֵא נַאֲסָאן וְאַלְהֵמָּא וְתַחְנֶה בַּצִּיּוֹן וְלֹא אַחְנֶה
 חיוון לילה (ib. 33, 15) בְּמַחְנֶה לְאֹמֵר (Gen. 15, 1) חיוון

^a Mss. فكثرًا.

(Jer. 31, 9) **וְיִמְכֵן אִן יִכּוֹן מִן הַזֶּה הַמְעֵנִי וּמִקְוֵרִים**
 קרה (Job 37, 9) **וּמְעֵנִי אַחַר בַּאֲוֵל זָרָה אֶרְחִי וּרְבִעֵי**
 זָרִיתָ (Ps. 139, 3) **וּתְקִיל אַחַר בַּאֲוֵל הַזֶּה הַמְעֵנִי הַזָּרָה הַזָּרִיתִי**
 וְתִזְרָה וּפְזֹרְגִי חֵיל לְמַלְחָמָה (II Sam. 22, 40) •

חֲבָה חָבִי כַמְעַט רַנַּע (Jes. 26, 20) **מִשְׁלַח רְמִי לְשִׁבִי וְשֵׁם**
חֲבִיזוֹן עִזּוֹ (Hab. 3, 4) **אִסְמֵ א** וְקִיל אִן בַּעַל יְדוֹ הַחֲבִיזָנִי
 (Jes. 49, 2) **הַנְּהָה הוּא נְחֻבָא** (I Sam. 10, 22) **וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם**
 (Gen. 3, 8) **מִכָּל הַמְּחַבְּאִים** (I Sam. 23, 23) **מִן הַזֶּה**
הַאֲוֵל וְלִכֵּן הַאֲוֵל אֲבִדְתָּ מִן הַהֵאָה וְגֵרִי הַאֲסְתַּמַּל בְּהָא
 וְאֵלֵם אִן בִּי הַחֲבִיזָתָה (Jos. 6, 17) **חָאֵר עֵן הַקִּיָּאָס**
 וְכָאן הַוַּגֵּה בִּיָּה וְהַקִּיָּאָס בִּי הַחֲבִיזָתָה אִן כָּאן מִן זְוֹת
 הַאֲוֵל אִן בִּי הַחֲבִיזָתָה אִן כָּאן מִן זְוֹת הַהֵאָה הַתֵּאָ מִבְּדֵלָה
 מִן לָאם הַפְּעֵל וְאַמָּה הַחֲבִיזָתָה פְּלָאם הַפְּעֵל בְּעֵינֶיהָ מִשְׁבֵּתָה
 בִּיָּה מִלְּפוּז בְּהָא מָא אֲדָרִי לְתֵאָ מְעֵנִי לְלִזְכָּר לְלִזְכָּר אֲתָה
 שָׂאָ חָאֵר עֵן הַקִּיָּאָס וְהַלֵּה אֵלֵם

חֲדָה חָדָה חֲדִיתִי וַיִּסְחַר יִתְרוֹ (Ex. 18, 9) **אֲוֵלֵה וַיִּתְחַדָּה**
 וְהַתְּקִיל חֲדָה חֲדִיתִי וְהַחֲדָהוּ בְּשִׂמְחָה אֵת פְּנִיךָ (Ps. 21, 7)
 וַיִּקָּאֵל אִן עִזּוֹ וְחֲדָהוּ בְּמִקְוֹמוֹ (I Chr. 16, 27) **בִּי חֲדָהוּ ה'**

a) In Mss. before **משל** of preceding line an error on the part of H. to which Gikatilia (p. 76, ed. Nutt) in his translation calls attention. b) A **הַיָּאָה**.

(Ps. 119, 9) וְאִמָּן לִקְחִי (Job 11, 4) לֹא זָפוּ בְעֵינָיו

(Job 25, 5) וְהִזְיֹפוֹתַי בְּבוֹר כַּפִּי (Job 9, 30) فليس من

هذا الاصل

זֹנֶה וְזָנָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי נֹכַר הָעֶרְמָן (Deut. 31, 16) כִּי

זָנְתָה אִמִּם (Hos. 2, 7) וְזָנְתָה תֹמֵר כְּלַחֲךְ (Gen. 38, 24)

עַתָּה יִזְנוּ תְּזַנּוּקֶיהָ (Ez. 23, 43) וְהַלֵּךְ וְתִזְנֶן גַּם הִיא (Jer. 3, 8)

מֵרֹב זִנְיָהּ זִנְיָהּ (Nah. 3, 4) يقال ان اللون الثانية في

זִנְיָהּ עֵינֵי הַפְּעֹל מְכֻרָה עַל מָה זָכַרְתָּ בִּי הַזִּנְיָהּ (Ps. 5, 2)

וּפִי בִּזְנִי וּמִזְנִי וּמִזְנִי וּלְזִנְיָהּ וּלְזִנְיָהּ זִנְיָהּ יִין וְחִירוֹשׁ (Hos. 4, 11)

וְאַחֲרֵיכֶם לֹא זִנְיָהּ (Ez. 16, 34) וְזִנְיָהּ וְהַתְּחִיל הַזִּנְיָהּ הַזִּנְיָהּ וְלֹא

יִפְרָצוּ (Hos. 4, 10) וְיִזְנֶן אֶת יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם α (II Chr. 21, 11)

זָרָה וְזָרָה וְזָרָה לְרוּחַ (Ez. 5, 2) אֲשֶׁר זָרָה בְּרַחַת

וּבְמִזְרָה (Jes. 30, 24) וְאֶזְרָם בְּמִזְרָה (Jer. 15, 7) וְיִזְרֶה עַל

פְּנֵי הַמַּיִם (Ex. 32, 20) לֹא לְזָרוֹת וְלֹא לְחֵבֶר (Jer. 4, 11)

וְהַתְּחִיל זָרָה וְזָרָה אֶת כָּל שְׂאֵרֵיהֶם (Ez. 5, 10) וְזָרָה וְזָרָה

לְכָל רוּחַ (Jer. 49, 32) אֲשֶׁר זָרוּ אֶת יְהוּדָה (Zech. 2, 2)

וְזָרָם מֵעֵבֶר לְנַהֵר (I Reg. 14, 15) וְאַתְכֶם אֶזְרָה בְּגוֹיִם

(Lev. 26, 33) מִזְרָה הַרְשַׁת (Pr. 1, 17) יִזְרוּ דַעַת (Pr. 15, 7)

וְלְזָרוֹתָם בְּאַרְצוֹת (Ps. 106, 27) وَلَوْلَا الرّاء لكان مشددا

וְאַתְכֶם אֶזְרָה בְּגוֹיִם (Lev. 26, 33) מִזְרָה יִשְׂרָאֵל יִקְבְּצֶנּוּ

α) Mss. יהודה.

هذا الاصل اعنى **נָהָה** وهو انفعال **נָהָה** ואני הניאל

נְהִייתִי ונחליתִי (Dan. 8, 27)

הַמָּה **נְהִייתִי** בְּהַמּוֹת יָמִים **יְהִימוּן** (Jes. 17, 12) אזכרה

אלהים וְאַהֲמִינָה (Ps. 77, 4) יְהִימוּ יחמרו מימיו (ib. 46, 4)

מדוע קול הקריה הוֹמָה (I Reg. 1, 41) הַמְּנִית נבליך

(Jes. 14, 11) עיר הוֹמְנָה (ib. 22, 2) מִלּוּ בּוֹכָה אַחֲסַב

הוֹמְנָה נִסְבָּה אֶלִי הוֹמָה, כִּדְלִיק בּוֹכָה אֶלִי בּוֹכָה אֵב הַמּוֹן

גוים (Gen. 17, 5) וְהַמּוֹן לְאֻמִּים (Ps. 65, 8)

הָרָה **הָרָה** עֵמֶל ויֵלֵד אֹן (*sic!*) (Ps. 7, 15) האנכי הָרִיתִי

(Num. 11, 12) וְהָרִית ויֵלֵדֵת בֵּן (Jud. 13, 3) ותרא כי

הָרָתָה (Gen. 16, 4) הָרִינוּ חֲלָנוּ (Jes. 26, 18) וּפְתַרְיִן שְׁתִּי

בנות לוֹט (Gen. 19, 36) פְּתַרוּ חֲשֵׁשׁ (Jes. 38, 11) **אִסְלַה**

פְּתַרְיוּ וּפְתַר וּתֵלֵד בֵּן (Gen. 30, 23) **וּפְתַרְהָה** הַנָּדָה

הָרָה (ib. 16, 11) וְהָרוּחִיָּהֶם תִּבְקַע (II Reg. 8, 12) אֵת כָּל

הָהָרוּחִיָּה בְקַע (ib. 15, 16) והלילה אמר הוֹרָה גִבֹר

(Job 3, 3) **فَعَلَ لَمْ يَسْمَ فَاعِلُهُ** מִלּוּ הוֹרַג שׁוֹרֵף, **وَلَوْلَا الرِّاء**

لَكَانَ مَشْدَدًا ויִמְכֵן אֵן יִכּוֹן **صِفَةٌ** מִלּוּ הוֹבִישָׁה הוֹרָתָם

(Hos. 2, 7) **وَاللّٰم سَاطِئَةٌ** עֲצָבוֹנָךְ וְהָרוּגְךָ (Gen. 3, 16) **אִסְמ**

חֲאִסַּת הָרִיוֹן (Ruth 4, 13) **כָּאִמֶל**

זָכָה זָכָה זְבִיתִי מֵהַ יוֹכָה יֵלֵד אִשָּׁה (Job 25, 4) **وَالثَّقِيل**

זָכָה מִי יֵאמֵר זְבִיתִי לְבִי (Pr. 20, 9) **בְּמֵהַ יוֹכָה נַעַר**

הַזֶּה הַנָּה קִיּוּתִי הַזֶּה שׁוֹכְבִים (Jes. 56, 10)
 הִיָּה הַנָּה קִיּוּתִי אֶהְיֶה לוֹ לֵאב (II Sam. 7, 14) הַזֶּה
 הַנָּה יד ה' הַזֶּה הַזֶּה (Ex. 9, 3) הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה
 وَقَدْ قَالُوا وَيَأْتِي وَيَنْهَى وَيَهَيِّئُ وَالْوَجْهَ فِيهَا وَيَهَيِّئُ وَيَهَيِّئُ
 بِمَنْزِلٍ وَرَبَّمَا جَاءَ بَعْضُهَا فِي الْوَقْفِ وَالْفَصْلَ عَلَى هَذَا
 الْوَجْهَ مِثْلُ هَذَا أَمْرٌ وَيَهَيِّئُ (Lam. 3, 37) وَقَالُوا وَيَهَيِّئُ بِتَخْفِيفِ
 الْيَاءِ اسْتِثْقَالًا لَشِدَّتِهَا مَعَ كَثْرَةِ اسْتِعْمَالِهَا وَكَانَ الْوَجْهَ
 فِيهَا التَّشْدِيدُ مِثْلُ وَيَهَيِّئُ وَيَهَيِّئُ وَرَبَّمَا رَدَّ إِلَى الْوَجْهَ الْمَعْرُوفِ
 فِي الْوَقْفِ وَالْفَصْلَ بِي هُوَ أَمْرٌ وَيَهَيِّئُ (Ps. 33, 9) لَوْ يَهَيِّئُ
 (Ez. 16, 15) وَالْأَصْلَ فِيهَا عَلَى الْكَمَالِ وَالسَّلَامَةِ مِنَ الْإِعْتِلَالِ
 وَيَهَيِّئُ وَيَهَيِّئُ وَيَهَيِّئُ وَيَهَيِّئُ وَقَدْ اسْتَعْبِلَ هَذَا الْأَصْلَ بَوَاوُ فِي
 هَذَا الْمَعْنَى هַזֶּה הַזֶּה וְאַתָּה הַזֶּה לָהֶם לְמֶלֶךְ (Neh. 6, 6)
 הַזֶּה גְבִיר לְאַחִיד (Gen. 27, 29) כִּי לְשֹׁלֵג יֹאמֵר הַזֶּה
 אֶרֶץ (Job 37, 6) وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مِنْ هَذَا الْمَعْنَى هַזֶּה
 لְעַל הַזֶּה (Ez. 7, 26) وَاعْلَمْ أَنَّ مَنْ قَالَ هַזֶּה הַזֶּה قَالَ مِنْهُ
 يَهَيِّئُ يَهَيِّئُ لָقَّةً مِنْ ذَوَاتِ الْيَاءِ وَمِنْهُمْ مَنْ قَالَ هַזֶּה הַזֶּה
 قَالَ يَهَيِّئُ يَهَيِّئُ مِنْهُمُ شَيْءٌ هַזֶּה (Ecc. 11, 3)
 لָقَّةً مِنْ ذَوَاتِ الْوَاوِ وَمِنْهُمْ مَنْ كَانَ يَقُولُ هַזֶּה هַזֶּה عَلَى
 الْأَصْلِ وَالْكَمَالِ وَلِذَلِكَ كَتَبَ بِالْفِ وَالْأَلْفِ هِيَ الْهَاءُ أَلَّا تَرَى
 كَيْفَ كَتَبَ هַזֶּה אֶרֶץ (Job 37, 6) بِالْفِ وَأَنْتَ لَا تَشْكُ أَنَّ
 مِثْلُ הַזֶּה גְבִיר (Gen. 27, 29) الْمَكْتُوبِ بِهَاءٍ وَمَعْنَى آخَرَ فِي

اصله בדמיותינו על מדהב עבדות ומרדות גְדָמָה
 שמרון מלכה בקצף (Hos. 10, 7), والثقل מה אעידך מה
 אֲדָמָה לך (Lam. 2, 18) וביד הנביאים אֲדָמָה (Hos. 12, 11)
 ومعنى اخر في الاصل וְדָמִיתִי אִמֶּךָ (ib. 4, 5), والاسم גְדָמִי
 ימי אלכה (Jes. 38, 10) כי גְדָמָה כל עם כנען (Zeph. 1, 11)
 אִיךְ גְדָמָתָה אֲשַׁקְלוֹן (Jer. 47, 5) ואומר אוי לי כי
 גְדָמִיתִי (Jes. 6, 5) אֲדָמָה יְדָמָה וְثَقِيلַי فِي هَذَا الْمَعْنَى
 האיש אשר כלנו ואשר דָמָה לנו (II Sam. 21, 5) וְאִמָּ
 וְגְדָמָה שֵׁם כִּי ה' אֱלֹהֵינוּ הִדְמָנוּ (Jer. 8, 14) فليس من
 هذا الاصل ومعنى ثالث في هذا الاصل והיה כאשר דָמִיתִי
 לַעֲשׂוֹת לָהֶם (Num. 33, 56) והוא לא כן יְדָמָה (Jes. 10, 7)
 אֵל תְּדַמֵּי בַנְפֶשֶׁךָ (Esth. 4, 13) דָמִינוּ אֱלֹהִים חֲסֹדךָ
 (Ps. 48, 10)

הִגָּה הִגָּה בְרוּחוֹ הַקָּשָׁה (Jes. 27, 8) וְהִגִּיתִי כְּכֹל פֶּעֲלִיךָ
 (Ps. 77, 13) כֹּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאֲרִיָּה (Jes. 31, 4) יִהְיֶה רִיב
 (Ps. 2, 1) הִגָּה הִגִּי הִגּוּ כְּלִינוּ שְׁנִינוּ כְּמוֹ הִגָּה (Ps. 90, 9)
 יִהְיֶה מִפִּי יֵצֵא (Job 37, 2) הִגִּיוֹן מִשְׁלַל עֵצְבוֹן שֶׁקְרוֹן
 שֶׁקְעוֹן וַיֻּקָּל אִן הִגִּיוֹ (Ps. 5, 2) מִן הַזֶּה הַאֲסֵל הַחַיִּים
 الثانية عين الفعل مكررة على مذهب كجبن وكبنن وكبنن
 ועגגן

הִדָּה הִדָּה הִדִּיתִי גִּמּוּל יְדוֹ הִדָּה (Jes. 11, 8)

מְדַבֵּר, אֲמָ מְדַבֵּר a מעונותינו (Jes. 58,5) וה' חפץ דְּבָאֵר
 החלו (ib. 10) לֹא דְבָאֵר (Jer. 44, 10) ואת דְּבָאֵר רוח
 יוֹשִׁיעַ (Ps.34,19) חשב אנוש עד דְּבָאֵר b (ib. 90, 3) פֶּאֶסֶל
 אחר מן זואת האלף אֵלָּא אֵלָּא אֵלָּא אֵלָּא אֵלָּא אֵלָּא אֵלָּא אֵלָּא
 האה ואסתעמל כתיבא מעהא חתי סאר אסלא מן זואת האלף c
 ואֲמָ קִלַּת אֵלָּא מְדַבֵּר מעונותינו (Jes. 58, 5) מן זואת
 האלף לֹאֵה לֹאֵה לוֹ קָאן מן זואת האה לְקִיל מְדַבֵּר בִּלְסַגְרָל
 עַל הַיּוֹצֵא הַמְּעֻרָב וְלוֹ כָּתֹב בְּאֵלֶּף וְכַדְלֵךְ אֵיפְשָׁא אֵל יֵשׁוּב
 דְּבָרֵךְ נִכְלָם עֵינֵי (Ps. 74, 21) אֵו דְּבָרֵךְ בְּמַדְרֻכָּה (Num. 11, 8)
 אִסְל אַחַר

דְּלָהּ וְגַם דְּלָהּ דְּלָהּ לָנוּ (Ex. 2, 19) דְּלִיתֵי דְּלוֹ אוֹ דְּלוֹ
 שׁוֹקִים (Pr.26,7) וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלָגָה (ib. 20, 5) וְחִבְאָנָה
 וְהַדְלָגָה (Ex. 2, 16) הֵן גּוֹיִם כִּמְרֵךְ מְדַלֵּי (Jes. 40, 15)
 וְהַתְּקִיל דְּלָהּ אֲרוּמֵךְ ה' כִּי דְלִיתֵנִי (Ps. 30, 2) יִדְלָהּ
 דְּמָה לֹא דְמָה אֵלֵיוּ בִּיפְיוֹ (Ez. 31, 8) דְּמִיתֵי לְקִאֲתָ
 מְדַבֵּר (Ps. 102, 7) אֵל מִי דְמִיתָ כְּכָה (Ez. 31, 18) זֹאת
 קוֹמֵתָךְ דְּמָתָה לְתַמֵּר (Cant. 7, 8) יִדְמָה לָהּ (Ps. 89, 7)
 סָב דְּמָה לְךָ דּוּדֵי (Cant. 2,17) דְּמוֹ דְּמֵי דְמִינָהּ וְדְמִוֵּת
 הַחַיּוֹת (Ez.1,13) נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ בְּדְמוּתֵינוּ (Gen.1,26)

a) Cf. Gānāh, Opuscules, &c., p. 298.   b) B דְּכָה
 c) B האה.

דוּחַ דְּרוּחַ דְּרוּחֵי דְּרוּחָהּ אֲרוּחָהּ דְּרוּחַ דְּרוּי, **المصدر**, כימי נדה
 דְּרוּחָהּ (Lev. 12, 2), **والنعت** על זה היה דְּרוּחַ לִבְנוֹ (Lam. 5, 17)
واللسان תזרם כמו דְּרוּחַ (Jes. 30, 22), **وجمع** דְּרוּחַ דְּרוּיִם
 נאטצא **واضافة** דְּרוּיִם הַמַּה בְּדְרוּי לַחֲמוּי (Job 6, 7), **ويمكن**
أن يكون כדוּי לַחֲמוּי אִסְמָא **وأما** עֲלֵי לְבֵי דְרוּי (Jer. 8, 18)
فهو نعت עֲלֵי רֵנָה נִגְבַּב **ومسأل** **والمسأل** **ولذلك** **كان** **شديد**
الوار **وقد قيل** **في** **الاسم** ה' יסעדנו על עֲרֵשׁ דְרוּי (Ps. 41, 4)
 מִתְּלַת סְבָרָה **والاسم** אִיטָא וְהַשִּׁיב בְּךָ אֶת כָּל מְדוּחָהּ מִצָּרִים
 (Deut. 28, 60) **וכל** מְדוּיִם מִצָּרִים הִרְעִים (ib. 7, 15) **נאטצ**
وأصله מְדוּיִי

דְּחָהּ דְּחָהּ דְּחָהּ דְּחִיתָנִי לִנְפֹל (Ps. 118, 13) אֲדָחָהּ
 וּמִלֵּאךְ ה' דוּחָהּ (Ps. 35, 5) לְדָחוֹת פִּעְמֵי (ib. 140, 5) גִּדְרָה
 חִדְחִינָהּ (ib. 62, 4) יַעֲשֶׂה מְדָחָהּ (Pr. 26, 28) הֲלֹא רִגְלֵי
 מְדָחֵי (Ps. 56, 14), **وأما** דְּחוּ וְלֹא יִכְלוּ קוּם (ib. 36, 13)
 יְדִיחוּ אֶת הָעוֹלָה (Ez. 40, 38) יְדִיחַ מִקְרָבָהּ (Jes. 4, 4)
فأصل אַחֵר **وكذلك** אִיטָא מִשְׁאֵת שׁוּא וּמְדוּחִים (Lam. 2, 14)
أصل אַחֵר **من** גְּדַח יִדַח גְּדַחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנֹם (Ps. 147, 2)
 דְּכָהּ נְכָה נְכִיתֵי יְדָכָה יִשׁוּחַ (Ps. 10, 10) לֵב נִשְׁבֵּר
 וְנִדְכָהּ (ib. 51, 19) יִשְׁאוּ נִהְרֹת דְּכָבִים (ib. 98, 3) **وفي** **هذا**
الأصل **فعل** **ثقيل** דְּכָא לְאַרְצָא (ib. 143, 3) **כי** דְּכִיתָנוּ בַּמְקוֹם
 חֲנוּם (ib. 44, 20) עֲצָמוֹת דְּכִיתָ (ib. 51, 10) יְדָכָה מְדוּכָהּ

مصدرا. وأما قلت يمكن بلا قطع لأن اللحن في اللام
 لا α في التاء وإذا لم يكن في التاء فهو في أكثر الاحوال يدل
 على الفعل الماضي فإن كان גָּלוּתִי ماضيا فليس من هذا
 الاصل فافهم

גָּמָה מְנַמֵּת פניהם קדימה (Hab. 1, 9) $\text{לַעֲלֵ יִנְמָא אַרְזַן}$
 (Job 39, 24) منه بوجه من الوجه وان كان بالف

גָּעָה גָּעָה גָּעִיתִי אם יִנְעָה שור על בלילו (Job 6, 5)
 הלכו הלוך וְנָעוּ (I Sam. 6, 12)

גָּרָה גָּרָה גָּרִיתִי גָּרָתָה אישחמה יִנְרָה מדון (Pr. 15, 18)
 هذا فعل ثقيل ولولا مكان الراء لكان مشدداً مثل גָּלִיתִי
 גָּלָה גָּלָתָה יִנְגָּלָה ,والامر גָּרָה גָּרוּ גָּרִי مثل גָּלָה גָּלוּ גָּלִי
 والمصدر גָּרָה مثل קוּיָתִי ה' (Ps. 40, 2) او גָּרָה مثل
 אם עָנָה הענה (Ex. 22, 22) او גָּרוּת مثل יום ענות אדם
 נפשו (Jer. 58, 5) ,والافتعال כי בה' הִתְגָּרִית (Jer. 50, 24)
 למח הִתְגָּרָה ברעה (II Chr. 25, 19) אל הִתְגָּרוּ במ
 (Deut. 2, 5) $\text{אִלֵּה הִתְגָּרִיו}$ ואל הִתְגָּר במ מלחמה (ib. 9)
 ناقص ايضا وأصله הִתְגָּרָה كما أعلمتك في וַיִּתְגַּל וַיִּתְחַל
 . וַתִּתְבַּם وأما יְגוּרוּ מלחמות (Ps. 140, 3) فأصل آخر

דָּאָה דָּאָה דָּאִיתִי כאשר יִדָּאָה הנשר (Deut. 28, 49)
 וַיִּדָּא על כנפי רוח (Ps. 18, 11) $\text{אִלֵּה וַיִּדָּאָה}$

a) ليس A.

הַגְּלָה אֲנִיָּהּ וַיִּגַּל אֶת יִשְׂרָאֵל אֲשׁוּרָה (II Reg. 17, 6) [a
הַמְּגַלִּים בְּכֹלָה (Jer. 40, 1) הַגְּלוֹת וּפִי הַאֲוֵל מַעֲנִי אַחַר גְּלָה
אֶת אֲזֹן שְׂמוּאֵל (I Sam. 9, 15) וְנִגְלִיתִי אֶת אֲזֹנְךָ (ib. 20, 12)
גּוֹלָה סוּר (Pr. 20, 19) גְּלוֹי לְכֹל הָעַמִּים (Esth. 3, 14), וְהַאֲנַעַל
וְנִגְלָה יִסּוּדוֹ (Ez. 13, 14) וְנִגְלִינוּ אֵלֵיהֶם (I Sam. 14, 8)
תִּגְלָה רַעְתּוֹ בַּקְהָל (Pr. 26, 26) תִּגַּל עֲרוֹתְךָ (Jes. 47, 3)
וַיִּגַּל כַּמִּים מִשְׁפֵּט (Am. 5, 24), וְהַאֲנַעַל כִּי אִם בְּהַתְּגַלוֹת
לְבוֹ (Pr. 18, 2) וַיִּשֶׁת מִן יַיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּגַל (Gen. 9, 21)
נֶאֱסַף וְאִסְלַף וַיִּתְּגַלָּה, כְּדָלַל וְהַתְּבָסֶם (ib. 24, 65) אִסְלַף
וְהַתְּבָסֶה וַיִּתְּחַל (II Sam. 13, 6) אִסְלַף וַיִּתְּחַלָּה, וּפִי הַזֶּה
הַמַּעֲנִי פֶעַל תְּחִיל גְּלִיתִי אֶת מִסְתָּרָיו (Jer. 49, 10) גְּלוֹת
וְתַעֲלִי (Jes. 57, 8) גְּלָתָה אֶת מַקּוֹר דְּמִיָּה (Lev. 20, 18)
לֹא תִגְלָה אֶת עֲרוֹתָהּ (ib. 18, 7) נוֹדַד אֶל הַתְּגַלִּי (Jes. 16, 3)
וַיִּגַּל ה' אֶת עֵינַי בְּלַעַם (Num. 22, 31) וְסוּר אַחַר אֶל
הַתְּגַל (Pr. 25, 9) גְּלָה גְּלִי צַמְתָּךְ (Jes. 47, 2) גַּל עֵינַי
וְאִבִּיטָהּ (Ps. 119, 18) גַּל מֵעַל חֲרַפָּה וְכוּן (ib. 22) אִסְלַחָּהּ
גְּלָה כִּי אֵעֲלִיכָה מִנְּגָלָה עֲמוּקוֹת (Job 12, 22) טוֹבָה תּוֹכַחַת
מִגּוֹלָה (Pr. 27, 5) וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן גְּלוֹתִי אֶת חֲרַפַּת
מִצָּרִים (Jos. 5, 9) מִן הַזֶּה הַאֲוֵל וְהַזֶּה הַמַּעֲנִי וַיִּכּוֹן

a) Belongs properly after מירושלים.

(Ez. 47,5) הַיְנִיָּאָה גַּמָּא (Job 8,11) רֵאָה כָּל גְּאָה וְהַשְּׁפִילָהּ
 (ib. 40, 12) וְכֵן הַנֶּעַת אֵיכָּא לַאֲמַר לַאֲמַר
 (Jes. 16,6) אֲשֶׁר לִהְיוֹת לָהּ מֵעַל מֵעַל גַּם מֵעַל
 (Pr. 15, 25) וְאֵשֶׁר גְּאָה וְהַכְּבֹד עַל לִפְתָּח בַּיִת גְּאָה
 (Ps. 17,10) וְהַכְּבֹד גְּאָה דְּכָרוּ בְּגִיּוֹת (Ps. 17,10) עַל מִדְּבַר
 קְבוֹת וְהַכְּבֹד וְהַכְּבֹד אֵיכָּא אוֹ גְּאָה נֶאֱמָר מִן גְּאָה וְהַכְּבֹד
 (Pr. 8, 13) וְהַכְּבֹד אֵיכָּא נֶאֱמָר אֵיכָּא נֶאֱמָר אֵיכָּא נֶאֱמָר
 וְהַכְּבֹד וְהַכְּבֹד וְהַכְּבֹד אֵיכָּא נֶאֱמָר אֵיכָּא נֶאֱמָר
 (Job 22, 29) גְּאָה (Jer. 18, 17) כִּי הַשְּׁפִילוּ וְהַכְּבֹד
 וְהַכְּבֹד אֵיכָּא נֶאֱמָר אֵיכָּא נֶאֱמָר אֵיכָּא נֶאֱמָר
 גְּלָהּ גְּלָהּ כְּבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל (I Sam. 4, 21) עַל כְּבוֹדוֹ כִּי
 גְּלָהּ מִמֶּנּוּ (Hos. 10, 5) גְּלָתָהּ יְהוּדָה מִעוֹנֵי
 לְכִי הַגְּלָהּ גְּלָהּ יְהוּדָה (Am. 5,5) עַתָּה יְהוּדָה בְּרֵאשִׁית
 (ib. 6,7) וְיְהוּדָה יְהוּדָה [a (II Reg. 25,21)] יְהוּדָה יְהוּדָה
 וְגַם גְּלָהּ אֵתָהּ לְמִקְוֵי (II Sam. 15, 19) כְּלֵי גְּלָהּ
 עָשִׂי לְךָ (Jer. 46, 19) נֶסֶע וְהַכְּבֹד (Jes. 38, 12) לְהַכְּבֹד
 (Ez. 40, 1) וְהַכְּבֹד אֵשֶׁר הַגְּלָתִי מִירוּשָׁלַם (Jer. 29, 4)
 אֵשֶׁר הַגְּלָתִי מִירוּשָׁלַם (Esth. 2, 6) אֵשֶׁר הַגְּלָתִי אֵשֶׁר

a) B only.

اعلمتك وقد اتى الاسم على مثال فعللע בבנין, ومثله בבנין
 من מנהה ובהבנין من קנהה ולהבנין من ענהה לענות בו
 (Ecc.3,10) הוא עבנין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו
 (ib. 1, 13)

בעה בעה בעיתוי אבעה תבעו וקד אתי קמלא עלی الاصل
 אם תבעיון בעיו (Jes. 21, 12), והאמר עלی הوجة المعروف
 בעיה בעו או בעיו עלی الاصل, ולכנה קד جاء على غير
 הوجة المعروف אם תבעיון בעיו (ib.), והانفعال איך נחפשו
 עשו נבעו מצפוניו (Ob. v. 6) اصله נבעיו ושי هذا
 الاصل معنی אחר מים תבעה אש (Jes. 64, 1) נבעה בחומה
 נשגבה (ib. 30, 13)

ברה ולא ברה אתם לחם (II Sam. 12, 17) בריתי
 ונברה מידה (ib. 13, 6) ויתנו בקרותי ראש (Ps. 69, 22)
 מכל ככות הביאי תבריה (II Sam.13,10), ומה ברה
 (Ez. 34, 20) פבעני אחר ופי الاصل ثقيل הכרה הבריתי נברה
 מברה הברה הברי הברות להברות את דוד (II Sam.3,35)
 ואظן ברו לכם איש (I Sam.17,8) מן اصل אחר اعنى ויד
 ברא (Ez.21,24) ובראתך לך (Jos.17,15), وان كان بרו خفيفا
 وهذا ان ثقيلان الاصل فيه بראو فأسقطت الالف استخفافا
 فكتب على اللفظ

נאה כי נאה נאה (Ex.15,1) נאיתי כי נאו המים

القياس $\dot{\text{ר}}\text{וּיִם}$ $\dot{\text{ר}}\text{וּיִם}$ والمؤنث $\dot{\text{כ}}\text{לָּה}$ مثل $\dot{\text{כ}}\text{נָה}$ $\dot{\text{כ}}\text{נָה}$ ואמר
 ל $\dot{\text{כ}}\text{לָּה}$ נאופים (Ez. 23, 48) ואعلم ان $\dot{\text{כ}}\text{לִים}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{וּיִם}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{וּיִם}$
 وما اشبهها قد تسارت في اللفظ لنقصانها مع $\dot{\text{ש}}\text{בִים}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{מִים}$
 ו $\dot{\text{כ}}\text{אִים}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{מִים}$ وما اشبهها α ولكن اذا ردت الى اصلها
 علم ان $\dot{\text{כ}}\text{לִים}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{וּיִם}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{וּיִם}$ من النوع اللين اللام وانها
 فواقص اللامات وكان اصلها $\dot{\text{כ}}\text{לִים}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{וּיִם}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{וּיִם}$ وعلم ان
 $\dot{\text{ש}}\text{בִים}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{אִים}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{מִים}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{מִים}$ من النوع اللين العين وانها
 ليست فواقص لكتها لينة العين وكان اصلها $\dot{\text{ש}}\text{וּיִבִים}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{וּיִבִים}$
 בוויאים רוימים אחרי $\dot{\text{כ}}\text{לֹחִי}$ (Gen.18,12) $\dot{\text{כ}}\text{לֹחִי}$ סחכות
 (Jer. 38, 11) $\dot{\text{כ}}\text{לֹחִי}$ (ib. 12) ו $\dot{\text{ר}}\text{בָּמָא}$ قلبت الياء الفا ويمكن
 ان يكون من هذا الاصل وهذا المعنى ואפי על $\dot{\text{ת}}\text{בְּלִיָּתָם}$
 (Jes. 10, 25) مثل $\dot{\text{ת}}\text{בְּלִיָּת}$ من $\dot{\text{כ}}\text{לָּה}$ $\dot{\text{כ}}\text{לִיָּת}$ ו $\dot{\text{ת}}\text{בְּנִית}$ מן
 $\dot{\text{כ}}\text{נָה}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{נִית}$ وفي المعنى فعل ثقيل $\dot{\text{כ}}\text{לָּה}$ בשרי ועורי (Lam. 3,4)
 $\dot{\text{כ}}\text{לִיָּת}$ ומעשה ידיהם יבלו בחירי (Jes. 65, 22) $\dot{\text{מ}}\text{בְּלָה}$
 $\dot{\text{מ}}\text{בְּלִים}$ $\dot{\text{מ}}\text{בְּלָה}$ $\dot{\text{מ}}\text{בְּלֹת}$ $\dot{\text{מ}}\text{בְּלָה}$ $\dot{\text{מ}}\text{בְּלִים}$ $\dot{\text{מ}}\text{בְּלָה}$ $\dot{\text{מ}}\text{בְּלֹת}$
 مثل $\dot{\text{מ}}\text{גֹּלָה}$ $\dot{\text{ב}}\text{לָה}$ $\dot{\text{ב}}\text{לֹ}$ $\dot{\text{ב}}\text{לִיָּה}$ וצורם לבלות שאול
 (Ps. 49, 15)

בנה כי $\dot{\text{כ}}\text{נָה}$ ר' ציון (Ps. 102, 17) $\dot{\text{כ}}\text{נָה}$ ו $\dot{\text{כ}}\text{נִית}$
 (I Reg.8,13) $\dot{\text{א}}\text{בְּנָה}$ ו $\dot{\text{י}}\text{בְּנָה}$ מוכח (Ex.24,4) $\dot{\text{א}}\text{בְּנָה}$ $\dot{\text{א}}\text{בְּנָה}$ $\dot{\text{א}}\text{בְּנָה}$

a) B only.

בָּאָהּ ולוֹ כָּאֵן מִן הַזֶּה הַאֲוֵל לְקִיל a בְּזִמְתָּה לְךָ פֹּאעִלֵה
 בָּכָה אִם לֹא בְּבִיתִי (Job 30, 25) וּבְבִיתָה אֶת אֲבִיהָ וְאֶת
 אִמָּהּ (Deut. 21, 13) בָּכָה (*sic!*) תִּבְכֶּהָ (Lam. 1, 2) בְּכִי
 וְאִלְסֵם הִרְבָּה בְּכָה (Ezr. 10, 1) וְאִלְסֵם אִיכְּזָא בְּכִי
 מִתְּוֵלָה בְּכִי מִנְּפִלָה וְאַמָּה אֶלּוֹן בְּבוֹת (Gen. 35, 8) פֹּאסֵם
 נֹאקֵס הַלָּם לֵאן הַלּוֹו וְהַתֵּא פִּיעַ מִתְּלָהָ b פִּי עֲבָדוֹת וּמִרְדּוֹת
 וּפִי הַמְעֵנִי תְּקִיל בְּכָה בְּבִיתִי אֲבָכָה רַחֵל מִבְּכָה עַל
 בְּנִיהָ (Jer. 31, 14) מִבְּבוֹת אֶת הַתְּמוֹז (Ez. 8, 14) בְּכָה
 בְּבוֹ בְּכִי בְּבִינָה וּפִי הַאֲוֵל מְעֵנִי אַחַר מִבְּכִי נִהְרוֹת
 חֲבֵשׁ (Job 28, 11) עֲבָרִי בְּעַמֵּק הַבְּקָא (Ps. 84, 7) וְהַמְּפַעַל
 הַבֹּאֵת עַד בְּכִי יִם (Job 38, 16) לֹא הַפֹּאעֵל נֹאקֵס מִן
 בְּכִי יִם כִּי נִקְּטָה מִן בְּכִי יִם וְאַמָּה בְּבוֹכוֹ עֲדָרִי
 בְּקָר (Joel 1, 18) בְּבוֹכִים הֵם בְּאַרְצֵךְ (Ex. 14, 3) וְהַעִיר שׁוֹשֵׁן
 בְּבוֹכָה (Esth. 3, 15) עֲתָה תִּהְיֶה מִבְּבוֹכְתֶּם (Mic. 7, 4) פֹּאֲוֵל

אַחַר פִּי מְעֵנִי אַחַר

בָּלָה בְּלָה בְּלִיתִי לֹא בְּלָתָה מִעֲלִיד (Deut. 8, 4) לֹא בְּלוֹ
 שְׁלִמּוֹתֵיכֶם (ib. 29, 4) וְהַאֲרִץ כְּבִנְדַת בְּלָה (Jes. 51, 6) בְּוֹלָה
 בְּוֹלִים וְהַנֵּעַת אִיכְּזָא בְּלָה מִתְּלָה בְּוֹה רְוָה וְהַכְּבִיעַ בְּוֹלִים
 וְיִקְחוּ שְׂקִים בְּוֹלִים (Jos. 9, 4) וְכִזְלֵךְ כְּבִיעַ בְּוֹה רְוָה עַלִּי

a) A לְקִיל.

b) B כְּאִלּוֹו וְהַתֵּא; so also Ibn Ezra.

القياس **אַתָּה אֶתָּו** ولكنّه قد جاء على غير القياس
 والوجه المعروف **אַתָּו** **אַקחה** יין (Jes. 56, 12) **שובו אֶתָּו**
 (ib. 21, 12) كما جاء **אַפּוֹ** (Ex. 16, 23) على غير القياس
 والوجه المعروف وكذلك اقول ان الاصل في **אַפּוֹ** **אַפּוֹ** قياسا
 على **אַתָּו** غير أنّه ناقص و**אַתָּו** كامل وقد ابدلت هذه
 الالف من الهاء فقيل **הָתָו** **لֹאכְלָה** (Jer. 12, 9)

בְּדָה אשר **בְּדָה** (*sic!*) **מָלְכוּ** (I Reg. 12,33) **בְּדוּתִי** **יבדה**
בְּדָה **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ**
 هو لام الفعل في **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ** **בְּדוּ**
 الاصل لانهم ربما كتبوا الاشياء على اصلها او ان (*sic!*) منهم
מֵן **כָּאן** **יִּפְּקוּ** **אַתָּה** **בְּדָאָם** **וּמֵנֵהֶם** **מֵן** **כָּאן** **יִּפְּקוּ**
אַתָּה **בְּדָם** **فَجَعَلَ** **أَحَدَ** **الْقَوْلَيْنِ** **مَكْتُوبًا** **وَالْآخَرَ** **مَقْرُوءًا**
لְשָׁלָא **يَسْقُطُ** **شَيْءٌ** **مֵמָּא** **כָּאֲנֹא** **يִּסְתַּעֲמְלוּ** **בְּדָה** **בְּדוּת** **או**
בְּדוּת

בֹּהֶ **כִּי** **דַּבַּרְתָּ** **בְּדָה** (Num. 15,31) **מְדוּעַ** **בְּדוּתְךָ** (II Sam. 12,9)
עֲקַב **כִּי** **בְּדוּתְךָ** **בְּדוּתְךָ** **אֲבוּהָ** **וַיִּבְּזוּ** **עֲשׂוּ** **אֶת** **הַכְּבוֹדָה**
אֲבוּהָ **וַיִּבְּזוּ** **בְּדוּתְךָ** **בְּדוּתְךָ** **בְּדוּתְךָ** **בְּדוּתְךָ** **בְּדוּתְךָ** **בְּדוּתְךָ** **בְּדוּתְךָ** **בְּדוּתְךָ** **בְּדוּתְךָ**
יָמוּת (Pr. 19, 16) **וּבְדוּתְךָ** **יִקְלוּ** (I Sam. 2, 30) **וְאַמָּא** **בְּדוּ** **בְּדוּ**
לוֹ (Cant. 8,7) **בְּדוּ** **לְדַבַּר** **יַחְבֵּל** **לוֹ** (Pr. 13,13) **וּבְדוּ** **מִשְׁפַּחֹת**
יַחְתְּנִי (Job 31, 34) **בְּדוּתְךָ** **לֹךְ** **לְעַנְהָ** **לֹךְ** (Jes. 37, 22) **فليس**
من **هذا** **الاصل** **والهاء** **في** **بְּדָה** **لֹךְ** **لِلتְאַנִּיחַ** **كَالهَاءِ** **في**

אָנָה אָנָה אָנִיתִי וְאָנֹו הַדִּינִים (Jes.19,8) וְאָנֹו וְאִבְלוּ
 פִּתְחוּהָ (Jes.3,26) אִסְלֵה אָנֹוּ אָנָה אָנֹו אָנִי אָנִינָה וְקִיל
 فِي الْأَسْمِ مِنْهُ تَأْنِيَةً وَتَأْنِيَةً وَمَعْنَى ثَانِي فِي هَذَا الْأَصْلِ
 وَهِيَ الْأَلْحَامِ أָنָה لִירוּ (Ex. 21, 13) אָנִיתֹו אָאָנָה מֵאָנָה
 מֵאָנִים אָנָה אָנֹו אָנִי אָנִינָה כִּי מִתְאַנֶּה הוּא לִי (II Reg.5,7)
 وَمِنْ هَذَا الْمَعْنَى كَيْ تَأْنِيَهُ هُوَ مَبْكَش (Jud.14,4) وَأَصْلُهُ
 تَأْنِيَهُ

אֵלָה אֵלָה אֵלֹוֹתִי וְאֵת אֵלֹוֹת (Jud.17,2) אֵאלֹה יֵאלֹה
 אֵלָה אֵלוּ אֵלִי אוּ אֵלִי בַלְסְגוּל אֵלִינָה אוּלָה אוּלִים אוּלָה
 אוּלֹוֹת וְאִסְמֵ קוּל אֵלָה (Lev. 5, 1) وَأَصْلُهُ أَلَّوْهٌ وَالْمَصْدَرُ
 أَلَّوْهٌ وَكَبَش (Hos. 4, 2) אוּ אֵלֹוֹת וְالثَّقِيلُ הֵאֵלָה הֵאֵלִיתִי
 אֵאלֹה יֵאלֹה מֵאלֹה מֵאלִים הֵאֵלָה הֵאֵלוּ הֵאֵלִי וְאִסְמֵ
 הֵאֵלֹוֹת וְנִשְׂאָ בּוּ אֵלָה לְהֵאֵלֹוֹתוֹ (I Reg. 8, 31) وَمَعْنَى آخَرُ
 فِي الْأَصْلِ عَلَى الْإِمْكَانِ لَا عَلَى الْقَطْعِ وَالْحَتْمِ أֵלִי כִּבְתוּלָה
 חֲגוּרֹת שֶׁקֶ (Joel 1,8) אִסְלֵה אֵלֹוּי וְאַנְיָ קִילָה עַל الْإِمْكَانِ
 لِأَنِّي لَمْ أَجِدْ فِي هَذَا الْمَعْنَى غَيْرَ أֵלִי כִּבְתוּלָה الَّذِي هُوَ
 أَمْرٌ وَقَدْ كُنْتَ أَعْلَمْتَكَ أَنَّ الْأَمْرَ يَتَسَاوَى لَفْظَهَا ^a فِي التَّوْعِينَ
 أَهْنَى التَّوْعِ اللَّيِّنِ الْفَاءِ وَالتَّوْعِ اللَّيِّنِ اللَّامِ فَقَدْ يُمْكِنُ أَنْ
 يَكُونَ أֵלִי كִּבְתוּלָה نَاقِصَ الْفَاءِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ

a) A لفظها.

צאן وفي انقطاع لכו ישכו צאן بالצרי אוקה כי אינם
 אוקים (Ez. 3, 7) ناقص والفاعلة ايضا بنقصان אוקה
 אובות والاصل אוקה אוקיות والمصدر ברّة اللام واوا في
 اللفظ هاء في الخطّ ان شئت او واوا كما في اللفظ تقول
 אבה ואבו^ה او ברّة اللام תא אבות وفي هذا الاصل معنى
 ثانی למו אוי למו אבוי (Pr. 23, 29) ويقال ان אביון
 منه وآما النون فلاحقة כלحاقها בן לעונים והיודונים
 יודון ואביון على زنة واحدة لان الساكن اللين الذي
 بين الزاي والدال في יודון هو في موضع البيت الساكنة
 في אביון

אדה الثقيل هو الذي معنا من هذا الاصل אדה איותי
 נפשי איותיך (Jes. 26, 9) ونפשו אנה ויעש (Job 23, 13)
 באנה יאדה אדה אוי للموֹث والاصل אוי און والاصل
 אוי والمصدر אנה مثل الامر او אוות والاسم האנה الهاء
 للتأنيث واللام ساقطة وأصله תאודה وقيل מאוניים مثل
 ממפקים מרבדים אל תתן ה' מאוניי רשע (Ps. 140, 9)
 وقد ينطق באנה קדש (Ps. 93, 5) ويصرح بأنه من هذا الاصل
 في معنى اخر والنون نون الانفعال ونقيس عليه הננה
 והמעוננה (Jer. 6, 2) לא נאנה לנבל שפת יתר (Pr. 17, 7)
 נאון לחייד (Cant. 1, 10) على ان تكون فواقص اللام

a) Cf. Ganah, Opuscules, &c., p. 307.

على هذا اللفظ نفسه كأا كمو كرو كمو ولكن إذا زِدَ
كَلَّ واحد من النوعين الى اصله وموضع اشتقاقه عُلِمَ ان
 أبو كرو يَلْأو وأصحابها نواقص وأصلها أبو يَلْأو كرو
 كرو وأن كأا كمو كرو كمو وأصحابها ليست نواقص
لكنها لينة العين وأن أصلها كرو كرو كرو كرو وربما
جعلوا مصلكو الالكان وقف الماخوذة من النوع اللين
اللام في عيناتها ووقف الماخوذة من النوع اللين العين
في فاءاتها ويكون ذلك بالفرق بينهما أبوكا في الاتصال
 أبوكا في الانفصال أوكا كوكا كوكا بلين الالف على
ما اوضحت هناك في الافعال التي فؤها الف أبو كرو
بنقصان اللام أبوكا والامر أوكا كوكا وأصله أبو كرو
وللموثة أبو كرو وأصله أبو كرو كوكا لجمع الموثة وربما
تساوت اوامر الجمع المذكور والواحدة من النوع اللين
اللام مع اوامر الجمع المذكور والواحدة من النوع اللين
الفاء في اللفظ قيل من هذا النوع $\text{كأا يَلْأو كرو كرو}$
 يَلْأو كرو ومن ذلك النوع $\text{كأا كرو كرو كرو كرو}$ وإذا
رَدت الى الاصل عُلِمَ ان هذه ناقصة اللام وتلك ناقصة
الفاء وهذه في انقطاع الكلام لا تتغير عما كانت عليه في
اتصاله اعني انه يقال $\text{كرو كرو كرو يَلْأو}$ في انقطاع الكلام
واتصاله وتلك قد تتغير وتزول في انقطاع الكلام عما كانت
عليه في اتصاله اعني انه يقال في اتصال الكلام كرو كرو

فعل ثقيل ماخوذ من הִבִּיחַ لكنّه فعل خفيف ماخوذ من
 בִּיחַ وكسر الياء يدلّ عليها فاندغمت النون في الزاي
 الشديدة وربما اسقطوها مع الهاء استخفافا فقالوا בִּיחַ
 מִדְּמָה אֶל הַקִּיר (II Reg. 9, 33) بكسر الياء الدالّ على
 أنّه فعل خفيف كما كان ذلك قبل الاسقاط وأصله בִּיבִיחַ
 بلا ادغام او בִּיבִיחַ بِادغام وقد ارى لمصل الكلام ههنا
 وقطعه والاقبال على انجاز ما وعدت به من تأليف هذه
 الافعال وتنظيمها أولاً فأولاً وذكر ما وجدت لبعضها دون
 بعض من مذاهب وخواصّ اذ في ما اتيت به لها وقدّمته
 بين يديها من الشرح والبيان ما ارجو فيه الكفاية في
 فهم انكائها وتصاريحها ان شاء الله *

كَلِمَةُ الْاَفْعَالِ اللَّيِّنَةِ اللَّامِ الْمَوْجُودَةِ فِي الْمَكْرَبِ

אָבָה וְלֹא אָבָה ה' אֱלֹהֶיךָ (Deut. 23, 6) וְלֹא אָבִיחִי
 לְשִׁמוֹעַ לְבָלָעַם (Jos. 24, 10) אָבִיחִי וּפְעַל הַجִּמְעַ הַמָּאֲוִי
 בِنَقْصָן הַלָּאם עַל הַרְגֵה הַמְּעֻרָף אָבִי וְאִסְלֵה אָבִי וְאִסְלֵה
 אִן אִפְעָל הַجִּמְעַ הַמָּאֲוִי הַמָּאֲוִי מִן הַזֶּה הַנּוֹעַ אִעֲנִי
 הַאִפְעָל הַלָּיִנֶה הַלָּאם קִדְּ תִסָּוֹת בַּלִּפְזָם מִעַ אִפְעָל הַجִּמְעַ
 הַמָּאֲוִי הַמָּאֲוִי מִן נֹעַ אַחֵר אִעֲנִי הַאִפְעָל הַלָּיִנֶה
 הָעֵינִי לִסְתַעְמָלֵהֶם לְהָאֵם בַּלִּנְקָסָן קִיֵּל מִן הַאִפְעָל הַלָּיִנֶה
 הַלָּאם אָבִי קָבִי לְאֵלֵי קָבִי וּקִיֵּל מִן הַאִפְעָל הַלָּיִנֶה הָעֵינִי

(Ex. 17, 7) في السين الشديدة نون مندغمة لأنه من
 נָסָה את אברהם (Gen. 22, 1) אשר נסונו אבותיכם (Ps. 95, 9)
 לֹא תִנְסוּ (Deut. 6, 16) والهاء للتأنيث واللام ساقطة قال
 واضع الكتاب وكذلك יִהְיֶה מִן הַשָּׁמַן בְּאַצְבְּעוֹ (Lev. 4, 6)
 יָהָה שִׁבְעָה פְעָמִים (ib. 16, 14) וּמִיָּה מִי הַנְּדָה (Num. 19, 21)
 فعل ثقيل وفي الزاى الشديدة حرف مندغم هو فاء الفعل
 والاقرب ان يكون نونا قياسا على هذه الافعال التي شرحت
 والهاء لام الفعل وإنما قلت والاقرب ان يكون ذلك الكرف
 نونا من غير قطع ولا حتم لأنه يتفق ان ياتى في ما بين
 ايدينا من اوصاف המקרא كلمة واحدة تدل على اول
 اصله ان كان نونا او غيرها من الكروف اذ لم يكن
 الغرض في حكايات המקרא تثقيف اللغة وتحديدها
 واقرب القياسات فيها ان يكون اصلها הִיָּה הִיָּה הִיָּה
 وقد يسقطون الكرف المندغمة ايضا الذى هو فاء الفعل
 استخفافا كما اسقطوا الهاء التي هي لام الفعل فقالوا יָהָ
 מִמֶּנּוּ (Lev. 8, 11) بفتح الياء الدال على انه فعل ثقيل
 كما كان قبل الاسقاط واصله יִהְיֶה בלא ادغام او יִהְיֶה
 בַּאֲדָגָם وأما יָהָ וְאִשָּׁר יָהָ מִדְּמָה לָּל הַבְּנֵי אִשָּׁר יָהָ
 עֲלוּיו (Lev. 6, 20) فإنه وان كان من هذا a الاصل فليس هو

a) هذه A.

נִזְמָה אֲלוֹהַּ (Jes. 66, 12) النون فاء الفعل والهاء لامة وقد
 استعملوه ايضا بنقصان الهاء على عادتهم في سائر الافعال
 ذوات الهاء فأنهم اذا ارادوا تصريف نִזְמָה مع الزوائد
 ادغموا النون في الطاء فاشتدت^a فقالوا יִזְמָה תִּזְמָה יִזְמָה
 נִזְמָה النون مندغمة في الطاء ولذلك اشتدت والاصل יִזְמָה
 תִּזְמָה יִזְמָה יִזְמָה יִזְמָה יִזְמָה יִזְמָה יִזְמָה وكذلك
 יִזְמָה אַחֲרֵי הַבְּצֵלַע (I Sam. 8, 3) واصله יִזְמָה وأما اللام
 فساقطة على ما اعلمتك والكامل יִזְמָה ثم كثر استعمالهم
 لهذا الفعل حتى ذهبت النون كما ذهبت الهاء وحدث
 مكانها ساكن لين ف قيل אֵל הַטַּיִם יִמִּין וְשִׁמְאֵל (Pr. 4, 27)
 واصله תִּזְמָה بلا ادغام او תִּזְמָה بالادغام ومثله יִזְמָה מִשָּׁה
 (Ex. 9, 23) واصله יִזְמָה بلا ادغام او יִזְמָה بالادغام כַּנְחָלִים
 יִזְמָה (Num. 24, 6) נִזְמָה מִן הַטַּיִם שديدة لاندغام
 فاء الفعل فيها وهى النون والاصل יִזְמָה مثل יִזְמָה
 والياء لام الفعل والفعل الثقيل في هذا الاصل תִּזְמָה ועל
 תִּזְמָה חסד (Ezr. 7, 28) תִּזְמָה النون مندغمة في الطاء الشديدة
 والاصل תִּזְמָה والمستقبل יִזְמָה תִּזְמָה بفتح الزوائد الدال
 على الفعل الثقيل والنون مندغمة والاصل יִזְמָה תִּזְמָה
 مثل יִזְמָה תִּזְמָה وكذلك יִזְמָה מִשָּׁה (I Sam. 8, 3) الاصل

a) A فاشتدت.

עושים והفاعل الماخوذ من הזרה מזרה مثل הרבה
 מרבה לכן כד פاعל יבני מן فعل ثقיל לא يقال الا
 بسيم والكجمع מזרים مثل מרבים והוא פי מזרים פاء
 الفعل وأما اللام فساقطة فقد بان مما وصفت وأوضح
 ان הזורים (II Chr. 35, 23) מן ירה בים وان וימצאהו
 המורים (I Sam. 31, 3) מן הרני לחומר (Job 30, 19) ויזרם
 אלהים חץ (Ps. 64, 8) وان הוא פי הזורים ليس اصلا והוא
 פי המורים هي فاء الفعل وقد حرّكوا الواو التي في הזרה
 יורה اذا ارادوا الافتعال فقالوا והתורה אשר חטא עליה
 (Lev. 5, 5) והוא פاء الفعل והاء الاخيرة لامه والاسם הזרה
 יורה תורה وكذلك الاسم מן הזרה اعني אשר הזרהו
 יהודיע הכהן (II Reg. 12, 3) תורה وأما الاسم מן אשר
 הזרה ה' (Lam. 1, 12) תורה بالשרק السوات في هذه
 الاسماء فاءات الافعال והاءات للتأنيث واللامات ساقطة
 وقد جاء الاسم ايضا مן הזרה יי (Lam. 1, 12) יגון היא פاء
 الفعل والجيم عينه واللام ساقطة והוא والنون لاحقان
 على عادتهم ان يلحقوا واوا ونونا بالاسماء مثل יאזו
 ושאזו וערזו ושברזו *

באב פי מא פאו נון וلامה חרף לין

כי יואב נטה אחרי אדניה ואחרי אבשלום לא נטה
 (I Reg. 2, 28) נטה ירך על ארץ מצרים (Ex. 10, 12) הנני

לְוָאוּ (Lev. 7, 38) לְרִסּוֹתָו (I Reg. 10, 1) وَقِيلَ أَنَّ الْوَاوَ هِيَ
اللام والتاء مزيدة *

باب في ما فاءة ولامه حرف لين

الافعال التي فاءها ولامها حرف لين مثل הוֹדָה הוֹדָה
הוֹדָה הוֹדָה הוֹדָה الواو فاء الفعل وهذه الافعال ثقيلة وذلك
انهم اذا ارادوا استعمال فعل ثقيل ماضى من اصل اوله
حرف لين جعلوا ذلك الحرف اللين واوا وادخلوا عليها
الهاء هي علامة الفعل الثقيل مثل الهاء التي في הִרְבָּה
הִרְבָּה الدالة على ان הִרְבָּה הִרְבָּה فعلان ثقيلان فالواو
في הוֹדָה واصحابه هي في موضع الراء في הִרְבָּה הִרְבָּה
فالهاء الاخيرة لام الفعل فاذا ارادوا تصريف הוֹדָה واصحابه
مع الزوائد الاربعة^a اسقطوا الهاء الاولى وابقوا الواو ساكنة
كما كانت وحرّكوا عين الفعل بالסגול فقالوا הוֹדָה הוֹדָה
הוֹדָה كما قالوا הִרְבָּה הִרְבָּה הִרְבָּה بإسقاط الهاء الاولى الا ان
الذى يدلّ على ان הִרְבָּה הִרְבָּה فعلان ثقيلان بعد
اسقاط الهاء هو فتح الياء والذى يدلّ على ذلك في הוֹדָה
והוֹדָה והוֹדָה هو تركهم الواو ساكنة لينة كما كانت قبل
اسقاط الهاء ثم إنهم استعملوها بنقصان الهاء التي هي
لام الفعل كما استعملوها بالنقصان بسائر الافعال ذوات الهاء

a) B الاربعة.

אחר אל הנל (Pr. 25, 9) اصله הנלה لانه من גלה גליתי
 ונכל להשקותו (Gen. 24, 19) اصله והכלה לانه من כלה
 גליתי וינל את מסך יהודה (Jes.22,8) اصله וינלה לانه
 من גלה גליתי וינל משה את פני ה' (Ex. 32,11) اصله
 וינלה לانه من חלה את פני ה' (II Chr. 33, 12) وكذلك
 القياس في وفتקש בלדחה (Gen. 35, 16) ויחו על דלתות
 השער (I Sam. 21, 14) ومن الناقص يظون يظون وهو الوجه
 في كلها ومن الناقص يظون يظون وهو الوجه في
 كلها وربما جاء الامر من هذا الضرب محذوفا *a* مثل يظون
 את בני ישראל (Lev. 24, 2) الذي اصله يظون بل عيني
 ואביטה (Ps.119,18) الذي اصله يظون כל נא את פני ה'
 (I Reg. 13, 6) الذي اصله חלה ومن الناقص מנדים מחכים
 وهو الوجه في جميعها ومن الناقص لأشعر אני مظلون
 אותך (Gen. 27, 8) وهو الوجه في كلها *b* ومثل هذا النقصان
 كثير تعتبره في الافعال التي استأنف تأليفها ان شاء الله
 واما فعل الواحدة الماضي من هذا الضرب فبتاء مبدلة
 من الهاء ايضا كما فعلوا في الضربين الاولين قالوا جلחה
 ربهקה بستمها. وهو الوجه في الجميع والمصدر قد يكون
 بتاء مبدلة منها يوم عنوت ادم نפשו (Jes. 58, 5) ביום

a) ناقصا B

b) الجميع A

المكذوف a ايضا הָרַב כבסני מעוני (Ps. 51, 4) اصله
הִרְבָּה לֹאֲנֵה מן הִרְבָּה הִרְבָּה ממני ואשמידם (Deut.9,14)
اصله הִרְבָּה מִתּוֹ הִרְבָּה ממני שנים חדשים (Jud. 11, 37)
לֹאֲנֵה מן הִרְבָּה הִרְבִּיתִי הִרְבָּה [ומן הנאقص מרבים
מֵעֲלִים وهو الوجه في جميعها b] ואما الوجه المستعمل في
הפְעִילָה فبالنساء مبدلة من اللام مثل הִרְבָּתָה הפְנָתָה
وهو الوجه في جميعها والمصدر قد يجيء بـتاء
مبدلة من اللام مثل הִרְבּוֹת הפְנּוֹת הִרְאוֹת אֵלָּא אֵלָּא אֵלָּא
يقولون أنّ الواو هي اللام والتاء زائدة والنوع الآخر من
الفعل الثقيل من هذه الأفعال اللينة اللام مثل עָנָה שָׁנָה
סָלָה נָקָה נָסָה צָנָה קָנָה בָּלָה استعمل בפְעִילָתִי منها
بقلب الهاء أيضا ياء لينة مكرّرة ما قبلها بالחרק مثل
צָוִיתִי נָסִיתִי קָוִיתִי עָנִיתִי אוּ בַצָּרִי מִתּוֹ צָוִיתִי קָוִיתִי
נָקִיתִי הַרְגָּתִי הַרְגָּתִי جائران فيها والمستقبل יִצְנֶה יִקְנֶה יִנְסֶה
יִבְסֶה والفاعل מְצַנֶּה מְקַנֶּה מְנַסֶּה מְבַסֶּה والمفعول מְצָנָה
מְקַנָּה מְנַסָּה מְבַסָּה والأمر צַנֵּה קַנֵּה נַסֵּה עַנֵּה שָׁנֵה والكذف
ايضا في هذا الضرب كثير مثل: יִצּוֹד' אותך
(Deut. 28, 8) الاصل فيه יִצְנֶה لֹאֲנֵה מן צָנָה צָוִיתִי ومثل
יִקְנֶה לְאוֹר (Job3,9) الاصل יִקְנֶה לֹאֲנֵה מן קָנָה קָוִיתִי וסוד

a) B الناقص .

b) B only.

c) والنقصان .

וַיִּפֶן זנב אעני הסגול המכרך בה היאם ממש ממש הפתח
 פי וַיִּפְּנָה אעני הפתח המכרך בה היאם כפיא אן הפתח
 פי וַיִּפְּנָה דליל עלי אַתּה פעל ثقيل كذاك הסגול פי וַיִּפֶן
 זנב דליל עלי אַתּה פעל ثقيل מאخوذ מן הפְּנָה ומשלה
 וַיִּרְכּוּ בבת יהודה (Lam. 2, 5) אשלה וַיִּרְכּוּ לַאֲנֵה מן הרְכָה
 הרְכִיתִי ומשלה וַיִּנֶן את ישבי ירושלים a (II Chr. 21, 11)
 אשלה וַיִּנְנָה לַאֲנֵה מן הוֹנָה הוֹנִיתִי ומשלה וַיִּקְשׁ את ערפו
 אשלה וַיִּקְשָׁה לַאֲנֵה מן הִקְשָׁה הִקְשִׁיתִי ומשלה
 וַיִּפְּר את עמו מאד (Ps. 105, 24) אשלה וַיִּפְּרָה לַאֲנֵה מן
 הפְּרָה הפְּרִיתִי משלה וַיִּגְּל את ישראל (II Reg. 17, 6)
 אשלה וַיִּגְּלָה לַאֲנֵה מן הִגְלָה הִגְלִיתִי ונوع אחר מן הנאقص
 غير المعروض بإسكان فاء الفعل وبترك الياء المفتوحة على
 حالها كما كان ذلك قبل النقصان וַיִּשְׁק את צאן לבן
 (Gen. 29, 10) الاصل فيه וַיִּשְׁקָה לַאֲנֵה מן הִשְׁקָה הִשְׁקִיתִי
 وكذلك القياس في וַיִּפְּתוּ אלהים ליפת (Gen. 9, 27) ומלכים
 וַיִּרְדּוּ (Jes. 41, 2) ומן הנאقص וַיִּרְבּוּ וַיִּפְּנוּ وهو الوجه المعروف
 ומן הנאقص וַיִּפְּנוּ וַיִּזְנוּ לַאֲנֵה אשלהה וַיִּפְּנוּ וַיִּזְנוּ
 וַיִּזְנוּ وكذلك الوجه في جميعها ומן الناقص הוא יסוד
 חֲמַעְלָה מבבל (Ezr. 7, 9) وهو الوجه في جميعها b ומן

a) Mss. יהודה.

b) כלְהָא.

יִפְתָּהּ לַבַּבְבִּים (Deut. 11, 16) וַיִּבְרַךְ (Gen. 27, 38) אִשֶׁה
 וַיִּבְרַךְ לָאֵה מִן בְּרָכָה בְּבֵיתִי וַיִּרְדֵּךְ מִיַּעֲקֹב (Num. 24, 19)
 אִשֶׁה וַיִּרְדֵּךְ לָאֵה מִן רְדָה רְדִיתִי אֵל יִשְׁמָה אֵל דַּרְכֵיהָ
 לִבְךְ (Pr. 7, 25) אִשֶׁה יִשְׁמָה לָאֵה מִן שְׁמָה שְׁמִיתִי וְאֵת כִּי
 שְׁמִיתִי (Num. 5, 20) יִשְׁמָה (Gen. 9, 21) אִשֶׁה יִשְׁמָה לָאֵה מִן שְׁמָה
 שְׁמִיתִי וְאִחֲסַב הַזֶּה הַנּוֹעַ גַּיִר מַעֲוֹז וְאַמָּא חֲדַת הַסַּאֲכִין
 הַלֵּיִן בַּעַד הַיָּאֵם מִן אַגֵּל הַלֵּכִין פִּלִּיס לִלְכִין פִּי הַזֶּה
 הַלֵּיִן מוֹזַע יִרְתֵּב פִּיֵּה גַיִר הַזְּוֹאֵד וְאַמָּא הַמְּכַזֵּפִים הַגַּיִר
 מַעֲוֹז פִּמְשֵׁל הַגִּלְעָד עֲרוֹתֵךְ (Jes. 47, 3) הַזֶּה אִשֶׁה הַגִּלְעָד
 לָאֵה מִן גִּלְעָד וּמִשֵׁל וְגַם אִישׁ אֵל יִרְאָה (Ex. 34, 3) הַזֶּה
 אִשֶׁה יִרְאָה לָאֵה מִן יִרְאָה וּמִשֵׁל עַד חֲצֵי הַמַּלְכוּת וְהַעֲשָׂה
 הַזֶּה אִשֶׁה הַזֶּה אִשֶׁה לָאֵה מִן גַּעֲשָׂה וְהַנֶּאֱסָף
 הַגַּיִר מַעֲוֹז אִישָׁא מִשֵׁל וְקִנְיֵה וְקִנְיֵה יִרְאָה וְהַעֲשָׂה וְהַנֶּאֱסָף
 יִקְנִיִּי וְקִנְיֵי יִרְאָה וְהַעֲשָׂה עַל הַזֶּה יִטְרַד הַבַּב כֻּלֵּה אִדָּא
 אִרְאֵה מִן הַזֶּה הַלֵּיִן יִפְעִלוּ אִשְׁקִטוּ לַאֵם הַפִּעֵל וְלֹא יַעֲוֹזוּ
 מִנֵּה שֵׁיִא וְקַד אֵתִי מִנְּהָ הַפֶּאֶז יִסִּירָה עַל הַלֵּיִן מִשֵׁל מִן
 וְקִבְיוֹן (Jes. 33, 7) וְיַחֲדוּ כֻלָּם וְקִבְיוֹן (ib. 31, 3) בַּעַל כְּנַפִּיךְ
 וְקִבְיוֹן (Ps. 36, 8) וְקִבְיוֹן מִדֶּשֶׁן בֵּיתֵךְ (ib. 9) וְקִבְיוֹן וְקִבְיוֹן
 וְקִבְיוֹן (Deut. 8, 13) כַּהֲמוֹת יָמִים וְקִבְיוֹן (Jes. 17, 12)

a) B . הנאסף .

(Ex. 32, 20) **אִלֶּכָּה** וַיִּזְרַח לֵאמֹר מִן הַר נִרְאָה וַיִּזְרַח לְרוּחַ
 (Ez. 5, 2) , **וְכָל בָּשָׂר מֵרָאִי** (Job 33, 21) **אִלֶּכָּה** וַיִּכְלָה
 לֵאמֹר מִן כְּלָה כְּלִיָּתִי , **וַיִּמְיָן מֶלֶךְ** (Jud. 6, 38) **אִלֶּכָּה**
 וַיִּמְצָה לֵאמֹר מִן מְצָה מְצִיתִי וְשִׁתִּית אֹתָהּ וּמְצִית (Ez. 23, 34)
 וַנְּמַצָּה דָמוֹ (Lev. 1, 15) , **וַיִּפְּן כַּה וְכַה** (Ex. 2, 12)
אִלֶּכָּה וַיִּפְּנָה לֵאמֹר מִן פְּנָה פְּנִיתִי , **וַיִּקְרַח מִקְרָה**
 (Ruth 2, 3) **אִלֶּכָּה** וַיִּקְרָה לֵאמֹר מִן קְרָה קְרִיתִי וַיִּקְרָה מִקְרָה
 (Ecc. 9, 3) , **וַיִּקְשֶׁשׁ דְּבַר אִישׁ יְהוּדָה** (II Sam. 19, 44)
אִלֶּכָּה וַיִּקְשָׁה לֵאמֹר מִן קְשָׁה קְשִׁיתִי לֹא יִקְשָׁה בְעֵינֶיךָ
 (Deut. 15, 18) . **וַיִּרְף מַמְנוֹ** (Ex. 4, 26) **אִלֶּכָּה** וַיִּרְפָּה
 לֵאמֹר מִן רְפָה רְפִיתִי וַיִּרְפָּה , **וַתִּלְךְ וַתִּתַּע** (Gen. 21, 14)
בַּלְּפֶתַח לִמְקַן הָעֵינַיִם , **אִלֶּכָּה** וַתִּתַּע לֵאמֹר מִן תַּעַה לְכַבִּי
 (Jes. 21, 4) **תַּעִיתִי** , **וַתִּכְבַּח מִכְעֵשׂ עֵינַי** (Job 17, 7)
בַּלְּפֶתַח מְקַן הָאֵהָא , **אִלֶּכָּה** וַתִּכְבְּהָ לֵאמֹר מִן כְּבַח תִּכְבְּהָ
 (Zech. 11, 17) , **וַתִּזְכֹּר כְּתִיר גְּדָא וְנוֹע אַחַר מִן הַמְכֻזָּף^a**
בַּסְּכָן פֶּאֶל הַפְּעַל כִּמָּא כָּאֵת קִבֵּל הַנְּקֻסָּן לֵאמֹר הַזֶּה הַדְּבָר
זִכְרֵת בְּתַכְרִיקָהּ מִתְּלִי וַיִּשְׁבֶּה מַמְנוֹ שְׂבִי (Num. 21, 2) **אִלֶּכָּה**
וַיִּשְׁבְּהָ לֵאמֹר מִן שְׁבָה שְׁבִיתִי וַיִּשְׁבִּי (Ps. 68, 19) **וַיִּפְתַּח בַּסְּתֵר**
לְכִי (Job 31, 27) **אִלֶּכָּה** וַיִּפְתַּח לֵאמֹר מִן פְּתַח פְּתִיתִי פֶן

a) B الناقص .

مثل *שָׁמַרְתִּי זְבַרְתִּי* والمستقبل *יִבְרָה יִבְרָה יִעֲשֶׂה יִעֲלֶה*
 بالفتح لمكان العين والامر *בְּנֶה בְּנֶה בְּנֶה* *יַעֲשֶׂה* والفاعل *בּוֹנֶה*
עֹשֶׂה *קוֹנֶה* الهاء لام الفعل ويقليبوها في المفعول ياء
 ظاهرة *בְּנִי בְּנִי פְדִי פְדִי* *עָשָׂו* والانفعال *בְּבָה בְּבָה* *בְּעֲשֶׂה*
בְּעֲלֶה بالفتح لمكان العين والمستقبل *יִבְרָה יִבְרָה יִעֲשֶׂה*
יִעֲלֶה *יִרְאֶה* بالتكفيف من طريق العين والراء هذا هو
 القياس الصحيح في تصريف هذه الافعال والاصل الذي منه
 يقاس *a* البرهان على نقصان ما ياتي منها ناقصا فقد كثر
 حذفهم لهذا الهاء التي هي لام الفعل استثقالا لها
 واستعملوا الافعال دونها وربما عوضوا منها وربما لم يعوضوا
 فالمحذوف *b* المعوض *יִבְרָה* الذي اصله *יִבְרָה* لانه من *בְּבָה*
בְּנִי فاسقطوا لام الفعل وعوضوا منها الساكن اللين
 الذي بعد ياء الاستقبال تكميلا لبنية الفعل كما ذكرت في
 الافعال اللينة العين ومثله *יִבְרָה* *את חלקת* (Gen. 33, 19)
 واصله *יִבְרָה* لانه من *בְּבָה* *בְּנִי* ومثله *יִבְרָה* *עָשָׂו* (ib. 25, 34)
 اصله *יִבְרָה* لانه من *בְּבָה* *ה' בְּבָה* (Num. 15, 31) *מדוע בְּנִי*
 (II Sam. 12, 9) ومثله *יִבְרָה* *יהודה* (Jer. 52, 27) اصله *יִבְרָה*
 لانه من *בְּבָה* *בְּנִי* ومثله *יִבְרָה* *גם היא* (Jer. 3, 8) اصله
יִבְרָה لانه من *בְּבָה* *בְּנִי* ومثله *יִבְרָה* *על פני המים*

a) B اسقاطهم .

b) B فالناقص .

المقالة الثالثة من كتاب حروف اللين العبرانية

قال يحيى بن داود^a قد مضت الافعال اللينة الفاء في المقالة الاولى والافعال اللينة العين في المقالة الثانية وافردت هذه المقالة في الافعال اللينة اللام فانها ايضا بعيدة الغور خفية التصريف لكثرة اعتلالها ونقصانها وربما عرضت من ذلك النقصان وربما لا تعوض منه واقامة الدليل والبرهان على ذلك الاعتلال والنقصان برّد الفعل الى اصله وصرفه الى موضع اشتقاقه فكينثذ يتضح نقصانه ويظهر اعتلاله ولهذا المذهب ارى ان ابسط لها قبل تأليفها جملا واقدّم بين يديها شروحا تسهل السبيل الى فهمها والوقف عليها على عادتي قبيلاً في الافعال المتقدمة الذكر وبالله المستعان على كلّ حال *

القول في الافعال التي لامها حرف لين

الافعال التي لامها حرف لين مثل קָנָה קָנְהָ קָנְהָ קָנְהָ الهاء لام الفعل ومن عادة العبرانيين اذا قالوا منها קָנְהָ ان يقلبوا الهاء ياء ساكنة لينة مكسورة ما قبلها فقالوا קָנְהָ קָנְהָ קָנְהָ קָנְהָ קָנְהָ קָנְהָ جميعها اطرّد على هذا المنهاج وجى بهذا النظام لم يشدّ منها شاذّ والاصل فيها باظهار الياء التي هي لام الفعل קָנְהָ קָנְהָ

a) B 776.

הַשִּׁיר הֵם הַמְּלִיכֹו וְלֹא מִמְּנֵי הַשִּׁירוּ וְלֹא יִדְעֵתִי (Hos.8,4)

وَمَعْنَى ثَانِي بَمَشْكَالٍ وَبِمُشَوَّرَةٍ (Lev. 19, 35)

שׁוֹשׁ כַּאֲשֶׁר שָׁשׁ ה' (Deut. 28, 63) שָׁשׁ אֲנֹכִי עַל

אֲמַרְתָּךְ (Ps. 119, 162) וְגַלְתִּי בִירוּשָׁלַיִם וְשִׁשְׁתִּי בְעַמִּי

אֲשׁוּשׁ יִשְׁוֹשׁוּם מִדְּבַר (ib. 35, 1) לְשׁוֹשׁ עַלֶיךָ

לְטוֹב (Deut.30,9) מְשׁוֹשׁ לְכֹל הָאָרֶץ (Lam. 2,15) وَالثَّقِيل

הַשִּׁישׁ הַשִּׁישׁוֹתִי אוֹ הַשִּׁשְׁתִּי אִן אֲסַתְּקַל שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בַּה'

יִשְׁשׁוּ וְיִשְׁמַחוּ בְךָ (Ps. 40, 17) שִׁישׁוּ וְגִילוּ

(Jes. 65, 18) מְשִׁישׁ

שׁוֹת כִּי נָשַׁת לִי אֱלֹהִים (Gen. 4, 25) וְלֹא שָׁתָה לְבַה

(I Sam. 4, 20) שְׁתִּי (Ps. 73, 28) بِالْأَسْغَامِ وَقَدْ سَقَطَ عَيْن

الْفَعْلِ مِنْ شְתִי בַה' אֱלֹהִים מַחְסִי (Ps. 73, 28) אֲשׁוֹת

שׁוֹת שׁוֹת שְׁתִּי הַשְּׁעֵרָה (Jes.22,7) وَالثَّقِيل הַשִּׁישִׁית הַשִּׁישִׁיתוֹתִי

וְאִן אֲסַתְּקַל קִיִּל הַשְּׁתִּי בַלְאֲסָגָם עֵינֵיהֶם יִשְׁתִּי (Ps. 17, 11)

וְלִכְבֵּד קְשִׁישִׁית לְדַעְתִּי (Pr. 22, 17) שְׁתִּי לְלִיל צַלֶּךְ (Jes. 16, 3)

לְמַעַן שְׁתִּי אֹתוֹתִי (Ex. 10, 1) וְשִׁית לְעַרְפֶּל (Jer. 13, 16)

תּוֹר קָרַר קְרָתִי בְלִבִּי (Ecc. 2, 3) אֲשֶׁר קָרוּ אֹתָהּ

(Num. 13, 32) וְנִתְּוֵרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן (ib. 2) מִן הַקְּרָיִם

אֶת הָאָרֶץ (Num.14,6) תּוֹר מִתּוֹר הָאָרֶץ (Num. 13, 25)

وَالثَّقِيل וְנִתְּוֵרוּ בֵּית יוֹסֵף (Jud. 1, 23) *

* تَبَّتِ الْمَقَالَةُ الثَّانِيَةَ وَاللَّهُ الْمَكْبُودُ عَلَى عَوْنِهِ *

שׁוֹף שָׁף שִׁפְתַי אֲשׁוֹף הוּא יִשׁוֹפֶה רֹאשׁ וְאַתָּה תִּשׁוֹפְנֵנוּ
 עֲקֹב (Gen. 3, 15) אֲשֶׁר בַּסַּעֲרָה (sic!) יִשׁוֹפְנֵנִי (Job 9, 17)
 שׁוֹף וּמַעֲנֵי תָאֵי אֵךְ חֲשַׁךְ יִשׁוֹפְנֵנִי (Ps. 139, 11)
 שׁוֹק וְאֵל אִישׁךְ תִּשׁוֹקְתָּךְ (Gen. 3, 16) וְעַלִּי תִשׁוֹקְתוּ
 (Cant. 7, 11) וּמַעֲנֵי אַחֵר וְהִשְׁקוּ הַיִּקְבִּים תִּירוּשׁ וַיִּצְחַר
 (Joel 2, 24) הִשְׁקוּ הַיִּקְבִּים (ib. 4, 13) אֲשִׁיב הַשֶּׁקֶט
 שׁוֹר שָׁר שָׁרְתִי שָׁרִים וְשָׁרוֹת (Ecc. 2, 8) אֲשֶׁר שָׁר
 לָהּ (Ps. 7, 1) וְהַתְּקִיל הַשִּׁיר הַשִּׁירוֹתֵי אֲזוּ יִשָּׁר מִשָּׁה
 (Ex. 15; 1) אֲשִׁירָה נָא לִידֵידי (Jes. 5, 1) וְהָשִׁיר דְּבוֹרָה
 (Jud. 5, 1) שָׁירוֹ לָהּ (Ex. 15, 21) שָׁיר הַשִּׁירִים (Cant. 1, 1)
 שׁוֹרֵר שׁוֹרְרָתִי וְהַשִּׁיר מְשׁוֹרֵר (II Chr. 29, 28) מְשׁוֹרְרִים
 וּמְשׁוֹרְרוֹת (Ezr. 2, 65) וַיִּנְכַּן אִן יִכּוֹן מִנֵּה קוֹל יִשׁוֹרֵר
 בַּחלוֹן (Zeph. 2, 14) וּפִי הַאֲוֵל מַעֲנֵי אַחֵר שָׁר שָׁרְתִי
 כְּנִמְרַעַל דֶּרֶךְ אֲשׁוֹר (Hos. 13, 7) אֲשׁוֹרְנֵנוּ וְלֹא קְרוֹב
 (Num. 24, 17) יִשׁוֹר כֶּשֶׁךְ יִקּוֹשִׁים (Jer. 5, 26) תִּשׁוֹרֵי
 מִרְאֵשׁ אֲמִנָּה (Cant. 4, 8) וְהַשִּׁירֵי לְמֶלֶךְ בַּשִּׁמּוֹן (Jes. 57, 9)
 וּמִן הַזֶּה הַמַּעֲנֵי אֲשֶׁר שׁוֹרְרוּ אֲנָשִׁים (Job 36, 24) וּמַעֲנֵי
 תָאֵל וְהַשִּׁירָה אֵינִן לְהַבִּיא (I Sam. 9, 7)
 שׁוֹר שָׁר שָׁרְתִי שָׁרִים עֲצָרוּ בַמַּלִּים (Job 29, 9) חֲכָמוֹת
 שָׁרוֹתֶיךָ (Jud. 5, 29) כִּי שָׁרִים יִשׁוֹרוּ (Pr. 8, 16) וַיִּשָּׁר
 אֲבִימֶלֶךְ (Jud. 9, 22) וַיִּשָּׁר אֶל מֶלֶךְ (Hos. 12, 5) וְהַתְּקִיל

שׁוֹם שָׁם שְׁמֹתַי אוּ מִי יִשׁוּם אֶלֶם (Ex. 4, 11) מִטְרֵם
 שׁוֹם אֲבֵן (Hag. 2, 15) לְשׁוֹם אֶת מִשָּׁא (Num. 11, 11)
 כִּי עַל פִּי אֲבִשְׁלוֹם הִיתָה שׁוֹמָה (II Sam. 13, 32) אִן
 בְּתִשׁוּמֶת יָד (Lev. 5, 21) הַשִּׁים הַשִּׁמוֹתַי וְהַשִּׁמוֹתֶיהוּ
 לְאוֹת וּלְמִשְׁלִים (Ez. 14, 8) גְּשִׁימָה נֹא שְׁקִים (I Reg. 20, 31)
 מִבְּלֵי מְשִׁים (Job 4, 20) שִׁים לֶךְ אֹרֵב (Jos. 8, 2) לְבִלְתִּי
 שִׁים לְאִישִׁי (II Sam. 14, 7) וְאַמָּא וַיִּישָׁם בְּאֶרֶן בְּמִצְרַיִם
 (Gen. 50, 26) فَشَادَّ خَارِجَ عَنِ الْقِيَّاسِ وَقِيلَ فِيهِ أَنَّهُ مِثْلُ
 وَيُوشָׁם لְפָנָיו (Gen. 24, 38) الْيَاءُ السَّاكِنَةُ الْمَزِيدَةُ فِيهِ
 مَبْدَلَةٌ مِنَ الْوَاوِ السَّاكِنَةِ الْمَزِيدَةُ فِي وَيُوشָׁם لְפָנָיו وَهُوَ
 فَعْلٌ لَمْ يَسْتَمَّ فَاعِلُهُ وَإِنَّ السَّكُونِ الْمَحْرُكُ بِهِ السَّيْنُ مِثْلُ
 الْفَتْحِ فَإِنَّ نָشَ הַלֵּאָה וְנָשׁ פָּנַע בּוֹ (II Sam. 1, 15)
 وَاحِدٌ وَيُيָקֵץ نَوَّحٌ (Gen. 9, 24) وَيُيָקֵץ يَعْقֵב מִשְׁנֵתוֹ
 (Gen. 28, 16) وَاحِدٌ وَهَذَا قَوْلٌ بَعِيدٌ لِأَنَّ كَلَّ فَعْلٌ لَمْ يَسْتَمَّ
 فَاعِلُهُ لَا بَدَّ فِيهِ مِنَ الضَّمِّ لِأَنَّهُ هُوَ الدَّالُّ عَلَيْهِ وَقَدْ سَقَطَ
 هَذَا الدَّلِيلُ مِنْ وَيُوشָׁם בְּאֶרֶן وَلِذَلِكَ قִלְתָּ אֲנִי شَادَّ
 وَيُمْكֵן אִן יִכּוֹן מִן אִשׁל אַחַר אֵעִי יִשָׁם
 שׁוֹעַ אִם בְּפִירוֹ לְחֵן שׁוֹעַ (Job 30, 24) הִנֵּה קוֹל שׁוֹעַת
 בַּת עַמִּי (Jer. 8, 19) הַנּוֹתֵן תְּשׁוּעָה לְמַלְכִים (Ps. 144, 10)
 وَالثَّقِيلُ نְשׁוֹעַ שׁוֹעַתַי שְׁמַעַת קוֹלִי (Jon. 2, 3) אֲשׁוֹעַ אֶלְדִּךְ
 (Job 30, 20) יִשׁוּעוּ וְאִין מוֹשִׁיעַ (Ps. 18, 42)

שׁוֹד יִשׁוּד צַהֲרִים (Ps. 91, 6) שׁוֹד וּשְׁבַר ^a (Jes. 60, 18)
 שִׁד שִׁד וְשִׁדָּה אֹתָם בְּשִׁיד (Deut. 27, 2) אֲשׁוּד יִשׁוּד
 שׁוֹד

שׁוּחַ שָׁח שְׁחָתִי יָשׁוּחַ וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשׁוּחַ
 (Gen. 24, 63) שׁוּחַ, وَالثَّقِيلُ הַשִּׁיחַ אֲשִׁיחַ בַּפְּקוּדֵיךָ (Ps. 119, 78)
 תְּשִׁיחָהּ (Pr. 6, 22) יְשִׁיחוּ בִי (Ps. 69, 13) אֲרִיד בְּשִׁיחִי
 (ib. 55, 3) אוּ שִׁיחַ לְאַרְץ (Job 12, 8) וְהוֹלְכִי עַל דֶּרֶךְ שִׁיחוֹ
 (Jud. 5, 10) وَثَقِيلُ آخِرِ שׁוּחִים שׁוּחָתִי בַמַּעֲשֵׂה יָדֶיךָ
 (Ps. 143, 5) וְאֵת דֹּרוֹ מִי יִשׁוּחִים (Jes. 53, 8)

שׁוּחִים אִמֵּר, מִסְדָּר

שׁוֹט שָׁט שָׁטוּ הָעַם וּלְקַטּוּ (Num. 11, 8) וַיִּשְׁוֹטוּ בְּכָל
 הָאָרֶץ (II Sam. 24, 8) שׁוֹט נָא (ib. 2) מְשׁוֹט בְּאַרְץ (Job 1, 7)
 אֲנִי שָׁיִט (Jes. 33, 21) שׁוֹטֵט שׁוֹטֵטוּ בַחֲצוֹת יְרוּשָׁלַיִם
 (Jer. 5, 1) עֵינַי ה' הִמָּה מְשׁוֹטְטִים (Zech. 4, 10) וּמַעֲנִי
 אַחַר שָׁט שְׁטָתִי הָיוּ שְׁטִים לְךָ (Ez. 27, 8) בַּמִּים רַבִּים
 הַבִּיאוּךָ הַשְּׁטִים (sic) אוֹתְךָ (ib. 26) כָּל תּוֹפְשֵׁי מְשׁוֹט
 (ib. 29) עֲשׂוּ מְשׁוֹטְיָךְ (ib. 6) וַיִּכְּסֶן אִן יִכְּוֹן אֲנִי שָׁיִט
 (Jes. 33, 21) מִן הַזֶּה

שׁוֹךְ שָׁךְ שְׁכָתִי הֲנִנִי שָׁךְ אֵת דֶּרֶךְ בַּסִּירִים (Hos. 2, 8)
 יִשׁוֹךְ יִשְׂרָאֵל מִמְּשׁוֹכָהּ ^b (Mic. 7, 4)

^a) Only B. ^b) Massor. Text מִמְּסוֹכָהּ.

ויהי לְתִשׁוּבַת הַשָּׁנָה (II Sam. 11, 1) הַשִּׁיב הַשִּׁיבוֹתִי
 הַשִּׁיבוֹנוּ אֱלֹהִים (Gen. 44, 8) הַשִּׁיבוּ אֶשְׁכַּרְךָ (Ez. 27, 15)
 מִנְחָה יִשְׁיבוּ (Ps. 72, 10) וַיָּשֶׁב אֶת הַכֶּסֶף (Jud. 17, 4)
 וְצִיל אֲנִי יִשְׁיבֵנִי ה' (II Sam. 15, 8) مقلوب الياء
 التي في يَشِيْبُنِي عين قلبت a في يَشُوْب فاء وفي المعنى ثقيل
 אחר נפשי יִשְׁוֹבֵב (Ps. 23, 3) לְשׁוֹבֵב יַעֲקֹב עֲלוּי (Jes. 49, 5)
 מְשׁוֹבֵב נְחִיבוֹת (ib. 58, 12) ומעני ثانی הנני נָשֵׁב נְחִיבוֹת
 אֱהִלִּי יַעֲקֹב (Jer. 30, 18) וְנָשֵׁב נְחִיבוֹתָם (Zeph. 2, 7) בְּשׁוֹב
 ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן (Ps. 126, 1) בְּשׁוֹבָהּ וְנַחַת (Jes. 30, 15)
 וּבְנַחַת יֹאמֵר שׁוֹבָה ה' רַבְבוֹת (Num. 10, 36) וְהוּא
 כִּלְכַל אֶת הַמֶּלֶךְ בְּשִׁיבָתוֹ בְּמַחְנֵי (II Sam. 19, 33) ומעני
 ثالث תיסרך רעתך וּמְשׁוֹבוֹתֶיךָ. תּוֹכִיחוּךְ (Jer. 2, 19)
 כִּי מְשׁוֹבֵב פַּתִּיחַ תִּהְיֶה (Pr. 1, 32) מְשׁוֹבָה נִצַּחַת
 (Jer. 8, 5) وفي هذا المعنى ثقيل מדוע שׁוֹבָהּ הַעַם הַזֶּה
 (ib.) וַיֵּלֶךְ שׁוֹבֵב בְּדֶרֶךְ לְבוֹ (Jes. 57, 17) שׁוֹבוּ בְּנֵי
 שׁוֹבָבִים (Jer. 3, 14)

שׁוֹבֵב שָׁב וְקִנְיִי וְשִׁבְתִּי (I Sam. 12, 2) גַּם שָׁב גַּם יִשִּׁישׁ
 בְּנֵי (Job 15, 10) אֶשׁוֹב גַּם שִׁיבָה זִרְקָה בּוֹ (Hos. 7, 9)
 כִּי קָמוּ עֵינָיו מִשִּׁיבוֹ (I Reg. 14, 4)

a) A قيلت.

וחרב אָרִיק אַחֲרֵיהֶם (Ez. 5, 2) וְנָרַק אֶת חֲנִיכָיו
 (Gen. 14, 14) וְנָרַק חֲנִית וּסְגוֹר (Ps. 35, 3) ,מֵעֵנִי פֶלֶט
 قَرِيبٌ مِنَ الْوَلَدِ عَلَى الْأَرْضِ יָרִיקוּ (Ecc. 11, 3) הַמְרִיקִים
 מֵעֲלֵיהֶם הַזֹּהֵב (Zech. 4, 12) וְלֹא הוֹרַק מִכְּלֵי אֵל כְּלֵי
 (Jer. 48, 11) שֶׁמֶן הַתּוֹרַק שֶׁמֶךְ (Cant. 1, 3)

יָדָר בְּרָר בְּשָׂרוֹ (Lev. 15, 3) בְּרִתִּי יָרוֹר וַיּוֹרֵד יִירוֹ
 אֶל זִקְנֹו (I Sam. 21, 14) בְּרִיר חֲלֻמוֹת (Job 6, 6)
 רִישׁ רֵשׁ רֵשָׁתִי כַפִּירִים רֵשׁוּ וּרְעִבוּ (Ps. 34, 11) רֵשׁ (sic!)
 עֲשֵׂה כַף רִמְיָה (Pr. 10, 4) וְאַחַד רֵשׁ a (II Sam. 12, 1)
 יִשְׁבַּע רִישׁ (Pr. 28, 19) וַיִּשְׁכַּח רִישׁוֹ (Pr. 31, 7) רֵשׁ (sic!)
 וַעֲשֵׂר (Pr. 30, 8) וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן יְרוֹשָׁשׁ עָרֵי מִבְּצָרִיד
 (Jer. 5, 17) מִתְרוֹשָׁשׁ וְהוֹן רַב (Pr. 13, 7) מִן הַזֶּה אֲלֻס
 וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן מִן אֲסֻל אַחַר אֲעִנִי רֵשׁשׁ כִּי תֵאמַר
 אֲדוֹם רֵשׁשָׁנֹו (Mal. 1, 4) מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׂיר (I Sam. 2, 7)
 מִן אֲסֻל אַחַר אֹו יִמְכֵּן אִן יִכּוֹן מֵעֵנִי וְאִם לֹא תוֹרִישׁוּ
 אֶת יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ לְחֹרֵישׁ גּוֹיִם גְּדוֹלִים
 וְעַצְמוֹם (Deut. 4, 38) ה' אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אֹתָם מִפְּנֵיךְ
 (ib. 18, 12)

שׁוֹב שָׁב שְׁבָתִי וְרָאָה תַחַת הַשֶּׁמֶשׁ (Ecc. 9, 11) יָשׁוּבוּ
 לֹא עַל (Hos. 7, 16) וַיָּשָׁב שׁוֹבֵי בָנִים שׁוֹכְבִים (Jer. 3, 14)

a) B ראש.

רוֹץ הַנֶּעֱרָר רָץ (I Sam. 20, 36) כִּי אִם רָצָתִי אַחֲרָיו
 רָץ לִקְרֹאת רָץ יָרוּץ (Jer. 51, 31) וַיָּרֶץ
 עָשׂוּ לִקְרֹאתוֹ (Gen. 33, 4) רוֹץ מֵצֵא נָא אֶת הַחֲצִים
 (I Sam. 20, 36) לֹא לִקְלִים הַמְרוּץ (Ecc. 9, 11) כְּמִרוּצַת
 אַחִימֵעַץ (II Sam. 18, 27) وَالثَّقِيلُ הַרִיץ הַרִיץ הַרִיץ כּוֹשׁ
 תְּרִיץ יָדָיו לֵאלֹהִים (Ps. 68, 32) וַיִּרְצֹוּהוּ מִן הַבּוֹר
 (Gen. 41, 14) כִּי אֲרַגְעָה אֲרִיץֶנּוּ (Jer. 49, 19) וְהָרָץ
 הַמַּחֲנֶה (I Sam. 17, 17) وَثَقِيلُ آخِرُ فِي الْمَعْنَى رُوץ רֹצֵץ רֹצֵץ
 כְּבָרְקִים יְרוּץֶנּוּ (Nah. 2, 5) وَمَعْنَى ثَانِي הַרִיץ וְתָרִיץ
 אֶת גִּלְגָּלְתּוֹ (Jud. 9, 53) وَعَلِ الْعֵשֶׂק وَعَلِ הַמְרוּצָה
 (Jer. 22, 17) وَفِي هَذَا الْمَعْنَى ثَقِيلُ آخِرُ رُوץ וִירַעֲצוּ
 וַיְרוּץֶנּוּ (Jud. 10, 8) وَيְתָרוּץֶנּוּ הַבְּנִים (Gen. 25, 22) وَلَيْسَ
 مِنْ هَذَا الْأَصْلِ כִּי רָצֵץ עֹזֵב דָּלִים (Job 20, 19) وَالْإِنْفَعَال
 فِي هَذَا الْمَعْنَى نָרוּץ וְנָרוּץ הַגִּלְגָּל (Ecc. 12, 6) בְּתַפְשָׁם
 בְּדַבְּרֵי תָרוּץ (Ez. 29, 7) הַרוּץ

רִיק רִיק רִיק חֲרָמוֹ (Hab. 1, 17) מְרִיקִים שְׂקִיהֶם
 (Gen. 42, 35) וַיִּרְקֶה נִפְשׁוֹ (Jes. 29, 8) נֶעֱוֵר וְרָקָא^a
 (Neh. 5, 13) הַשְּׂבָלִים הִרְקוֹת (Gen. 41, 27) כְּלֵי רִיק
 (Jer. 51, 34) יִהְיֶה רִיק (Ps. 2, 1) وَفِيهَا مَعْنَى آخِرُ וְתָרִיקוּתִי
 (Lev. 26, 33) וְתָרִיקוּ חֲרָבוֹתֵם (Ez. 28, 7)

a) Mss. add. ושבע.

רוני בלילה (Lam. 2, 19) *الاصل فيه رنني لانه من رنن يرنن*
 وكذلك דומו עד הגיענו (I Sam. 14, 9) *الاصل فيه דממו*
 לانه מן דממה עורי לאבן דומם (Hab.2,19) *وكثير مثل هذا*
 רוע רע רעתי ורעה עינך (Deut. 15, 9) *אָרוּעַ וְרָעִים*
 לא נתקו (Jer. 6, 29) *וְרָעָה לֹא תִמְצָא בְךָ* (I Sam. 25, 28)
 רוע מעלליכם (Jer. 21, 12) *الثقيل הרוע או הרע הרעו*
 מעלליהם (Mic. 3, 4) *ואשר הרעותי לא ייטיב*
 ה' ולא ירע (Zeph. 1, 12) *וְתָרַע לַעֲשׂוֹת אֵף* (I Reg. 14, 9)
 הטיבו ותרעו (Jes. 41, 23) *מָרַע כִּי מָרְעִים* (Ps. 37, 9)
 ,*الانفعال גרוע גרועותי רע ירוע* (Pr.11,15) *ורועה כסילים*
 ירוע (ib. 13, 20) *ירוע הרוע وفي الاصل معنى اخر הרוע*
 הרעותי ותרעותם בחצוצרות (Num. 10, 9) *תתקעו ולא*
 תריעו (ib. 7) *יריע אף יצריח* (Jes. 42, 13) *וְיָרִיעוּ אֵת הָעַם*
 תרועה (Jos. 6, 20) *יִתְרַוְעוּ אֵף יִשְׂרָאוֹל* (Ps. 65, 14) *עלי*
 פלשת אַתְרוּעָע (ib. 108, 10) *وفيه معنى ثالث رע רעתי*
 אָרוּעַ תְּרוּעָם כשכט ברזל (ib.2,9) *הַיְרוּעַ בְּרֹזֶל בְּרֹזֶל*
 יָרוּעַ כבירים (Jer. 15, 12) *שן רועה ורגל*
 מועדת (Pr. 25, 19) *רועו עמים* (Jes. 8, 9)
 רוף ועליהו לַתְּרוּפָה (Ez. 47, 12) *ويقرب منه עמודי*
 שמים ירוּפּוּ (Job 26, 11)

a) Mss. יורע.

الالف في האֵרָשָׁא عندى للمخاطب وشدت الدال لاندغام
 التاء فيها وقد يدغمون النون ايضا في غير مثالها مثل
 نون בְּבִיחָה في יִבְיָחָה ونون בְּמִיחָה في יִמְיָחָה ونون בְּשִׁבְרָה في
 יִשְׁבְּרָה ويدغمون النون التى هى فاء الفعل في عين الفعل
 مثل نون בְּחָה في יִבְחָה ونون בְּטָרַח في יִטָּרַח ونون בְּקָם في
 יִקָּם ونون בְּרַחַח في יִרַחַח ونون בְּסָלַח في יִסָּלַח ونون בְּזִירָה في
 יִזִּירָה ويدغمون اللام التى هى فاء الفعل في عين الفعل
 مثل لام לְבָחַחַי في יִבְחַח וּמְקַח שׁוֹחֵד (II Chr. 19, 7)
 والكروف المندغمة في غير امثالها على ما وجدتها في
 המקרא هى اللام والنون والتاء وحرف اللين فانه يندغم
 ايضا في غير مثاله كما وصفت في صدر الكتاب واما سائر
 الاحرف فلا تندغم الا في امثالها فقط واعلم ان الاصل
 في וַיִּרְמוּ הַכְּרוּבִים (Ez. 10, 15) וַיִּרְמוּ אוֹתָם (ib. 17) הִרְמוּ
 מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת (Num. 17, 10) וַיִּתְּרוּמָמוּ וַיִּתְּרוּמָמוּ
 הַתְּרוּמָמוּ לֹאֵן הַמִּים מְשֻׁדָּדִים וְהִי מִקָּם מִיָּמִין וּלְכַנְהֵם אִדָּא
 اسْتثَقَلُوا تَحْكِيرِكَ الْمَثَلِينَ اسْكَنُوا الْاَوَّلَ وَاذْغَمُوهُ فِي الثَّانِي
 مثل יִסְבּוּ עָלַי רַבִּי (Job 16, 18) יִשְׁמָוּ יִשְׂרָאֵל עַל זֹאת
 (ib. 17, 8) וַיִּסְוּלוּ עָלַי (ib. 19, 12) التى اصلها יִסְבּוּ
 וַיִּשְׁמָמוּ וַיִּסְלְלוּ לֹאֵן יִסּוּבוּ מִן יִסְבּוּ בֵּית אֵל (I Sam. 7, 16)
 וַיִּשְׁמוּ מִן נִשְׁמָמָה וַיִּסְלוּ מִן סְלוּלָה מִסְלוּל וְכַדֵּל קוּמִי

או חקר בצרי כְּחִקֵּר בור מימיה כן חִקְרָה רעתה (ib.6,7)
 חוקר מוקר

רוב רב רבָּה ה' ריבי נפשי (Lam.3,58) הוי רב את
 יוצרו (Jes. 45, 9) הרוב רב עם ישראל (Jud. 11, 25)
 אָרוּב רוב יָרוּב, וְالثَّقِيل הָרִיב הָרִיבוּתִי. ריב יָרִיב את
 רִיבָם (Jer. 50, 34) وقد جاءت كلمة في الماضي بلا هاء
 على غير القياس מדוע אליו ריבוֹתָ (Job 33, 13) والوجه
 הָרִיבוּתִי כִּיבָה בִּינֹתִי כִּסְפָרִים (Dan. 9, 2) والوجه
 הַבִּינֹתִי וְנִיבֹו רְעִי גֵרָר (Gen. 26, 20) רִיבָה ה' את
 יָרִיבִי (Ps. 35, 1) قيل ايضا في يَريبي انه مقلوب الياء
 الساكنة التي في رִיבָה عين صارت في يָريبي فاء وكذلك
 ואת יָרִיבִךָ אֲנִיבִי אָרִיב (Jes. 49,25) ,אִמְתָּל יָרִיבִי פְלִיטִי
 שָׁרִידִי צְעִירִי ויִמְכֵּן אִן יִכּוֹנָא אִסְלִינ רִיב יִרֵב ,אִנְמָא תִּילָא
 מֵעָא לְתִקְרָב הַלְּפָז וְאִתְּפָאק הַמְעָנִי

רִידָא a עוד רָד עם אל (Hos.12,1) מדוע אמרו עמי רָדְנוּ
 אָרוּד, וְالثَّقِيل תָּרִיד אָרִיד בשיחי ואהימה (Jer. 2, 31)
 וְהִיָּה כִּאֲשֶׁר תָּרִיד (Ps.55,3) וְהִיָּה כִּאֲשֶׁר תָּרִיד (Gen. 27, 40) ,لَيس من هذا
 הַמְעָנִי לֹא תִרְדָּה בּוֹ (Lev. 25, 43) יָרְדוּ עַל יְדִיהֶם (Jer. 5, 31)
 רִוְדָה בִּאֶף גּוֹיִם (Jes. 14, 6) וְיִרְדָּנָה (Lam. 1, 13)

a) A רוד.

(Jes. 52, 2) וּתְחִיל אַחַר בְּתַכְרִיכַי עֵינַי הַפְּעַל וּשְׁדָתָהּ וּמֵאמַר
אֶסְתֵּר קָנָם (Esth. 9, 32) קָיְמוּ וּקְבְּלוּ (ib. 27) לְקָנָם דְּבַר
(Ez. 18, 6)

קָיִן קָיְנָה הִיא וַחֲדָי לְקָיְנָה (Ez. 19, 14) שֵׁא קָיְנָה (ib. 1)
וּלְתַחֲלִיל וְקָוְנָה (Ez. 32, 16) וְיִקְוֶנָּה יִרְמִיָּהוּ (II Chr. 35, 25)
וּלְקָוְנָה אֹתָהּ (Ez. 32, 16) הַנּוֹן הַשְּׂמִינִי אֶתְּחִיל מִנְדֻמָּה
فِي النُّونِ الَّتِي بَعْدَهَا الشَّدِيدَةُ مِثْلَ الْهَرَجِّ شַפְתַי (Ps. 71, 23)
הַאֲזַנָּה אִמַּרְתִּי (Jes. 32, 9)

קָוַי קָוַי קָוַי וְקָוַי עֲלֵי הָעַיִם (Jes. 18, 6) יִקְוֶי קָוַי
וַחֲרָף (Gen. 8, 22) וּמַעֲנֵי אַחַר קָוַי קָוַי בַּחַיִּי (ib. 27, 46)
תַּעֲזֹב הָאָדָמָה אֲשֶׁר אֵתָּה קָוַי מִפְּנֵי שְׁנֵי מַלְכֵיהָ (Jes. 7, 16)
וְיִקְוֶוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל (Ex. 1, 12) וְיִקְוֶי מֵאֵב (Num. 22, 3)
וְאֵל תִּקְוֶי בְּתוֹכָחָתוֹ (Pr. 3, 11) וְאֶקְוֶי בָּם (Lev. 20, 23)
וּלְתַחֲלִיל فِي هَذَا الْمَعْنَى הַקָּוַי אֶקְוֶי נַעֲלָה בִּיהוּדָה וְנִקְוֶינָה
וְנִבְקַעְנָה (Jes. 7, 6) וּמַעֲנֵי ثَالِثٌ فِي الْأَصْلِ لَا הַקָּוַי
הַנֶּעֱרַר (II Reg. 4, 31) עַל זֹאת הַקְּוִינָה וְאֵרָאָה (Jer. 31, 25)
וְאֵינִי יוֹדַע וְאֵינִי מִקְוֶי (I Sam. 26, 12) הַעִירָה וְהַקְּוִינָה
(Ps. 35, 23)

קָוַי קָוַי קָוַי אֲנִי קָוַי וּשְׁחִיתִי מֵיָם (II Reg. 19, 24)
אֶקְוֶי וְקָוַי וַחֲם (Gen. 8, 22) מְקָוַי נִפְתַּח (Zech. 13, 1)
מְקָוַי מֵיָם חַיִּים (Jer. 2, 13) וּלְתַחֲלִיל فِي هَذَا الْمَعْنَى הַקָּוַי

(Ex. 5, 23) **וְהִטְלוּתוֹ** וְהִצִּיר לָךְ הִרְיֵעַ לְעַם הַזֶּה
 וְלֹא תִקְיָא הָאָרֶץ אַתְּכֶם (Lev. 18, 28) וּתְקִיָּא הָאָרֶץ
 (ib. 25) וְיִקְא אֶת יוֹנָה (Jon. 2, 11) קִיָּא צוּאָה (Jes. 28, 8)
 כְּכֹלֵב שָׁב עַל קִאֹ (Pr. 26, 11) וְאִמְרַתְּ קִיָּא מִשְׁלַח הָרֶם
 הִבֵּא

קוֹטֵם קָטַת קִמְתִּי אֶקוֹט בְּדוֹר (Ps. 95, 10) אֲשֶׁר יִקְוֹט
 כְּסֹלוֹ (Job 8, 14) רֵאִיתִי בּוֹגְדִים וְאֶת־קוֹטְטָה (Ps. 119, 158)
 וּבִתְקוֹמִיד אֶת־קוֹטְטַת (Ps. 139, 21)

קוֹם קָם קִמְתִּי אֲנִי (Cant. 5, 5) וְקָאֵם שְׁאוֹן בְּעַמִּיד
 (Hos. 10, 14) עֲתָה אֶקוֹם יֹאמַר ה' (Jes. 33, 10) וְיִקְם שׁוּדָה
 עִפְרוֹן (Gen. 23, 17) קוֹם הִתְהַלֵּךְ בְּאָרֶץ (ib. 13, 17) קוֹמוּ
 צֹאוּ (ib. 19, 14) וְלֹא תִהְיֶה לְכֶם תְּקוּמָה (Lev. 26, 87)
 קָמוּס עָלַי (Ps. 3, 2) שְׁאוֹן קִמְיָה (ib. 74, 23) **وَقَدْ تَالُوا**
أَيْضًا فِي الصَّفَةِ קוֹם הַקּוֹמוּסִים (II Reg. 16, 7) **عَلَى مَا**
ذَكَرْتُ فِي بَوَاشِيمٍ וְטוֹבִים, וְהַתְּקִיל הַקִּים הַקִּימוּתִי אֶת
 דְּבַר ה' (I Sam. 15, 13) וְיִקְיָמֵנִי לוֹ לְמַטְרָה (Job 16, 12)
 הַקִּים תְּקִימָנָה (Jer. 44, 25) יִקְם סַעֲרָה (Ps. 107, 29) וְיִקְם
 עֲדוּת (Ps. 78, 5) הַקּוֹם עַל (II Sam. 23, 1) **وَتَقِيلُ** אַחַר
تَضَاعَفَتْ فِيهِ אִלָּם קוֹמֵם קוֹמְתִי וְחַרְבוֹתֶיהָ אֶקוֹמֵם
 (Jes. 44, 26) קוֹמְמִיּוֹת (Lev. 26, 13) מְמַתְּקוֹמְמִים בִּימִינְךָ
 (Ps. 17, 7) וּבִתְקוֹמְמִיָּה (Ps. 139, 21) **عَلَى زَنَةِ** הַחֹלְלִיָּם

والتصريف الجارى على הציר או הצר והריע או הרע
 هو الذى جاء على الوجه المعروف والقياس الصحيح
 ويمكن ان يكون לא יצר צעדיך (Pr. 4, 12) יצרו צעדי
 אוננו (Job 18, 7) יצר לו (I Reg. 8, 37) יוצר לאמנו
 (II Sam. 13, 2) اصلا اخر وفي هذا الاصل معنى ثانی יצרה
 הכסף (Deut. 14, 25) ויצורו וימנו (II Reg. 12, 11) ויצר
 כברים כסף (ib. 5, 23) צור תעודה (Jes. 8, 16) وفيه معنى
 ثالث וציר בנוים שלוח (Jer. 49, 14) ציר נאמן לשלחיו
 (Pr. 25, 13) والافتعال וילכו ויצטרו (Jos. 9, 4) هزة الطاء
 دخلت موضع التاء ليسهل الافصاح بالصاد وكذلك הצטרנו
 אותו (Jos. 9, 12) ומה הצטרק (Gen. 44, 16) وفيه معنى
 رابع וצורם לבלות שאול (Ps. 49, 15) צורת הבית (Ez. 43, 11)
 ויצר אותו בחרט (Ex. 32, 4)

צום צם צמה ותכך (II Sam. 12, 21) למה צמנו (Jes. 58, 3)
 ויצומו שבעת ימים (I Sam. 31, 13) וצומו עלי (Esth. 4, 16)
 הצום צמתוני אני (Zech. 7, 5) عين الفعل ساقطة
 من צמתוני واصله צימתוני

צוף צף צפתי צפו מים על ראשי (Lam. 3, 54) والثقیل
 אשר הצוף (Deut. 11, 4) אצוף ויצף הברזל (II Reg. 6, 6)
 ציץ צץ המטה (Ez. 7, 10) צצתי אצוץ والثقیל הציץ
 הציצותי وان استثقل قيل הצצתי ויציצו מעיר (Ps. 72, 16)

נגרה ולא תפוג (Ps. 77, 3) וַיִּסַּג לְבוֹ (Gen. 45, 26) אֵל
 תחני פוגת לך (Lam. 2, 18), **والانفعال** נפוג נפוגותי
 ונדכיתי (Ps. 38, 9) אֶפּוֹג הַפּוֹג

פּוֹחַ פָּח פָּחַתִּי עַד לְשִׁפּוֹחַ הַיּוֹם (Cant. 2, 17) פּוֹחַ
 ,אִם מִפָּח נֶפֶשׁ (Job 11, 20) וַיִּפַּח בְּאִפּוֹ (Gen. 2, 7)
 וְנִפְחַתִּי בּוֹ (Hag. 1, 9) נִפְּחַ בְּאֵשׁ פָּחַם (Jes. 54, 16)
 فأصل آخر وفي الأصل معنى آخر הפיח יפיח לו (Ps.12,6)
 הִפַּח בְּחוּרִים כּוֹלֵם (Jes. 42, 22) قِيلَ ان هذا من הפח
 נשבר (Ps. 124, 8)

פּוֹן פֶּן פָּנְתִי יָפוֹן אֶפּוֹן נִשְׁאַתִּי אֲמִיד אֶפּוֹנָה (Ps.88,16)
 פּוֹץ פֶּץ פָּצְתִי פֶן נָפוּץ עַל פְּנֵי הָאָרֶץ (Gen.11,4) יָפוּצוּ
 מֵעִינוֹתַיךְ חוּצָה (Pr.5,16) וְהִפּוּצִינָה מִכְּלֵי רֵעָה (Ez.34,5)
 וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל פּוּצוּ בְעַם (I Sam. 14, 34), **والثقل** מִנֵּה הַפִּיץ
 הִפִּיצוּתִי הִפִּיצָם ה' (Gen. 11, 9) מֵאֲבָדִים וּמִפִּיצִים
 (Jer. 23, 1) מִפִּיץ וְחָרַב (Pr. 25, 18) וַיִּפֹּץ ה' אוֹתָם
 (Gen. 11, 8) הִפִּץ עֲבֵרוֹת אִפְךָ (Job 40, 11) **وثقيل**
 אַחַר פּוּצִין פּוּצְתִי וּכְפֹטִישׁ יָפוּצִין סִלַּע (Jer. 23, 29)
 וַיִּתְּפוּצְצוּ הַרְרֵי עַד (Hab. 3, 6)

פּוֹק פָּק פָּקַתִּי פָּקוּ פְּלִילִיָה (Jes.28,7) אֶפּוֹק לְפּוֹקָה
 וּלְמִכְשׁוֹל לֵב (I Sam. 25, 31), **والثقل** הִפִּיק הִפִּיקוּתִי
 יחזקום ולא יפיק (Jer. 10, 4) וַפִּיק בְּרִכִּים (Nah. 2, 11)

עֹר עַר עֲרָתִי אָעוֹר לֹא אֲכֹר כִּי יַעֲרֶנּוּ (Job 41, 2)
 אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עָר (Cant. 5, 2) עֹרֵי עֹרֵי דְבוֹרָה (Jud. 5, 12)
 עֹרָה לְמָה תִּישָׁן ה' (Ps. 44, 24), *الثقيل העיר ה'* אֵת
 רוּחַ (Ezr. 1, 1) הָעִירוֹתַי מִצַּפּוֹן (Jes. 41, 25) וְלֹא יַעֲרֹ
 כָל חֲמָתוֹ (Ps. 78, 38) הָעִירָה וְהַקִּיצָה (ib. 35, 23), *وثقيل*
 אַחַר וְעוֹדֵר עֲלָיו ה' (Jes. 10, 26) וְעוֹרְרָתִי בְנֵיךְ צִיּוֹן
 עַל בְּנֵיךְ (Zach. 9, 13) אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ (Cant. 2, 7)
 עוֹרְרָה אֵת גְּבוֹרָתְךָ (Ps. 80, 3) וְהִתְעוֹרְרָתִי כִּי מִצְאוּ רַע
 (Job 31, 29) מִתְעוֹרֵר לְהַחְזִיק בְּךָ (Jes. 64, 6), *والانفعال*
 כִּי גַעֲזֹר מִמְעוֹן קִדְשׁוֹ (Zach. 2, 17) גַּעֲזוֹתַי יַעֲזֵרוּ וַיַּעֲלוּ
 הַגּוֹיִם (Joel 4, 12) הָעוֹר וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן מִן הַזֶּה אֲוֵל
وهذا المعنى נִשּׂוֹא לְשׂוֹא עָרִיקָה (Ps. 139, 20) וְה' סֹר
 מֵעֲלִיךְ וַיְהִי עָרִיקָה (1 Sam. 28, 16) וּמִלֹּאן פָּנַי תִּבְלַע עֲרִים
 (Jes. 14, 21)

עֹרֶשׁ עֲרֵשׁ עֲרֵשׁוֹ אָעֹרֶשׁ יַעֲרֵשׁ עֹרֵשׁוֹ וּבָאוּ כָל הַגּוֹיִם
 (Joel 4, 11)

עוֹת עָוֹת עוֹתָהּ וְשֵׁתִי הַמַּלְכָּה (Esth. 1, 16) יַעוֹת עוֹת
والثقيل לְעוֹת אֲדָם בְּרִיבּוֹ (Lam. 3, 36) מְעוֹת לֹא יוֹכֵל
 לְתַקּוֹן (Ecc. 1, 15) *وفي الاصل* מֵעֵת עֵת עֲרָתִי בַלְּאֲדָמָה
 אָעוֹת לְעוֹת אֵת יַעֲף דָּבָר (Jes. 50, 4)

פּוֹג פִּגְּנֵתִי עַל בֶּן תְּפוֹג תּוֹרָה (Hab. 1, 4) יְדֵי לִילָה

אל עויל (Job 16, 11) ויקאל אן עלוה מִּלְּבָב עוֹלָה מִּתְּלָה שִׁמְלָה, שִׁלְמָה כְּשִׁבָּה, כְּבִשְׂבָּה^a, וְקָד תְּלִינ הַזֶּה הַלְּוֹ, אִף בְּלִב עוֹלוֹת תִּפְעֵלוֹן (Ps. 58, 3) וְעוֹלָהָ קִפְצָה פִּיה (Job 5, 16)

עִיף עִיפְתִּי כִּי עִיפָה נִפְשִׁי לְהוֹרְגִים (Jer.4,31) اسْتَعْمِل
 هَذَا الْاَصْلَ بِتَكْرِيكِ عَيْنِ الْفِعْلِ وَقِيلَ اَيْضًا فِي هَذَا آدَمُ
 مَقْلُوبٌ مِنْ يَعْفُ لְשִׁתּוֹת הַיְעוּף (II Sam. 16, 2) לֹא יִיעוּף
 וְלֹא יִינַע (Jes. 40, 28) וְיִעְפוּ-נַעֲרִים (ib. v. 30) وَفِي الْاَصْلِ
 הַיְעוּף הַיְעִיפוּתִי הַתְּעוּף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאִינְנוּ (Pr. 23, 5)
 הַיְעוּף יוּעַף מוּעָף וְיִסְכֵּן אִן יִכּוֹן מִן הַזֶּה מְעֵנִי עוֹשֶׂה
 שִׁחַר עֵיפָה (Am. 4, 13) אֲרִץ עִפְתָּה כְּמוֹ אוֹפֵל (Job 10, 22)
 וְתוֹפֵעַ כְּמוֹ אוֹפֵל (ib.) وَمَعْنَى ثَالِثٌ عָفَ عَفْتِي مَنَلَا
 عَفَا (Zach. 5, 1) כַּחלוֹם יְעוּף (Job 20, 8) מִחַץ יְעוּף יוֹמָם
 (Ps. 91, 5) وَالثَّقِيلُ فِي هَذَا الْمَعْنَى عוֹפָה עוֹפְתִי וְעוּף
 יְעוּפָה עַל הָאָרֶץ (Gen.1,20) קְעוּף יְהוֹעוּפָה כְּבוֹדָם (Hos.9,11)
 מְתַעוּפָה

עִיף הַיְעִיף הַיְעִיפוּתִי הִנֵּה אֲנִכִּי מְעִיף תַּחְתִּיכֶם כְּאִשֶׁר
 תְּעִיף הַעֲנָלָה (Am. 2,13) הַיְעוּף יוּעַף מוּעָף שִׁמְתָה מוּעָקָה
 כְּמַתְנִינוּ (Ps. 66, 11) מִפְּנֵי עָקַת רִשְׁעִי (ib. 55, 4)

a) Cf. Ganah, Kit. al-luma^c, p. 337.

וְהוֹעֵד בְּבַעֲלָיו (Ex. 21, 29) עֵד ה' בְּכֶם וְעַד מִשִּׁיחוֹ
 (I Sam. 12, 5) צוֹר הַתְּעוּדָה (Jes. 8, 16) וְזֹאת הַתְּעוּדָה
 (Ruth 4, 7) וּמַעֲנֵי תַלְתּוֹ הַעֵיד הַעֵידוֹתַי (Jer. 11, 7) אָעִיד
 מִה אֲעִידָךְ מִה אֲדַמָּה לְךָ *a* (Lam. 2, 13)

עוֹ הַעֵיזוּ הַעֵיזוֹתַי וְעֵיזוּ הַעֵיזוּ בְּנֵי בְּנִימִין (Jer. 6, 1) הַעֵיזוּ
 אֶל תַּעֲמֹדוֹ (ib. 4, 6) שְׁלַח הָעֵזוּ אֶת מִקְנֶךָ (Ex. 9, 19)
 وكذلك المصدر هو العزى ويعزى موعزى

עוֹל עַל עֲלֹתַי עֲלֹת עֵלַי (Gen. 33, 13) עֲלֹת יִנְהַל
 (Jes. 40, 11) עוֹל יָמִים וּזְקָן (ib. 65, 20) פִּעוֹל וְעָלִי אֵלֵי אִסְמ
 بتهكيبك الواو على زنة فعول يسغيرني آل آل عوיל
 (Job 16, 11) גַּם עוֹלָיִם מֵאִסּוֹ בִּי (ib. 19, 18) יִשְׁלַחוּ בְּצִאֵן
 עוֹלָיִהֶם (ib. 21, 11) וַיִּמְכְּן אִן יִכּוֹן מִן הַזֶּה אֲוֵל וְהַזֶּה *b*
 المعنى عوילים شألو لآهم (Lam. 4, 4) מִפִּי עוֹלָיִם וַיּוֹנְקִים
 (Ps. 8, 3) וּפִי אֲוֵל מַעֲנֵי אַחַר עוֹלָיִם אֲעוֹל בְּאַרְץ
 נְבוֹחֹת וְעוֹל (Jes. 26, 10) מִכָּה מְעוֹל וְחוֹמֵץ (Ps. 71, 4)
 وَالْخَفِيفُ עוֹל עֲנֵלָתַי וְעוֹל עוֹל וְלֹא יִדַּע עוֹל בְּשֶׁת (Zeph. 3, 5)
 وَالْأَسْمُ الْمُضَافُ בְּעוֹל רְבוֹלְתֶךָ (Ez. 28, 18) وَالْغֵיבֵר מִضָּפ
 לֹא תַעֲשׂוּ עוֹלָיִם (Lev. 19, 15) וְלֹא יוֹסִיפוּ בְּנֵי עוֹלָה
 (II Sam. 7, 10) וַיִּמְכְּן אִן יִכּוֹן מִן הַזֶּה אֲוֵל וְהַזֶּה

a) B gloss في معنى قياس وتشبيه *b*) A om. אלאצל ודודא.

הַסִּיכּוּתִי אָסִיף אֶךְ מִסִּיף הוּא (Jud. 3, 24) וַיִּבֹא שְׂאוּל
לְהִסִּיף אֶת רַגְלָיו (I Sam. 24, 3) הִסִּיף

סוֹת וְאִף הִסִּיף (Job 36, 16) הַסִּיחוּתִי עַל אֲוֵל
وَأَنَّ اسْتَثْقَلَ قَيْلِ هِסْتِي بِادْغَامِ التَّاءِ الْاُولَى السَّاكِنَةِ فِي
الثَّانِيَةِ وَعَلِمَ أَنَّ تَشْدِيدَ التَّاءِ فِي هِסْتِي أَوْتَهُ ائِزْبَلُ
أَسْتَو (I Reg. 21, 25) خَارِجٌ عَنِ الْقِيَاسِ وَكَانَ التَّخْفِيفُ
فِيهَا هُوَ الْقِيَاسُ هِסْتِ لِّلْمَذْكُورِ أَوْ هِסִיתِ הַסִּיפָה
لِلْمَوْتُتِ أَوْ הִסִיפָה כִּי יִסִיף אַחִיד בֶּן אִמֶךְ (Deut. 13, 7)
וַיִּסֶּת אֶת דּוֹד בְּהֵם (II Sam. 24, 1) וַיִּסִּיחֵם אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ
(II Chr. 18, 31) וַתִּסִּיחֵנִי בּוֹ (Job 2, 3) מִסִּית

עֹב הַעֵיב הַעִיבוּתִי אִיכָה יַעִיב בְּאִפּוֹ ה' (Lam. 2, 1)
وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مِنْ لַעֲבִים

עוֹג עָג עָגְתִּי אָעוֹג הַעוֹגָגָה לַעֲיִנִיהֶם (Ez. 4, 12) עוֹגָה
קִמְנָה (I Reg. 17, 13) אִם יֵשׁ לִי מְעוֹג (ib. v. 12) עוֹג אִמְרִי וּמִסְדֵּר
עוֹד יֹאכַל עוֹד (Gen. 49, 27) אִז חֶלֶק עוֹד שֶׁלֵּל (Jes. 33, 23)
وَفِي الْفِعْلِ ثَقِيلٌ بِتَشْدِيدِ الْوَاوِ عוֹד עוֹדְתִי אָעוֹד חֲבֵלִי
רְשָׁעִים עוֹדוֹנִי (Ps. 119, 61) وَفِي אֲוֵל מַעֲנִי ثَانِي הַעִיד
הַעִידוּתִי בְכֶם הַיּוֹם (Deut. 8, 19) הַעִיד הַעִיד בּוֹ
הָאִישׁ לֵאמֹר (Gen. 43, 3) וַיַּעֲדוּהוּ לֵאמֹר (I Reg. 21, 10)
וַיַּעֲדוּ בִם (II Chr. 24, 19) וַיַּעֲד ה' בִּישְׂרָאֵל a

a) Mss. בְּהֵם.

נאם ה' (Jes. 66, 17) סוף אמר ומصدر وفي الاصل ثقيل
הסוף הסיפוחי אסוף או אסף בצרי אסוף אסופם
(Jer. 8, 13) אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים
(Zeph. 1, 3) אסוף هذا ليس من هذا الاصل بل من אסף
אסףתי الذي تفسيره جَمَعَ والمعنى فيه جمعاً اقطعهم
واستاصلهم وقال قوم آتة من هذا الاصل كما ان אסופם
منه ومعناه القطع والاستيصال وزيادة الالف فيه كزيادة الالف
في אדוש ידושנו (Jes. 28, 28)

סור סר מעל האהל (Num. 12, 10) וסרתם מן הדרך
(Deut. 31, 29) אסור וסור למיום סור אפרים (Jes. 7, 17)
וסורי בארץ יכתבו (Jer. 17, 13) סורי הגפן נכריה
(ib. 2, 21) גולה וסורה (Jes. 49, 21) والثقل הסיר הסירותי
והסיר ה' ממך כל חולי (Deut. 7, 15) יסיר וסר בני
אלמנותה (Gen. 38, 14) מסיר מירושלים (Jes. 3, 1) הסר
ממך עקשות פה (Pr. 4, 24) وفي الاصل معنى ثانى قريب
من الاول וירא ה' כי סר לראות (Ex. 3, 4) אסורה נא
ואראה (ib. 3) יסור שמה לאכל לחם (II Reg. 4, 8) ויסר
אליה האהלה (Jud. 4, 18) סורה אדני סורה אלי (ib.)
סוד סד וסוד לא סכתי (Dan. 10, 3) ורחצת וסכת
(Ruth 3, 3) אסוד יסוד ושמן לא תסוד (Deut. 28, 40)
ויסוכום (II Chr. 28, 15) סוד فالثقل في معنى اخر הסוד

נִיץ הַגִּיץ או הַגִּיץ הַנִּיצוֹתַי הַנִּיצוֹ הַרְמוֹנִים (Cant. 6, 11)
 מִשְׁלַח הַפָּרוֹ (Jer. 31, 31) אֶגֶץ נֶגֶץ וַיִּגְאֹץ הַשֶּׁקֶד (Ecc. 12, 5)
 מִגִּץ מִשְׁלַח או מִנִּיץ מִשְׁלַח הַגִּיץ אִמְרָה וּמִשְׁלַח
 נִיר הַנִּיר הַנִּירוֹתַי יִנִּיר נִירוֹ לִבִּי נִיר (Jer. 4, 3)
 לְמַעַן הַיּוֹת נִיר (I Reg. 11, 36) וּפִי הַיּוֹת מִשְׁלַח מִשְׁלַח
 לְדַלֵּי דַבְרִיךָ (Ps. 119, 105) וּמִנִּיר הַנִּירוֹתַי (I Chr. 28, 15)
 סוֹג סָג סָגִיתִי כִּלּוֹ סָג יַחְדוֹ נִאֲלָחוּ (Ps. 53, 4) אֶסוֹג
 מִדְרָכֵי יִשְׁבַע סוֹג לֵב (Pr. 14, 14) וְהַיּוֹת נִסוֹג לֵא
 נִסוֹג אַחֲרָי לִבִּי (Ps. 44, 19) נִסוֹגוֹתַי וְהַיּוֹת הַנִּסוֹגִים
 אֶסוֹג (Zeph. 1, 6) יִסוֹגוּ אַחֲרָי וַיַּחְסְרוּ (Ps. 35, 4) וְהַיּוֹת
 אַחֲרָי מִשְׁפַּט (Jes. 59, 14) אִן כָּאן מִן הַזֶּה הַיּוֹת מִשְׁפַּט
 הַיּוֹת לְתַעֲרִיב לָאֵתְמָה קִד יַעֲרִיבִין בְּאַתְשֵׁיךָ בְּאַתְשֵׁיךָ
 הַיּוֹת כִּמָּה יַעֲרִיבִין בְּהַיּוֹת הַיּוֹת אֶתְמָה וְאַתְמָה מִשְׁפַּט
 תַּעֲרִיבִין בְּאַתְשֵׁיךָ בְּאַתְשֵׁיךָ מִן הַיּוֹת הַיּוֹת בְּאַתְשֵׁיךָ
 בְּאַתְשֵׁיךָ מִן הַיּוֹת הַיּוֹת מִן הַיּוֹת הַיּוֹת מִן הַיּוֹת
 לְוָי אֶתְמָה אַחֲרָי מִשְׁפַּט הַיּוֹת לִי לְתַעֲרִיב
 וְתַעֲרִיבִין הַיּוֹת לְכָאן חֲסָא וְקִד יִכְסָא אִן יִכְסָא אֶתְמָה
 אַחֲרָי אֶתְמָה גְבוּל עוֹלָם (Pr. 22, 28) מִסוֹג גְבוּל רַעְהוּ
 אֶתְמָה אֶתְמָה אֶתְמָה אֶתְמָה אֶתְמָה אֶתְמָה אֶתְמָה (Deut. 27, 17)
 בְּשׁוֹשְׁנִים (Cant. 7, 3)
 סָג סָגִיתִי סָגִיתִי סָגִיתִי סָגִיתִי סָגִיתִי סָגִיתִי (Ps. 73, 19) אֶסוֹג יַחְדוֹ יִסוֹפוּ

מְנוּחָה וַיִּמְכַּן אִן יִכּוֹן גִּיחוּחַ מִן הַזֶּה הַאֲוֵל וְהַתְּחִיל

הַגִּיחַ וְהַגִּיחוּחִי לֶךְ (Ex. 33, 14) יִסַּר בְּנֶךְ וַיִּגְיָחֶךָ (Pr. 29, 17)

וַיִּנַּח ה' לָהֶם (Jos. 21, 42) לְהַגִּיחַ בְּרַכְהָ אֶל בֵּיתְךָ (Ez. 44, 30)

וְהַגִּיחָה לַמְדִּינֹת עֲשֵׂה (Esth. 2, 18)

נֹוֹשׁ נָטַ נְטָתִי יוֹשֵׁב כְּרוּכִים תְּנוּשׁ הָאָרֶץ (Ps. 99, 1)

נֹוֹם גַּם נְמָתִי גָמוּ רוּעִיד (Nah. 3, 18) גָּמוּ שְׁנַתֶּם (Ps. 76, 6)

הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִשָּׁן (ib. 121, 4) תִּלְכִּישׁ נֹוּמָה (Pr. 23, 21)

לַעֲפַעֲפֵי תְּנוּמָה (Ps. 132, 4)

נֹוֹם גַּם גְּמָתִי עַל סוּם גָּנוּם עַל כֵּן תְּנוּסוּן (Jes. 30, 16)

כִּי אִם נֹוֹם גָּנוּם (II Sam. 18, 3) וַיִּגַּם הַחֹוצָה (Gen. 39, 13)

וַנְּסָנוּ לַפְּנִיחִים (Jos. 8, 5) בְּנוֹקָם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל

(Jos. 10, 11) וְהַתְּחִיל הַגִּיחַ אֶת עַבְדָּיו (Ex. 9, 20)

הַגִּיחוּחִי אֲנִי

נֹוֹעַ גַּע גַּעְתִּי נֹוֹעַ תְּנוּעַ הָאָרֶץ (Jes. 24, 20) וַיִּנְעוּ לִבָּבוּ

(ib. 7, 2) בְּנוּעַ עֲצֵי הַיַּעַר (ib.) וְהַתְּחִיל הַגִּיחַ וְהַגִּיחוּחִי כִּכֹּל

הַגּוֹיִם (Am. 9, 9) וַיִּגְיַעִם כַּמְדַּבֵּר (Num. 32, 13) הַמָּה יִגְיַעוּן

לֹאכֵל (Ps. 59, 16) וְהַתְּחִיל גָּנוּעַ גְּנוּעוּתִי אֲנֹוֹעַ יִנְוַע אִם

יִנְוַעוּ וְנִפְלוּ עַל פִּי אוֹכֵל (Nah. 3, 12)

נֹוֹף הַגִּיחַ הַגִּיחוּחִי וַיִּגְיַחוּ תְּנוּפָה (Lev. 8, 29) לְהַתְּנִיף

גּוֹיִם (Jes. 30, 28) וְהַתְּחִיל אַחַר נֹוּפָה נֹוּפְתִי יִנְוַפֵּף יְדוֹ

מְנוּפָּף (Jes. 10, 32)

יָמָתוּ (Gen. 19, 19) וַתֵּאָהֵב הַיְהוָה אֶת אֱלֹהֵי הַיָּמָתִים
 בְּיָמָיו הַשְּׂמֵרָה הַשְּׂמֵרָה הַשְּׂמֵרָה (Pr. 18, 21) הַיְהוָה
 לְחַסְדֵי הַיָּמָתִים (Ps. 116, 15) בְּנֵי הַיָּמָתִים
 (ib. 79, 11) וְהַיָּמָתִים הַיָּמָתִים הַיָּמָתִים וְהַיָּמָתִים
 אַחֵר מִזֶּה הַיָּמָתִים אֶת מִשִּׁיחַ הַיָּמָתִים (II Sam. 1, 16)
 הַיָּמָתִים הַיָּמָתִים הַיָּמָתִים לְדָלֵק אֶת הַיָּמָתִים
 הַיָּמָתִים (Ps. 34, 22) מִזֶּה אַחֵר (I Sam. 14, 13) אֲשֶׁר
 לֹא מִזֶּה הַיָּמָתִים (Jer. 20, 17)

נֹבַח נֹבַח נֹבַח חֵיל כִּי יִנְוֹב (Ps. 62, 11) עוֹד יִנְוֹב בְּשׂוֹבָה
 (ib. 92, 15) מִתְנַוֵּב שְׂרֵי (Lam. 4, 9) וַיִּקְרַב מִן הַזֶּה
 הַמְּעָנִי יִנְוֹב נֹבַח אֲכָלוּ (Mal. 1, 12) וְהַיָּמָתִים הַיָּמָתִים
 הַמְּעָנִי נֹבַח נֹבַח וְהַיָּמָתִים הַיָּמָתִים בְּתוֹלֹת (Zach. 9, 17)
 נֹבַח נֹבַח נֹבַח נֹבַח נֹבַח נֹבַח נֹבַח נֹבַח נֹבַח נֹבַח נֹבַח
 (Gen. 4, 12) וְהַיָּמָתִים הַיָּמָתִים הַיָּמָתִים וְהַיָּמָתִים אֶל הַיָּמָתִים
 (Ps. 36, 12)

נֹבַח וְלֹא נֹבַח בְּהֵם (Ez. 7, 11) וְהַיָּמָתִים הַיָּמָתִים וְהַיָּמָתִים
 אֶל הַיָּמָתִים הַיָּמָתִים (ib. 27, 32)
 נֹבַח נֹבַח לֹא שְׂמַח וְלֹא נֹבַח (Job 3, 26) וְהַיָּמָתִים הַיָּמָתִים
 (II Sam. 17, 12) אֶת הַיָּמָתִים הַיָּמָתִים (Hab. 3, 16) וְהַיָּמָתִים הַיָּמָתִים
 מִשְׂכַּבְּתוֹתֵיהֶם (Jes. 57, 2) וְהַיָּמָתִים הַיָּמָתִים (Gen. 8, 4) מִנּוּחַ

a) A אלתא, B אלדי.

ויבש (ib. 90, 6) ואמא וימוזלו כל זכר (Gen. 34, 24) כאשר
 הם גמולים (ib. 22) فليس من هذا الاصل بل هما من
 נמל ונמלתם (ib. 17, 11) النون مندغمة في الميم ووزنها
 ויפעלו נפעולים^a גמול אברהם (ib. 26) من נמל على
 זנה גשאל (I Sam. 20, 6) גשאלח (Esth. 3, 13) ונחזום (ib. 8, 8)
 وقد يمكن ان يكون المول ممول من نمل على زنة
 כהנדה עשן הנדה (Ps. 68, 3) وكذلك المول له' וואם לא
 תשמעו אלינו להמול מן נמל وليس يكون معناها
 انفعال اذا كان من نمل فافهم

מיר המיר כבודי (Jer. 2, 11) המירוני וימירו את כבודם
 (Ps. 106, 20) ודיה הוא והמורתו (Lev. 27, 33)

מין כי מין חלב (Pr. 30, 33) כי אפס המין (Jes. 16, 4)
 מוש לא משו מקרב המחנה (Num. 14, 44) ומשתי
 את עון הארץ ההיא (Zech. 3, 9) כי ההרים גמוש
 (Jes. 54, 10) לא גמוש (Jos. 1, 8) والثقل المיש המישותי
 לא גמוש עמוד העגן (Ex. 13, 22) والامر המש והמישני
 את העמודים (Jud. 16, 26)

מות מות הילד (II Sam. 12, 18) واذا صلوة بضمير الفاعل
 استثقلوا تحريك الميم بالظري وقالوا פון תדבקני הרעה

a) C גפעולו.

בינוחם (Gen. 42, 23) מלאך מליץ (Job 33, 23) יליץ
 לוש לֹשׁ לְשׂוֹתַי יְלוּשׁ ותקח קמח ותָּלֵשׁ (I Sam. 28, 24)
 לְשׂוֹת בַּצֶּק (Jer. 7, 18) לְלוּשִׁי וְעָשִׂי עֲנֹת (Gen. 18, 6)
 מֹנ מִן מִנְהִי הַנוֹגֵעַ בְּאֶרֶץ וְתָמוּג (Am. 9, 5) וְתָמוּגְנִי
 בִיד עֹנִינִי (Jes. 64, 6), וְאַנְפָּעַל וְהַחִיבֵל גְּמוּג (Nah. 2, 7)
 גְּמוּגִים אֶרֶץ וְכֹל יוֹשְׁבֵיהָ (Ps. 74, 4) יְמוּג הַמֹּזֵג וְפִי
 אֲוֵל תְּעִיל מִזְנוּג מִזְנוּגְתִּי אֲמוּגְג יְמוּגְג מְמוּגְג וְתָמוּגְגְנִי
 תוֹשִׂיהָ (Job 30, 22) תְּתָמוּגְגָה (Am. 9, 18)
 מוֹט מִט מִטָּתִי מֵט לִפְנֵי רִשְׁעִי (Pr. 25, 26) וּמְטִים לְחָרָג
 אֲמוֹט לַעַת תְּמוֹט רְגֵלָם (Deut. 32, 35) וְהַנְּבִעוֹת
 תְּמוֹטִיגָה (Jes. 54, 10), וְאַלְפִּיִס תְּמוֹטִיגָה לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם
 מוֹט לְצַדִּיק (Ps. 55, 23), וְאַתְּעִיל הַמֵּיט יְמִיט כִּי יְמִיטוּ עָלַי
 אֹן (ib. 4), וְאַנְפָּעַל כֹּל גְּמוֹטוֹ פְּעָמָי (ib. 17, 5) וַיַּחֲזִקְהוּ
 כַּמְסָמְרִים לֹא יְמוֹט (Jes. 41, 7) יְמוֹטוֹ עֲלֵיהֶם גַּחֲלִים
 (Ps. 140, 11)
 מוֹל מִל מִלְתִּי וּמִל ה' אֱלֹהֶיךָ (Deut. 30, 6) וּמִלְתֶּם אֵת
 עֲרַלְת לִבְבַכֶּם (Deut. 10, 16) אֲמוֹל וַיְמַל אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 (Jes. 5, 3) כִּי מוֹלִים הָיוּ (ib. 5), וְאַנְפָּעַל גְּמוֹל הַמֹּזֵל וּמוֹל
 יֵלִיד בֵּיתְךָ (Gen. 17, 18) הַמֹּזֵל לְה' (Jer. 4, 4) וְאִם לֹא
 חֲשַׁמְעוּ אֲלֵינוּ לְהַמֹּזֵל (Gen. 34, 17), וְאַתְּעִיל הַמֵּיט יְמִיט
 כִּי אֲמִיִּלָּם (Ps. 118, 12), וְתְעִיל אַחַר מוֹזֵל מוֹזֵלְתִי יְמוֹזֵל

הָלוֹט (Jes. 25, 7) הַעֲלוֹלָה מִיָּסָא עַל־י וְהַמִּסְכָּה הַגְּמוּכָה
 כְּמָה לָקַח אֲנִי וְהַתְּקִיל בִּיבָה הָלוֹט וְהָלוֹט וְהָלוֹט פְּנִי בְּאֲדָרְתִּי
 (I Reg. 19, 13) וְהַתְּקִיל אַחַר בָּאֵל מִן הַשְּׂכִיחַ לְאַחַח אַחַח
 פְּנִי (II Sam. 19, 5) אַחַח אַחַח אַחַח אַחַח אַחַח אַחַח אַחַח
 בְּהַתְּקִילָהּם (Ex. 7, 11) וְהַתְּקִילָהּ בִּי הַזֶּה הַקְּלָמָה בִּיבְּלוּן
 בְּהַתְּקִילָהּם וְיִמְכֵן אִן יִכְוֵן מִן הַזֶּה הַאֲוֵל עַל־י תְּסַרִיף
 הַשְּׂכִיחַ בִּי מַעֲנִי תָּאֵחַ לְאַחַח־י וְהָלוֹט לְאַחַח לִי לְהַעֲרֹד
 אֲבִשְׁלוּם (II Sam. 18, 5) וְהַשְּׂמִי מִתְּלֵה הַהַלְכִים לְאַחַח (Jes. 8, 6)
 אַחַח־הָלוֹה לְאַחַח־י (Gen. 33, 14) וְהַתְּקִיל בִּי הַזֶּה אַחַח דְּבָרִי
 אַחַח דָּוִד בְּהָלוֹט (sic!) (I Sam. 18, 22) וְהַתְּקִיל אִן הַזֶּה
 הַלָּמ מְלִקְחָה לִישַׁת מִן הַאֲוֵל עַל־י מַעֲנִי וְהַתְּקִיל אַחַח
 (I Reg. 21, 27)

לֹאן לָן בְּלִיחָה הַהוּא (Gen. 32, 22) לְהַתְּקִיל וְהַתְּקִיל בְּגַבְעָה
 אַחַח־י וְהַתְּקִיל לֹאן מְלִוְנָה מְלִוְנָה וְהַתְּקִיל הַתְּקִיל לְהַתְּקִיל
 מְלִוְנָה וְהַתְּקִיל שֵׁם (Jud. 18, 2) וְהַתְּקִיל יְהוֹשֻׁעַ (Jos. 8, 9) וְהַתְּקִיל
 הַאֲוֵל מַעֲנִי אַחַח אַחַח הַתְּקִילָהּם עַל־י (Num. 14, 29) וְהַתְּקִיל
 הַעַם עַל מִשָּׁה (Ex. 17, 3)

לֹאן הַתְּקִיל אַחַח לְהַתְּקִיל הוּא וְהַתְּקִיל (Pr. 3, 34) מְלִוְנָה וְהַתְּקִיל
 אַחַח הַתְּקִילָהּם (Jes. 28, 22) וְהַתְּקִיל מַעֲנִי אַחַח בִּי הַתְּקִילָהּם

a) B וְהַתְּקִיל.

b) B אַחַח.

טוֹשׁ טָשׁ טָשְׁתִּי אָטוֹשׁ יְטוֹשׁ עָלַי אֶכֶל (Job 9, 26)
טוֹשׁ

כֹּל וְכָל בְּשָׁלִישׁ עֶפְרַיִם הָאָרֶץ (Jes. 40, 12) בְּלָתִי אָכֹל
כֹּל וְفِيهِ فَعَلَ ثَقِيلَ الْكَيْلِ الْكَيْلُ الْكَيْلُوتִי אֶלְפִים בַּת יָכִיל
(I Reg. 7, 26) קָטוֹן מִהִכִּיל אֶת הָעוֹלָה (ib. 8, 64)

כֹּן כֶּן בְּנִתִי אָכֹן יָכֹן וַיְכֹנְנֵנוּ בְּרַחֵם אֶחָד (Job 31, 15)
وَيُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مِنْ هَذَا الْمَعْنَى أَمْ بְּנִים אַתֶּם (Gen. 42, 19)
לֹא כֵן אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים (II Reg. 7, 9) אָבֹא עַד הִכְוֹנָתוֹ
(Job 23, 3) وَفِي الْأَصْلِ فَعَلَ ثَقِيلَ الْكَيْلِ الْكَيْلُ الْكَيْلُوتִי אָכִין יָכִין
وَالْأَنْفَعَال כִּשְׁחָר גְּבוֹן מוֹצָאוֹ (Hos. 6, 3) גְּבוֹנוֹ לְלָצִים
שִׁפְטִים (Pr. 19, 29) יָכֹן הִכֹּן וְفَعَلَ אַחַר ثَقِيلَ فِي
الْأَصْلِ كَأَشْر בּוֹנֵן לְחִשְׁחִית (Jes. 51, 13) בּוֹנֵנוּ חֲצֵם עַל
יֵתָר (Ps. 11, 2) בּוֹנְנָה עָלֵינוּ (ib. 90, 17) עַד יִכְוֹנֵן
(Jes. 62, 7)

לֹחַ לָחַ לָחִי יָלַח אֶל יָלַח מְעִינִךְ (Pr. 3, 21) וְהַלְצִים
כִּי תוֹעֵבֶת ה' גָּלַח (Pr. 3, 32) וְגָלַחִים בְּמַעַגְלוֹתֶם (ib. 2, 15)
יָלַח הַלָּח

לוֹט לֹטָה^a בְּשִׁמְלָה (I Sam. 21, 10) פָּעוּלָה פָּנֵי הַלוֹט

^a B begins: לָטַט אֶת פָּנָיו (II Sam. 19, 5) هَذَا مِنْ
ذَوَاتِ الْأَلْفِ وَلَكِنَّهَا تَتَقَلَّبُ وَأَوَّاءُ لَيْنَةٌ فِي التَّصْرِيفِ وَيَأْتِي لَيْنَةٌ
أَيْضًا

טַח טָחַח כי טח מראות עיניהם (Jes. 44, 18) אשר
 טַחְחָם תפל (Ez. 13, 14) וְטַח את הבית (Lev. 14, 42)
 אָטוּחַ איהו הַטִּיחַ (Ez. 13, 12), والانفعال נטוחוּתִי
 יטוּחַ אחרי הַטִּיחַ (Lev. 14, 43) مصدر وكذلك الام

טוֹב טוב טובתי מה־טובו אהליך (Num. 24, 5) מה
 טובו דודיך מייך (Cant. 4, 10) יטוב אטוב טוב ופי الاصل
 فعل ثقيل הטיב הטיבות כי היה עם לבבך (I Reg. 8, 18)
 יטיב תטיב וטייל ايضا فيه והיה הטוב ההוא אשר
 ייטיב ה' לנו (sic!) (Num. 10, 32) افة مقلوب الساكن اللين
 الذي في הטוב عين هو في ייטיב فاء ويمكن ان يكونا
 اصلين טוב יטב وأتما قیلا معا لتقارب لفظهما واتفاق
 معناهما

טוֹל וְהו' הטיול רוח גדולה (Jon. 1, 4) הַטִּילוּתִי וְהַטְלִיתִי
 אותך (Jer. 22, 26) الاصل הַטִּילוּתִי וְהַטְלִיתִי את הכלים
 (Jon. 1, 5) שאוני וְהַטִּילוּנִי אל הים (ib. 12) כי יפל לא יוטל
 (Ps. 37, 24) מדוע הוטלו (Jer. 22, 28), والانفعال נטול
 נטולותי אָטוּל הן איים כדק וטול a (Jes. 40, 15) הַטּוּל
 ويمكن ان يكون הן איים כדק וטול من غير هذا
 الاصل

a) See Ḡanaḥ, Opuscules &c., p. 7. 349.

(Ez. 30, 16) **في هذا المعنى فعل ثقيل** החיל החיל החילותי
 מפניו יחילו עמים (Joel 2,6) **אם מפני לא** החילו (Jer. 5,22)
 ויחל מאד מן המורים (I Sam. 31, 3) חיל כיולדה (Ps. 48, 7)
وفي هذا المعنى فعل ثقيل اخر تضاف فيه اللام חולל
 חוללתי קול ה' יחולל אילות (ib. 29, 9) **מחוללת** תגן
وفي هذا الاصل معنى ثانی חל חלתי על ראש
 רשעים יחול (Jer. 23, 19) **וסער מחחולל** (ib.) **ويمكن ان**
يكون من هذا الاصل חוללה ירו נחש בריח (Job 26, 13)
אל מחחוללה (Deut. 32, 18) **וחחולל** ארץ ותבל (Ps. 90, 2)
באין תחומות חוללתי (Pr. 8, 24)

חום חם אתה חספ על הקיקיון (Jon. 4, 10) **לא חספה**
 עליך עין (Ez. 16,5) **אחום** יחום על דל ואביון (Ps. 72, 18)
וחחום עליך (I Sam. 24, 10) **חוסה** ה' (Joel 2, 17)
חור חר חרתי וחרה נחשתה (Ez. 24, 11) **ועצמי חרה**
 חרו יושבי ארץ (Job 30, 30) **אחור** יחור חור
חוש וחש עתדות למו (Deut. 32, 35) **חשתי** ולא
 התמהמהתי (Ps. 119, 60) **יחוש** אחוש חושה לעזרתי
 (ib. 38, 32) **וחחש** על מרמה רגלי' (Job 31, 5) **والثقیل**
החיש החישותי יחיש אחישה מפלט לי (Ps. 55, 9)
אני ה' בעתה אחישנה (Jes. 60, 22) **כי גז חיש** ונעופה
 (Ps. 90, 10)

זֹרֵר זָר זָרָהי אָזֹר וּתְשַׁכַּח כִּי רַגְלֵי תְּזוּרְקָה (Job 39,15)
 יְזַרֵר אֶת הַגּוֹזֵה (Jud. 6, 38) וּלְמַעַן זֹרֵר וְתְזוּרְקָה תִּבְקַע
 אֶפְעָה (Jes. 59, 5) אֱלֹהֵי הָאַחִירָה הַתִּי בִּי וְהַזּוֹרָה לְלִתְנִיִּית
 מִשְׁלֵי אֱלֹהֵי הַתִּי נִי וְלִנְהָה בַּתּוֹךְ בֵּיתוֹ וּכְלָתוֹ (Zech. 5, 4)
 וּנִי אֲלֻל מִעֲנִי שָׁנִי זָר זָרָהי לֹא זָרוּ מִחַאֲוֹתָם (Ps.78,30)
 רוּחֵי זָרָה לֹא שְׁתִּי (Job 19, 17) לֹא אִישׁ זָר (Lev. 22, 12)
 וְזָרִים לֹא יַעֲבְרוּ בָּהּ (Joel 4, 17) וְכִּי אֶסְתַּעַל אִישָׁא נִי
 הַמָּאֲזִי זֹרֵר זֹרָתִי זֹרוּ רַשָּׁעִים מִרַחֵם (Ps.58,4) וְלִנְפַעַל
 נִזְוֹר גְּזוֹרוֹ אֲחֹרֵר (Jes. 1, 4) יִזְוֹר תְּזוֹרֵר . הַזּוֹרֵר אֲמַר וּמִסְדֵּר
 חֹבֵב חֲבוּלָתוֹ חֹבֵב יֹשִׁיב (Ez. 18, 7) וְכִּי אֶנְיִי הַזֶּה אֲלֻל
 נַעַל תְּחִיל בְּרֹתֵי הַוָּאוֹ הַסְּאִנֵּת יֵאֵר שְׁדִידָה חֹבֵב וְהַנְּבָרָה
 אֶת רֵאשִׁי (Dan. 1, 10) יַחֲבִיב מַחֲבִיב הַיֵּב

חֹגֵג חָק חָג עַל פְּנֵי מַיִם (Job 26,10) אֲחֹגֵג יַחֲוֵג הַיּוֹשֵׁב
 עַל חֹגֵג הָאָרֶץ (Jes. 40, 22) בַּחֲוֹקוֹ חֹגֵג (Pr.8,27) וּבְמַחֲוֹנָה
 יַתְאַרְהוּ (Jes. 44, 13)

חֹדֵד חֹדֵד מְחִדָּה מְחִדָּה (Jud. 14, 16) אֲחֹדָה נֹא
 לְכֵם חִדָּה (Jud. 14, 12) חֹדֵד חִדָּה (Ez. 17, 2) חֹדָה
 חִדָּדָה (Jud. 14, 13)

חֹלֵל חָל חָלָהי לֹא חָלָהי וְלֹא יִלְדָהי (Jes.23,4) כִּי חָלָה
 גַּם יִלְדָה (Jes. 66, 8) הַרִינוּ חָלָנוּ (Jes. 26, 18) הַבַּיִת
 אֹתָם וְלֹא חָלוּ (Jer. 5, 3) אֲחֹלֵל יַחֲוֵל חֹלֵל תְּחֹלֵל סִין

מאדם (Mic. 2, 12) **والوجه** הַהִימָנָה מִלֵּל הַקִּימָנָה
 מהים מהימים, **والانفعال** נָהַם נְהוּמוֹתַי יְהוּם וְהַחֹם כֹּל
 העיר (Ruth 1, 19) מִלֵּל וַיֵּאָזֵר לָהֶם (II Sam. 2, 32) יַעֲזֹרוּ
 (Joel 4, 12)

הֵינִי הַהִינֹתַי אֶהִינֵנוּ לַעֲלוֹת הַהֲרָה (Deut. 1, 41)
 זֹכֵב זָב וְזָבַתַי זָב עִמָּקָךְ (Jer. 49, 9) כִּי יָזוּב זֹכֵב דְּמָה
 (Lev. 15, 25) וַיִּזְוְבוּ מִים (Ps. 78, 20) אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ
 (Lev. 20, 24) וְהִזָּב אֶת זֹכְבוֹ (Lev. 15, 33)

זָרַד זָרַדְתִּי אֲשֶׁר זָרַדוּ עֲלֵיהֶם (Ex. 18, 11) כִּי אֵל ה'
 זָרָה (Jer. 50, 29) זָר יִהְיֶה (Pr. 21, 24) אֲזִיד הַמַּיִם הַיְדוּנָיִם
 (Ps. 124, 5) פַּעֲלוֹנִים מִלֵּל זֶרְעוֹנִים כְּתֹב בְּיַד בֵּינֵן
 الزاى والدال على الاصل لأنها عين الفعل والثقل כי
 הַזִּידוּ עֲלֵיהֶם (Neh. 9, 10) וְכִי יִזְוֵד אִישׁ (Ex. 21, 14)
 מזיד

זָרַל זָל וְזָלַתִּי זָוֵל הַזָּלִים זֶהֵב מַכִּים (Jes. 46, 6) זָוֵל זֹלַתִּי
 זָוֵן זָוֵן וְזָוֵתִי זָוֵן זָוֵן מַפִּיקִים מִזָּן אֶל־זָוֵן (Ps. 144, 13) בֵּר
 וְלָחֶם וּמִזֹּון (Gen. 45, 23)

זָוַע זָע וְזָעַתִּי וְלֹא קָם וְלֹא זָע מִמֶּנּוּ (Esth. 5, 9) בְּיוֹם
 זָעִיזוּעוֹ שׁוֹמְרֵי הַבַּיִת (Ecc. 12, 3) זָוַע וְכִד חֲרֹכַת הַלְּוֹאֹ בִּי
 הַלְּסֵם וְהָיָה רַק וְזָעָה (Jes. 28, 19) וְכֹל קוֹמֵם בִּי זָעָה אֲנִי
 منقلب زوعا العين صارت لاما

דֹּר דָּר וְדָרְתֵי יְדוּר מְדוּר בְּאֵהֲלֵי רִשְׁעִי (Ps. 84, 11) וּמְעֵנִי
 שְׁנֵי דָּר יְדוּר וְגַם דוּר הַעֲצָמִים (Ez. 24, 5) אֲנִדִּיל
 הַמְדוּרָה (ib. 9) מְדוּרָתָה אֵשׁ וְעֲצִים (Jes. 30, 33)
 דוּשׁ דָּשׁ וְשָׁתִי וְדָשָׁתִי אֶת בְּשָׂרְכֶם (Jud. 8, 7) דָּשׁ חֲטִים
 (I Chr. 21, 20) אָדוּשׁ יְדוּשְׁנֵנוּ (Jes. 28, 28) וְחֵית הַשְּׂדֵה
 תְּדוּשָׁהּ (Job 39, 15) קוּמִי וְדוּשִׁי בַת צִיּוֹן (Mic. 4, 13)
 מְדוּשָׁתִי וּבֶן גְּרָנִי (Jes. 21, 10) אֲלִסְמִ וְהַשִּׁיג לָכֶם דָּשׁ
 (Lev. 26, 5) וְאַנְפָּעַל וְגְדוּשׁ מוֹאֵב (Jes. 25, 10) אָדוּשׁ וְדוּשׁ
 וְאַמְרֵי וְאַמְסֵר הַדוּשׁ אוֹ הַדוּשׁ כְּהַדוּשׁ מִתְבֵּן (ib.)
 הַיִּם הֵם הַמְּתִי וְהַמָּם מְהוּמָה גְדוּלָה (Deut. 7, 23) פְּעֵלָם
 לָאֵן אֲלֻל מִיַּע הַיִּמָּם וְלִדְלֵק חֲרֵק אֲלִימִ בְּאַלְקִמִּן אֲלִי
 שְׂרֵט כֵּד פְּעֵלָם אִן תְּכֻן אֲלֵם קְמוּצָה וְאַמִּ וְהַמָּם גְּלָל
 עֲגֵלְתוֹ (Jes. 28, 28) פִּלִּיס מִן הַזֶּה אֲלֻל לָאֵן וּפְעֵל מִן
 אֲכַלְנִי הַמְּמִנִי (Jer. 51, 34) כִּי אֲלֵחִים הַמְּמָם בְּכֹל צָרָה
 (II Chr. 15, 6) אֲלִימִ אֲחִירָה מִיַּע לֵם אֲלֵל וְלִדְלֵק חֲרֵק
 אֲלִימִ אֲוִלִי בְּאַפְחָה אֲלִי שְׂרֵט כֵּד פְּעֵל אִן תְּכֻן אֲלִימִ
 פְּתוּחָה מִי אֲלֻטְוַל בְּרֵק וְיֵהוּם (II Sam. 22, 15) וְיֵהוּם ה'
 אֶת סִיסְרָא (Jud. 4, 15) וְיֵהוּם אֶת מַחְנֵה מְצָרִים (Ex. 14, 24)
 כִּי יוֹם מְהוּמָה (Jes. 22, 5) וּפִי הַזֶּה אֲלֻל פֻּעַל תְּחִיל הַהִים
 הַהִימוּתִי בְּפִתַח אֵהָא כִּמָּה אֲלֵמְתֵךְ מִן אֲשְׁתַּמְּלֵהֶם מִי הַעִידוּתִי
 הַעִירוּתִי אֲהִים אֲרִיד בְּשִׁיחִי וְאַהִימָה (Ps. 55, 3) הַהִימָנָה

דוח דַח דוחִתי דוחו ולא יכלו קום (Ps.36,13) יְדוּחַם וְالثَّقِيل
 הַדִּיחַם הַדִּיחֹתִי הַדִּיחֵנִי (Jer. 51, 34) ואת דמי ירושלים
 יְדִיחַם מִקְרֵבָהּ (Jes.4,4) שם יְדִיחוּ את העולה (Ez. 40,38)
 הֵן בְּן דְּבַתִּי אֲדוּן לֹא יְדוּן רוּחִי בְּאָדָם (Gen.6,3) יגרה
 מְדוּן (Pr. 29, 22) وَقَدْ حَرَّكَتِ الرِّوּאَ وَقَلْبَتِ يَأْ فِي الْأَسْمِ
 מְדִינִים יִשְׁלַח (Pr. 6, 14) וּרְנֵה מִשְׁפָּטִים וְאִמְרָה דִּין או דין
 וְאִנְפַעַל גְּדוּן וַיְהִי כָל הָעָם גְּדוּן (II Sam. 19, 10) גְּדוּנוֹתָ
 יְדוּן אֲדוּן הַדוּן מִשֵּׁל יִבּוֹן אִבּוֹן הַבּוֹן וְفִי الْأَصْل מַעֲנִי
 ثَانِي הֵן דְּבַתִּי דִּין לֹא דְנָו (Jer.5,28) דְּנָנִי אֱלֹהִים (Gen.30,6)
 الْأَصْل فِيهِ دִינָנִי אֲדוּן יְדוּן דוּן وَالصَّفَةِ הֵן אֲנָכִי (Gen.15,14)
 וַיִּצָּדֵק הַדִּין וְהָיָה ה' לְדִין (I Sam. 24, 15) וּמִנֵּה לְמַעַן
 תִּדְעוּן שְׁדוּן (Job 19,29) וַיִּכּוֹן דִּין עַלִּי זִנֵּה בּוֹז מוֹל חוֹם שׁוֹב
 שׁוֹמָה לוֹטָה וְالثَّقִיל הַדִּין יְדִין כְּגוּיִם (Ps. 110, 6) ה' יְדִין
 אֲפָסִי אֲרִץ (I Sam.2,10) דִּין לֹא דְנָו (Jer.5,28) כִּי יְדִין ה'
 עֲמֹ (Deut.32,36) וְלֹא יוּכַל לְדִין (Ecc.6,10) וְאִמְרָה דִּין או הַדִּין
 דוּם שְׁכַנָּה דוּמָה נִפְשִׁי (Ps. 94, 17) כְּדוּמָה בַּתּוֹךְ הַיָּם
 (Ez. 27, 32) וַיִּמְכֵּן אִן יִכּוֹן מִנֵּה גַם מִדְּמֹן הַדּוּמִי
 (Jer. 48, 2) וְאִנְפַעַל הַתְּדוּמָמִי תִתְפַּעַלְלִי

דִּין דִּין דְּבַתִּי אֲדוּן דוּן ^a וּלְפָנָיו הַדּוּן דֹּאבָה (Job)

41, 14)

a) A om.

מואב (Jes.16,4) ויגור אברהם בארץ פלשתים (Gen. 21, 34)
 גור בארץ הזאת (Gen. 26, 3) אשר אני מתגורר עמה
 ומעלי ثانی فی الاصل לא תגורו מפני
 איש (Deut. 1, 17) ויגור מואב (Num. 22, 3) גורו לכם
 ומגורתם אביא להם (Job 19, 29) מגורת רשע
 היא תבואנו (Pr. 10, 24) ואם כי יגורתי (Deut. 9, 19)
 אשר אתה יגור (Jer. 22, 25) فأصل اخر

גִּרָה הַגִּירָה הַגִּיפּוֹתַי יְגִיפוּ הַדְּלֹתוֹת (Neh. 7, 3) וְאִמְרֵי
 הַגִּירָה אוֹ גִּירָה

דוֹג דָּג דְּגָתַי יְדוֹג וְאַלְפֵי דָּג אוֹ דָּג בַּלְוָה בַּתְּשִׁיד
 הַנְּנִי שֶׁלַח לְדִינָיִם רַבִּים (Jer. 16, 16) יַעֲמְדוּ עֲלֵיו דְּנָיִם
 (Ez. 47, 10) וְאַתְּחִיל דִּיג יְדִיג מְדִיג הַנְּנִי שֶׁלַח לְדִינָיִם
 רַבִּים נֹאם ה' וְדִינָיִם (Jer. 16, 16) וְאַלְפֵי פִיֵּה וְדִינָיִם
 בַּתְּשִׁיד אֵיבָה פֹּאסְכֵי אִסְכְּפָא כַּמָּא אִסְכְּתָא פִּי תִּבְקָשׁוּ
 (Lev. 19, 31) אִסְכְּפָא וְאַלְפֵיהָ אִתְּשִׁיד לֹאֲנֵה מִן בִּקְשׁוּ
 בִּבְקָשׁוּ וְכַמָּא אִסְכְּתָא סִינ יִסְעוּ וְיִסְעוּ (Ex.12,37) אִסְכְּפָא
 וְאַלְפֵיהָ אִתְּשִׁיד לֹאֲנֵה מִן נְסַע יִסְעוּ וְכַמָּא אִסְכְּתָא פִּי יִקְחוּ
 וְיִקְחוּ אִסְכְּפָא וְאַלְפֵיהָ אִתְּשִׁיד לֹאֲנֵה מִן לְקַח יִקַּח
 וּמִקְח־שׁוֹחַד (II Chr. 19, 7) וְכַמָּא אִסְכְּתָא תְּשִׁיד אֵיבָה פִּי
 הַמְשַׁרְתִּים הַמְהַלְלִים (II Chr. 23,12) וְגַיְרָהּ אִסְכְּפָא
 וְאַלְפֵי אִתְּשִׁיד

בוש^٥ انقلب فاء فى ربوش^٥ لآته بين ياء المستقبل والباء ساكن^٥ هو فاء الفعل ولولا ذلك لكان ربوش^٥ بكمز^٥ גדול مثل اصحابه وهذا قول ممكن جائز فى اللغات وقد يمكن ان يكونا اصلين بوش^٥ وب^٥ وانما قيل^٥ معا لان^٥ لفظهما متقارب ومعناهما متفق وفى الاصل معنى اخر ويحילו^٥ עד بوش^٥ (Jud. 3, 25) وفى هذا المعنى ثقيل^٥ כי בוש^٥ משה (Ex.32,1) מדוע בוש^٥ רכבו (Jud.5,28) בוש^٥ יבוש^٥

בוש^٥ فى الاتصال :בוש^٥ فى الوقف

גוז^٥ גז^٥ גזתי^٥ כי גז^٥ חיש^٥ ונעפה (Ps. 90, 10) גוז^٥ אגוז^٥ ונגז^٥ שליים (Num. 11, 31) ويمكن ان يكون من هذا المعنى^٥ אתה^٥ גוז^٥ (Ps. 71, 6) والانفعال^٥ גוז^٥ גוזותי^٥ וגוז^٥ תגוז^٥ הגוז

גיה^٥ הגים^٥ הגיותי^٥ אגים^٥ כי גים^٥ ירון^٥ אל^٥ פיהו (Job40,23) ותג^٥ בנחרותיך (Ez. 32, 2) מגים^٥ ממקומו (Jud. 20, 33) ويمكن ان يكون من هذا الاصل^٥ כי אתה^٥ גוז^٥ מבט^٥ (Ps. 22, 10)

גול^٥ גל^٥ גלתי^٥ וגלתי^٥ בירושלם (Jes. 65, 19) וגול^٥ אגול^٥ والثقيل^٥ הגיל^٥ הגילותي^٥ אגיל^٥ עליו^٥ וגילו^٥ (Hos. 10, 5) גיל^٥ וגיל^٥ (Pr. 23, 24) ויג^٥ כבודي^٥ (Ps. 16, 9) كتب^٥ גיל^٥ וגיל^٥ גול^٥ וגول^٥ بواو^٥ النون^٥ لأن^٥ الفعيلين^٥ معا استعمالا^٥ فى الاصل

גור^٥ גר^٥ גרתי^٥ עם^٥ לבן^٥ גרתי^٥ (Gen. 32, 5) וגورو^٥ כך^٥ גדחי

(II Sam. 12, 9) עקב כי בְּיִחְזְקֵי (ib. 10) וاصل اخر
 בֵּין הַבָּיִת הַבָּיִת הַבְּיָנוּתִי בֵּין הַבָּיִת אֵת אֲשֶׁר לִפְנֵיךְ
 (Pr. 23, 1) والافعال נבון ובחכמתי כי נבונותי (Jes. 10, 18)
 יבון הבון הבון امر ومصدر وثقیل اخر בוגן בוננתי
 יסובבנהו יבונגהו (Deut. 32, 10) בוגן امر ومصدر
 בום גם בְּסִתִּי בָּבוֹם נופת (Pr. 27, 7) ועל הרי אֲבוֹסָנוּ
 (Jes. 14, 25) גָּבוֹם קָמִינוּ (Ps. 44, 6) כפגר מוֹבָם (Jes. 14, 19)
 وفي الاصل ثقيل בום בום בְּסִתִּי אֲבוֹסָם מְבוֹסָם בּוֹסָסוּ
 מקדשיך (Jes. 63, 18) מְתַבוֹסָסָת כדמיד (Ez. 16, 6)
 בוש בך בטחו ולא בושו (Ps. 22, 6) בושנו כי שמענו
 חרפה (Jer. 51, 51) כי בושתי לשאול מאת המלך
 (Ezr. 8, 22) ובשו מתבואתוכם (Jer. 12, 13) ואל כל
 פנים בושו (Ez. 7, 18) הפנה ערף מואב בוש (Jer. 48, 39)
 בחתיתם מגבורתם בושים (Ez. 32, 30) ולא יתבושו
 (Gen. 2, 25) والثقیل הביש יביש הבישונה כי אלהים
 מאסם (Ps. 53, 6) בן מביש ומחפיר (Pr. 19, 26) وليس
 من هذا الاصل ויאמר הובשף היום (II Sam. 19, 6)
 הובשו חכמים (Jer. 8, 9) כל הוביש (Jes. 30, 5) بل هي
 من الافعال التي فاؤها حرف لين وقيل فيها انها مقلوبة
 عين الفعل انقلبت فاء وكذلك قيل في גם בוש לא
 יבושו (Jer. 6, 15) ان الساكن اللين الذى هو عين في

בוא בַּא אחיך במרמה (Gen. 27, 35) הנה אנכי בַּא
 (Ex. 19, 9) בַּאנו באש וכמים (Ps. 66, 12) ורַבִּימָא
 الالف من الخط اثكالا على اللفظ כי על יום טוב בַּנו
 (1 Sam. 25,8) ורחל בַּאָה (Gen.29,9) הנני אחריכם בַּאָה
 (I Sam.25,19) جعلوا صلحى a الالحان وقف באה التي معناها
 أَتَتْ في الباء ووقف באה التي معناها أُتِيَتْ في الالف بַּوּא
 תבוא תבואתה לראש יוסף (Deut.33,16) ותבואת לקראתי
 (I Sam. 25, 34) لما رأيت التاء الاخيرة التي في תבואתה
 לראש יוסף מכרّة بالكמץ على شرط כָּל תא למדָּךְ
 ثم رأيت التاء الاخيرة التي في ותבואת לקראתי ساكنة
 على شرط كָּל تاء للموّنث اعتقدت التاء الاولى في תבואתה
 استقبالا מדָּךְ والتاء الاولى في ותבואת استقبالا موّنثا
 ويكون تفسير תבואתה לראש יוסף امر على طريق الدعا
 لا اخبار كأنّه قال بוא לראש יוסף [واما التاء الثانية
 التي في תבואתה فهي للمخاطبة والهاء زايدة كما عادة
 العبرانيين يزيدون الهاء بعد التاء الكموצה او الالف] b
 فهاتان كلمتان شاذتان جاءتا على مثال תפעולתה
 למדָּךְ תפעולת للموّنث وقد استعملوا תבואנה ותבואינה
 فيجب ان تعلم ان תבואנה هو الاصل والقياس مثل

a) A جعل مصلح. b) A only.

תאורנה או תקצורנה תפולנה תעמודנה ותבואינה
 على غير القياس كما استعملت تשובנה على القياس
 ותשובינה עלی غیر القياس וכא استعملת תגברינה ואלقیאס
 ותגברינה משה ותגברינה תגרענה תשלחנה תשבענה
 תשמענה תשמחנה תישמנה והפעל الثقיל فی الاصل
 הביא יביא הביא אמר ומصدر وقد استعملوا הביאותי
 והביאתי והاصل والقياس הביאותי كما استعملوا הבינותי
 הבנתי והاصل والقياس הבינותי استعملوا והטלתי
 والقياس והטילתי مثل הרימותי השיבותי הקימותי
 הנפיותי وقالوا فی الاسم مביא ومبוא את מוצאך ואת
 מוצאך (II Sam. 3, 25) ומוצאיו ומוצאיו (Ez. 43, 11) והاصل
 מביא מביא מביא מביא מביא מביא מביא מביא
 ان نقول ان موبא محمول على لفظ مוצא الذي قبله
 على طريق الاشتراك لما اشترك مع مוצא قيل على لفظه
 وترك القياس فيه وقد جاء الاسم ايضا على مثال فعله
 הקנאה הזה בבאה (Ez. 8, 5) אליא اصل ואמאלה שירה
 גילה שיחה חירה

בוז בוזי לא בוזו לנגב (Pr. 6, 30) לא בוזו לי
 (Cant. 8, 1) בוז בוזו לו (Cant. 8, 7) בוז לדבר יחבל לו
 (Pr. 13, 13) בזה לך לענה לך (Jes. 37, 22) ומה כי דבר ה'
 בזה (Num. 15, 31) ובוזי יקלו (I Sam. 2, 30) מדוע בנותי

בואָ באַ אחיד במרמה (Gen. 27, 35) הנה אנכי באַ
 (Ex. 19, 9) באַנו באש ובמים (Ps. 66, 12) ורַבָּמָּ אִסְקַט
 الالف من الخطّ اثكالا على اللفظ כי על יום טוב פָּנוּ
 (I Sam. 25, 8) ורחל באָה (Gen. 29, 9) הנני אחריכם באָה
 (I Sam. 25, 19) جعلوا صلكي a الاحان وقف באָה التي معناها
 أَتَتْ في الباء ووقف באָה التي معناها أُتِيَتْ في الالف وبوا
 תבואָה לראש יוסף (Deut. 33, 16) נבואת לקראתי
 (I Sam. 25, 34) لما رأيت التاء الاخيرة التي في التمام
 لראش يوسف محرّكة بالكموّز على شرط كلّ تاء للمذكّر
 ثم رأيت التاء الاخيرة التي في التمام לקראتي ساكنة
 على شرط كلّ تاء للمؤنث اعتقدت التاء الاولى في التمام
 استقبالا مذكرا والتاء الاولى في التمام استقبالا مؤنثا
 ويكون تفسير التمام لראش يوسف امر على طريق الدعا
 لا اخبار كأنّه قال بوا لראش يوسف [واما التاء الثانية
 التي في التمام فهي للمخاطبة والهاء زايدة كما عادة
 العبرانيين يزيدون الهاء بعد التاء الكموّزة او الالف] b
 فهاتان كلمتان شاذتان جاءتا على مثال التمام فتعولتا
 للمذكّر فتعولتا للمؤنث وقد استعملوا التمام والتبואينة
 فيجب ان تعلم ان التمام هو الاصل والقياس مثل

a) A جعل مصلح. b) A only.

ياء فأتى أدري دراية صحيحة ان الساكن اللين الذى
 فى كم هو عين الفعل ولا أدري دراية صحيحة ان كان
 واوا فى الاصل او ياء أعنى ان كان اصل كم كوم او كيم
 فسوا اثبت فى الاصل واوا او ياء وهذا حين أبتدى
 بتأليفها ان شاء الله *

جملة الافعال التى عينها حرف لين

أَيَب أَيَب وَإِنْبَهَيَ اأَت اأَوْبَهَيَ (Ex. 23, 22) أَيَب اأَيَب
 أَيَب أَيَب استعمال هذا على الاصل هנה راءش اأيش بوشة
 بن שאول اأَوْبَهَيَ (II Sam. 4, 8) اأياء التى فى اأَوْبَهَيَ محركة
 بالكسر على زنة هننى اأوسَهَيَ األ اأبوتَهَيَ (II Chr. 34, 28)
 وذلك كآل فَوْبَهَيَ محرك العين آلا ان حركتها تختلف
 والاسم بليين اأياء اأَوْبَهَيَ اأشيت (Gen. 3, 15)

اأَيَل كنبه اأين اأَيَل (Ps. 88, 5) اأَيَلوتى لعزرتى حوشه
 (ib. 22, 20) ومن هذا الاصل يش لَأَل يدي (Gen. 31, 29) بي
 يش لَأَل يدم (Mic. 2, 1) بين الالف واللام ساكن لين
 وهو اأياء التى فى اأَيَل اأيلوتى وربما كتبت الصفة بياء
 اأيلي جبوريم (Ez. 32, 21)

اأيم اأيم اأيمتى اأيوم ونورا (Hab. 1,7) اأَيَمه كندنگلوت
 (Cant. 6, 4) على زنة اأدم اأدمه اأروم اأرمه عى
 اأبوت (Ez. 20, 28) األه اأبَهَيَ (Ez. 6, 13) اأقوب الهب
 (Jer. 17,9) اأبَهَيَ مدم (Hos. 6,8) والاسم بليين اأياء نشأتى

لآتة من *נְשָׁלַל נְשָׁלְלָהּ* (Ez. 29,19) اللام *a* الاولى في هذه عين
 الفعل وقد تسقط عين الفعل من نوع اخر من التضعيف
 واحسب ذلك لاختلاف المعاني كما *أَصِفُ* *נִטְוִילוֹ* את הכלים
 (Jon. 1, 5) הגנה ה' *מְטַלְמְלָהּ טַלְמְלָהּ* (Jes. 22, 17) אם
 מפני לא *תְּחִילוֹ* (Jer.5,22) *וַתִּחְלַחֵל הַמַּלְכָּה* (Esth.4,4)
 חֲלָחְלָהּ (Ez. 30, 4) ועצמי *תָּרָה* (Job 30, 30) חרו לְחַרְחַר
 ריב (Pr. 26, 21) פור הַתְּפוּרָה (Jes. 24, 19) *נְשָׁלוּ* הייתי
וַיִּפְרְפְּרֵנִי (Job 16, 12) *מִפִּיז וַחֲרַב* (Pr. 25, 18) *יִפּוּצֵץ*
 (Jer. 23, 29) ואחז בערפי *וַיִּפְצַּעַנִי* (Job 16, 12) *זַע זֹוּעַ*
נְשִׁוּוּעוֹ (Ecc. 12, 3) *וַיִּקְצוּ מִזְעִיזֵי* (Hab.2,7) העיף יעוף
 החעיף *לְעַפְעֵפִי חֲנוּמָה* (Ps. 132, 4) *فَالآن بعد تقديم*
 هذه الجمل وتوطئة هذه الشروح أرى ان *אוֹלַף* هذه
 الافعال واحدا واحدا واذكرها شخصا شخصا وان وجدت
 لاحدها نكوا يختصه دون الاخر ذكرته ان شاء الله
 وليس غرضي في تأليف هذه الافعال اللينة العين تمييز
 ذوات الواو من ذوات الياء اذ لا يمتاز ذلك في جلّها
 لابتدال احدهما من الاخر في التصريف واحتيازها موضعها
 في التفعيل *لِكِنْ* غرضي تعريف موضع الساكن اللين
 والتنبيه على آتة عين الفعل واوا كان ذلك الساكن او

a) B gloss *אלמחל*.

העיר יעיר הַעִירָה והקִיצָה (Ps. 35, 23) וְעוֹרֵר עָלָיו
(Jes. 10, 26) ולבי עַר (Cant. 5, 2) יַעֲזֹר מִשְׁנָתוֹ (Zach. 4, 1)
מְתַעֲזֵר לַחֲזוּיק בַּד (Jes. 64, 6) מִג יִמוֹג לְמוֹג לֵב
וְתַמּוֹנְנֵנוּ בִיד עוֹנֵינוּ (Jes. 64, 6) וְתַמּוֹנְנֵנִי
תוֹשִׁיָה (Job 30,22) תַּתְּמוֹנְנֵנָה (Am.9,13) צַד יִצוֹד יִצוֹדוּ
חֶרֶם (Mic. 7,2) מְצוֹדְרוֹת אֶת נַפְשֵׁים (Ez.13,20) קוֹט קִטְתִּי
אָקוֹט בְּדוֹר (Ps. 95, 10) וְאַתְּקוֹטְמָה (Ps. 119, 158) קִינָה
הִיא וְקוֹנְנֹהָ (Ez. 32, 16) וַיִּקְוֶן יִרְמִיָהוּ (II Chr. 35, 25)
שָׁח יִשׁוּחַ הַשִּׁיחַ יִשְׁיַחוּ בִי (Ps. 69, 13) וְאֵת דוֹרוֹ מִי
יִשׁוּחָם (Jes. 53, 8) שָׁר הַשִּׁירוֹ יִשִּׁיר יִשְׁרֵוּ מְשׁוֹרְרִים
וּמְשׁוֹרְרוֹת (Ezr. 2, 65) וְכֵן יִמְכֵן אִן יִכּוֹן נִיחֻחַ
(Ex. 29, 18) פִּעְלוֹל מִן נַח יִנּוּחַ מִנּוּחָה, וְאֵלֶּה אֵלֵּם וְאִמָּה
יִסְכְּבוּהָ עַל חוֹמוֹתֶיהָ (Ps. 55, 11) וְלִישׁ מִן הַזֶּה לֹאֵה
יִפּוֹעַל מִן וְסִכְבַּב בֵּית אֵל (I Sam. 7, 16) לֹא יִפּוֹעַל אֲבָא
אֲלוֹי עֵינֵי אֲלֵם וְכֵלֶךְ וַיִּתְהַוֵּל (I Sam.21,14) וַיִּתְפּוֹעַל
מִן אֲמַרְתִּי לְהוֹלֵלִים אֵל תְּהַלּוּ (Ps. 75, 5) הוֹלֵלִים
פּוֹעַלִים, כֵּלֶךְ מְשׁוֹמֵם, וְאַשְׁתוֹמֵם מִפּוֹעַל, וְאֵת־פּוֹעַל
לֹאֵהָ מִן לֹאֵמֵר שְׁמָמוּ (Ez. 35, 12), כֵּלֶךְ לְהַתְּהַוֵּל
לְהַתְּפּוֹעַל מִן וְנָגְלוּ אֶת הָאֲבֵן (Gen. 29, 3), כֵּלֶךְ
וַיִּבְזְקוּ אֶת אֲרָצָה (Jer. 51, 2) וַיִּפּוֹעַלוּ מִן כִּי בְקָקוּם
בּוֹקְקִים (Nah. 2, 3), כֵּלֶךְ אֲשֶׁתוֹלְלוּ (Ps.76,6) אֵת־פּוֹעַלוֹ

אפעה (Jes. 59, 5) כי רגל הַזֹּזֶרֶת (Job 39, 15) וַיִּזְרַר הַנַּעַר
 כִּס [יָבוֹם] תָּבוֹם נופת (Pr. 27, 7) בֹּסֶסוּ
 מקדשך (Jes. 63, 18) מִתְּבוֹסְסֶת (Ez. 16, 6) מת ימות המית
 מות הַמּוֹתֶת (Ps. 34, 22) ימותת מְמוֹתֶת (I Sam. 14, 13) אנכי
 מוֹתֵי (II Sam. 1, 16) פעללתי נב ינוב יְנוּבֹן בשיבה
 (Ps. 92, 15) ותירוש יְנוּבֹב בתולות (Zach. 9, 17) הניף יניף
 תנופה יְנוּפֶף ידו (Jes. 10, 32) עף יְעוּף השמים (Pr. 23, 5)
 יְעוּפֶף על הארץ (Gen. 1, 20) יְתַעֲפֶף כבודם (Hos. 9, 11)
 רץ ירוץ תְּרִיץ ידיו (Ps. 68, 32) כבקרים יְרוּצְצוּ (Nah. 2, 5)
 וְנָרוּץ הגלגל (Ecc. 12, 6) תרוץ וַיִּרְעָצוּ וַיִּרוּצְצוּ (Jud. 10, 8)
 מל ימול לא מָלוּ אותם (Jos. 5, 7) יְמוּלֵל ויבש (Ps. 90, 6)
 ובוש מואב (Jer. 48, 13) בֹּאֶשָׁה אמכם (Jer. 50, 12) ולא
 יִתְּבוּאֶשְׁוּ (Gen. 2, 25) ויחילו עד בֹּאֶשׁ (Jud. 3, 25) כי בֹּאֶשׁ
 מושה (Ex. 32, 1) בֹּאֶשׁ רכבו (Jud. 5, 28) גר יגור
 יְגוּרוּ בך נדחי (Jes. 16, 4) אשר אני מְתַגְוֶרֶר עמה
 (I Reg. 17, 20) וְתָלָה הרב (Hos. 11, 6) יְחוּלוּ על ראש יואב
 (II Sam. 3, 29) וסער מְתַחַזְלֵל (Jer. 23, 19) לץ ילין מלונה
 בצל שדי יִתְלוֹנֵן (Ps. 91, 1) הבין יבין בין תבין הַתְּבוּנָנוּ
 (Jer. 9, 16) ולא יִתְבוּנֵן (Job 11, 11) כן יכון וַיְכוּנְנוּ (ib. 31, 15)
 הבין יבין עד יְכוּנֵן (Jes. 62, 7) וַתְּכוּנֵן (II Sam. 7, 24) הליץ
 יְלִיץ אשם (Pr. 14, 9) ועתה אל תִּתְלוּצְצוּ (Jes. 28, 22)

باب اخر

وقد تتضاعف لامات هذه الافعال اللينة العين وتكون
 العينات فيها واوات لينة ورتبا كان ذلك لاختلاف المعاني
 فقليل من كم הקים לאויב יקומם (Mic. 2, 8) الواو عين
 الفعل لانه يפעלל מתקוממה (Job 20, 27) מתפעללה
 ממתקוממים (Ps. 17, 7) ממתפעללים وكذلك من שב
 השיב לשׁוֹבֵב יעקב עליו (Jes. 49, 5) מְשׁוֹבֵב נתיבות
 (ib. 58, 12) לפעלל מפעלל [רש ירוש] כפירים רשו ורעבו
 (Ps. 34, 11) ירושש (Jer. 5, 17) מתרושש (Pr. 13, 7) יפעלל
 מתפעלל רם ירום רמה ירך (Jes. 26, 11) גדלתי ורוממתי
 (Jes. 1, 2) מרוממותיה (ib. 33, 3) שטו העם (Num. 11, 8) מושט
 בארץ (Job 1, 7) שוטטו (Jer. 5, 1) והתשטטנה (ib. 49, 3)
 והתפעללה הפיץ יפיץ מפיץ וחרב (Pr. 25, 18) יפוצץ סלע
 (Jer. 23, 29) ויתפוצצו הררי עד (Hab. 3, 6) נוד ינוד נודו מאד
 (Jer. 49, 30) והתנודדה כמלונה (Jes. 24, 20) מתנודד
 (Jer. 31, 17) ירוע תרועים (Ps. 2, 9) שן רועה (Pr. 25, 19)
 התרועעה הארץ (Jes. 24, 19) פר יפור פור התפוררה (ib.)
 אתה פוררה בעוך (Ps. 74, 13) מט ימוט מוט התמוטטה
 (Jes. 24, 19) הריע יריעו כל בני אלהים (Job 38, 7) יתרוצעו
 (Ps. 65, 14) אתרוצע (Ps. 108, 10) זר יזור וְהוֹרְדָה תבקע

מירכתי ארץ (Jer. 50, 41) ينفعلون من يعلو (Zach. 2, 17)
 בתפשם כך בכף תרוץ (Ez. 29, 7) ينفعل من يروى
 הגלגל אל הכור (Ecc. 12, 6) يعلو لهم בכרון
 (II Sam. 2, 32) معناه انفعال من يعلو אתה אדיר (Ps. 76, 5)
 وكان اصل يعورو تروى ويعلو التشديد لولا انها حروف لا
 يسهل فيها التشديد وهكذا كل انفعال يكون فاءه احد
 هذه الخمسة احرف a وهي ا ح ح ع ع ي بلا تشديد وان
 كان التشديد هو الاصل مثل ياعمر ياعل يחקر يחקرا
 يهفد يهرف يعשה يعثر يهتק يهדם يهأه هذه كلها
 كان الاصل فيها التشديد مثل يهدد يهتد يهشبه يهش
 يهجم يهנה يهנה والامر من هذه الانفعال הבון לקראת
 אלוהיך (Am. 4, 12) הבון והכן לך (Ez. 38, 7) معناه انفعال
 ولذلك اشتدت الكاف ولو اراد افعال أقعد لقال هجن
 واصله هجون مثل هكد وشب בביתך (II Reg. 14, 10) ومثله
 המולו לה' (Jer. 4, 4) والمصدر مثل الامر سوا وام لا
 חשמעו אלינו להמול (Gen. 34, 17) ואחרי הטום את הבית
 (Lev. 14, 48) معناه انفعال ومثله כהדוש מתבן (Jes. 25, 10)
 معنی הדוש انفعال ولذلك شدت الدال وقد يمكن ان
 يكون من هذا الضرب هبوك هبوك הארץ והבון הבון

*(Jes. 24, 3)

a) الاحرف B

نכון الماضي واصحابه بضمير المنفعل اسقطوا ايضا الساكن
 الذى بعد نون الانفعال وحركوا الاواخر بالضم وادخلوا
 بعدها ساكنا كما فعلوا فى **בְּקִימוֹתַי** وامثاله فقالوا
ובחכמתי כי נבונתי (Jes. 10, 13) **אחור לא נסונתי**
ib. 50, 5) **נְסוֹנוֹתַי ונרכיתי עד מאד** (Ps. 38, 9) **וְנִקְמוֹתֶם**
בפניכם (Ez. 20, 43) **אשר נפוצותם בם** (ib. 34) **ואذا ارادوا**
 تصريف الانفعال بالزوائد الارباع ادغموا نون الانفعال فى ما
 بعدها فتصير شديدة لان كل حرف يكون بعد الزوائد
 فى الانفعال فشدید لاندغام النون فيه ما لم يمنع من
 التشديد مانع مثل عين او حاء او هاء او الف او راء
 واما الواو التى هى عين الفعل فتركوها ساكنة كما كانت
 وعولوا على شدة ما بعد الزوائد الدالة على الانفعال
 فقالوا **לא יכון אדם ברשע** (Pr. 12, 3) **الكاف مشددة**
تدل على ان معناه ينفعل والواو عين الفعل واصلة يכון
مثل ישׁבֵר יִבְרַת ومثل **יִבְוֹנוּ** **מחשבותיך** (ib. 16, 3)
 وكذلك **ויחזקהו במסמרים לא ימוט** (Jes. 41, 7) **معناه**
ينفعل لانه لو كان معناه يפעل لقال לא ימוט **مثل לעת**
תמוט רגלם (Deut. 32, 35) **ولكنه ينفعل من תמוטו**
פעמי (Ps. 17, 5) **ولذلك اشتدت الميم ومثله ימוטו** **עליהם**
נחלים (Ps. 140, 11) **ومثله יסוגו** **אחור ויחפרו** (Ps. 35, 4)
ومثله אם ינועו ונפלׁו (Nah. 3, 12) **ومثله هذه יעזרו**

بحالهم، وتحريك نون الانفعال بالكسز، وبساكن مزيد بعدها
 على المذهب الذى ذكرنا فوق هذا يقال نَبَوْنُ اَيْنَ نَبَوْنُ
 وحقهم (Gen. 41, 39) النون الاولى للانفعال والساكن بعدها
 مزيد والباء فاء الفعل والواو عينه والنون لامة واصلة نَبَوْنُ
 مثل نَبَوْنُ نَبَوْنُ لكتهم استثقلوا حركة الواو فاسكنوها
 ومثله نَبَوْنُ مَوْضَاوُ (Hos. 6, 3) نَبَوْنُ لَلْضَائِمِ شَفْطَائِمِ
 (Pr. 19, 29) نَبَوْنُ فَعْمِي (Ps. 17, 5) ويهوى كلّ العَمِ نَبَوْنُ
 (II Sam. 19, 10) كى توعبت ه' نَبَوْنُ (Pr. 3, 32) نَبَوْنُ نَبَوْنُ
 (Ecc. 12, 6) نَبَوْنُ اَحْوَرُ (Jes. 1, 4) نَبَوْنُ اَتَهَا اَدِيرُ
 (Ps. 76, 5) نَبَوْنُ مَوْأَبُ (Jes. 25, 10) نَبَوْنُ عَمْدُ (Nah. 3, 18)
 نَبَوْنُ عَدْرِي بَكَرُ (Joel 1, 18) واهير شَوْشَنُ نَبَوْنُ (Esth. 3, 15)
 نَبَوْنُ بَفْنِيحِهِمْ (Ez. 6, 9) لَأَ نَبَوْنُ اَحْوَرُ (Ps. 44, 19)
 واهيكل نَبَوْنُ (Nah. 2, 7) واهم نَبَوْنُ (Jos. 2, 24) واهار
 نَبَوْنُ (Gen. 10, 18) كى نَبَوْنُ مَمْعُونُ كَدَشُو (Zach. 2, 17)
 واعلم ان علامة المنفعل التى هى الكسز وعلامة الانفعال
 التى هى الفتح ساقطة من نَبَوْنُ واصحابه بسقوط حركة
 عين الفعل وجاءت نون نَبَوْنُ مخالفة الحركة من اجل
 العين التى بعدها واذا جمعوا نَبَوْنُ الذى هو منفعل
 اسقطوا الساكن الذى بعد النون قالوا هيو نَبَوْنِمْ
 (Ex. 19, 15) ونَبَوْنِمْ بمعنا لوتهم (Pr. 2, 15) نَبَوْنِمْ اَحْوَرُ
 (Jer. 46, 5) نَبَوْنِمْ اَرِزُ واكل يوشبى (Ps. 75, 4) واذا وصلوا

باب

الفعل الذى لم يسم فاعله من هذه الافعال الثقيلة برة الساكن المزيد بعد اللواحق واوا لانضمام ما قبلها لان كل فعل لم يسم فاعله ماجوز من הפעיל سالم من א'ה'ה'לא لا يكون الا مضموم الهاء والزوايد وعين الفعل ساقطة من الماضى منه والمستقبل للاستخفاف فى اتصال الكلام وادراجة خاصة يقال הוּקַם הוּשַׁב הוּנַף הוּרַד הוּקָא הוּשָׁא הוּנָא הוּרָא יוּקָא מוּקָא מוּשָׁא מוּנָא מוּרָא מוּקָא وكذلك كلها ولا يظن ظان ان هذه الواوات مثل الواوات التى فى והוּכַח במכאוב (Job 33, 19) הוּרַד מצרימה (Gen. 39, 1) המוּצָאִים (Ez. 14, 22) ומודעת זאת (Jes. 12, 5) لان واوات הוכח והורד והמוצאים ومודעת [זאת] a هي فآات الافعال وواوات הוכח והושב واصحابهما مزيدة على الوجه الذى ذكرت فى יקום וישוב واحواتهما ויקים וישيب واصحابهما واصل הוקם يוקם مוקם وما مثلها הקים יקים מקים فانهم *

باب الانفعال

واما الانفعال من الافعال التى عينها حرف لين فبرة حرف اللين الذى هو العين واوا ساكنة مضمومة ما قبلها

a) A om.

هكذا هي كلها بחרק وצרי, ואם אذا אצטלט פלאפראד
 עלی החרק וחדה הקימו שומרים (Jer. 51, 12) הקינו
 הארכים (ib.) הסירו המיתו, ורָבָא גאָא אָמַר מִנְּהָ בִּגְיָר
 הַא מִתְּל שׁוּם לָךְ אָרַב (Jos. 8, 2) לִין פֶּה (Jud. 19, 9)
 בִּינוּ בוערים (Ps. 94, 8) כִּי אִם שִׁישׁוּ וְגִילּוּ (Jer. 65, 18)
 גִּירוּ לָכֶם נִיר (Jer. 4, 3) שִׁירוּ לָהּ (Ex. 15, 21) שִׁתּוּ
 לָבַכֶּם (Ps. 48, 14) וְהוֹלְכִי עַל דֶּרֶךְ שִׁיחֹו (Jud. 5, 10)
 דִּינוּ לָבַקֶּר (Jer. 21, 12) וְאִם הַמְּסַדֵּר פֶּרְטִיָּא גִאָא מִתְּל אָמַר
 אֲוֹל בַּלְּוִגְהִין גִּיבִיעָא וְרָבָא גִאָא מִתְּל אָמַר הַתַּאנִּי סוּא
 וְקַד יִנְתַּזֵּם אֲלִסְמ עֲלִי מַא אִסְפִּי תְּקוּמָה תְּשׁוּבָה
 תְּנוּפָה תְּרוּמָה תְּשׁוּמָה תְּרוּפָה תְּבוּסָה תְּשׁוּרָה תְּבוּנָה
 תְּכוּנָה תְּמוּרָה תְּבוּאַה תְּקוּפָה תְּמוּנָה תְּנוּבָה תְּמוּתָה
 תְּעוּדָה תְּפוּצָה תְּרוּעָה תְּשׁוּקָה תְּשׁוּעָה אֲוֹאֹת אִסְל
 וְהֵאֵת לִלְתַּאנִּיִּת תְּשׁוּעָה מִן שׁוּעִי יְשׁוּעָה מִן יִשׁוּעִי
 וְקַד יִנְתַּזֵּם אֲלִסְמ אִיבָא עֲלִי מַא אִגְרִי מִגְרִי^a מְהוּמָה
 מְבוּסָה מְשׁוּבָה מְרוּצָה מְשׁוּרָה מְדוּרָה מְנוּרָה מְרוּשָׁה
 מְחוּנָה מְנוּחָה מְלוּנָה מְנוּסָה מְסוּבָה מְצוּנָה הַזֶּה אִיבָא
 אֲוֹאֹת פִּינְהָ אִסְלִיָּה וְהֵאֵת לִלְתַּאנִּיִּת וְקַד יָאֵת בִּגְיָר הַא
 אֲלִיִּת הַמְּרוּזִין (Ecc. 9, 11) לְמָאן מְקוּר מְנוּר מְנוּח
 מְלוּז מְנוּס מְצוּר *

^a אַחֲכִי מַחֲכִי Mss.

הַהַמִּיר הָאֵתָהּ הָאִישׁ הָאֲנֹכִי עַל־אֲשֶׁר כִּי־אָמַרְתָּ הַשְּׁלוֹם
 לְךָ (Gen. 29, 6) הַשׁוֹמֵר אֶחָי אֲנֹכִי (ib. 4, 9) הַטּוֹבִים מִן
 הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה (Am. 6, 2) הַטּוֹבָה הִיא אִם רַעָה
 הַקּוֹלָהּ זֶה (Num. 13, 19) הַמָּאוֹם מֵאֵסֶת (I Sam. 24, 16)
 הַשְּׁמֹעַ עִם (Jer. 14, 19) הַבַּת תִּשְׁעִים שָׁנָה (Deut. 4, 38)
 הַגְּנוּב וְרִצּוּחַ (Jer. 7, 9) הַשׁוֹמְרִים הֵם אֵת
 דֶּרֶךְ ה' (Jud. 2, 22) הֵכֵלָּה זֶה הֵא דֹאִימָה מַחְרָקָה בְּלֹא
 סֹאֲכִין אִדָּא סִלְמִת מִן אֲחִיהֶלֶע וְאִדָּא אֲטַוּלִת יְקִים
 וְאִסְכָּבָהּ בַּמְזֻרַל מִפְּעוּל סִקֻּט סֹאֲכִין אֲלִי בַּעַד
 אֲרֹוִאִידִתִּיל יְקִימְנוּ יְשִׁיבְנוּ יְמִיחְנוּ יְסִירְנוּ יְנִיפְנוּ יְרִיצוּהוּ
 יְנִיעִידְנוּ יְנִיעִידְהוּ יְנִיעִים יְסִיחְךָ וְכִדְלִיק יְסִקֻּט אִיזְכָּא אִדָּא
 אֲטַוּלִת בַּלְנוֹן אֲזִיִּידָהּ בַּעַד וְאוּ אֲלִימָעָה יְקִימוּן יְשִׁיבוּן
 יְנִיעִלוּן וְאִדָּא יְסִיִּיעַת מִקִּים וְאִסְכָּבָהּ אוּ אֲזִיִּיעַתֶּה סִקֻּט
 סֹאֲכִין אֲלִי בַּעַד אֲלִימִם אִזְ לִיִּס הוּ אֲוִלֶה כִּי מִקִּימִים
 מִקִּימִי מִשִּׁיבִים מִשִּׁיבִי מִרִיקִים מִמִּיחִים *

בִּב

אֲלִימִם אִזְ לִיִּס הוּ אֲוִלֶה כִּי מִקִּימִים
 מִקִּימִי מִשִּׁיבִים מִשִּׁיבִי מִרִיקִים מִמִּיחִים *

ثقل النطق بها دون تحريك أو آخرها وإدخال ساكن بعدها
 وهكذا عادة العبرانيين في أكثر كلامهم إذا وصلوا الأفعال
 بالمكنيات حركوا لاماتها وأدخلوا بعدها سواكن تصل
 بها إلى المكنيات وأعلم أن العירותي בכם היום
 (Deut. 4, 26) העירותי מצפון (Jes. 41, 25) من هذه الأفعال
 وأصلهما העירותי העירותי بتحرك الهاء بلا ساكن
 مثل اصحابها ولكنهم استثقلوا ذلك في هاء بعدها عين
 كما استثقلوا ذلك في هاء بعدها حاء في غير هذه الوزن
 إذ قالوا היום החלותי (I Sam. 22, 15) החתות כיום מדין
 (Jes. 9, 3) ولم يقولوا החילותי החתות علی الاصل مثل
 הקלותני (II Sam. 19, 44) והשמותי אני את הארץ
 (Lev. 26, 32) כי ה' אלהינו הרמנו (Jer. 8, 14) והרקות
 עמים רבים (Mic. 4, 13) הסבות את לבם אחרנית
 (I Reg. 18, 37) וכא استثقلوا ذلك أيضا في هاء الاستفهام
 إذا دخلت على عين أو حاء أو هاء أو الف إذ قالوا
 העודנו חי (Gen. 43, 27) העודם חיים (Ex. 4, 18) החנם
 ירא איוב אליהם (Job 1, 9) החידה חדתה (Jud. 14, 16)
 החייתם כל נקבה (Num. 31, 15) הקיחה זאת (Joel 1, 2)
 להמיר גוי אלהים (Jer. 2, 11) האתה האיש (Jud. 13, 11)
 האיש כמוני (Neh. 6, 11) האנכי הריתי (Num. 11, 12)
 ولم يقولوا העודנו העודים החנם החידה החייתם החייה

בַּזְשִׁים (Ez. 32, 30) الاصل فيها واللّه اعلم بַּזְשִׁים
 على زنة رَحُوق رَحُوقִים קָרוֹב קָמוֹן רָחוֹק גְּדוֹל פִּאֲסַכְּנַת
 الياء والقى ضمتها على الياء وكتبت واوا لانضمام ما قبلها
 واسقطت واو المدّ ومثله טוב ה' לְכָל (Ps. 145, 9) הַמְּזֻבָּה
 הוא אם רעה (Num. 13, 19) וכֵּלֶּךְ גְּזֻלָּה וְסוּרָה (Jes. 49, 21)
 וְסוּרֵי בֵּאֲרָץ יִכְתְּבוּ (Jer. 17, 13) סוּרֵי הַגֶּפֶן נִכְרִיה
 שכננה דוֹמָה נִפְשֵׁי (Ps. 94, 17) כְּדוֹמָה בְּתוֹךְ
 הים (Ez. 27, 32) ואֵן כָּאֵת הַזֶּה בַּלְשָׁרֶק וְלֵךְ בַּחֲלָם
 فقد علمت انهما واحد في بعض التصريف a والمصدر
 בַּלְשָׁרֶק וְהַחֲלָם מִלּוּ הַזֶּה סוּר שׁוֹב קוּם מוֹת לְסוּר
 לְשׁוֹב לְמוֹת וְכֵן תִּכּוֹן סוּר שׁוֹב קוּם נוֹם נוֹחַ צוּר
 בַּחֲלָם *

בַּב

إذا ارادوا من هذه الأفعال الفعل الثقيل الذي على بنية
 הפעיל זָדוּא בַּעַד הַלְּוָחִיךְ סָאכְנָא אִסְלַחָא לְלִכְלִמַּת
 وتكميلا لبنيتها وتعريضا لها مما نقص منها كما ذكرت
 في יָקוּם וְיָשׁוּב וְנִזְרָאָתְהֶמָּא וְיַעֲלִי עֵינֵי הַפְּעִל יָא לִינֵה
 مكسورة ما قبلها فقالوا הַקִּים הַשִּׁיב יָקוּם יָשׁוּב מִקִּים
 מְשׁוּיב וכֵּלֶּךְ הִבִּיא יִבִּיא מִבִּיא הַסִּיר יָסִיר מִסִּיר הַמִּית

a) אִלְתְּצַרְיָה A

قيل منها قوموا شوبו סורו גורו צימו רוצו נודו נוסו
 فی الاتصال والانفصال معا فهذا اوضح الدلائل على ان
 الواو فی קום واصحابه عين الفعل واللّه اعلم واما المفعول
 المأخوذ من هذه الافعال فقد جاءت منه كلم يسيرة تدل
 على غيرها وهي ساكنة الواو ايضا مضموم ما قبلها مثل
 الامر سوا סוּגָה בשושנים (Cant. 7, 3) ومعنى ثانى مدרכיו
 ישבע סוג לב (Pr. 14, 14) כי מולים היו (Jos. 5, 5) ובזו
 משפחות יחתני (Job 31, 34) כל שה חום (Gen. 30, 32) כי
 על פי אבשלום היתה שוּמָה (II Sam. 13, 32) לוּמָה
 בשמלה (I Sam. 21, 10) פני הלום הלום (Jes. 25, 7) הלום
 الثانی פעול قياسا على ما بعده וְהַמְסִיכָה הַנְּסוּכָה (ib.)
 שן רועה ורגל מועדת (Pr. 25, 19) ويمكن ان يكون من
 هذا الضرب *a* למען תדעון שדון (Job 19, 29) لانه من 7ן
 דינגך (Jer. 30, 13) והיה ה' לְרִיץ (I Sam. 24, 15) ويقال ان
 עתרי בת־פועי (Zeph. 3, 10) مثل هذه والاصل فی هذه
 الواوات التكریک بالضمّ على زنة كلّ פעول فاستثقل ذلك
 فيها فاسكنت وضمّ ما قبلها اما بالשרק او بالחלם وואو
 المدّ ساقطة ورتبا جاءت الصفة على مثل هذا *b* ايضا مثل
 הפנה ערף מואב בוש (Jer. 48, 39) בחתיתם מגבורתם

a) A الاصل. *b*) B هاذين.

تكون ابداً إلا بالواو فصل الكلام او لم يفصل مثل **וַיִּקְוּמוּ**
וַיָּשׁוּבוּ וַיָּנֹסוּ וַיִּרְוּצוּ*

باب

واعلم ان الامر من هذه الافعال باسكان عينها التي هي
 واو وضّم ما قبلها مثل المستقبل يقال **מִוֹת שׁוֹב** **קום**
חום **רום** **גור** **רוץ** **פויץ** فان قال قائل كما قلت ان الساكن
 المتوسط في **שׁוֹב** و**קום** ونظيرهما عين الفعل لِمَ لا تقول
 ايضاً ان الساكن المتوسط في **יָךְ** و**יָבֹב** و**יָד** ونظراتها
 عين الفعل ولا تجعلها اوامر من افعال فأوها ياء فاقول
 ان ليس في **יָךְ** و**יָבֹב** و**יָד** ساكن متوسط من اصل اللغة
 وانما هو مدّ باللكن الذي تقرأ به فاذا زال اللكن زال
 ذلك المدّ والدليل على ذلك من **יָךְ-יָךְ מֵאֶרְצֶךָ** (Gen.12,1)
וַיָּךְ-יָךְ אֶל אֶרֶץ חֲמֹרִיהָ (ib.22,2) **יָךְ-נָא אֶל הַצֹּאן** (ib.27,9)
קום **עלח** **בית** **אל** **יָשׁוּב** **שם** (ib. 35, 1) التي ليس فيها
 لکن ولا ساکن واما **קום** و**שׁוֹב** و**מִוֹת** ونظراتها فان
 الساكن المتوسط فيها ثابت زال اللکن عنها او لم يزل
 ومما يدلّ ايضاً دلالة قویة على ان الساكن المتوسط في
יָךְ و**יָבֹב** و**יָד** ليس اصلاً فيها سقطها اذا قيل منها
יָכוּ **שָׁכוּ** **יָדוּ** في اتصال الكلام وان الساكن المتوسط
 في **קום** و**שׁוֹב** و**סור** ونظراتها هو اصل فيها ثابتاً *a* اذا

a) *B* ثباته.

واصحابها مزيدة للمدة مثل الواوات التي في **يְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
יְשׁוּבוּ لأنّ واوات **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
 وصلنا الافعال بواو الجماعة كان الكلام متصلا او منفصلا
 مثل **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
יְשׁוּבוּ **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
 الجماعة في اتصال الكلام وادراجها خاصة مثل **יְשׁוּבוּ**
יְשׁוּבוּ **יְשׁוּבוּ** فلا يجب ان يقاس الثابتة بالساقط فهذا
 دليل قوي على ان الواوات التي في **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
 ليست **לְוָאֲחַף** بل هي عينات الافعال واصلها كان التحريك
 فاسكنت استخفافا فاذا اتصلت هذه الافعال بالضمير
 المفعول سقط الساكن الذي بعد الروايد لانه ليس اصلا
 يقال **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
יְשׁוּבוּ **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
 هو **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
יְשׁוּבוּ **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
יְשׁוּבוּ **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
יְשׁוּבוּ **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
יְשׁוּבוּ **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
יְשׁוּבוּ **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**
 في بعض التصريف يقوم مقام **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ** **יְשׁוּבוּ**

יָמַיָּם ولا يكون ايضا آلا بساكن مزيد بعد الزوايد الاربعة
 تواطئا فيه، واصطلاحا عليه هكذا نطق العبرانيون به
 والسبب الذي دعا الى التواطئ على زيادة هذا الساكن
 بعد الزوايد هو سكون عين الفعل الذي كان اصلها الحركة
 فلما لانت وسقطت حركتها نقصت بنية الكلمة فعوضوها
 شيئا يكمل بنيتها وهو ذلك الساكن وازيد ذلك شرحا بان
 اقول ان اصل יָקוּם וְיָקוּם مثل יִשְׁמְרוּ וְיִשְׁמְרוּ فاستثقلوا
 حركة الياء التي هي عين الفعل واسكنوها فلما اسكنوها
 اجتمع اربعة سواكن القاف a الياء وواو المدّ والميم وذلك
 ما لا ينطق به في لغة العبرانيين فاسقطوا واو المدّ وحركوا
 القاف بضمة الياء وجعلوا الياء واوا لانضمام ما قبلها فلما
 حركوا القاف الساكنة احتاجوا الى ساكن b يقوم مقامها
 فَأَحَقَّقْ هذا وقف عليه فانك لا تجد ساكنا مزيدا بعد
 الزوايد الا في فعل سقط بعض حركاته مثل יָקוּם الذي
 اصله יָקוּם ومثل יִשְׁמְרוּ יָסֹבּוּ التي اصلها יִשְׁמְרוּ
 יָסֹבּוּ او نقصت بعض اشباهه مثل יָבֹל בְּשָׂרׁוֹ מֵרָאִי
 (Job 33, 21) יִצְפָּה ה' (Gen. 31, 49) וַיִּקְרָא אֶת חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה
 (ib. 33, 19) التي اصله יָבֹלָה יִצְפָּה וַיִּקְרָא على ما سَأَشْرَحُ
 ولا يظنّ ظانّ ان هذه الواوات التي في יָקוּם וְיָשׁוּב וְיָמוּת

a) Mss. אֶלְקוּף.
 بعد الزوايد الاربعة.

b) B gloss. وهو الساكن الذي

(Gen. 27, 33) ומאשי צוד צְדוּנִי (Thren. 3, 52) נשם אִשֵּׁם הַנְּהָ
 אֲנִכִּי שֵׁם אֶת יִירוּשָׁלַיִם ( ) , ומאשי אֲשֶׁר שֵׁם ה' מִבְּמַחֲוֹ
 (Ps. 40, 5) שָׁב אֶת הַיָּם הַיָּבֵשׁ (I Sam. 17, 15) ומאשי וְהָעַם
 לֹא שָׁב עַד הַמִּכְהָוֹ (Jes. 9, 12) רֵשׁ אִשֵּׁם רֵשׁ (sic) עֲשֵׂה כַּף
 רְמוּהָ (Pr. 10, 4) אֶחָד עֲשִׂיר וְאֶחָד רֵשׁ (II Sam. 12, 1)
 ומאשי רֵשׁוֹ וְרַעְבּוֹ (Ps. 34, 11) וְכֹכָב מִתְּשֻׁבֵּה וְכֹכָב
 הַיָּמִת וְכֹכָב הַחַי (I Reg. 3, 22) ומאשי כִּי מִתְּשֻׁבֵּה הַיָּלֶד (II Sam. 12, 18)
 هذه الاسماء وغيرها مما هو على بنيتها الاصل فيها
 بتحركك العين اما على وزن فَعْلَلْ او فَعْلَلْ او فَعْلَلْ المشددة
 العين كيف ما كان المعنى واحسب ان اصل مَثَ الماضى
 والاسم مَثَرٌ بظاري تحكت الواو مثل مَثَرٌ مَثَرٌ الذين هما
 اسمان وماضيان فلما سكنت الواو اسقطت كمضاراة الميم
 وحركت بحركة الواو ليدل ذلك على اصله ولذلك فارق
 اصحابه وكذلك القياس في لِيَمَّ كان اصله لِيَمَّ وكذلك يَمَّ
 وِيَمَّ وَاَرَّ وَاَرَّ * (Gen. 42, 19)

[من هذه الافعال a] باب

اعلم ان المستقبل من هذه الافعال باسكان العين ايضا
 وردّها واوا لينة مضمومة ما قبلها بالشرط على الاكثر
 او بالقليل على الاقل يقال يשוב يقيم يسود يموت يفيق

a) B.

לרבים צַדִּיקִים (Jer. 16, 16), וכֹּכֵלֵךְ יִקְרָא עֲלֵיךְ הָעֵיט (Jes. 18, 6)
 אֲשֶׁר קִיַּץ לְאֵנֶה מִן יִקְרָא וְחֹרֶף (Gen. 8, 22), וכֹּכֵלֵךְ קִישׁ
 חֲטִים (I Chr. 21, 20) מִן וְהִשִּׁיג לְכֶם דָּיֵשׁ (Lev. 26, 5)
 וכֹּכֵלֵךְ יְדֹן דָּנוּ מִן וְהִיָּה לְה' לְדָוִן (I Sam. 24, 15), וכֹּכֵלֵךְ
 יִשְׁטוּ הָעַם וְלָקְטוּ (Num. 11, 8) מִן אֲנִי יִשְׁטוּ (Jes. 33, 21)
 וכֹּכֵלֵךְ הַקִּיָּאֵס בִּי אֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל (Ps. 7, 1) יִרָר בְּשָׂרוֹ
 (Lev. 15, 3) יִרְשׁוּ וְרַעְבּוּ (Ps. 34, 11) כִּי שָׁתָה לִי אֱלֹהִים
 (Gen. 4, 25) שָׁב הַגְּלִגְלָה (II Reg. 4, 38), וּמִשְׁלֵלֵי כָּתוּבֵי יָדָא
 וְאַעֲלֵם אֵן מִית הַיְלָד (II Sam. 12, 18) מִן הַזֵּה הָאֲפָעֵל
 לְאֵנֶה מִן מְוֹת וְחַיִּים (Pr. 18, 21) הַמְּוֹתָה לְחֶסֶדִי (Ps. 116, 15)
 וּבְהַזֵּה הַשְׂרַח סָקַט זָטָן מִן זָטָן אֵן הַזֵּה הָאֲפָעֵל הַבְּאֻשִׁי
 מִן חֲרָפִין וְקַד סָקַט הַזֵּה הַסְּאֵקִין מִן הַלִּפְזָא וְהַכָּזָא
 אִזָּא קִיַּל מִן הַזֵּה הָאֲפָעֵל וְקִיַּלְתִּי, וְכָאן מַעֲנֵה הָאֲסְתִּבְעָל
 מִתְּלַת וְשִׁבְעָתִי בְּשָׁלוֹם (Gen. 28, 21) וְנִלְתִי בִירוּשָׁלַיִם וְשִׁבְעָתִי
 בְּעַמִּי (Jes. 65, 19) וּמִשְׁתִּי אֵת עוֹן הָאָרֶץ (Zach. 3, 9) וְקִיַּלְתִּי
 עַל בֵּית יִרְבַּעִים (Am. 7, 9) וְיִסָּקַט אִיזָא אִזָּא קִיַּל מִנְהָא פְּעִלְתֵּם
 וְהִנֵּה קִיַּלְתֵּם תַּחַת אֲבוֹתֵיכֶם (Num. 32, 14) וְסִרְתֶּם מִן
 הַדֶּרֶךְ (Deut. 11, 28) מִהֲזֹה יִשְׁבְּתֶם (II Reg. 1, 5), וכֹּכֵלֵךְ
 כָּלְתָהּ וְאַעֲלֵם אֵן אֲכַר מָא תָּאֵתִי הַשְּׂפָעָה מִן הַזֵּה הָאֲפָעֵל פְּעָלִי
 לִפְזָא מִאֲשִׁיחָא קָם שְׂפָעָה קָמוּם עֲלֵי (Ps. 3, 2) וּמִאֲשִׁי וְהִיָּה
 כִּי קָם הַפְּלִשְׁתִּי (I Sam. 17, 48) יָצַד שְׂפָעָה הוּא הַיָּצַד צִיד

وهذه المقالة الثانية [من كتاب حروف اللين العبرانية^a]

قال يحيى *b* قد مضى القول في الافعال اللينة الفاء فاذا ذكر في هذه المقالة الافعال اللينة العين وابسط قبل تأليفها شروحا (*sic!*) يوقف بها على كنه ومدى غورها وبالله المستعان *

القول في الافعال التي عينها حرف لين

[اعلم انه *c*] اذا ارادوا العبرانيون فعلا ماضيا خفيفا او صفة من الافعال التي عينها حرف لين اسكنوا العين وجعلوها الفا لينة في جدّ كلامهم على غير الاصل واسقطوها من الخطّ استخفافا فلا تكتب الا على الشاذّ الغريب فقالوا
 והיה כי קם הפלשתי (I Sam. 17, 48) זדים *d* קמו עלוי
 (Ps. 86, 14) بين القاف *e* والميم ساكن لين هو عين الفعل
 واصله קנם لانه من קנם את (*sic*) דברי הפורים. האלה
 (Est.9,32) לקיים את ימי הפורים / وقد كتب هذا
 الساكن الذي هو عين الفعل على النادر في [קנאם שאון
 בעמוך (Hos. 10, 14) وكذلك פדו לעדינו (Thren. 4, 18) צוד
 פדוני (ib. 3, 52) الساكن الذي بين الصاد وبين الدال في
 اللفظ هو عين الفعل والاصل פדו פדוני لانه من ציד

a) So B.   b) B adds *رضى الله عنه*   c) So B.
 d) Mss. רבים confusing with Ps. 3, 2.   e) Mss. אלקוף.
 f) A דבר לקיים (Ez. 13, 6).

יִתֵּר יִתְרָתִי, والصفة جاءت على زنة فاعل وفاعل مثل
 שׁוֹכֵחַ וְשָׁבַח וַיִּוְתֵר מַחֲמָה בְּנֵי הַזֹּהַר (Ecc. 12, 12) וַיִּוְתֵר
 לְרֵאֵי חֲשֵׁמֶשׁ (Ecc. 7, 11) יִתֵּר מִרְעָהוּ צָדִיק (Pr. 12, 26)
 וְאִלְמָּם יִתֵּר שְׂאֵת יִתְרָ עֵץ (Gen. 49, 3) שְׂפַת יִתְרָ (Pr. 17, 7)
 מִהּ יִתְרוֹן לְאָדָם (Ecc. 1, 3) וְקָדַם אִלְמָּם אֵיטָא יִוְרָו
 וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה (ib. 3, 19) וְאִמָּ פָחוּ כַּמִּים אֵל
 תִּוְתֵר (Gen. 49, 4) فَهُوَ عِنْدِي فَعَل لَمْ يَسْمَ فَاعِلُهُ وَإِنْ كَانَ
 بِالْحَلَمِ وَلَمْ يَكُنْ بِالشَّرْكَ فَقَدْ عَلِمْتَ *a* أَنْ الْحَلَمَ وَالشَّرْكَ
 وَاحِدٌ فِي بَعْضِ التَّصْرِيفِ *b* وَقَدْ يُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ أَيْضًا أَل
 תִּוְתֵר فִּעְלָא ثَقִילָא מִתְּלָ *c* זְכוּר מִלְּחֲמָה אֵל תִּוְסָף (Job 40,32)
 וּמַעֲנֵי שְׁנַיִם فِي الْأَصْلِ יִתֵּר יִתְרָתִי יִתֵּר וְאֵת הַיִּוְתֵר הַחֲרָמָנוּ
 (I Sam. 15, 15) וְאִלְמָּם יִתְרָ הַגִּזְמוֹ (Joel 1, 4) וּמִיִּתְרָ הַשְּׁמֹן
 (Lev. 14, 17) وَفِي هَذَا الْمَعْنَى فَعَل ثَقِيلٌ مَعْدًا قَلْبٌ فِيهِ
 الْبَاءُ وَاللَّيْنَةُ أֲשֶׁר הוֹתִיר הַבְּרַד (Ex. 10, 15) הוֹתִיר לָנוּ
 שְׂרִיד (Jes. 1, 9) וַיִּוְתִירוּ אַנְשִׁים מִמֶּנּוּ (Ex. 16, 20) אֲכֹל
 וְהוֹתִיר (II Reg. 4, 43) وَالْأَنْفَعَالُ وَلَا نֹתֵר מֵהֶם אִישׁ
 (Num. 26, 65) וְהַנֹּתֵר בְּשֵׁמֶן (Lev. 14, 18) וְאִם יִתְרָ מִבְּשָׂר
 הַמְּלֹאִים (Ex. 29, 34) לֹא יִתְרָ דָּבָר (II Reg. 20, 17) *

* تَمَّتِ الْمَقَالَةُ الْأُولَى بِحَمْدِ اللَّهِ وَشُكْرِهِ *

a) B on margin has Hebr. gloss כְּגֹן אֶךְ אֵל שְׂאוֹל
 תִּוְרָד (Jes. 14, 15) הַחֲלָם וְהַשְּׂרָק שׁוֹיִן
b) B التصاريف
c) A עלי מתאל.

יִשְׂרוּ בְעֵינָיו (I Reg.9,12) כִּי הִיא יִשְׂרָהּ בְעֵינָי (Jud. 14, 3)
 אֹלֵי יִישָׁר בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים (Num. 23, 27) וַתִּישָׁר בְּעֵינֵי
 שִׁמְשׁוֹן (Jud. 14, 7) יִשְׂרָהּ לְבִי אִמְרֵי (Job 33, 3) وَالصَّفَةِ
 יִשְׂרָהּ מִעַגְל צְדִיק תַּפְלֵם (Jes. 26, 7) وَإِذَا أُصِيفَ تَغִיֵר
 וְכַן פֶּתַח אֵיضָא וְהוֹעֵבַת רִשְׁעֵי יִשְׂרָהּ-דְּרַךְ (Pr. 29, 26) וְהִיא
 הַעֲקוֹב לְמִישׁוֹר (Jes. 40, 4) مَفْعוֹל מִثְּל מִבְּחֹזֵר מִזְמוֹר
 מִיִּשְׂרָיִם מִפְּעֻלָּיִם מִתְּל מִשְׁפָּטִים وَالثَّقِيلِ יִישָׁר עַלְבִּין
 כֹּל-פְּקוּדֵי כֹל יִשְׂרָהּ (Ps. 119,128) וַיִּישְׂרָם לַמַּטָּה מִעֲרַבָה
 (II Chr. 32, 30) וְהַדּוֹרִים אֲנִישָׁר (Jes. 45, 2) יִשְׂרוּ בְעֲרַבָה
 (ib. 40, 3) הַמְּיִשְׂרִים אֲרַחֲוֹתָם (Pr. 9, 15) מִיִּשְׂרָהּ עַל
 הַמַּחֲקָה (I Reg. 6, 35) وَأִמָּא וַיִּשְׂרָנָה הַפְּרוֹת (I Sam. 6, 12)
 فَيَحْتَمِلُ وَجْهَيْنِ إِذْ هُوَ مَشْدَدُ الشَّيْنِ إِذَا أَنْ يَكُونَ فَعَلًا
 خَفِيفًا اِنْدَغَمْتَ الْيَاءَ الَّتِي هِيَ فَاءُ الْفِعْلِ فِي الشَّيْنِ فَاشْتَدَّتْ
 لَذَلِكَ عَلَى مَذْهَبِ اِنْعَاقِ-مִיָּם (Jes. 44, 3) אֲנִישְׂרָהּ בְּבִטָּן
 (Jer. 1, 5) وَإِذَا أَنْ يَكُونَ فَعَلًا ثَقِيلًا عَلَى بَنِيَّةِ וַיִּפְעֻלָּנָה
 وَلَذَلِكَ اشْتَدَّتْ الشَّيْنِ وَيَاءُ الْمُسْتَقْبَلِ مִנְدַגְמָةٍ فِي الْيَاءِ
 الَّتِي هِيَ فَاءُ الْفِعْلِ وَتَكُونُ شَدِيدَةً أَيْضًا لَذَلِكَ وَالْمَعْنَى
 الْأَوَّلِ اقْتِوَاءً لِأَنَّ لَا نَجْدَ وَيִפְעֻלָּנָה بِكَسْرِ الْفَاءِ بَلْ بِفَتْحِهَا
 فَانْهَمُ وَثَقِيلٌ آخَرَ فِي الْأَصْلِ הַיִּשִׁיר הַיִּשְׂרָהּ אִישָׁר
 הַיִּשָׁר יִישִׁירוּ נִגְדָךְ (Pr. 4, 25) وَالאִמֵּר הַיִּשָׁר לְפָנַי דְּרַכְךָ
 (Ps. 5, 9) מִתְּל כַּפְךָ מִעֲלֵי הַרְחֹק (Job 13, 21)

יִשָּׁן יִשְׁנָתִי אִזּוּ יִנּוּחַ לִי (Job 3,13) וַיִּישָׁן וַיַּחֲלֵם (Gen. 41, 5)
 עוֹרָה לִמָּה תִישָׁן ה' (Ps. 44, 24) וַיִּשְׁנֵנוּ שְׁנַת עוֹלָם
 (Jer. 51,39) מִרְקַף אֵימָה אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עָר (Cant. 5, 2) וַיִּקְמָן
 כְּיִשָּׁן אֲדַנִּי (Ps. 78, 65) וּרְבִים מִיִּשְׁנֵי אֲדַמְת־עֶסֶר יִקְיָצוּ
 (Dan.12,2) אֵינְנוּ מִנִּיחַ לֹא לִישָׁן (Ecc.5,11) עָלֵי זִנָּה לְשִׁמּוֹר
 לְשָׁכּוֹר וְעַד אִסְקַט אֵימָה מִן אִלְסָם כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שְׁנָא
 (Ps. 127, 2) אֵל תֵּאֲחָב שְׁנָה (Pr. 20, 13) וְאֶל-הַשִּׁיבִיל יִשָּׁן
 יִשְׁנָתִי אֲנִישָׁן וַתִּשְׁנָהּ עַל בְּרִכְיָהּ (Jud.16,19) מִיִּשָּׁן מִיִּשָּׁן
 וּפִי אִלְסָם מַעֲנִי אַחַר חֲדָשִׁים גַּם-יִשְׁנָם (Cant. 7, 14)
 וְאִכְלָתֶם יִשָּׁן [נוֹשָׁן] (Lev. 26, 10) וְאִנְפַּעַל וְאִכְלָתֶם יִשָּׁן
 (ib.) צִרְעַת נוֹשָׁנָת הוּא (Lev. 13, 11) וְנוֹשָׁנָתֶם
 בְּאֶרֶץ (Deut. 4, 25) יִנְשָׁן אֲנִישָׁן הַיִּשָּׁן
 יִשַׁע יִצְאָת לִישַׁע [אֶת] עִמָּךְ (Hab. 3, 13) כִּי-כָל-יִשְׁעֵי
 (II Sam. 23, 5) יִשְׁוֹעָה יִשִּׁית (Jes. 26, 1) וְאֶל-הַיִּבֵּי בְּאוֹ כִּי
 הַיִּשְׁוֹעַ ה' (Ps. 20, 7) יִוֹשִׁיעַ צִיּוֹן (Ps. 69, 36) הַיִּשְׁוֹעַ ה' אֶת
 עִמָּךְ (Jer. 31, 6) הַיִּשְׁוֹעַנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ (Ps. 106, 47) וַיְהִי
 לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ (Jes. 63, 8) וְאִנְפַּעַל בְּאוֹ אֵינן הַמֶּלֶךְ נוֹשַׁע
 כִּרְבַּב הַיִּל (Ps. 33, 16) קִמְצָה לָאֵה מִנְּפַעַל יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בָּה'
 (Jes. 45, 17) פֶּתַח לָאֵה אִנְפַּעַל וּמִמְנָה יִוֹשַׁע (Jer. 30, 7)
 כִּימִיו תִּוֹשַׁע יְהוּדָה (ib.23,6) פָּנּוּ אֵלַי וְהַיִּשְׁוֹעַ (Jes.45,22)
 יִשָּׁר לְאִשֶּׁר יִשָּׁר בְּעֵינַי (Jer. 27, 5) פֶּתַח לָאֵה מַאֲסֵי וְלֹא

נשן (ib. 45, 10) ,**المستقبل بليين الياء كما ذكرت** ,**واسقاطها**
من الخطّ استخفاً **يُشَبّ** **عولم** **لפני** **אלהים** (Ps. 61, 8)
יָשַׁב **אֲשַׁב** **עם** **המלך** (I Sam. 20, 5) **יָשְׁבוּ** **לכסא** **לך**
בסכות **תִּשְׁבוּ** (Ps. 132, 12) **הַיּוֹשְׁבֵי** **בשמים**
وقيل **أَن** **כי** **אם** **שׁוֹב** **תִּשְׁבוּ** **מִגְלוֹב** **الساکن**
الليين **الذي** **بعد** **التاء** **في** **تسبو** **فاء** **انقلب** **a** **في** **שוב**
عينا **والامر** **يُشَبّ** **باسقاط** **الياء** **من** **اللفظ** **والخطّ** **معا**
وانقلبت **الياء** **واو** **لينة** **في** **وموֹשֵׁב** **בני** **ישראל** (Ex. 12, 40)
בכל **מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם** (ib. 12, 20) **والانفعال** **ערים** **לא** **נוֹשְׁבוּ**
אל **ארץ** **נוֹשְׁבֵת** (Ex. 16, 35) **יִנְשַׁב** **אֲנִישַׁב**
وما **لم** **يسم** **فاعله** **بواو** **لينة** **مبدلة** **من** **الياء** **لانضمام** **ما**
قبلها **הושב** **והושְׁבֶתֶם** **לכרכם** (Jes. 5, 8) **والثقیل** **في**
الاصل **הוֹשִׁיב** **וערים** **נשמות** **יוֹשִׁיבוּ** (Jes. 54, 3) **עוד**
אוֹשִׁיבָה **באהלים** (Hos. 12, 10) **אשר** **הוֹשִׁיבוּ** **נשים**
נבריות (Ezr. 10, 18) **ויוֹשִׁיבֶם** **לנצח** (Job 36, 7) **כי** **בסכות**
הוֹשְׁבֵתִי (Lev. 23, 43) **מוֹשְׁבֵי** **עקרת** **הבית** (Ps. 113, 9)
במוֹטב **הארץ** **הושב** **את** **אביך** (Gen. 47, 6) **ونوع** **اخر** **من**
الفعل **الثقیل** **יִשַׁב** **יִשְׁבֶתוּ** **ויוֹשְׁבוּ** **טירותיהם** **בך** (Ez. 25, 4)
אֲשַׁב **מִיֹּשֵׁב** **מִיֹּשֵׁב** **יִשַׁב**

a) A **قیل**. See Gikatilia's rendering (ed. Nutt, p. 31).

ירע ירעתי נפשו ירעה לו (Jes. 15, 4) אירע תירע
 ירק ירקתי ירוק ירק בפוייה (Num.12,14) וירקה בפניו
 (Deut.25,9) אירק יירק יורק, אמא וכי ירוק הזב (Lev.15,8)
 מכלמות ירוק (Jes. 50, 6) עד בלעי רקי (Job 7, 19)
 לא חשכו רק (ib. 30, 10) אפאסל אחר
 ירש ירשתי וירש ישראל את יורשיו (Jer.49,2) וירשנו
 אותה (Num. 13, 30) וירשמה וישבתה בה (Deut. 17, 14)
 כי לא יירש אותו (Gen. 21,10) תירש וירשו את ארצו
 (Num. 21, 35) جاء الامر على اصله ים ודרום ירשה
 (Deut. 33, 23) الهاء مزيدة وهو على زنة העמק שאלה
 (Jes. 7, 11) وعلى غير اصله עלה רש (Deut. 1, 21) والاسم
 מורשה קהלת יעקב (Deut.33,4) את מורשיהם (Obad 1,17)
 למורש קפור (Jes. 14, 23) الوار مبدلة من الياء والتثقیل
 הוריש יוריש את אשר יורישך (Jud. 11, 24) ותורישני
 עונות נעורי (Job 13, 26) وفيه معنى אחר ה' אלהיך
 מוריש אותם (Deut. 18, 12) להוריש גוים גדולים
 (Deut.4,38) ואם לא תורישו את יושבי הארץ (Num.33,55)
وثقیل אחר فی معنى אחר מוריש ומעשיר (I Sam. 2, 7)
 פן אורש וגנבתי (Pr. 30, 9)

ישב אברם ישב בארץ כנען (Gen. 13, 12) וישבת בארץ

a) i. e. ררק.

b) A ثانی.

ثابتة في الخطّ لانتها الاصل والاصل فيه يראو بتحريك
 الالف مثل שמרו وامרו واحسب ان اسقاط هذه الالف
 من اللفظ هو لثلا يشتهب بيراو الذي هو من الروية
 وموراكم وחתכם (Gen. 9, 2) يوبيلو שי למورا (Ps. 76, 12)
 ואת מוראו לא תיראו (Jes. 8, 12) الواو فيها بدل من
 الياء والانفعال ونרא מאד (Joel 2, 11) נראות בצדק
 תעננו (Ps. 65, 6) למען תנרא (Ps. 130, 4) وفي الاصل فعل
 ثقيل معدا يרא مثل גרש او مثل שבר لان اصله التشديد
 لولا الراء כי يראוני העם (II Sam. 14, 15) مثل גרשוני او
 שברוני والمستقبل يנרא ינרא والامر يרא مثل גרש
 والفاعل منרא مثل מנרש כי כולם מנראים אותנו
 (Neh. 6, 9) والمصدر يרא مثل الامر لנראם ולבהלם
 (II Chr. 32, 18)

ירד ונרדתי ודברתי עמך שם (Num. 11, 17) ירוד נרדנו
 בתחלה (Gen. 43, 20) والمستقبل بליن الياء אנכי ארד
 עמך (ibid. 46, 4) נרדה ארדה ירדו الزوايد موقفة للساكن
 اللين كما ذكرت وقد ذهبت الياء في الامر مع كثرة الاستعمال
 ירד ויכום במנרד (Jos. 7, 5) הם במנרד בית חורון (ib. 10, 11)
 الواو بدل من الياء والثقيل והורדתם את אבי (Gen. 45, 13)
 הורדנו בידנו (Gen. 43, 22) יורידו אותו (Num. 1, 51)
 ויורד כנהרות מים (Ps. 78, 16)

יִקַּשׁ יְקוּשׁ יְקוּשְׁתִּי לֶךְ (Jer. 50, 24) פְּעוּלָתִי מִתְּלֵי קְמוּנָתִי
 שְׂבוּלָתִי יְבוּלָתִי יוֹקְשִׁים בְּנֵי הָאָדָם (Ecc. 9,12) פּוּעָלִים
 جَاءَ عَلَى مَعْنَى فِعُولٍ مِثْلَ كَسَدٍ يְקוּשִׁים (Jer. 5, 26)
 الذى جاء على معنى فِعُولٍ، والانفعال نوكِشَةً באמרי
 פִּיךְ (Pr. 6, 2) וְנוֹקְשׁוּ וְנִלְכְּדוּ (Jes. 28, 13) פֶּן תִּגְקֶשׁ בּו
 (Deut. 7, 25) הִגְקֶשׁ אִמֶּר וּמִסְדֵּר כִּי מוֹקֶשׁ הוּא לֶךְ (ib. 16)

الوار اصل مثل مؤيد

יִרְאָ וְלֹא יִרְא אֱלֹהִים (Deut. 25, 18) כִּי יִרְאוּ הַמִּילְדוֹת
 (Ex. 1, 21) כִּי יִרְאָה (Gen. 18, 15) כִּי לֹא יִרְאֵנוּ אֶת ה'
 (Hos. 10, 3) וְהַסְּתַבֵּל וַיִּירָא וַיֹּאמֶר (Gen. 28, 17) וַיִּירָא
 כִּי עָרוֹם אָנֹכִי (ib. 3, 10) וְכַדֵּלֵךְ וַיִּירָאוּ מִגִּשְׁתֵּי אֱלֹהֵי
 (Ex. 34, 30) וּפֶן יִרְךָ לְבַבְכֶם וְתִירָאוּ (Jer. 51, 46) וְתִפְעְלוּ
 יִירָאוּ מִה' (Ps. 33, 8) וְיִפְעְלוּ לֵאנֹכִי מוֹקֶפֶה וּמִן לִמ
 יוֹקֶפֶהּ جَهِل طَرِيقَ الْحَقِّ وَمَوْضِعَ الصَّوَابِ وَتִירָאוּ הַמִּילְדוֹת
 (Ex. 1, 17) וְתִפְעְלֶנָּהּ וְלִכֵּן אֶחְתַּלְּפֵתِ الْحَرَكَةَ لِلْيֵין الْاَلِف
 יִירָא מִפְּנֵי דוּדָא a (I Sam. 18, 29) לְפִעוּלָהּ מִתְּלֵי לְשׁוֹמֵר
 אֵיבָא בַעַד הַלָּמֵךְ הִיא פִּי הַפְּעוּלָהּ וְהַלָּמֵךְ יִרְאָה וְרַעַד (Ps. 55, 6)
 וְהַלָּמֵךְ יִרְא אֶת ה' בְּנֵי וּמֶלֶךְ (Pr. 3, 7) וְאֵם יִרְאוּ אֶת ה'
 קְדוּשׁוֹ (Ps. 34, 10) فَالالف ساقطة من اللفظ استخفافا

a) שאול erroneously

b) From המילדות till לפעול added on margin of B; apparently copied from A.

פי ותיקד יקר יקוד ביקוד אפליבת ואו לינה פי מוקד
ומוקדה

יקע למ יאנא מן هذا الاصل آلا الفعل الثقيل الذي تنقلب
فيه الياء واو והוקענום לה' (II Sam. 21, 6) ויוקעם בהר
(ib. 9) והוקע אתם לה' (Num. 25, 4)

יקן יקן יקצתי בייקן יעקב משנתו (Gen. 28, 16) בייקן
נח מיינו (Gen. 9, 24) ויקצו מועזעיד (Hab. 2, 7) האים
פי וייקצו מרפעה דאלה עליו אן בעדה יא סאכנה פהי פא
הפעל ומה לא הקיץ הנער (II Reg. 4, 31) העירה והקיצה
(Ps. 55, 23) והקיצות (Pr. 6, 22) והקיצותי ואראה (Jer. 31, 25)

פאסל אחר

יקר מה יקר חסוך (Ps. 36, 8) מאשר יקרף בעיני
(Jes. 43, 4) ולו מה יקרו רעיד (Ps. 139, 17) תיקר נא
נפשי (II Reg. 1, 13) תפעל וייקר דמם (Ps. 72, 14) וייקר
פדיון נפשם (ib. 49, 9) ויפעל והצפה יקר מחכמה ומכבוד
(Ecc. 10, 1) וירח יקר הולך (Job 31, 26) קמץ עליו זנה חכם
רשעו פאן אצפתה קאנט אפא פתוחה יקר רוח (Pr. 17, 27)
מחל חכם לב (Job 9, 4) והאסם אדר היקר (Zach. 11, 13) קמץ
ואן אצפתה קאן פתח ואת יקר (sic!) תפארת (Esth. 1, 4)
ופי هذا الاصل فعل ثقيل معدا הזקיר יוקיר אוקיר
אנוש (Jes. 13, 12) הזקיר רגליך (Pr. 25, 17)

لاستخفافهم الكلمة واستثقالهم النطق بها مع تقدم الياء
 فقد بان ان ותחצב ותתפעל الياء بين التائين في اللفظ
 لان تاء التانيث محرّكة بالצרוי הדאל على الساكن بعدها
 ותחצב ותתפעל ותחיצב ותתפעל

יִצַק וְיִצְקוּ עֲלֶיהָ (Lev. 2, 1) לֹא יִצַק עֲלֶיהָ (Num. 5, 15)
 וְיִצְקוּ עַל הָעוֹלָה (I Reg. 18, 34) מוֹקֵף הַיָּאֵם וְקָדַם הַמִּסְתַּבֵּל
 יִבְדֹּגָם הַיָּאֵם בַּיָּאֵם כִּי יִצַק מִיָּם עַל צִמָּא (Jes. 44, 3)
 וְהָאֵם יָבֵא עַל הָאֵם וְגַם יִצַק בּוֹ מִיָּם (Ez. 24, 3) וְעַל
 גַּיְרָה הָאֵם לְעַם וְיִאֲכְלוּ (II Reg. 4, 41) יִצְקוּם בְּיִצְקוֹתָם
 הַיָּאֵם (I Reg. 7, 24) הַיָּאֵם חֵן בְּשִׁפְתוֹתָיִךְ (Ps. 45, 3) רָגַעַת נִיבַ
 הַיָּאֵם וְאוֹ לִנְצִיבָם מִאֲחֶיהָ וְזִנָּה הַיָּאֵם הַיָּאֵם וְעַל הָאֵם
 עָשָׂה חֲמִיד הַיָּאֵם יוֹצֵק מוֹצֵק מוֹצֵק הֵם מְגִישִׁים אֵלֶיהָ
 וְהִיא מוֹצֵקָתָה (II Reg. 4, 5)

יִצַר אֲשֶׁר יִצַר (Gen. 2, 8) עִם זוֹ יִצְרָתָי לִי (Jes. 43, 21)
 וְיִצַר ה' אֱלֹהִים (Gen. 2, 7) וְקָדַם בַּלִּדְגָם בְּמֵרֶם
 אֲצִרָה בְּכַטָּן (Jer. 1, 5) וּבְמִקְבוֹת יִצְרָהוּ (Jes. 44, 12) וְהַזֶּן
 אֲשֶׁמְרָה יִשְׁמְרָהוּ וְיִצְרֵי כְּצֵל כֹּלֶם (Job 17, 7) וְהַנְּעָל
 לִפְנֵי לֹא נוֹצַר אֵל (Jes. 43, 10) אֲנִצַּר יוֹצַר

יִקַּד יִקַּד יִקַּדְתִּי וְיִקַּדְתִּי עַד שְׂאוֹל הַחַתִּית (Deut. 33, 22)
 יִקַּד יִקַּד בְּיִקוּד אֵשׁ (Jes. 10, 16) יִפְעַל פְּעוֹל כְּפְעוֹל
 בְּמוֹקֵד נַחְרוּ (Ps. 102, 4) עַל מוֹקֵדָה (Lev. 6, 2) הַיָּאֵם הַיָּאֵם

ولذلك صارت فاء التانيث التي في **וּחְתַּלַּב** محرّكة باللام
 لتدلّ على الياء التي بينها وبين فاء الافتعال ودخول فاء
 الافتعال في الافعال على وجهين إما ان تكون مقدّمة
 على فاء الفعل او فاء الفعل مقدّمة عليها على قدر
 استسهال الكلمة واستثقالها فان كان فاء الفعل سينا او
 شينا او صاداً فهي المقدّمة على التاء مثل **וְיִסְתַּבֵּל** **הַחֹבֵב**
 (Ecc. 12, 5) **וְיִשְׁתַּמֵּר** **חֲקוֹת** **לַמִּרְי** (Mic. 6, 16) **וּמַהֲדִיבֵי**
הַמַּדְרֵק (Gen. 44, 16) وهذه الطاء في **דַּמְרֵק** هي التاء وانما ابدلت
 طاء ليسهل الافصاح بالصاد التي قبلها الا ان كلمة واحدة
 استثقلوا فيها تقديم الشين على التاء *a* وهي **וְהִתְשַׁמְּנָה**
בַּדְרֹת (Jer. 49, 3) وانما استثقلوا ذلك لان في هذه
 الكلمة **יִדָּלָ** تلتقي التاء مع الطايين فيثقل ذلك لان
 مخرج الطاء من الفم قريب من مخرج التاء وان كان
 فاء الفعل من سائر الحروف سوا هذه الثلاثة تقدّمت التاء
 عليها مثل **וְיִתְנַבֵּל** (Deut. 9, 18) **וְיִתְקַדֵּד** (Jes. 65, 16)
וְהִתְנַדְּלֵהוּ **וְהִתְקַדְּשֵׁהוּ** (Ez. 38, 23) على هذا النظام اطرد
 الباب لا تكون التاء الا مقدّمة على فاء الفعل ما لم تكون
 الفامسينا او شينا او صاداً الا **וּחְתַּלַּב** **אֲחֹתוֹ** فان فاء
 الفعل مقدّمة عليها وهي الياء اللينة التي قبلها ذلك

a) **אֲלֹמָא** A.

الاصـل والانعـال اـت مـي نوـعـيـن (Jes. 40, 14) ויניעז המלך

דוד (I Reg. 12, 6)

יפח ויפח חמם (Ps.27,12) תִּנְיָפַח תִּפְרֵשׁ כִּפְיָהּ (Jer.4,31)

יפע וחללו ויפֶעְתָּהּ (Ez. 28, 7), والثقیل הזופיע מחר פארן

(Deut. 33, 2) ועל עצת רשעים הזֶפֶעַת (Job 10, 3)

יציא ויצאתי ויצאת לישע עמד (Hab. 3, 13) לא יציא

כצבא (Deut.24,5) ויצאו ויצאו ויציאו ויציאו (II Chr.32,21)

والثقیل بـراو لینه הזציא וציא والاسم למות הזציאות

(Ps.68,21) כי לא ממוציא וממערב (ib. 75, 7) ויכתב משה

את מוצאייהם (Num. 33, 2)

יצב יצב יצבתי ויצב המצב والمصدر יצב גבולות

עמים (Deut. 32, 8) وفي الاصل ثقیل اخر جاء بادغام الياء

في الصاد הזיבו משחית (Jer. 5, 26) אתה הזצבֶת (Ps. 74,17)

דרך קשתו ויציבני (Thr. 3, 12) והנה מצייב לו יד

(I Sam. 15, 12) الصاد شديدة لاندغام الياء فيها والانعـال

بالادغام ایضا נצב לריב ה' (Jes. 3, 13) נצבו כמו נד

(Ex. 15, 8) النون للانعـال والياء مندغمة في الصاد ووزنه

נפעל נפעלו والانعـال ויבא ה' ויִתְנַצֵּב (I Sam. 3, 10)

ויִתְנַצֵּב מלאך ה' (Num. 22, 22) ויִתְנַצֵּבו מלכי הארץ

(Ps. 2, 2) ויתחצב אחותו (Ex. 2, 4) ואעלם אן ויתחצב

ותחפיעל الياء التي هي فاء الفعل مقدمة على تاء الانعـال

אֵיכָּה וְאוֹ סַאֲכָה וּמוֹסְרוֹת עֲרוּד (Job 39, 5) מוֹסֵר מַלְכִים
 פִּתְחָם (Job 12, 18) מוֹסְרוֹת וּמוֹטוֹת (Jer. 27, 2) וְאִם בְּמִסְוֶרֶת
 הַבְּרִית (Ez. 20, 37) פֶּחַסְבֵּה מִן יְאֶסְרָה אֶסֶר (Num. 30, 4)
 וְלִכֵּן אֵלֶּף לֹאֵת בֵּינָם אֵלֶּם וְאֵלֶּם וְסִפְּטָה מִן הַחַטָּ
 וְאֵלֶּם בְּמִסְוֶרֶת מִתְּחִלָּה

יֵעָם מַעִיל צְדָקָה יִעָמְנִי (Jes. 61, 10) מִתְּחִלָּה יִעָמְנִי אֵיכָּה
 יֵעָם וְלִיכֵּן הוּא מִן עוֹמְהָ אִוֵּר (Ps. 104, 2) כִּי אֵלֶּם קוֹם
 יֵעָד מִן הַמּוֹעֵד אֲשֶׁר יֵעָדוּ (II Sam. 20, 5) אֲשֶׁר לֹא
 יֵעָדָה (Ex. 21, 8) וְאֵם לִבְנֵי יִיעָדָהּ (ib. 9) וְאֵלֶּם נִוֹעַד
 נִוֹדְעָתִי שִׁמְהָ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל (Ex. 29, 43) כִּי הִנֵּה הַמַּלְכִים
 נִוֹעַדוּ (Ps. 48, 5) אֲשֶׁר אֵוֹעַד לְךָ (Ex. 30, 6) וְעֵנִי אַחֵר
 נִי אֵלֶּם הַזְעִיד יוֹעִיד כִּי מִי כְמוֹנִי וְעֵינִי (Jer. 49, 19)
 וְאֵם לְמִשְׁפַּח מִי יוֹעִידִנִי (Job 9, 19)

יֵעָל הַזְעִיל הַזְעִלְתִּי מִהַ הַזְעִיל (Hab. 2, 18) וְאֵינִי בָם
 מוֹעִיל (Jer. 16, 19)

יֵעָף יֵעָפְתִּי לֹא יֵיעָף וְלֹא יֵיגַע (Jes. 40, 28) וְיֵיעָפוּ נַעֲרִים
 (ib. 30) לְשִׁתוֹת הַיֵּעָף בְּמִדְבָר (II Sam. 16, 2)

יֵעֵץ יֵעֵצְתִּי כִּי ה' צְבָאוֹת יֵעֵץ (Jes. 14, 27) כִּי יֵעֵצְתִּי
 (II Sam. 17, 11) אֲשֶׁר יֵעֵצְנִי (Ps. 16, 7) לִבְהָ אֵיֵעֵצְךָ
 (Num. 24, 14) יוֹעֵץ בְּלִיעֵל (Nah. 1, 11) וְאֵלֶּם גֵּאֵל עַל שָׁן
 עוֹצֵר עֵצָה וְחִפְרָה (Jes. 8, 10) וְאֵלֶּם יֵעָצוּ אוֹ יֵעָצוּ עַל

יִסָּף ולא יִסָּף עוד לדעתה (Gen. 38, 26) ולא יִסָּף שוב
 אליו עוד (ib. 8, 12) ויִסוּף, والفاعل יִסָּף אם יִסָּפִים
 אנחנו (Deut. 5, 22) وقد جاء الفاعل على بنية פועיל הנני
 יִסוּף להפליא (Jes. 29, 14) ونظيره אתה תִּזְמֶיךָ גורלי
 (Ps. 16, 5) لأنه من תִּמְךָ יתמוך, والثقیל ולא הוֹסִיפוּ בני
 ישראל^a לא אִוָּסַף אהבתם (Hos. 9, 15) יִסָּף ה' לי
 בן אחר (Gen. 30, 24) وقد كتبت الواو الفاء لا תאִסִּפוּן
 לתת תבן לעם (Ex. 5, 7) ויִוָּסַף שאול (I Sam. 19, 21)
 אל הוֹסֵף על דבריו (Pr. 30, 6) اسقطت حركة السين من
 תוסף استخفافا, وادراجا للكلام

יִסַּר יִסַּר יסרתי אִיסַר יוֹסַר לֵץ (Pr. 9, 7) والاسم بواو
 ساكنة מוֹסַר ה' (Deut. 11, 2) מוֹסַר אִבִּיךָ (Pr. 13, 1) والثقیל
 יִסַּר יִסַּרְנִי b יה (Ps. 118, 18) ויִבְרַתִּי אתכם (Lev. 26, 28)
 כאשר יִסַּר אִישׁ את בנו [בן] ה' אלהיך מִיִּסְרָךָ (Deut. 8, 5)
 ויספתי לְיִסְרָה אתכם (Lev. 26, 18) הרוב עם שדי יִסוּר
 (Job 40, 2) والانعغال נוסר בדברים לא יִסַּר עבד (Pr. 29, 19)
 הַיִּסְרִי ירושלים (Jer. 6, 8) وفي الاصل معنى ثانی אִיִּסוּרִם
 כשמע לעדתם (Hos. 7, 12) على رنة اسلبيكم, وتقلب

^a Wrong quotation. Ibn Esra and Gikatilia have ולא
 הוֹסִיף עוד מלך מצרים (II Reg. 24, 7).

^b Cf. Ḡanaḥ, Opuscules, p. 320.

رَّبَّمَا كَتَبُوهَا a كلمتين مثل ويدهي איש כִּכְן יָמִין (I Sam. 9, 1)
 المكتوب كلمتين والمقروء واحدة وايضا انهم اذا نسبوا
 اليها اسقطوا بن ونسبوا الى يمين قال איש יָמִינוּ (II Sam. 20, 1)
 ورَبَّمَا نسبوا الى الاسم كَلَّة فقالوا לְבָנֵי יָמִינוּ (I Chr. 27, 12)
 יִנְקָ וְיִנְקָתָ חלב גוים (Jes. 60, 16) ראש פתנים יִנְקָ
 (Job 20, 16) יִנְקָ יִנְקָ מִן מִן קָלִיט את ראש יִנְקָוּתוֹ
 (Ez. 17, 4) الثقیل היניק היניקתי יִנְקָ וְיִנְקָהוּ רבש מסלע
 (Deut. 32, 13) וְיִנְקָ לך את הילד (Ex. 2, 7) וְהִנְקִיהוּ לוֹ
 (Ex. 2, 9) מִיִּנְקָתָ רבקה (Gen. 35, 8)

יִסַּד יִסַּד ארץ על מכוניה (Ps. 104, 5) על מים יִסַּדָה
 (Ps. 24, 2) אִיסוֹד יִסוֹד מִן לֹא יִצוֹק עָלָיו (Num. 5, 15)
 יוֹסַד וְאִיסוֹד המזבח (Ex. 29, 12) وقد جاء الاسم
 بواو لينة موقد موقد الاوّل الخفيف اسم والثاني المشدّد
 السين لاندغام فاء الفعل فيها مفعول ويجوز ان يكون
 المفعول ايضا خفيف بلا اندغام والثقیل يִסַּדָה עז למען
 צוֹרְרִיךְ (Ps. 8, 3) ידי זרבבל יִסַּדוּ (Zach. 4, 9) בבכורו
 יִסַּדָה (Jos. 6, 26) والانفعال נוסד יִסַּד ומعنى ثانی فى
 الانفعال وروزيים نוסدو יחד (Ps. 2, 2) בְּהִנְסַדְם יחד עליו
 (Ps. 31, 14)

יָלַל עַד אַנְגִּלִּים יַלְלָתָהּ וּבֵאֵר אֱלִים יַלְלָתָהּ (Jes. 15, 8)
 וּפִי זֶה הָאֵסֶל נֶעַל תְּחִיל וְהַיָּלִל שִׁירוֹת הַיָּבֵל
 (Am. 8, 3) וְהַיָּלִל כָּל יֵשֶׁב הָאָרֶץ (Jer. 47, 2) הַיָּלִל בְּרוּשׁ
 (Zach. 11, 2) הַיָּלִל כָּל אֱלוֹנֵי בִשְׁן (ib) הַמָּאֲזֵי וְהָאֶמֶר עַלִּי
 לִפְז וָאֵחַד וְכָזֶלֶק הַיָּטִיב מֵאֲזֵי וְהַיָּטִיב אֵמֶר הַיָּטִיבוּ אֲשֶׁר
 דִּבְרוּ (Deut. 18, 17) מֵאֲזֵי הַיָּטִיבוּ דַרְכֵיכֶם (Jer. 7, 3) אֵמֶר
 וְהַמְּסַתְּבֵל בְּלִיַּן אֵיָּאֵ הָאֵסֶלִּיתָּ וּבְכֻרְכַּתָּהּ וְאַמָּא בְּלִינָהּ לִכֶּן
 וְהַיָּלִל מוֹאֵב (Jes. 16, 7) וּבְכֻרְכַּתָּהּ וּמִשְׁבֵּר רוּחַ הַיָּלִל
 (ib. 65, 14) וְכָזֶלֶק לֹא יִיָּטִיב ה' וְלֹא יִרְעַע (Zeph. 1, 12)
 בְּלִיַּן אֵיָּאֵ וְהָאֵמֶנָה לֹא יִיָּטִיב (Job 24, 21) בְּכֻרְכַּתָּהּ
 וְכָזֶלֶק יִרְעַע בְּלִיַּן אֵיָּאֵ וּגְבוּהַ מִמֶּרְחֶק יִיָּדַע (Ps. 138, 6)
 בְּכֻרְכַּתָּהּ

יָמֵן אִם הַשְּׂמֵאל וְהַיָּמִינָה (Gen. 13, 9) אֵיָּאֵ הָאֵסֶלִּיתָּ
 מִיָּמִינִים וּמִשְׂמֵאלִים (I Chr. 12, 2) וְעַד רַדַּת אֵיָּאֵ הָאֵסֶלִּיתָּ
 פִּי כְּלִמָּה וָאֵחַדָּה כִּי הַיָּמִינֵי וְכִי הַשְּׂמֵאלִים (Jes. 30, 21)
 וְהָרֹגֶה הַיָּמִינֵי וְהָאֵמֶר הַתְּאָחָדִי הַיָּמִינֵי (Ez. 21, 21) וְהַנְּסִיבָה
 הַיָּמִינֵי הַיָּמִינֵי וְכָאֵן הַיָּמִינֵי הַיָּמִינֵי וְלִכֶּן גַּעַל
 פֶּרֶק בֵּינֵהּ וּבֵינֵן הַנְּסִיבָה אֶל בְּנִימִיּוֹן וְאַעֲלֵם אֵן בְּנִימִיּוֹן כְּלִמָּתַן
 בֶּן וְיָמִיּוֹן גַּעַל מִנְּהֵא אִסְבָּא וָאֵחַדָּה וְהַדְּלִיל עַלִּי זֶלֶק אֲנֵהֶם

a) A أصلية.

רבים, ויושבת בלבנון פעלא מאזיבא מוֹנְתָא עלִי מִתַּל פּוֹעֲלֵתָּ
 מִן שׁוֹפֵטֵי לְמוֹשׁוֹפְטֵי אֶתְחַנֵּן (Job 9, 15) כִּמָּא זָכַרְתִּי
 בִּי וְאֵת הַנְּעָרִים יוֹדְעֵתִי (I Sam. 21, 3) a, וְכִזְכֶּכָּ לְשׁוֹפְטֵי
 פּוֹעֲלֵתִי אֵלָא אִן לַאֲמֵת הַלְּעֵל לִינֵה וְאֲמֵר מִן הַזֶּה אֲוֹלֵד יִלְד
 מִתַּל יִשָּׁב אוֹ יִלְד עַלִי אֲוֹלֵד וּפִי אֲוֹלֵד וּפִי אֲוֹלֵד וּפִי אֲוֹלֵד
 וּפִי אֲוֹלֵד וּפִי אֲוֹלֵד וּפִי אֲוֹלֵד וּפִי אֲוֹלֵד וּפִי אֲוֹלֵד וּפִי אֲוֹלֵד
 הַעֲבָרִיּוֹת (Ex. 1, 15) וְאֲמֵר יִלְד, וְכִזְכֶּכָּ הַמְּדַבֵּר וְאֲמֵר
 אִישׁ בִּי הַזֶּה אֲוֹלֵד נֹעַ אֲחֵר מִן הַתְּחִלָּה וְכִזְכֶּכָּ הַמְּדַבֵּר
 וְאֵל לִינֵה וְהַזֶּה בֶּן אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם
 (Lev. 25, 45) אִם אֲנִי הַמְּדַבֵּר (Jes. 66, 9) וְאֲמֵר הוֹלִיד אוֹ
 הוֹלִיד, וְכִזְכֶּכָּ הַמְּדַבֵּר וְאֲמֵר בֵּינָם בְּעוֹד הַיִּלְד חַי
 (II Sam. 12, 22) וְכִזְכֶּכָּ הַמְּדַבֵּר וְאֲמֵר לֵאמֹר לֵאמֹר לֵאמֹר
 זֶנֶּה חָקֶם רִשְׁעֵי כָל הַבְּנֵי הַיִּלְדוֹת (Ex. 1, 22) מִתַּל הַגְּבוּר
 הַשְּׂפֹר, אֲמֵר שְׂמַע לְאֲבִיךָ זֶה יִלְדֶּךָ (Pr. 23, 22) נִפְעַל
 חֲפִיף מֵאִשׁ מִנְּפִל וְלֹא אֲוֹלֵד לְעֵל וְאֲוֹלֵד לְעֵל וְאֲוֹלֵד
 נוֹלֵד נוֹלֵד לְחֶרֶסָא (I Chr. 20, 8) אֲוֹלֵד בּוֹ (Job 3, 3) וְכִזְכֶּכָּ
 אֲדַגְּמֵת הַזֶּה הַזֶּה בִּי נוֹלֵד בִּי הַזֶּה בִּי הַזֶּה בִּי הַזֶּה בִּי הַזֶּה בִּי הַזֶּה בִּי
 לֹא (I Chr. 3, 5) וְכִזְכֶּכָּ הַמְּדַבֵּר וְאֲמֵר בַּלְשָׁרֶךָ לֵאמֹר אֲחֵף
 בִּי הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה

a) Cf. s. ידע.

الفعل والفاعل يؤلّد حكم (Pr. 23, 24) ويؤلّد כסיל (Pr. 17, 21)
 הרה ויולדת יחדו (Jer. 31, 7) וاما הנך הרה ויולדת בן
 (Gen. 16, 11) ففیه من بنية یולדת ویולדת علی ما اجازته
 اللغة من ترکیب كلمة واحدة من بنيتين فی اصل واحد
 وكذلك משתחוויהם קדמה (Ez. 8, 16) מבני من משתחווים
 והשתחוויהם ועתידותיהם שזמתי (Jes. 10, 13) מבני من
 שזמה ושמיתי בעותיקי צמתתוני (Ps. 88, 17) من צמתו
 וצמתתני לآنک تقول צמת צמתת באظهار التاء التي هي
 لام الفعل علی الاصل او צמתת באدغامها فی تاء الفاعل
 فاذا اردت منها فعלתוני قلت צמתתוני او צמתתוני באظهار
 او بالادغام لان فعלתוני פעלתוני جاز في لغة العبرانية
 مثل צמתתוני ולמה העלתתנו ממזרים (Num. 20, 5) فوجدت
 فی צמתתוני [طرفین الطرف الاول a] צמתו والطرف الاخر
 من צמתתוני فقلت انه مرکب من צמתו וצמתתוני
 وكذلك שוכנת על מים רבים (Jer. 51, 13) مرکב من
 שוכנת ושבת וכذلك יושבת בלבנון (ib. 22, 23) מבני
 من יושבת ושבת מקוננת בארזים (ib.) מבני من
 מקוננת וקוננת وهذه الالفاظ شاذة غريبة لا يقاس عليها
 ويمكن ان يكون הנך הרה ויולדת בן ושוכנת על מים

a) B.

אם רעה (Num. 13, 19) פاصل אחר מן האفعال التي عينها

حرف لين

יכל המאשי מן هذا الاصل جاء على بنية פעול

ולא יכל יוקף להחאפק (Gen. 45, 1) ומה יכלתי עשות

בכם (Jud. 8, 3) מל יקושתי נגדתי קטונתי وقد يسقطون

واو المد استخفانا وادراجا للكلام ويحركون ما

قبلها بكمزן حتما للدلالة على الواو الساقطة فيقولون

יבקלת עמוד (Ex. 18, 23) פן יאמר אויבי יבקלתיו (Ps. 13, 5)

كما اسقطوها ايضا من يכלו, ويכלה ולא יכלו לעשות

הפסח (Num. 9, 6) ולא יכלה עוד הצפינו (Ex. 2, 3) في

الادراج والاتصال استثقلا لها واما في الوقف وقطع الكلام

فیرتון الواو להוציא את הכינים ולא יכלו (Ex. 8, 14)

وهو القياس في يוכלه والمستقبل برة الياء واو ساكنة

לינה مضوما ما قبلها بالشرק للفرق بينه وبين المستقبل

من אכל המצומם באלם לא תוכל לזכוח את הפסח

(Deut. 16, 5) אוכל לו (I Sam. 17, 9) כאשר יוכלון שאת

(Gen. 44, 1) לא תוכלי כפרה (Jes. 47, 11) والاسم يכלت

ה' (Num. 14, 16)

ילד לא חלתי ולא ילדתי (Jes. 23, 4) מה ילד יום

(Pr. 27, 1) גם כי ילדון (Hos. 9, 16) בעצב תלדי בנים

(Gen. 3, 16) الساكن اللين الذي بعد الروايد هو فاء

الثقيل الذي على زنة **פִּעֵל** أو **פִּעֵלָא** ^a مشدد العين أو غير مشدد إلا مفتوح الفاء أبدا أو مضوم الفاء بـ **קָמַז** גדול في الغير مشدد العين فلذلك قلت ان **וַיַּחֲמוּ הַצֹּאֵן** ויחמנה فعل خفيف لان الياء الشديدة التي هي فاء الفعل ليست مفتوحة ولا مضومة بـ **קָמַז** גדול **הַיְּהוּדִים** כאילים (Jes. 57, 5) **הַיְּהוּדִים** بين النون والكاء فاء الفعل **יִחַל** ויחלו לקים דבר (Ez. 13, 6) **יִחַלְנוּ** לך (Ps. 33, 22) على زنة **יִחַלְנוּ** وهو فعل ثقيل الياء فاء الفعل والمستقبل **וְלֹא יִיחַל** לבני אדם (Mich. 5, 6) **הוּן** יקמלני **לֹא יִיחַל** (Job 13, 15) **וְיִיחַל** עוד (Gen. 8, 10) **יֵא** الغائب في **יִיחַל** עוד مندغمة في الياء التي هي فاء الفعل على ما فسرت في **גוֹעַר** בים **וַיִּכְשְׁהוּ** ^b (Nah. 1, 4) لانه **יִיחַל** فاذا **רְדָנָא** واو العطف المفتوحة سكنت الياء الاولى واندغمت في الثانية وانما صار اللحن في الياء من اجل **לֹא** على عادة مصلحي اللحن من نقلهم اللحن الى اول الكلمة اذا واليها كلمة صغيرة **وְאִמָּא** **וְיִיחַל** עוד ^c (Gen. 8, 12) فهو انفعال مثل **וַיִּכְרַת** هذا جواب من سأل عن وزن **וְיִיחַל** עוד وفي هذا الاصل نوع اخر من الفعل الثقيل ردت فيه

^a **פִּעֵל** كما **שָׂרַת** **פִּעֵל** كما **בָּרַךְ** **פִּעֵל** كما **שָׂבַר** B

^b Sub **יִכְשְׁהוּ**, p. ٤٣. ^c Cf. Ganah, Opuscules (ed. Derenbourg) etc., p. 365.

הוֹדִיעוּ בַעֲמִים עֲלֵי־לֹחֲתוֹ (Ps. 105, 1) הוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַיִם
 (Ez. 16, 2) וְקָד נִטַּף בָּאֵיָא נִי מֻרַע הָאֵא וְאֵת הַנְעָרִים
 יוֹדַעְתִּי (I Sam. 21, 3) מִתְּל הוֹדַעְתִּי וְאֶחְסֵן עֲנֵדִי אֵן
 יִכּוֹן פּוֹעַלְתִּי מִתְּל שׁוֹפְטִתִי לְמִשׁוֹפְטִי אֶתְחַנֵּן (Job 9, 15)
 וְנִי אֲלֻמִּל מַעֲנִי אַחַר וַיּוֹדַע בָּהֶם אֶת אֲנָשֵׁי סְכוּת
 (Jud. 8, 16)

יִחַב הַשֶּׁלֶךְ עַל ה' יִחַבְקָה (Ps. 55, 23) פִּעַל מֵאֲחֵי מִתְּל
 יִדְעָה וְאֶמֶר חֵב מִתְּל דַּע וְקָד יִמְכֵן אֵן יִכּוֹן יִחַבְד
 אִסָּא לֹא פִעַל

יִזַּע לֹא יִחַגְרוּ בְּיַזַּע (Ez. 44, 18) וְקָד גַּאֵ אֲלֻמִּל בִּלֹּא
 יֵאֵ בְּזַעַת אֶפְדִּי (Gen. 3, 19) מִתְּל דַּעַה מֵן יִדַּע יִשְׁנָה
 מֵן יִשָּׁן

יִחַם יִחַם יִחַמְתִּי אִיחַם יִחַמְתֵּנִי אֲמִי (Ps. 51, 7) פִּעַלְתֵּנִי
 עַלִּי זַנַּת מִדּוּע אֶחְרָו (Jud. 5, 28) וְאֲלֻמִּל בַּעַת יִחַם הַצֹּאֵן
 (Gen. 31, 10) מִתְּל לְמַעַן טָהַר אֶת הָאָרֶץ (Ez. 39, 12)
 לְיִחַמְנָה בַּמִּקְלוֹת (Gen. 30, 41) עַלִּי זַנַּת לְטָהַרְנָה וְנִי
 זֶהָ אֲלֻמִּל פִּעַל חֲפִיף וַיִּחַמוּ הַצֹּאֵן (ibid. 39) וַיִּפְעֲלוּ
 וַיִּחַמְנָה בַּבָּאֵן לְשִׁתּוֹת (ibid. 38) וַיִּפְעֲלוּנָה וְכָאן הַוַּגֵּ
 וַיִּיחַמְנָה מִתְּל וַיִּשְׁלַחְנָה וַיִּתְּבַרְעֲנָה וְלִכְנִי קָד וַגִּדַּת
 מִתְּל וַיִּשְׁרְנָה הַפְרוֹת (I Sam. 6, 12) מִגְוִי וַעֲמַדְנָה
 (Dan. 8, 22) וְאֶעֱלֵם אֲנִי לֹא אֶגִּד נִי אֲלֻמִּל מֵן אֲפִעַל מֵן אֲפִעַל

هذه الواو على ياء الغائب التي في *יִבְשׁוּ* سكنت واندغبت في الياء التي هي فاء الفعل فاشتدت لذلك اذ ليس في اللسان استطاعة على اظهار ياء ساكنة بعدها ياء محرّكة فيقال *יִבְשׁוּ* *יִבְשׁוּ* مثل *יִשְׁבְּרוּ* و*יִשְׁבְּרוּ* فالياء الشديدة التي في *יִבְשׁוּ* ياء ان الياء التي هي فاء الفعل وياء الغائب مندغمة *a* فيها فقد بَانَ مما اوضحت ان فاء الفعل في *יִבְשׁוּ* ثابتة غير ساقطة ومثل *יִבְשׁוּ* فيما ذكرت من وزنه وتصريفه *יִשְׁבְּרוּ* *למטה-מערכה* (II Chr. 32, 30) هذا ايضا ياء الغائب الساكنة فيه مندغمة في الياء الاخرى التي هي فاء الفعل ولذلك اشتدت وكتبت بيائين على الاصل فافهم تعلم ان شاء الله

יָגַר כי *יִגְרֶתִי* (Deut. 9, 19) *יִגְרֶתִי* כל עצבותי (Job 9, 28)

אשר אתה *יָגַר* מפניהם (Jer. 22, 25)

יָדַע *יִדְעֶתִי* وتلين الياء في المستقبل وتسقط من الخطّ

אָדַע *תָּדַע* والوزن *אָפְעַל* *תִּפְעַל* والانفعال *יָדַע* *ה'* لمضارين

(Jes. 19, 21) *לֹא* *יָדַע* מי הכהו (Deut. 21, 1) *לֹא* *יִדְעֶתִי*

לָחֶם (Ex. 6, 3) *יִדְעוּ* לָחֶם (Ez. 36, 32) *וְאַחֲרֵי* *הַיָּדַעַי*

(Jer. 31, 19) *وَالثَّقِيل* *וְה'* *הַיָּדַעַי* (Jer. 11, 18) *וְאַתָּה* *לֹא*

הַיָּדַעַתִּי (Ex. 33, 12) *הַיָּדַעַתִּי* *בְעַמִּים* *עוֹךְ* (Ps. 77, 15)

a) *אֶלְמַנְדְגְמָה* A

أَتَ يَأْتِ يَأْتِي بادغام التاء التي هي لام الفعل في تاء
 الفاعل كي לך יִאָתָה (Jer. 10, 7) والمستقبل יָאוֹת לכם
 (Gen. 34, 15) יָאוֹתוּ לנו האנשים (ibid. 22) الساكن اللين
 الذي بعد الزوايد في اللفظ هو الياء التي في יִאָתָה
 ووزن نאות נִשְׁמֹר יִאָתוּ יִשְׁמֹרוּ

יבֵל הוביל הובלתי מי יובילני עיר מצור (Ps. 60, 11)
 יובילו שי למורא (Ps. 76, 12) בעת ההיא יובל שי
 (Jes. 18, 7)

יבֵשׁ כי יִבְשׁוּ אפיקי מים (Joel 1, 20) יִבְשָׁה הארץ
 (Gen. 8, 14) יְבוֹשׁ הַיָּבֵשׁ זיבש הנחל (Zach. 11, 17) ויִיבֵשׁ הנחל
 (I Reg. 17, 7) والثقل بقلب الياء واو لينة אשר הוביש ה'
 (Jos. 4, 23) הוֹבְשֵׁתִי עֵץ לַח (Ez. 17, 24) وفي هذا الاصل معنى
 اخر הוֹבְשֵׁתִי היום את פני כל-עבדיך (II Sam. 19, 6)
 הוֹבִישׁוּ חכמים (Jer. 8, 9) כל הוֹבִישׁ (Jes. 30, 5) ونوع
 اخر من الفعل الثقيل في هذا الاصل יִבֵּשׁ יִבְשָׁתִי איבש
 הַיָּבֵשׁ גרם (Pr. 17, 22) גוער בים ויִבְשָׁהוּ (Nah. 1, 4) وقد
 يظنّ ان فاء الفعل ساقطة من ויבשהו فنبين انها غير
 ساقطة بان نقول انا اذا ادخلنا ياء الغائب على يִבֵּשׁ
 الماضي اجتمع ياءان ياء الغائب والياء التي هي فاء الفعل
 فنقول يִיבֵשׁ مثل יִשְׁבֵּר وقد علمت ان الياء التي في יִשְׁבֵּר
 تسكن اذا زيد عليها واو العطف المفتوحة فاذا زيدت

(Gen. 39, 1) אך אל שאול תורד (Jes. 14, 15) היא מוצאת
 (Gen. 38, 25) המוצאים (Ez. 14, 22) מודעת זאת (Jes. 12, 5)
 הוצק חן (Ps. 45, 3) وبعد هذا اذكر جملة الافعال التي
 اولها ياء الموجهة في המקרא فعلا فعلا وما وجدت من
 خواص بعضها دون بعض ان شاء الله *

وهذه جملة الافعال التي فاؤها ياء

يَاوَلَّ جاء في هذا الاصل فعل ثقيل بي الواو الـ الحך اآاري
 צו (Hos. 5, 11) הנהגת הוואלתי (Gen. 18, 27) ולו הוואלנו
 ונשב (Jos. 7, 7) الواو فاء الفعل والمستقبل آوואיל וואיל
 والامر הוואל נא ולך את עבדיך (II Reg. 6, 3) ومعنى ثانى
 في الاصل وهو انفعال אשר (sic!) נואלנו שרי צעז (Jes. 19, 13)
 النون للانفعال والواو بعدها فاء الفعل والمستقبل آوואل
 וואל والامر הוואل

יֵאֵשׁ לְיֵאֵשׁ את לבי (Ecc. 2, 20) فعل ثقيل ولولا مكان
 الالف لكان مشدداً مثل לְדַבֵּר والماضى יֵאֵשׁתי مثل
 דַּבַּרתי والمستقبل יֵאֵשׁ יֵאֵשׁ والامر יֵאֵשׁ مثل דַּבֵּר
 والفاعل מְיֵאֵשׁ على زنة מְדַבֵּר والمفعول מְיֵוֹאֵשׁ مثل
 מְדַבֵּר والانفعال كما أعلمتك برّة الياء واوا ساكنة مضمومة
 ما قبلها بالحلّم في الصفة والماضى وبتشديد الواو في
 المستقبل וְנֵאֵשׁ מִמְנוּ שאול (I Sam. 27, 1) יֵאֵשׁ יֵאֵשׁ

يسيرة مستقبلة من الافعال ذوات الياء باثبات الهاء على
 القياس والوجه الصحيح وهي כי לא בהרב ובחנית
 יהושיע ה' (I Sam. 17, 47) דלוחי ולי יהושיע (Ps. 116, 6)
 ומישרי אהודננו (ibid. 28, 7) על כן עמים יהודוק
 משליו יהלילו (Jes. 52, 5) (ibid. 45, 18) لان الماضى هو
 הודה הליל ואعلم انهم اذا وصلوا הפעיל פاء الفاعل
 اسقطوا الياء منها قالوا من הודיע הודעתי הודעת
 הודעתם ומן הושיע הושעת הושעתם ומן
 הושב הושבתי ומן הוריד הורדתי وامثالها השמדת
 מן השמיד הקרבתי מן הקריב השמעתתי מן השמוע
 ואלמר מן הושיע והודיע ואחותה הושע ה' את עמד
 הודע את ירושלים (Jer. 31, 7) (Ez. 16, 2) بالفتح لكان
 العين هوשב את ابيך (Gen. 47, 6) הורד עדיך (Ex. 33, 5)
 והוצא את עמי בני ישראל (Ex. 3, 10) الواو اللينة هي
 فاء الفعل التي كانت ياء في الاصل وربما جاء الامر منها بالياء
 على الاصل مثل הוצא אתך (Gen. 8, 17) הוצר לפני
 דרכך (Ps. 5, 9) وما لم يسم فاعله من الافعال التي فؤها
 ياء فيرة الياء التي هي فاء الفعل واو لينة لانضمام ما
 قبلها لان كذا فعل لم يسم فاعله واو حروفه مضموم
 (חלם או שרק או קמין) א אבדא ויוסף הורד מצרימה

a) On margin of B.

وفون الانفعال مندغمة في الواو التشديد واما إنوڤرو
 كل הנשים (Ez. 28, 48) فشاڈ عن هذا الباب لان النون فون
 الانفعال وكان القياس ان يكون إنوڤرو باسكان الواو مثل
 غيره وقد يجوز ان نقول فيه انه وנתوسرو فاندغمت التاء
 الساكنة في الواو فلذلك اشتدت ومثله إنوڤر להם הדם
 (Deut. 21, 8) وנתכפר لاني قد وجدت في لغتهم נתפעל
 ואשת מדינים גשקה (Pr. 27, 15) والامر הנדע הנשע
 הנקר مثل פנראלו והנשעו (Jes. 45, 22) הנקרי ירושלים
 (Jer. 6, 8) والمصدر مثله ואחרי הנדעי ספקתי על ירך
 (Jer. 31, 19) בהנקדם יחד עלי (Ps. 31, 14) *

باب

اذا ارادوا הפעיל من الافعال التي فآؤها ياء رتوا الياء في
 جلّ كلامهم واوا ساكنة مضمومة ما قبلها بالحلل فقالوا
 הושיע הודיע הוציא הושיב הוריד הוביש הוליד الواوات
 فاوات الافعال واشباهها השמיד הקרית הקריב فاذا صرفوا
 הפעיל من الافعال التي فآؤها ياء او من غيرها مع الزوايد
 اسقطوا الهاء استخفانا فقالوا יושיע יודיע יוריד יוציא
 יושיב كما قالوا ישמיד יקרית יקריב وكان القياس ألا
 تسقط هذه الهاء لان كل فعل ماضي سوا هذه فجميع
 حروفه المتحركة موجودة في مستقبله وقد جاءت كلمة

الساقطة فيقال **יָדַת שָׁכַת דָּלַת** بالفتح من اجل العين
 لانه ثقل أن يقال **יָדַת בַּלְגוּל** ويقال **יָצֵאת** باسكان الالف
 استثقالا لحركتها #

باب من الافعال

اعلم ان فاء كلّ فعل ساكنة مثل **נשמר נגרע נכרת**
נשבר الآ **יָן** كانت الفاء الفاء أو هاء أو حاء أو عينا فانها
 حينئذ محرّكة فاذا صرّفوا **נפעל** السالم من **א'ה'ח'ע** مع
 الزوايد ادغموا النون في الفاء وحركوها مشددة مثل **יְשַׁמֵּר**
יְגַרַע **יִפְרַת** **יִשְׁבֵּר** فاذا ارادوا **נפעل** من الافعال الذي فأوها
 ياء اسكنوا الياء وقلبوها واوا لينة مضمومة ما قبلها **بالحلم**
 في اكثر كلامهم فقالوا **נושע נודע נורא נולד** **נותר**
נועץ هذه الواو هي الياء وهي فاء الفعل وهي في موضع ال^شين
 في **נשמר** وال^כף في **נכרת** وال^גימל في **נגרע** فاذا صرّفوا
נושע **נודע** واصحابهما مع الزوايد ادغموا النون في الواو
 وحركوها بالتشديد فقالوا من **בושע** **יְבוּשַׁע** ومن **נודע** **יְנוּדַע**
 ومن **נולד** **יְנוּלַד** ومن **נורא** **יְנוּרַא** ومن **נותר** **יְנוֹתַר** ومن
נועץ **יְנוּעֵץ** ومن **נודעת** **אֲנוּדַע** **וְנוֹקְשׁוּ תְּנוּקְשׁוּ** **בו** (Deut. 7, 25)
 وكذلك القياس في **נוסד** **יְנוּסַד** ومثل هذه **שם** **יִשָּׂר** **נוכח**
עמו (Job 23, 7) **קמץ** الكاف لانه منفعل والمستقبل منه **לכו**
נא **וְנוֹכַחָה** (Jes. 1, 18) لانّ النون في **נוכח** نون الجماعة

الكموم فعلا ماضيا على الاصل واما ويدلعو المقروء بالخاري
فالياء المكتوبة فيه هي ياء الغائب ليست اصلا فانها الاصل
الساكن اللين الذي بينها وبين الدال لانه موقفة بالخاري
كما أعلمتك في يدلا وهدلا ولذلك لا يمكن ان يكون ويدلعو
الذى بالخاري الا مستقبلا ابدا ووزن يدلعو وهدلعو ويدلعو
ويهدلعو وكالقول في يدلعو ويدلعو كذلك القول في ويرددو ويهدددو
ويشعبو ويشعبو ويضاعو ويضاعو والامر من هذه الافعال بسقوط
الياء من اللفظ والخط معا وليس لذلك علة غير كثرة
الاستعمال قيل من يرد يردد رد ومن يشب يشعب شب ومن
يضا يضاع ضا ومن يدلا يدلعو دلا حركة الامر تابعة لحركة
المستقبل وقد جاء الامر من يعا يعا يعا يعا يعا يعا يعا
والتفر (Jes. 8, 10) وهو شاذ عن الباب كله وكان الوجه فيه ان
يكون لايم او لايم^a والاصل في هذه كلها يرد يشب يضاع يعا
بالياء مثل يرا انا يي (Pr. 3, 7) يمد يمد يمد يمد
(Deut. 33, 23) وهم يضاعو بو ميم (Ez. 24, 3) الذي جاءت على
الاصل وقد تزايد الهاء في الامر فيقال يرد يرد يرد يرد يرد يرد
في يردا حكمة لنفسه (Pr. 24, 14) كزيادتها في هذين
وان اختلفت الحركة وقد يمكن ان يكون دلا حكمة
اسما وقد تزايد التاء في مصدر هذه الافعال عوضا من الياء

يعا B a)

الخط استخفافا فقبل يرد يشب يظا يدع فاء الفعل بعد
الياء الزائدة وكذلك يردو تردو اردو نرده يشبو تشبو
أشبكة نشبة يدعو تدعو ادعوا ندعوا يظاوا تظاوا اظاوا
نظاوا الزايد موقفة بالذاري ليدل ذلك على ان بعدها
ساكن لين ومن قرأ شيئا منها بلا توقيف فقد جهل الصواب
لأنه اسقط فاء الفعل ووزن يردو يشبو واصحابهما يفعلوا
ورأيت أكثر الناس خفي عنهم الفرق بين ويدعوا المقروء
بالكهميم وبين ويدعوا المقروء بالذاري مع ظهوره وبيانه حتى
صار بعضهم الى ان يقول انهما شيء لا يدوك في الجملوة
وبعضهم يقول انهما واحد في المعنى لا فرق بينهما اصلا
وانما غاب عنهم الفرق بينهما من اجل الوجود التي ربما
سقطت من الخط فلا يرونها مكتوبة ولا يأتون الى ما في
اللفظ فاقول ان الياء في ويدعوا الكهميم فاء الفعل كما علمت
ان فعل الواحد الماضي يدعوا والجماعة يدعوا فاذا زيدت الواو
على هذه الكلمة الماضية كان التفسير على وجهين إما ماضى
واما مستقبل لان هذا جائز في اللغة العبرانية اذا زيدت
الواو السابقة على الافعال الماضية رجعت مستقبلة مثل
ويظاوا وراوا وكنو بني نكر حوموتيد (Jes. 60, 10) وشمرو
بني اسرائيل את השבת (Ex. 31, 16) وנקרו פליטיכם (Ez. 6, 9)
فزيادة الواو في ويدعوا الكهميم مثل زيادتها في وذكرو
פליטיכם [وا]وكنو بني نكر المعنى فيها سوا وقد يكون ويدعوا

הרוח (Num. 11, 25) واصله וַיֵּאָפֵּל وهو فعل ثقيل فاعلمه
 אֲשֶׁם הָאֲשֶׁם שמרון (Hos. 14, 1) למען יחרבו וַיֵּאָשְׁמוּ
 (Ez. 6, 6) ولم يسلم هذا الاصل من اللين والانعقاب فقد
 قلبت فيه الالف الى ياء لينة והכמות הַיִּשְׁמֹנָה (ib.) شبيهه
 הַכְּרֵעָנָה (Job 39, 2) הַשְּׁלֹחָנָה (ib.) الياء فاء الفعل وقد
 تسقط من الخطّ ائلا على اللفظ והאדמה לא הָשֵׁם
 (Gen. 47, 19) וְהָשֵׁם אֶרֶץ וּמְלוֹאָה (Ez. 19, 7) وقد يمكن
 ان يكون من هذا الاصل יָשׁוּם וישרוק (Jer. 50, 13) لان
 וַיִּפְעֹל וַיִּפְעֹל רַבָּמָה جاءت معا في اصل واحد مثل וַיִּשְׁבֹּת
 וַיִּשְׁבֹּת ويكون الحرف اللين مندغما في الشين الشديدة
 لِأَنَّ العبرانيين يجيزون ادغام السواكن اللينة في ما
 بعدها مثل כִּי אֶצְקֵם-מִיָּם (Jer. 44, 3) الذي هو من וַיִּצְק
 עליה שמן (Lev. 2, 1) במֶרֶם אֶצְרָךְ בבטן (Jer. 1, 5) الذي
 هو من יצַר ويمكن ان يكون ايضا וְנָשִׂים עַד-נַפֶּח
 (Num. 21, 30) אִם לֹא נָשִׂים עליהם נִוְיָהֶם (Jer. 49, 20)
 من هذا الاصل على بنية الفعل الثقيل وحرف اللين مندغم
 في الشين الشديدة والاصل فيهما נָשִׂים וְנָשִׂים *

القول في الافعال التي فاؤها ياء

الافعال التي فاؤها ياء مثل ירד ישב יצא ידע اذا صرفت
 هذه بالتزويد الاربع اسكنت الياء باللين واسقطت من

لِلْأَلْهِيْم (17, 7) بِاللِيْنِ وَالْأَسْكَانِ اسْتِخْفَافًا وَالْأَصْلَ التَّحْرِيْكَ
 وَقَدْ يُقَالُ إِنْ زُوِّبِحَ لِلْأَلْهِيْمِ يَحْرَمُ (Ex. 22, 19) جَاءَ عَلَى
 الْأَصْلِ بِتَحْرِيْكَ الْاَلِفِ وَأُظْنَهُ مَعْرِفَةٌ وَلِذَلِكَ خَالَفَ غَيْرُهُ بِكَمْضَاتِ
 اللَّامِ وَالْأَصْلُ فِيهِ لِأَلْهِيْمِ فَلَمَّا سَقَطَتِ الْهَاءُ الْكَمْضَاتُ أَلْقِيَتْ
 حَرَكَتُهَا عَلَى اللَّامِ كَمَا فَعَلُوا فِي لِهَمْزُوحَ لِأَهْدُوْدَ إِذَا
 اسْقَطُوا الْهَاءَ الْمَفْتُوحَةَ أَلْقَوْا حَرَكَتُهَا عَلَى اللَّامِ فَقَالُوا لَمْزُوحَ
 لِأَهْدُوْدَ وَهَكَذَا فَعَلُوا أَيْضًا فِي يِي إِذَا دَخَلَتْ عَلَى الْاَلِفِ
 أَحَدُ هَذِهِ الْارْبَعَةِ أَحْرَفٍ وَهِيَ بِيْءُ الْاِنْوَاءِ اسْتِخْفَافًا
 وَالْأَصْلُ فِيهَا التَّحْرِيْكَ وَكَذَلِكَ كُلُّ مَا قِيلَ فِي مَعْنَى السِّيَادَةِ
 مِثْلَ أَدْنِيْ أَدْنِيْهِمْ إِذَا دَخَلَتْ هَذِهِ الْارْبَعَةُ أَحْرَفَ عَلَى الْاَلِفِ
 الْاِنْوَاءِ وَقَدْ جَاءَتْ مِنْهَا سَبْعَةٌ بِالْعَدَدِ بِتَحْرِيْكَ الْاَلِفِ عَلَى
 الْأَصْلِ لِأَدْنِيْهِمْ لِمَمْلُوحٍ مَّضْرِيْمِ (Gen. 40, 1) وَأَدْنِيْ هِيْءُ
 (Deut. 10, 17) وَأَدْنُوْ دُوْدَ لَا يَدْعُ (I Reg. 1, 11) الْاَمُوْرُوْتِ
 لِأَدْنِيْهِمْ (Am. 4, 1) وَأَدْنُوْ مَكْبَلُ الْاَلْهِيْمِ (Ps. 135, 5) الْهُدُوْ
 لِأَدْنِيْ هِيْءُ الْاَدْنُوْمِ (3, 136) كِيْ قُدُوْشِ الْيَوْمِ لِأَدْنُوْمِيْ
 (Neh. 8, 10)

أَفْهَ وَمَضَاتُ أَفْهَ (Gen. 19,3) أَفْهِيْ عَلَى نَحْلُوْ (Jes. 44,19)
 وَتَوْفْهَوْ مَضَاتُ (I Sam. 28, 24) الْاَلِفِ فِي أَفْهَ انْقَلَبَتْ وَارَا
 لِيْنَةً فِي وَتَوْفْهَوْ وَالْوَاوُ الَّتِي بَعْدَ التَّاءِ هِيَ فَاءُ الْفِعْلِ

أَعْلَ الْهَاءُ أَعْلَفَ لِيْ بَرَكَا (Gen. 27,36) وَأَعْلَفِيْ مِنْ الْهَرُوْحِ
 (Num. 11, 17) وَلَمْ يَسْلَمْ هَذَا الْأَصْلُ مِنَ الْاَلِيْنِ وَيَأْخُذُ مِنْ

אָסֵר וְאָמְרָה אָסֵר (Num. 30,4) וַיֹּאמֶר אֶת רַכְבּוֹ (Ex. 14, 6)
 אֲשֶׁר אָמְרִים בְּכִית הַסֹּהַר (Gen. 40, 5) , וְקָד אָجַז אֲלֵהֶם
 إِسْكَانِ الْاَلِفِ اَمْسُورِمْ وَلِئِنِّهَا وَاَسْقَاطُهَا مِنْ اَلْحَطِّ ثَقَّةً بِاللَّفْظِ
 اِذَا دَخَلَتْ عَلَيْهَا هَاءُ الْمَعْرِفَةِ مِثْلُ كَيْ مَكِيَّتِ الْكَسُورِمْ يَخْلُ
 لَمَلْج (Ecc. 4, 14) الَّذِي هُوَ مِنْ اَمْسُورِمْ لِانَّهُ لَوْلَمْ يَكُنْ مِنْهُ
 لَكَانَتْ السَّيْنُ مَشْدُودَةً عَلٰى نِظَامِ امْثَالِهِ مِنَ الْمَعَارِفِ مِثْلُ
 الْخُورِمْ الْخُورِمْ الْخُورِمْ الْخُورِمْ الْخُورِمْ وَكَذَلِكَ فَعَلُوا
 فِي اَمْسُورِمْ لَمَّا دَخَلَتْ عَلٰى الْاَلِفِ الْهَاءُ وَالْبَاءُ اسْكَنْوْهَا
 بِاللَّيْنِ فَقَالُوا الْاَمْسُورِمْ (Jer. 40, 4) الْاَمْسُورِمْ (v. 1) بَلِيْنِ
 وَالْاَصْلُ الْاَمْسُورِمْ الْاَمْسُورِمْ بِالتَّكْرِيفِ وَمِثْلُهُ الْاَمْسُورِمْ
 (Num. 11, 4) الَّذِي قِيلَ بَلِيْنِ الْاَلِفِ وَالْاَصْلُ الْاَمْسُورِمْ
 بِالتَّكْرِيفِ وَمِثْلُهُ وَيَسُوبُ اَبِيْمَلْجُ الْاَمْسُورِمْ (Jud. 9, 41)
 بِاللَّيْنِ وَالْاَصْلُ التَّكْرِيفُ الْاَمْسُورِمْ الْاَمْسُورِمْ (II Sam. 23, 33)
 بِاسْكَانِ الْاَلِفِ وَاصْلِهِ الْاَمْسُورِمْ وَيَكُونُ الْاَمْسُورِمْ اَتَّ يُوْرَمِ
 (II Chr. 22, 5) بَرُوْدُ ه' وَاَمْسُورِمْ (Zach. 11, 5) بِاسْكَانِ الْاَلِفِ
 وَالْقَاءُ حَرَكَتُهَا عَلٰى الْوَاوِ وَالْاَصْلُ وَاَمْسُورِمْ وَاَمْسُورِمْ اَتَّ زَرَعِ
 دُوْد (I Reg. 11, 39) بَلِيْنِ الْاَلِفِ اسْتَخْفَافًا وَالْوَجْهَ وَاَمْسُورِمْ
 بِتَّكْرِيفِ الْاَلِفِ وَاحْلُلْجُ مَهْرُ اَلْاِلهِمْ وَاَمْسُورِمْ (Ez. 28, 16)
 السَّاكِنِ الْاَلِفِ الَّذِي بَيْنَ الْوَاوِ وَالْاَلِفِ هُوَ الْاَلِفِ الْمَتَكَمِّمْ
 وَانَّمَا اسْكَنْتْ اسْتَخْفَافًا وَالْاَصْلُ وَاَمْسُورِمْ وَاَمْسُورِمْ بِتَّكْرِيفِ الْاَلِفِ
 الْاَلِفِمْ (Gen. 21, 28) الْاَلِفِمْ (3, 5) وَاَلْاَلِفِمْ (50, 24)

معناه انفعل على قسيتين ايضا إما ان يكون *קמץ* فيكون في انقطاع الكلام وانفصاله وإما ان يكون *פתח* فيكون في ادراج الكلام واتصاله وأما *פעל* الذي معناه منفعل فهو *קמץ* في كل موضع إلا إن اصفناه الى شيء خاصة فيصير *פתח* فهو بهذا الوجه يتقسم قسيتين ايضا مثل الاول فاذا أردنا أن نقول من *אסף* انفعل قلنا *יָאָסַף* بالفتح *a* في الادراج والاتصال او بالمضوت في الانقطاع والانفصال فاذا أَلَكَمْنَا هاء التانيث بالمتصل قلنا *יָאָסַף* باسكان السين وان الحقناها بالمنفصل قلنا *יָאָסַף* بمضوت السين كما كان ذلك فيها قبل دخول الهاء وان اردنا ان نقول من *אסף* منفعل قلنا *יָאָסַף* ممدودا بالمضوت في كل موضع إلا في المضاف خاصة كما وصفت فإن الحقنا بها هاء التانيث قلنا *יָאָסַף* باثبات المضوت كما كان هذا الشرط لازم لكل *פעל* إلا ان *הסופרים* الذين اصلحوا آحان القراءة ربما جعلوا بين *פעל* الذي معناه انفعلت وبين *פעל* الذي معناه منفعلة فرقا بان جعلوا وقد انفعلت في العين ووقف منفعلة في اللام مثل *שומר כל עצמותינו אחת מהנה לא נשברה* (Ps. 34, 21) الذي هو انفعلت ووقف في الباء ومثل *זבחי אלהים רוח נשברה* (51, 19) الذي هو منفعلة ووقف في الراء

a) بالمضوت A

אָסַף וְאַסַּף אִישׁ טָהוֹר (Num. 19, 9) לֶךְ וְאַסַּפְתָּ (Ex. 3, 16)
אָסַף וְאַסַּף יַעֲקֹב כֹּלֶךְ (Mic. 2, 12) וְלֹא נֶאֱסַף אֶת
תְּבוֹאֲתֵינוּ (Lev. 15, 20) וּרְבָמָא קְלִיבֵת אֵלֶף וְאוּא אֵינֵה מְצוּמָה
מָא קִיבְלָהּ בַּחֲלָם אֲוֹסְפָה הַצֹּלְעָה (Mic. 4, 6) וְהֵאָה זַיְדָה
מִתְּל אֲשִׁמְעָה אֲוֹכְרָה וְאִסְלִי בִּי אֲוִסְפָה אֲאִסְפָה וְלִכְתְּמִם
אִסְתַּקְלוּ בִּיהֵ אִסְתַּקְרִיכֵי הַמִּתְלִיִּים וְאִסְמָא קִיבִל אֲוֹסְפָה וְלִם
יִקְאֵל אֲאִסְפָה לֹאֵן אֲאִסְפָה אַחֲפֵ מִן אֲאִסְפָה וְאִלִּם
אֲוִסְפָה אֶת הָעַם (Num. 21, 16) וְאִיזָא אֲוִסְפָה לִי שְׁבַעִים
אִישׁ (ibid. 11, 16) וְהַזֵּא שִׁאֵן לֹאֵן הַוֹּגֵה הַמְעֹרֹף בִּי מָא קָאֵן בִּי
הָאִמֵר פִּעְלוֹל וְזַיְדֵת עֲלֵיהֵ הֵאָה הַתִּי יִכְיִיזוֹן הָעִבְרָאִיִּים
זַיְדֵתָהּ בִּי הָאִמֵר אֵן יִכּוֹן פִּעְלָהּ מִתְּל שְׁמוֹר שְׁמֹרָה
זְכוּר זְכָרָה אֲכֹל אֲכָלָהּ וְכִימָא קָאֵן בִּי הָאִמֵר פִּעְלָהּ אֵן
יִכּוֹן בְּרִיזָדָה הֵאָה פִּעְלָהּ מִתְּל שְׁמַע שְׁמַעָה שְׁלַח שְׁלַחָה^b
אַלֵּאֵן וְאַחַדָּא שִׁדָּה אִיזָא מִן הַזֵּא כִּמָּא שִׁדָּה אֲוִסְפָה מִן זֶלֶק
וְהוּוּ קִרְבֵּי אַתְהָ וְשִׁמַּע (Deut. 5, 24) קִרְבָּה אֵל נַפְשֵׁי גֵאֻלָּה
(Ps. 69, 19) וְהָאִנְפַּעֲלִים מִן אִסְפָּה נֶאֱסַף אֵל עַמִּי (Gen. 49, 29)
קִמְזִין לֹאֵתֵה מִנְפַּעֲלִים כְּאִשְׁרֵי נֶאֱסַף אַהֲרֹן (Num. 27, 13) פִּתַח
לֹאֵתֵה אִנְפַּעֲלִים וְאִלֵּם אֵן נַפְעֵלֵי יִתְקַסֵּם קַסְמָה אֲוִלִּיָּה עֲלֵי תַסְיִיִּים
אַמָּא אֵן יִכּוֹן אִנְפַּעֲלִים אִמָּא אֵן יִכּוֹן מִנְפַּעֲלִים וְנַפְעֵלֵי הַזֵּי

a) B.

b) B adds קרוב קרבה.

שני האנשים לְקִיל וְהִצְפִּינָם פִּלְמָא רְאִית לְקַח מֵאֲחָד
 קִמֵּץ פִּי אֲחָרָא a אֲלֵכֶּם אֶעֱתִידֶנּוּ פִּעוּל גַּיָּא עַל בְּנֵי
 פִּעוּל שִׁמְּ וְגִדַּת לִשְׁמָא אֵעִי אִינְנֵנּוּ אֲכַל וְלִקַּח מֵאֲחָד
 נְטִירִין פִּי הַמְּקָרָא וְהָאֵשׁ רֹעָה וְרַגְלֵי מוֹעֲדָתָא (Pr. 25, 19)
 כְּהֵם יוֹקְשִׁים בְּנֵי הָאָדָם (Ecc. 9, 12) הַזֶּה אֵיכָּא פִּעוּלִים
 חֲרַגְתָּ עַל מִשָּׁל פִּעוּלִים, וְלֹא אִזְכֵּר לָהּ חָמִשָּׁה פִּי שִׁי
 מִן הַמְּקָרָא

אֲמַר אֲמַר אֲמַרְתִּי הַזֶּה אֲוֹל כְּשֶׁר אֲסַמְעָלָהּ פִּלְאנֵנּוּ פִּי
 אֲלֵפִי פִּי הַמְּסַתְבֵּל וְלִבְיָהּ וְאוּא פִּי הַלִּפְז עַל גִּיר אֲוֹל
 נְפָלֵנּוּ יֵאֱמַר הַאֲמַר וְקַד לִבְיָהּ אֲלֵפִי וְאוּא עַל מָא פִּי
 הַלִּפְז אִם אֲרַעֵב לֹא אֲמַר לָךְ (Ps. 50, 12) וְרִבְמָא אֲסַתְוָהּ
 מִן הַחַטָּה מִשָּׁל אֲמַר אֵל אֱלֹהִים (Job 10, 2) וְיֵאֱמַר אֲעֲלֶה
 אֲחִיכֶם (Ex. 3, 17) וְלַעֲמִשָּׂא חֲמָרֵנּוּ (II Sam. 19, 14) אֲמַר
 קַחְלָתָא (Ecc. 1, 2) עַל הַמְּעִנִי וְקַרְק הַלִּפְז אֲמַרְתָּ קַחְלָתָא
 (Ecc. 7, 27) עַל הַלִּפְז וְקַרְק הַמְּעִנִי לֹא קַחְלָתָא מִן לִפְז b
 הַמְּחַת מִשָּׁל יוֹשְׁבֵת שׁוֹמְרֵת לְקִיל אֲמַרְתָּ קַחְלָתָא עַל
 לִפְזָה וְקַרְק מְעִנָּה תִּקָּה בַּלְּפִימָה נִפְיָהּ וּפִי אֲוֹל עֲשֵׂה תְּקִיל
 מִן מְעִנִי אַחֲרֵי הַ' הַאֲמַרְתָּ הַיּוֹם (Deut. 26, 18) אֵת הַ'
 הַאֲמַרְתָּ הַיּוֹם (ibid. v. 17)

a) Read אֲחָרָא.

b) אֲלֵלְפָא.

בפי (Ez. 3, 3) وما لم يسم فاعله **אֶבְלֹוּ** **בְקֶשׁ יְבֶשׁ** (Nah. 1, 10)
 חרב **הָאֶבְלֹוּ** وقد كنت اظن ان והסנח איננו **אֶבְלֹוּ**
 (Ex. 3, 2) فعل ماضى وكنت احسب **קמצות** **הכאן** لانقطاع
 الكلام اذ اكثر الافعال والاسماء فى الوقف وانقطاع الكلام
קמוצין حتى قرأت **אם** **תראה** **אותי** **לִקַּח** **מאתך** **יהי** **לך**
 (II Reg. 2, 10) **ורأيتك** **קמוץ** فى غير وقف ولا انقطاع الكلام
فصرت الى ان اعتقد ان **איננו** **אכל** **ולקח** **מאתך** **פעול**
 جاء على بنية **פעול** اذ ذلك فى المعنى والتفسير اقواء لان
לקח فى هذا المعنى لو كان **a** فعلا ماضيا لكان فتح مثل
כי **לִקַּח** **עמי** **חנם** (Jes. 52, 5) **וְלִקַּח** **מהם** **קללח** (Jer. 29, 22)
 ومثله **וְשָׁפַךְ** **דמם** **כעפר** (Zeph. 1, 17) وغيرها كثير فقد
 كان يمكن ان يكون **לקח** **מאתך** **لولا** **הקמוץ** فعلا ماضيا
 واقعا على **אותי** **مؤخرا** لان **את** **حرف** **تقع** **على** **الافعال**
مؤخرة **ومقدمة** **هيصير** **اسما** **مفعولا** **به** **مثل** **וְאֹתִי** **צִנְחָה** **ה'**
 (Deut. 4, 14) **כי** **בן** **צִנְחָה** **אותי** (I Reg. 13, 9) **ومثل** **ותקח**
האשה **את** **שני** **האנשים** **וְהִצִּיפֵנוּ** (Jos. 2, 4) **الذى** **يتبعه**
 ان يكون **והצפנו** واقعا على لفظة **את** **المتقدم** لان **את**
اسم **مفرد** **للواحد** **والاثنيين** **والجماعة** **اذ** **لا** **يمكن** **ان** **يقع**
והצפנו **على** **معنى** **שני** **האנשים** **لانه** **لو** **وقع** **على** **معنى**

^a) ولو كان **לקח** **מאתך** **فى** **هذا** **الموضع** **B**

آخِرَ وَلَا آخِرَ النَّعْرَ (Gen. 34, 19) מדוע אָחֵרוֹ פִּעְמִי
 (Jud. 5, 28) כִּי בֹא יִבֹּא לֹא יֵאָחֵר (Hab. 2, 3) אֶל הָאָחֵרוֹ
 אוֹתִי (Gen. 24, 56) هَذَا فَعْلٌ ثَقِيلٌ وَلَوْلَا مَكَانُ الْكَاءِ لَكَانَ
 مَشْدَدًا مِثْلَ نָدַל שָׁבַר נָדְלוּ שָׁבְרוּ יִנְדֹּל יִשְׁבֵּר תִּנְדְּלוּ
 תִּשְׁבְּרוּ وَالْأَمْرُ آخِرٌ مِثْلَ نָدַל שָׁבַר وَفِي الْأَصْلِ نَوْعٌ آخَرَ
 مِنَ الْفَعْلِ الثَّقِيلِ قَلِبْتَ فِيهِ الْأَلْفَ وَأَوَّ سَاكِنَةٌ وَهُوَ الْوَحِيرُ
 تَوَحَّرَ يُوَحِّرُ وَيُوَحَّرُ مِّنَ الْمَوْعِدِ أَيْسَرَ يَعْדُو (II Sam. 20, 5)
 مِثْلُ الْوَحِيرِ تَوَحَّرَ يُوَحِّرُ يُوَحَّرُ الْوَحِيرُ تَوَحَّرَ يُوَحِّرُ
 وَيُوَحَّرُ وَفِي هَذَا الْأَصْلِ فَعْلٌ خَفِيفٌ آخِرٌ آخِرْتِي يَأْخِرُ
 تَأْخِرُ يَأْخِرُ عَدَّ عَتَا (Gen. 32, 5) مِثْلُ كָحَرَ يَبْخُرُ يَأْخِخُ
 الْأَلْفُ الْمَكْتُوبَةُ فِي وَأَخِرَ عَدَّ عَتَا هِيَ الْفَاءُ الْمُنْكَتَمَةُ وَالسَّاكِنُ
 الَّذِي بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْكَاءِ هُوَ فَاءُ الْفَعْلِ وَأَصْلُهُ وَأَأْخِرَ
 وَلَكِنْهُمْ اسْتَقْبَلُوا تَحْرِيكًا الْأَلْفَيْنِ وَقَدْ يُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ
 وَيُوَحَّرُ مِّنَ الْمَوْعِدِ (II Sam. 20, 5) فَعَلًا هَفِيفًا قَلِبْتَ فِيهِ
 الْأَلْفَ وَأَوَّ كَمَا قَلِبْتَ الْفَاءَ أَمَّرَ وَأَوَّ فِي وَيَأْمُرُ وَالْفَاءُ
 أَمَّزَ وَأَوَّ فِي وَيَأْمُرُ

أَمَلَ يَأْمَلُ مَا قَبْلَهَا بِالْحَلَمِ فَيُقَالُ يَأْمَلُ التَّامِلُ وَالْأَصْلُ يَأْمَلُ
 يَأْمَلُ وَرَبَّمَا كَتَبُوا وَأَوَّ عَلَى الْفِطْرِ كَيْ يُوَكِّدُوا أَمْتِيكُم
 (Ez. 42, 5) وَرَبَّمَا اسْقَطُوهَا مِنَ الْخَطِّ يَأْمَلُ فَتَوَّ لَبَدِي
 (Job 31, 17) يَأْمَلُهَا مَعْدِيدُ بَنِي (Gen. 27, 25) يَأْمَلُهَا وَتَوَّ

שנה (Job 3, 6) היא הלינה בין התא והחא ובין היא
 והחא פא הפעל וזניה תפעל יפעל וימکن ان ימکن
 אחד ויחד اصلین

אָחַז חיל אָחַז (Ex. 15, 14) אָחַזָּה שמורות עיני (Ps. 77, 5)
 وقد قلب واوا لينة ساكنة نأخو בפלגשי (Jud. 20, 6)
 ותאָחַז יד ימיו יואב (II Sam. 20, 9) الساكن الذى بين
 الالف والحاء وبين التاء والحاء هو فاء الفعل ومثل ياخو
 בעקב פח (Job 18, 9) والانفعال נאָחַז בסבך (Gen. 22, 13)
 נאָחַזו בה (ibid. 47, 27) وقد جاء الانفعال منه بליين الالف
 وقلبها واوا لينة فى اللفظ نأخو בתוככם (Num. 32, 30)
 וזנה נָחַדו נָשָׁבוּ ונָשָׁבוּ ונָשָׁבוּ ונָשָׁבוּ ונָשָׁבוּ
 والمفعول מָאָחַז ושש מעלות לכסא וראש עגול לכסה
 מָאָחַזים (II Chr. 9, 18) ومثله והמלך היה מְעַמֵּד במרכבה
 (I Reg. 22, 35) טבעתי ביון מצולה ואין מְעַמֵּד (Ps. 69, 3)
 الذى هو مفعول העמיד واصله מאחז מעמד מְאָחַז מְעַמֵּד
 مثل מְשַׁלֵּךְ מְשַׁקֵּב מְקַטֵּר ولكن هذا النحو من انحاء
 אֲחִיהָ וְזֶלֶק אִן כֹּל מְפַעֵל יִכּוֹן אוֹלֵה אֶחָד הַזֶּה אַרְבַּעַת
 אחרf ينتقل فيه الضم من الميم اليه وتتحرك الميم بكمز
 גדול כפולק מְאָחַז ונחיל אחר فى الاصل אָחַז יאחז
 מְאָחַז פני כסא (Job 26, 9) الاصل فيه التشديد لولا مكان
 الحاء

יִאֲמָזוּ יִאֲמָזוּ ولا يجوز اللين في هذه الالف لأنه فعل
 مبني على تشديد العين فلو لانت الفاء ثَقُلَ النطق
 بتشديد العين وإنما مذهبهم في اللين التخفيف *a* وإنما
 جاز اللين في אָזוּן (Job 32, 11) וְאֶזְרָב (Mal. 1, 2) אֲבִידָה
 עִיר (Jer. 46, 8) וְאַסְפָּה הַצְּלָעָה (Mic. 4, 6) وغيرها لان
 عين الفعل منها مخفف فانهم

אָזַר אָזַרְנִי חִיל (I Sam. 2, 4) וְאַתָּה הָאֲזֹזֹר מִתְנַיֵּךְ (Jer. 1, 17)
 والثقل וְהָאֲזַרְנִי שִׂמְחָה (Ps. 30, 12) وقد اسقطت هذه
 الالف من اللفظ والحطّ معا وَأَلْقَيْتُ حَرَكَتَهَا عَلَى مَا قَبْلَهَا
 وَخَفَّفْتُ الزَّاءَ الْمَشْدُودَةَ وَهָאֲזַרְנִי حִיל לְמַלְחָמָה (II Sam. 22, 40)
 واحسن من هذا ان اقول ان וחזרני حיל مشتق من
 אָרַח ורבעי וְרִיחַ (Ps. 139, 8) اصل يفسر حسب المعنى
 والاحتمال وان كان וחזרני وריح نوعين من الفعل الثقيل
 كما سيتبين ذلك في موضعه

אֶחָד אֶחָד הִיָּה אֲבָרָהֶם (Ez. 33, 24) הָאֶחָדִי הַיְמִינִי
 (ibid. 21, 21) وتقلب هذه الالف ياء אֶחָד על עַפְרָה יִשְׁכְּבוּ
 (Job 21, 26) מִיד כָּלֵב יִחִידָתִי (Ps. 22, 21) ורק היא יִחִידָה
 (Jud. 11, 34) כַּמְסַפֵּד עַל הַיְחִיד (Zach. 12, 10) وتلين هذه
 الياء בקהלם אֶל אֶחָד כְּבוֹדִי (Gen. 49, 6) אֶל יְחָד בִּימֵי

a) A لاستخفاف

אֲבִירָהּ وفيه ثقيل آخر אֲבִירָהּ ושבר (Thr. 2, 9) יִאָבֵד הוֹן
 (Pr. 29, 3) אֲאֵבֵד וְאֲחַלֵּךְ מִדֶּר אֱלֹהִים יִאָבֵדָהּ (Ez. 28, 16)
 الساكن اللين الذي بين الواو والالف في وَاَبَدَدْ هو
 الف المتكلم لينت استخفافا واسقطت من الحَظْ اِثْكَالًا
 على اللفظ واصله وَاَبَدَدْ بالتحريرك مِاَبَدَدِيم ومفيعيم
 (Jer. 23, 1)

אֲבָהָ لَا אָבָהָ ה' השחיתך (Deut. 10, 10) אִם תֵּאבְדוּ
 ושמעתם (Jes. 1, 19) لَا תֵּאבְדָה לֹא (Deut. 13, 9) قلبت
 في اللفظ وَاوَا لينة وربما اسقطت من الحَظْ اِثْكَالًا على
 اللفظ בני אִם יפתוך חטאים אֵל תֵּבֵא (Pr. 1, 10) الساكن
 اللين الذي بين التاء والباء فاء الفعل والالف كتبت في
 موضع الهاء اللينة لان كثيرا ما تكتب في موضعها كما
 اعليتك

אֲהַב אֲהַב אֶת יוֹסֵף (Gen. 37, 3) لَا יִאָהֵב לֹא (Pr. 15, 12)
 יִאָהֵבוּ אֲשֵׁי עֲנָבִים (Hos. 3, 1) وقد ثلین الالف اذا
 اجتمعت مع الف المتكلم لثقل النطق بالالفين اِزִי אֲהַבִי
 יִאָהֵב (Pr. 8, 17) فاء الفعل بين الالف والهاء واسقطت من
 الحَظْ ثقة a بأنها في اللفظ وربما قلبت الالف
 الاصلية وَاوَا لينة عند اجتماع الالفين ايضا יִאָהֵב אֶת

a) اِثْكَالًا وثقة B.

والزوايد التي في **يَاْمَرُو** **تَاْمَرُو** **اِيْمَرِه** **يَاْكَلُو** **تَاْكَلُو** **وَيَاْكَلُو** **مُزَايِد** **بِو** (Gen. 27, 25) موقفة ابدا للعلّة التي وصفت ولذلك نستجهل من قرأ شيئا منها بلا توقيف لانه يسقط من اللفظ فاء الفعل المدلول عليها بالوقف واما **وَيَاْكَلُو** **مُزَايِدِي** (v. 19) فغير موقفة الالف لانها فاء الفعل وهو امر مثل **تَشْمَرُه** **وَيَاْكَلُه** واما توقيف الالف اذا كانت زائدة مثل **وَيَاْكَلُه** **مُزَايِد** **بِو** (v. 25) **وَيَاْكَلُه** **وتَهِ** **بِو** **كِدْبِش** **لُمَتُوك** (Ez. 3, 3) هذه موقفة لانها الف المتكلم وبعد تقديمي لهذه الجملة ابتدئ بذكر الافعال التي اولها الف او لا **فَاوَلَا***

وهذه الافعال التي فاولها الف الغير سالمة من
اللين والانقلاب

اَكْبَد **وَمَنُوم** **اَكْبَد** **مَنُهَم** (Job. 11, 20) **اَكْبَدُ** **عَم** **كَمُوش**
(Num. 21, 29) وقد قلب الالف واوا لينة في اللفظ **وَيَاْكَل** **يَوْم**
(Job 3, 3) **اَل** **نَا** **اَكْبَدُه** (Jon. 1, 14) **وَيَاْكَلُو** **مَتُوك** **اَكْبَد**
(Num. 16, 33) الزوايد موقفة لساكن الذي بعدها وفي هذا
الاصل فعل ثقيل **وَيَاْكَلُو** **شَرِيْد** **مُزَايِد** (Num. 24, 19) **مُزَايِد**
مفنونكم (Deut. 8, 20) وتقلب فيه الالف ايضا واوا لينة
اَكْبَدُه **عُور** (Jer. 46, 8) الالف للمتكلم والوار بعدها فاء
الفعل واما قلبت واوا ساكنة استثقلا لاجتماع الالفين واصلة

يُستعمل في أصله *פעל* و*הפעיל* أو *פעל* و*פעל* أو *הפעיל* و*פעל* ومنها ما يستعمل في أصله *פעל* و*הפעיל* و*פעל* جميع ثم نقول ان العبرانيين اذا استثقلوا فعلا فأوة أو عينه أو لامه الف أو واو أو ياء أو كثر استعمالهم له رأوا ان اللين والاسكان فيه اخف عليهم من الازهار والتحكريك فالتوا ما الاصل فيه الازهار واسكنوا ما الاصل فيه التحريك كما فعلوا في *אמר* و*אמר* لما صرّفوها مع الزوايد الاربعة وهي *אמר* *אמר* *אמר* *אמר* الف واو ساكنة لينة فقالوا *אמר* *אמר* *אמר* *אמר* *אמר* وواو مرة على اللفظ والواو التي في *אמר* و*אמר* التي بعد الف المتكلم هي فاء الفعل وكذلك في *אמר* *אמר* *אמר* *אמר* *אמר* (Ez. 42, 5) الواو التي بعد ياء الغائب هي الف التي في *אמר* قلبت *a* واو لينة ولذلك وقفت الياء حتى يظهر الساكن وقد تسقط هذه الف من الخط ائكالا على ثباتها في اللفظ بمد ما قبلها مثل *אמר* *אמר* *אמר* (II Sam. 19, 14) فلا يظنّ ظانّ ان هذه الف ساقطة من اللفظ كما سقطت من الخط لان التاء موقفة تنبؤ على الساكن الذي بعدها وهو فاء الفعل ومثله *אמר* *אמר* *אמר* (Job 10, 2) و*אמר* *אמר* *אמר* *אמר* *אמר* (Job 31, 17) الواو ساقطة من الخط ثابتة في اللفظ

a) B انقلبت.

لثبوت *a* الساكن بين الفاء والعين او شدة العين في مستقبلها
وسائر تصريفها ومع ذلك فلا يكون الفاعل والمفعول منها إلا
بزيادة ميم فلم أجد في تصاريف الابنية اخف من تصريف
פִּעֵלָהּ لسقوط الساكن من مستقبله والميم من فاعله
ومفعوله فلذلك قلت انه اخف واعلم ان كل פִּעֵלָהּ وפִּעֵלָהּ
الماضيين مشددة العين ابدا لا تتغير هاتان البنيتان
اعنى انهما لا ينتقلان من التشديد الى التخفيف ولا الى
بنية פִּעֵלָהּ او פִּעֵלָהּ بالتخفيف ايضا الا لعلة אִחִיהֶ'עִיר فان
هذه الخمسة احرف *b* منفردة بانها ليست من سائر الانحاء
وسأفرد لها مقالة تشتمل على جميع انكائنها بتأييد الله
واما اذا سلمت هاتان البنيتان اعنى פִּעֵלָהּ وפִּעֵלָהּ الماضيين
من אִחִיהֶ'עִיר فانهما لا يتغيران ولا يكونان الا مشددين
ابدا الا الشاذ الذي لا يقاس عليه فاني تذكرت كلمة واحدة
جات مخففة وهي سالمة من هذه الخمسة احرف وهو
ואכִיכֵן הִחֵל בו (Gen. 31, 7) הִחֵלָהּ בו (Jud. 16, 10) אִם
בְּהִחֵל באנוש הִחֵלֵנוּ בו (Job 13, 9) وقد جات ايضا
مشددة على الوجه المعروف والقياس الصحيح וַיִּחֵל בָּהֶם
אִלֵיהֶן (I Reg. 18, 27) ومن الافعال ما يستعمل في اصله פִּעֵלָהּ
وحده او הפעיל وحده او פִּעֵלָהּ وحده او פִּעֵלָהּ ومنها ما

a) A لثبات. *b*) B الخمس الاحرف.

ابتداء الافعال ذوات اللين

ابتدى بعون الله بشرح هذه الافعال وأقدم منها الافعال التي فاءها الف واول ما أقدمه لذلك ان اقول انه لا يكون فعل من الافعال على اقل من ثلاثة حروف الا ان يكون قد نقصت [منه] *a* بعض اشباهه *b* او حذف فيقال حينئذ هذا فعل ناقص او مكحوف وكان اصله كذا وكذا بدليل وبرهان لان العبرانيين ينقصون ويعوضون من ذلك النقصان وربما لم يعوضوا كما سيتبين *

وقسمت الافعال على خفيف وثقيل فسميت الخفيف ما جاء منها على بنية *פעלה* ان هو اخف الابنية والثقيل ما جاء منها على خلاف بنية *פעלה* مثل *הפעלה* او *פעלה* او *פעלה* او غير ذلك من الابنية وانما قلت في *פעלה* انه اخف الابنية لسقوط الساكن منه في المستقبل اعنى الساكن اللين الذى بين الفاء والعين ولان الفاعل والمفعول منه بلا ميم ايضا وسميت *הפעלה* ثقيلًا لزيادة الهاء ولان الفاعل والمفعول منه لا يكون الا بميم وسميت ايضا *פעלה* ثقيلًا و*פעלה* وغيرها مما يكون على خلاف بنية *פעלה* ثقيلًا

a) So Ganah , Opuscles etc.: p. 307.   b) A شبهاته.

ايضا ان الواو للجمع فما معنى الالف بعدها الا ان اقول ان فعل الجماعة الماضى جائز ان يكتب عندهم بالف بعد واو الجماعة ويُجرى ذلك على ما سجرى لغة العرب ومثل **הַהִלְבֵּינָא** **אָתָּו** (Jos. 10, 24) **וְלֹא אָכְבוּא שָׁמוּעַ** (Jos. 28, 12) واما كتابتهم **הַבֵּינָא** و**הַבֵּינָא** بالف فأحسب ذلك أصطلاحا واقفا لاني لم أجد **הַבֵּינָא** فى شيء من המקרא مع كثرة يكتب بلا واو ولا وجدته يكتب بلا الف وكذلك **הַבֵּינָא** لم اجده يكتب بلا ياء او بلا الف فى ما اجتلبته من الكلم وأتيت به من اسباب حروف اللين ما ارجو لانتفاع بذلك فى ما استقبله من شرح الافعال ذوات حروف اللين إن شاء الله *

الواو الاصلية والواو التي فيه زائدة ولو كتب لוא كرעת شمیں
 بلا واو لجاز كما يجوز ان يكتب الملاء حمر، وانحسر ملاء
 فانما ستي لوا كرעת شمیں ملاء من اجل الواو الزائدة
 فيه لا من اجل الالف ومثل هذا اقول في لواء الذي معناه
 الففي المكتوب فيه واو بين اللام والالف فان الالف من
 اصل الحرف والواو زائدة وكذلك القول في ايسوا المكتوب
 بواو بين الفاء والالف فان الالف هي الاصل وهي المكتوبة
 في موضع الواو الاصلية والواو زائدة وكذلك القول في ماموا
 (Ps. 39, 2) المكتوب بواو بين الطاء والالف فان الالف اصل
 وهي لام الفعل والواو زائدة فيه كما تزان في كل ملاء وقد
 يجوز ان يكتب ماموا بلا واو كما كتبت حليلوا في ماموا
 لواء (I Sam. 12, 23) بلا واو وقد كتبت هذه الالف واوا كما
 كتبت وااحشך גם אנכי אתך ماموا في (Gen. 20, 6) هذه
 الواو هي الاصل وهي لام الفعل وكذلك القول في نورا ورسوا
 (Jes. 19, 22) الالف لام الفعل والواو زائدة على ما بينت واما
 ككلبوا (Jos. 10, 24) المكتوب بالف بعد الواو فليست
 يُخرج على مُخْرَج هذه التي ذكرت لاننا ان قلنا ان الالف
 كتبت مكان واو الجماعة فما معنى الواو قبلها توسطت بين
 علامة الجمع وبين لام الفعل ونحن ندرى ان لا واسطة
 بينهما في كل فعل للجمع ماضيا كان او مستقبلا ان لا
 يحتمل ذلك الموضع زائدة واو ويقال فيه ملاء وان قلنا

في ذلك عندى فقد كتبوا בצאתיו ونבאיו (Ez. 47, 11) بالف
 والوجه فيه واو لأنها من בָּצָה (Job 8, 11) בצות وهو שאסוך
 (Jer. 30, 16) بالف في موضع واو المد وكتبوا וְרָצַאתִי אתכם
 (Ez. 43, 27) רָצַאתִי את ככל ולא נרפחה (Jer. 51, 9) بالف
 والوجه فيه ياء وعلى هذا التخريج نُخْرِجُ אשר لا يعدة
 (Ex. 21, 8) אשר لا ברעים (Lev. 11, 21) אשר لا חומה
 (25, 30) وغيرها مما كان الوجه والعادة فيه ان يُكتب بواو
 فكتب بالف بان نقول كتبت هذه الالف في موضع الواو وكما
 جاز ايضا ان تُكتب واو النسبة في בָּלָה (Jes. 15, 3) וּבָלָה
 (Gen. 12, 8) هاء كذلك جاز ان تُكتب واو النسبة في لا
 يعدة، لا برעים، ولا حומה أَلْفاً لان كثيرا ما تكتب الهاء
 والالف في موضع الواو ولا وجه لكتابتها بألف إن لم يكن
 على هذا التخريج لمضادة المعنى وإن وجدناهم كتبوا لا
 الذى معناه النفي بواو على غير الوجه المطرد وجَهَنَاهُ الى
 هذا الوجه ايضا وفسرناه حسب المعنى والمجاورة وقد
 رأيناهم ايضا كتبوا لا النفي بهاء على خلاف العادة בָּלָה
 הוא ברבת בני لامון (Deut. 3, 11) وهذا بين واضح لا يردّه
 إلا معاند وقد كتبوا الياء بعد حرف محرك بالكمز وكان
 القياس والوجه المعروف ان تُكتب الفا وهى الياء التى فى
 בְּרָדִי וּסְוִי וּפְרָשִׁי וְלַיִנוּ וְדִי וְרָלוּי غير ان لكتابتهم
 هذه بياء علّة ظاهرة وهى لأنها ياء الجمع او التثنية وهى

ابدا لا تُقرأ واوا اصلا والعة في ذلك ظاهرة لانتها وار
مستثقلة هذا ائدنا قديم قد توارثناه ومناقلناه رجلا عن
رجل *

باب من א'ה'י'י في الخط

واعلم أنّ التهجي بالالف والهاء اللينتين في اللغة العبرانية
واحد لا فرق بينهما وبخاصة في اواخر الكلم والاسماء اذا
كان ما قبلها محرّكا ب كميّ גדול ولهذا السبب يُكتب
الالف في ما كان الوجه المعروف فيه أنّ يُكتب بهاء مثل
וְשָׁנָא את בגדי בלאו (II Reg. 25, 29) اصله ان يُكتب بهاء
لانه من מְשֻׁנָּה פניו (Job. 14, 20) כי אני ה' לא שִׁנִּיתִי
(Mal. 3, 6) وكذلك כן יתן לידידו שָׁנָא על כן
נְבָהָא קומותו (Ez. 31, 5) כי תפושו בעגלה דְּשָׂא (Jer. 50, 11)
קראן לי מְרָא (Ruth 1, 20) كتبت هذه الالف في موضع
هاء التانيث فقد كُتب اتא בקר (Jes. 21, 12) بالف إِنْهָה
مرربوت קדש (Deut. 33, 2) بهاء אם יפתוך חטאים אל תבא
(Pr. 1, 10) بالف לא תאכה לו (Deut. 13, 9) بهاء חרבונא
(Esth. 1, 10) بالف وبهاء (ib. 7, 9) אֶנְהָה (Ps. 118, 25) بالف
وبهاء (Jon. 1, 14) וְרוּשָׂא בת צדוק (II Reg. 15, 33) بالف
وبهاء (II Chr. 27, 1) יְהוּה גביר (Gen. 27, 29) بهاء יְהוּה ארץ
(Job. 37, 6) بالف وأعلم أنّ الهاء التي في لاֶנְהָה والפים כלם
(Ps. 8, 8) هي الالف التي في בְּלִצְנֵאֶכֶם (Num. 32, 24) لا شتى

פונון (Num. 33, 42) ופינון (Gen. 36, 41) עלון (v. 23) ועלון
 (I Chr. 1, 40) עוקל (10, 28) ועיקל (v. 23 36 3) ושפו (ib. 3)
 ושפי (I Chr. 1, 40) מחויאל (Gen. 4, 18) ומחויאל (ib.) الياء
 الاولى في محويال مندخمة في الياء الاخرى ولذلك اشتدت
 يعقون (Gen. 36, 27) يعقون (I Chr. 1, 42) وكوي يه (Ps. 37, 9)
 אשר لا يמושو קני (Jes. 49, 23) وقد قيل بالياء والهاء
 זאת הנערים יודעתו (I Sam. 21, 3) والاصل הודעתו ويمكن
 ان تكون جميعه هذه لغات مختلفة والله اعلم وأما ما لا
 يجوز غيره ولا يقال سواه وهي اللغة العامة فمثل انقلاب الف
 אמר وبבל واوا في יאמר وبבל ویاہ גדע ובד واوا في
 נודע ובולד والساكن اللين الذي في נהב וקם واوا في ישוב
 וקום والهاء اللينة التي في לעשה ורעה ياء في לעשותו
 ורעותו كما سببتين وكذلك انقلاب واو ים الفأ لينة في
 ימים ویاہ בית الفأ لينة في בתים وانقلاب واو في ראש
 الذي هو الف في الخط الفأ في ראשים الذي لا يجوز غيره
 ومن العام الذي لا يقال غيره قراءتنا واو العطف المضمومة
 بالשרק التي تكون على حرف ساكن وواو العطف ايضا
 المضمومة بالשרק التي تكون على باء او ميم او فاء متحركة
 كانت او ساكنة ألفا مهموزة مثل ושמרתם וקראתם ومثل
 וביי ובאלהים ומיי ומאלהים ופתח אהל מועד (Lev. 8, 35)
 ופרו (Gen. 8, 17) ופשו (Hab. 1, 8) لا تُقرأ هذه الواو آل الفأ

(Ez. 43, 15) مثل **יְהוֹאֲרָאֵל** וְהוּדָה יוֹכָד (Dan. 10, 17) مثل **אֶדָה**
 בְּלִמְטִיהֶם (Ex. 7, 11) مثل **בְּלִמְטִיהֶם** לָאֵה מִן לְאֵה אֵת
 פְּנֵיו (II Sam. 19, 5) וְכֵן תְּלִין הַזֶּה אֵלֶּף וְתִשְׁקֹט מִן
 הַחֶטֶף נִימָל בְּלִמְטִיהֶם (Ex. 7, 22) וְכֵן הַדּוֹרֶם (II Chr. 10, 18)
 וְאֶדוֹרֶם (I Reg. 12, 18) הַדָּר (Dan. 11, 20) וְאֶדָר (Mic. 2, 8)
 וְכֵן תֵּיִל לָהּ בִּזְהָרֵי הָאֵה וְלָהּ בְּלִינְהָ וְהַמְעָנִי וְאֶחָד
 וְאֶחָנְנָה (Jes. 23, 18) בִּזְהָרֵי הָאֵה וְאֶחָנְנָה (v. 17) בְּלִינְהָ
 וְהַמְעָנִי וְאֶחָד וְהָאֵה הַלֵּינָה הִיא אֵלֶּף הַלֵּינָה אִזָּא כָּאֵן מָא
 قَبْلَهَا مَحْرُكًا بِالْهَمْزِ كَقَوْلِهِ بَهَاءٌ ظَاهِرَةٌ بِقَوْلِهِ (Ez. 36, 5) بِالْف
 لֵינָה וְהַמְעָנִי וְאֶחָד וְהַעֲבַרְתוּ שְׂמֵרָה נֶצַח (Am. 1, 11) בְּלִין
 אֵהָ וְלוֹ זְהֵרֵת לְכָאֵן חֲסָנָא וְכֵן תֵּיִל בִּלְאֵלֶּף וְאֵיֵהָ שְׂפָאִים (!)
 וְשְׂפָאִים (Jes. 41, 18) וְהוּוּ חַיִּיד תְּלִוּיִים (sic) לָךְ (Deut. 28, 66)
 וְעַמִּי תְּלִוּאִים (Hos. 11, 7) בְּלִוּאֵי הַסְּחָבוֹת וְהַמְלָחִים תַּחַת
 אֲצִילוֹת יָדֶיךָ (Jer. 38, 12) בְּלִוּיֵי הַסְּחָבוֹת וְבְּלִוּיֵי מְלָחִים
 (v. 11) אֲצִישִׁי (I Chr. 2, 13) יִשִׁי (2, 12) אֲשֶׁר־אֵלֶּה (25, 2)
 יִשְׂרָאֵלֶּה (v. 14) אֵלֶּי־אֵתֶּה (v. 4) אֵלֶּי־תֶה (v. 27) מְנָאוֹת
 (Neh. 12, 44) מְנִיּוֹת (ib. 47) וְכֵן הַהֲגָרָאִים (I Chr. 5, 10)
 הַעֲרִבִיאִים (II Chr. 17, 11) בִּלְאֵלֶּף בִּי מוֹזַע יֵהָ הַנְּשִׁבָה
 וְהָאֵסֶל הַהֲגָרִיִּים הַעֲרִבִיִּים מִשְׁלַם הַעֲבָרִיִּים מְצָרִיִּים כְּלִשְׁתֵּים
 וְכֵן תֵּיִל בִּלְוָו וְאֵלֶּף פְּוָה (Gen. 46, 13) וְפִוָּהָ (I Chr. 7, 1)
 וְכֵן תֵּיִל בִּלְוָו וְאֵיֵהָ פְּנִוָּאֵל (Gen. 32, 32) וְפְּנִוָּאֵל (32, 31)

فأقول أنّ الضرب الثقيل الذى هو بيت ديمول دل فقه لا يتلوا ساكنا لينا فى وسط الكلمات والاسماء اصلا إلا فى فحوم وهذه لا نظير لها فى شىء من המקרא وأما فى غير الوسط فربما يتلوه مثل ידמו כפאָבן (Ex. 15, 16) עם זו נאָלתי (v. 13) מוי כמוכה נאדר בקדש (v. 11) כי נאה נאה (v. 1) ונאָלתי פלבל (Jer. 20, 9) הלא פגעת בה (Ez. 17, 10) הלא כברכמיש (Jes. 10, 9) ויהי כבאה (Jos. 15, 18) ואבדה כפרעה (Ex. 14, 4) בהבדי כפרעה (v. 18) ومثلها يسير قليل والاطراد فى غير الوسط على الضرب الثانى الخفيف وهى التالى للساكن اللين فى وسط الكلم ابدأ الآ فى فحوم كما ذكرت فافهم تَعَلَّمْ إِنَّ شاء الله *

باب من א'ה'ו'י فى اللفظ

قد تُبدل الالف من الهاء والهاء منها على سبيل المجاز فقد قيل واחר-יכן אַתְחַבֵּר יהושפט (II Chr. 20, 35) والوجه فيه התחבר וכל מלכוי אַנְאָלתי (Jes. 63, 3) والوجه فيه הַנְאָלתי אַשְׁתּוּלָלוּ אבירי לב (Ps. 76, 6) والوجه השתוללו אַשְׁפִּים ודבר (Jer. 25, 3) والوجه השפם ודבר אַנְבֵּר (Lev. 24, 7) مثل הַנְבֵּר הַאֲמוֹן (Jer. 52, 15) مثل הַאֲמוֹן فقد قيل הַתּוֹי לַאֲבֵלָה (12, 9) واصله אתיו مثل אַתּוֹי אַקחה יין (Jes. 56, 12) לַאֲנֵה מן אַתּה בקר (Jes. 21, 12) וַאֲתּוֹי הַשְּׁמָנִים (Ps. 68, 32) וְהַתְּרַאֵל ארבע אמור

أكثر السواكن المندغمة في وسط الكلم فساقطة من اللفظ
والخط *

باب في ما يتلو الساكن

اللين من בג'ד'כ'פ'ת أعلم أن בג'ד'כ'פ'ת يُنطق بها
في العبراني على ضربين الضرب الأول هكذا בית גימל דל כף
פא הא فالضرب الثاني בית גימל דל כף פא תא فسُي
الضرب الأول ثقيلًا والثاني خفيفًا وإنما سُمينا الأول ثقيلًا
والثاني خفيفًا لان الأول يأتي في الكلم العبرانيّة ثقيلًا وخفيفًا
أما الثقيل فمثل ישׁבּר ידבּר הרבּה כד והענגה
(Deut. 28, 56) ורפא ורפא (Ex. 21, 19) ויבחר אתם
(Gen. 15, 10) תחת כל אלה יעבדך (Ez. 6, 13) כי עשרת
הבתים (45, 14) מה-בְּרִי ומה-בְּר כטני (Pr. 31, 2) מה
האמר (I Sam. 20, 4) ומשנה-בְּכָפּךָ (Gen. 43, 15) وهذا
الذي يقال له مشدّدٌ على الحقيقة فأما الخفيف فمثل
בְּרֵאשִׁית בְּרֵא אלהים (Gen. 1, 1) פחת גְּעָרָה במבין
(Pr. 17, 10) ירבה ישׁגה ירפה ومثل ומלאו בְּתוֹךְ וּבְתוֹ כל
עבדיך (Ex. 10, 6) ومثل הלא בְּבִרְבְּמִישׁ (Jes. 10, 9) הלא
בְּנֶעֱת בַּח (Ez. 17, 10) בהכבדי בְּפִרְעָה (Ex. 14, 18) ויהי
בְּכֹאֵה (Jos. 15, 18) وأما الضرب الثاني فلا يأتي في اللغة
العبرانيّة إلّا خفيفًا ابدا فسُميت الضرب الأول ثقيلًا بالاضافة
الى الثاني لا لانه ثقيل مشدّد في كلّ حال *

(Jer. 49, 20) المشتق من והבמות תישמנה (Ez. 6, 6)
 והארמה לא תישם (Gen. 47, 19) ومثله במרם אצרה בבטן
 (Jer. 1, 5) المشتق من יצר יצרהו وأما الاندغام الواقع في
 آخر الكلم والاسماء فكثير جدًا فانهم اجازوا ادغام السواكن
 اللينة التي هي في اواخر الكلم في ما بعدها من اوائل الكلم
 وجعلوا الكلمتين في اللفظ كلمة واحدة وفي الخط اثنتين
 קומו צאו (Gen. 19, 14) فان الصاد شديدة لاندغام الواو
 فيها وكومو צאו في اللفظ كلمة واحدة لاندغام الواو في
 الصاد وفي الخط كلمتين وكذلك נתחהלו (Jos. 17, 14)
 תשחה-מים (Deut. 11, 11) ועשית קערתיו (Ex. 25, 29)
 ומשנה-בבקה (Gen. 43, 15) ועשית פרח (Deut. 16, 1)
 מה-ברי ומה-בר בטני (Pr. 31, 2) מה-נאמר (Gen. 44, 16)
 מה-נדבר (ib.) מה-זה שבתם (II Reg. 1, 5) מה-לכם ولוי
 אלדו שראל (Jos. 22, 24) هذه كلمة مقرومة بالتشديد
 لاندغام السواكن الذي ذكرت والكلمتان في اللفظ كلمة
 واحدة ومثلها كثير لا احصيه كثرة قال يحيى ولهذه العلة
 جاز ان يكتب מה-זה מה-לכם بهاء وبغيرها كما كتبوا
 מזה בדרך (Ex. 4, 2) מלכם תרכאו עמי (Jos. 3, 15) بلا هاء
 لانهم لمّا ادغموها في الزاء وفي اللام وجعلوا الكلمتين كلمة
 واحدة في اللفظ اجازوا اسقاط الهاء من الخط وكتبوها
 كلمة واحدة بلا هاء كما ينطقون بهما كلمة واحدة لأن

בנית וכד' ما انضم اليها ما في اخره **הא** **קמוצה** او **הא** **קמוצה** فان الاصل فيه ان يكتب بهاء بعد **הא** او **הא** وربما كتبوا بعضها بهاء على الاصل وذلك **ידה** **ידה** **לונה** **לונה** **רגל** **רגל** **אזנך** **אזנך** وبالجملة كلما كان في اخره **הא** **קמוצה** او **הא** كان الاصل فيه ان يكتب بهاء بعد **הא** او **הא** وربما كتبوا بعضها بهاء على الاصل وكذلك اقول ايضا في **אליה** **ועליה** **וידיה** **ולונה** وكلما كان في اخره هاء **קמוצה** كان اصله ان يكتب بالف بعد الهاء وقد جئنا منها كلمة واحدة مكتوبة بألف على الاصل **אשר** **על** **אחריה** **ואתיקיה** (Ez. 41, 15) وانما أسقطت هذه السواكن من الخط استخفافا وفائدتنا من كتابتهم البعض **מלא** والبعض **חסר** هي علمنا بجواز ذلك عندهم *

باب في ادغام الساكن اللين

وقد اجاز العبرانيون ادغام الساكن اللين في الكرف الذي يتلوه فيكون مشدداً اما في وسط الكلم فلم يتفق أن يأتيها منه في **المكرا** إلا يسير مثل **כי** **אצל** **מים** **על** **צמא** (Jes. 44, 3) الصاد مشددة لانغام الياء فيها التي هي فاء الفعل لانه مشتق من **ועלק** **עליה** **שמן** (Lev. 2, 6) ومثله **אתה** **העבת** (Ps. 74, 17) **העבת** **משחות** (Jer. 5, 26) المشتق من **ועוב** (Ex. 34, 5) ومثله **אם** **לא** **יש** **עליהם** **נוהם**

الاول حركة ظاهرة بيّنة الحسّ وسكون ظاهر بيّن الحسّ مثل سائر الحروف في حركتها وسكونها والمعنى الثانى سكون خفى غير محسوس البتّة فاذا صوّرت هذه الثلاثة حروف خاصّة دون سائر الحروف مشتركة لنوعين من السكون مختلفين احدهما ظاهر بيّن والاخر خفى فالظاهر مثل الالف التى فى **וְאֵל תְּאַמַּר** **עֲלֵי בְאֵר פִּי** (Ps. 69, 16) **וַיִּאמֶר** **אֵת רַכְבּוֹ** (Ex. 14, 6) فإنّ هذه الالف ساكنة ولكنها ظاهرة ومثل الواو التى فى **וְהִלַּחֲתִי** (Job 3, 25) **מִקִּלְבִּי** (Jer. 15, 10) فاتّها ظاهرة السكون غير خفيّة ومثل الياء التى فى **וַיְדַבֵּר** **וַיְשַׁבֵּר** ظاهرة السكون والنوع الاخر الخفىّ مثل الالف التى فى **וַקָּאֵם** **שִׁאוֹן** (Hos. 10, 14) **רְפָא נָא** (Num. 12, 13) التى هى ساكنة خفيّة غير ظاهرة وكذلك الواو التى فى **שִׁאוֹן** **וְלֹאֲכֶם** والياء التى فى **וַיִּדַּבֵּר** **וַיִּשְׁבֹּר** ولهذا النوع الاخر سميّت هذه الاحرف حروف اللين فانها تلين حتى تَخْفَى فلا يكون لها فى اللفظ ظهور ولا حسّ وانما يوّديها الى السمع تحريك ما قبلها بالضمّ او بالفتح او باحد **الاصول** **مُلابس** **واما لما قيل** لها حروف المدة فلانّها تزداد فى الافعال والاسماء من **أجل المدة** الحادّث فيها مثل الواو التى فى **وַיְשַׁבֵּר** **وַיְדַבֵּר** التى زيّدت للمدة فقط وليست من الاصل ومثل الياء التى فى **وַיִּשְׁבֹּר** **وַיִּדַבֵּר** ومثل الساكن التى فى **وַיִּאמֶر** **وַיִּאמֶر** **وַדַּבֵּר** **וַחֲכַם** التى هى للمدة فقط وليست اصلاً واعلم أنّ الهاء كثيراً ما تُكتب فى

الجارية على هذه الشروط يستدل على جميع ما وصفت واقول
 أيضا أن العبرانيين لا يجمعون بين ساكنين غير لينين إلا في
 الوقف وأنقطاع الكلام فاذا التقى **לכא** مع **לכא** وسط الكلام
 أو آخرها فالثانية محرّكة إلا في الوقف والقطع وحركتها في
 جمل كلامهم على تلك الشروط التي قدّمت في **اللابا** المبتدئ
 بها مثل **הַמְּמַרְוּ הַמְּמַלְאוּ** فإن الشين ساكنة والميم محرّكة
 أمّا حركة الميم في **הַמְּמַרְוּ** فبالفتح وحركتها في **הַמְּמַלְאוּ** بالضم
 لانضمام العين بعدها وكذلك **הַמְּמַרְוּ הַמְּמַלְאוּ** الراء والحاء
 ساكنتان والميم والذال منحرّكتان بالكسر للياء التي تتلوها
 وكذلك **וַיְבָרֶךְ עֲלֵיהֶם** (Gen. 45, 15) **וַיְבָרֶךְ** على **צוּאָרְיוֹ** (46, 29)
אֵל תּוֹסֵף على **דַּבְּרֵיוֹ** (Pr. 30, 6) **יִפְתֵּה אֱלֹהִים** (Gen. 9, 27)
וַיִּפְתֵּה בסתר **לְבִי** (Job 31, 27) **וַיִּשְׁבֶּה** **יִשְׁמַעְעֵאל** (Jer. 41, 10)
אֵל יִשְׁבֵּה **אֵל דַּרְכֵיהָ** **לְכַךְ** (Pr. 7, 25) **וַיִּלְחֶה** **בֶּן** (Gen. 16, 11)
לֹא שָׁמַתְ אֱלֹה (Jes. 47, 7) هذه كلها محرّكة الا آخر لاندراجها
 مع ما بعدها واما في الوقف والقطع فساكنة مثل **וַיִּשְׂא**
לֵאשׁוֹ קוֹלוֹ וַיְבָרֶךְ (Gen. 27, 38) وغيرها ومما يجب أن تعرفه
 وتقف عليه أيضا أن العبرانيين لا يجمعون بين ثلاثة احرف
 محرّكة في الكلمة السالمة من **א'ח'ה'** لا ومن **אַלְتִּقاءِ** **المثلّين** *

ابتدا حروف اللين والمدّ

حروف اللين والمدّ ثلاثة وهي **א'ו'י** صورة هذه الثلاثة احرف
 مشتركة في العبرانية لمعنيين متباينين في المنطق المعنى

رَهَبים لְהָבִים נהרה נהרים דאגה דאכה שחקים פחדים
 פתחים لم יכרְכוּ אִשְׁכָּא בִּלְקַמֵּץ הַדִּי בַעְדָּהּ לִכְּנָן בַּלְּפִתּוּחַ
 אִשְׁתַּכְּפָאָהּ וּמִנְהָ מָא יִכְרְכֵךְ בַּלְּקִסְרָא פִּקְטָא אִזָּא כָּאן מָא בַעְדָּהּ
 יָא מַכְרְכָהּ וְלֹא יִשְׁטַל עַן אִי חִרְכָהּ תִּכְרְכֵךְ בִּיהָ אִיָּא
 פִּכִּיף מָא כָּאנֵת פִּלְשְׁכָאָהּ פִּלְשָׁהּ מִכְסוּרָה אִבְדָּא מִתְּל
 בְּנֵד מִשָּׁה (Ex. 9, 35) וְיִדְעוּ וְיִדְעוּ וְיִרְדּוּ וְיִרְדּוּ וְיִאֲמְרוּ
 חִרְכָהּ אִשְׁכָּאָהּ בַּלְּקִסְרָא אִבְדָּא וּמִנְהָ מָא יִכְרְכֵךְ בַּלְּפִתּוּחַ
 וְזִלְכָּ כְּתִיב גְּדָא אִזָּא לֹמ יִכְּנ מָא בַעְדָּהּ אִחַד הַזֶּה
 הַחֲמִשָּׁה אַחַר הַתִּי קָדְמֵת בֵּל כָּאִתְּנָא מָא כָּאן מִן סַאֲרֵי הַחֲרוּף
 מִתְּל בְּרַבָּה קְלָלָהּ רְשָׁעִים שְׂמָנִים נְדוּדִים נְבוּכִים דְּשָׁנִים
 כְּבָדִים גְּלוּלִים רַבִּיבִים תְּכַרְכֵּיכ אִשְׁכָּאָהּ אִבְדָּא בַּלְּפִתּוּחַ אִלָּא
 הַכְּמִץ הַדִּי וְאַחַדָּהּ מִזְמוּרַת הָאוּלָּה בַּחֲלָם וְאַסְמֵי הַדִּי אִלְּוֵל
 פִּיֵּה זִמְ אִוְלָה בַּחֲלָם פִּאֵן אִשְׁכָּאָהּ הַמִּבְּתֵּדִי בִּיהָ פִּיֵּהָ מַכְרְכָהּ
 בִּלְקַמֵּץ פִּי גֵּלִי הַכְּלָם מִתְּל קְרָשִׁים הַתִּי וְאַחַדָּהּ קוּדְשָׁהּ
 קְרָשִׁים הַתִּי וְאַחַדָּהּ חוּדְשָׁהּ קְרָשִׁים הַתִּי וְאַחַדָּהּ גְּרָשִׁים מִתְּל
 אִגְרָה אִגְרֵי חִירָם (I Reg. 10, 11) הַדִּי אִסְלֵה אִגְרֵי אִלָּא קְרָשִׁי
 (Gen. 16, 13) הַדִּי אִסְלֵה רְוִאִי מִלְּעֵל וְהוּוּ הַקִּיָּאָס פִּי מוֹדֵ-
 קְרִי (Deut. 29, 23) אִלָּא-קְרִי-לֶךְ (Ps. 83, 2) הַדִּי אִסְלֵהָּ חֲרִי
 רְוִי בַּחֲלָם וְלִישָׁה יִלְזֵם אִחַד הַזֶּה הַשְּׂרִוּוֹת אִזָּא כָּאנֵת אִשְׁכָּאָהּ
 בַּעִינָהּ תַּחַת אֵלֶּף אוּ חָא אוּ חָא אוּ עֵינִין לֹאֵן לְחִרְכָּתָהּ אִנְכָּהּ עֵינֵי
 הַזֶּה פִּאֵלְמֵהּ וּבַחֲרִי הַלְּוִיָּהּ הַתִּי תִּכּוֹן מִע אִשְׁכָּאָהּ הַמִּבְּתֵּדִי בִּיהָ

على جميع اللغة العبرانية بيانا كافيا ووضحت مواضع

الפתחין والקמזין ايضا شافيا *

واقول أن العبرانيين لا يبدون بساكن ولا يقفون على متحرك ولا يكون عندهم ساكن او ساكنان ملتقيان إلا بعد متحرك متقدم لأن كل اللבא تكون أول كلمة او اسم مبتدأ بها فهي مكسرة وكيفية حركتها على انحاء وذلك أن منها ما يحرك بمثل حركة ما بعده اذا كان ما بعده ألفا او هاء او حاء او عينا أعني إن كان الذي بعد اللבא من هذه الاربعة احرف محركا بالفتح حركت اللبא قبلها بالفتح وإن كان محركا بالضم حركت بالضم وإن كان بالكسر حركت بالكسر مثل **יְהוָה** (Pr. 29, 3) فان الياء مكسرة بالفتح لأن الالف بعدها مفتوحة ومثل **יְהוָה** فان التاء مبالغة الى الاري لأن الالف بعدها لاري وكذلك **קָהוּ** القاف مضبومة لأن الحاء مضبومة **קָהוּ** القاف مكسورة لأن الحاء مكسورة وكذلك **יְהוָה** (Thr. 3, 45) **יְהוָה** اور (Gen. 1, 3) وكذلك **שֵׁם יְהוָה** (Ecc. 11, 3) حركة اللבא مثل حركة ما بعدها على هذا تجرى حركة اللبא المبتدأ بها التي بعدها احد هذه الارب احرف حكتها ابدا مثل حركة ما بعدها أي حركة كانت من السبع حركات سوى الكمז فأتهم يستثقلون في اكثر كلامهم تحريك **שֵׁם** قبلها بالكمزوت فحركوها بالفتح في مثل **יְהוָה** **יְהוָה** **יְהוָה** **יְהוָה** **יְהוָה**

تَسْقِي انتسقى لى ولعدّ الناظر فى هذا الكتاب يوسعنى عُذْرًا
 فى ذلك او فى غيره من خلد يطلع عليه إِنْ شاء الله *
 والواجبُ علينا اهلِ الشوق الى هذه اللغة والتطلع نكوهها ان
 نقتدى فيها بالعبرانيين القدماء الاولين الناشئين فيها
 المطبوعين عليها لا سيما لغة الوحي وكلام النبوة وأن نقفو
 فيها اثارهم ونسلك بها مسالكهم ونجربها على مناهجهم
 فاذا فعلنا ذلك انبنى كلامنا على اساسه وتفرّع لنا من اصله
 وَعَلِمْنَا من اللغة ما جهلناه وَاَتَفَعْنَا بما علمناه *

وقسمت كتابى هذا على ثلاث مقالات المقالة الاولى فى ذكر
 ما احتجبت الى ذكره وتقدييم ما لم يكن بدًا من تقديمه من
 اسباب حروف اللين قبل ذكر تصريف الافعال بها وفى الافعال
 التى فاؤها حرف لين والمقالة الثانية فى الافعال التى عينها
 حرف لين والمقالة الثالث فى الافعال التى لامها حرف لين *

القول فى المتحرك والساكن

وقبل أن ابتهدى بذكر شىء من حروف اللين ابين ما المتحرك
 وما الساكن فنقول أن الحرف المتحرك ما نُظِفَ فيه باحدى
 هذه السبع حركات المسّمات **זָבַבְבָא מְבֻבִים** وهى **אָ** وأسمة
סַחַח وأسمة **קַמַמ** وأسمة **סַגּוּל** وأسمة **אָ** وأسمة **אָ**
 وأسمة **חַח** وأسمة **חַח** وأسمة **חַח** وأسمة **חַח** وأسمة **חַח**
 يُنطق فيه باحدى هذه السبع حركات ولولا كراهة التطويل
 والخروج عن غرض الكتاب لبيّنت هذه الحركات المشتملة

وَتُخَرَّبُ حُدُودَهَا وَتُنَهَّدُ اسْوَارَهَا لِأَنَّ الْفِعْلَ الَّذِي فَأُوهُ حَرْفُ
لَيْنٍ يَرْجِعُ فِعْلًا عَيْنُهُ أَوْ لَامُهُ حَرْفُ لَيْنٍ وَكَذَلِكَ الْفِعْلَ الَّذِي
عَيْنُهُ حَرْفُ لَيْنٍ يَرْجِعُ فِعْلًا فَأُوهُ أَوْ لَامُهُ حَرْفُ لَيْنٍ وَكَذَلِكَ
الْفِعْلَ الَّذِي لَامُهُ حَرْفُ لَيْنٍ يَرْجِعُ فِعْلًا فَأُوهُ أَوْ عَيْنُهُ حَرْفُ لَيْنٍ
وَلَمَّا رَأَيْتَ هَذَا التَّغْيِيرَ الْوَاقِعَ فِي حُرُوفِ اللَّيْنِ خَاصَّةً وَضَعْتَ
فِيهَا بِتَأْيِيدِ اللَّهِ وَعَوْنِهِ هَذَا الْكِتَابَ الَّذِي بَيَّنْتَ فِيهِ انْحِثَاقَهَا
وَتَصَارِيفَهَا وَمَوَاضِعَ سِقُوطِهَا وَانْقِلَابِهَا فِي الْأَفْعَالِ بَعْدَ أَنْ
بَيَّنْتَ لِمَا قِيلَ لَهَا حُرُوفِ اللَّيْنِ وَالْمَدِّ وَمَوَاضِعَ انْدِغَامِ السَّاكِنِ
اللَّيْنِ وَغَيْرِ ذَلِكَ مَا دَعَتْ أَلْحَاجَةَ إِلَيْهِ وَرَجَوْتَ الْمَنْفَعَةَ بِهِ
مُسْتَمِدًّا فِي جَمِيعِ ذَلِكَ مِنَ الْمَكْتُوبِ وَقِيَاسًا بِالْمَوْجُودِ فِيهِ
مَا لَمْ يَكُنْ مَوْجُودًا اعْنَى أَنْتَى إِذَا وَجَدْتَ فِي الْمَكْتُوبِ ٤٦٦٦٦
تَصْرِيْفَ فِعْلٍ مَا وَلَمْ أَجِدْ بَعْضَهُ قَسَمْتُ بِأَلْبَعْضِ الْمَوْجُودِ عَلَيَّ
الْغَيْرِ مَوْجُودًا مَا لَمْ يَدْفَعْ عَنِ الْقِيَاسِ دَافِعٌ وَلَا مَنَعَ مِنْهُ مَانِعٌ
وَجَمَعْتُ كَلِمَةَ الْأَفْعَالِ ذَوَاتِ حُرُوفِ اللَّيْنِ الْمَوْجُودَةِ فِي الْمَكْتُوبِ ٤٦٦٦٦
وَأَلْفَتُهَا تَأْلِيْفًا وَرَتَّبْتُهَا تَرْتِيبًا فِي مَوَاضِعِهِمْ وَضَمَمْتُ كَلَّمَ نَوْعٍ
مِنْهُ إِلَى جِنْسِهِ وَكَلَّ شَخْصًا إِلَى نَوْعِهِ لِيَكُونَ ذَلِكَ أَتَمًّا فِي مَا
قَصَدْتُ بَيَانَهُ وَأَبْلَغَ فِي مَا نَوَيْتُ مِنَ الْإِنْتِفَاعِ بِالْكِتَابِ إِنْ شَاءَ
اللَّهُ وَمَا حَضَرَنِي فِي حِكَايَةِ ذَلِكَ وَوَصْفِهِ شَيْءٌ مِنَ اللَّفْظِ
الْحَيِّدِ الْفَصِيحِ وَنِظَامِ الْكَلَامِ الْمُتَقَنِّ سِوَى مَا أَرَجَوُ أَلَّا يُخِذَلَّ
بِالْمَعْنَى وَلَا يَذْهَبَ بِالْغَرَضِ الْمَقْصُودِ إِلَيْهِ فَقَطُّ فَانَّمَا أَصْلِي
وَمُرَادِي أَنْ يُفْهَمَ عَنِّي وَيُلْقَنَ مَعَانِيَّ بِأَيِّ لَفْظٍ امْكَنَنِي وَارَى

لير كما سببتين وقال ايضا مه لبني فرحاح لعود بنوم ورح
 أَخَذَ لְעוֹד بִּظְנֵהּ מִן וְעָדִיתָ עָדִי (Ez. 28, 40) פְּעֻדָה כְּלִיה
 (Jes. 61, 10) עֲדָה־נָא גֵאוֹן וְנִבְחָ (Job 40, 10) وَلֹמ יָאֵבֶה אִן
 مثله لا يكون إلا من فعل عينه حرف لين كما سيتضح ذلك
 مَا أَسْتَأْذِنُ شَرْحَهُ وَكَمَن يَعْتَقِدُ أَنَّ أَصْلَ نְתוּפָהוּ (I Sam. 28, 24)
 الفاء فقط ولا يحتسب بالواو ولم يدر أن الالف في نְתוּפָה
 انقلبت واوا ساكنة في نְתוּפָהוּ وكمن يقول أن أصل הוּבִישׁ
 בְּנֵהּ فقط ولم يَسْأَلْ عن الواو الساكنة التي كانت ياء في בְּנֵהּ
 הָאָרֶץ (Gen. 8, 14) בְּנֵשוֹ עֲצָמוֹתֵינוּ (Ez. 37, 11) فانقلبت واوا
 ساكنة في הוּבִישׁ وكمن يقول ايضا أن أصل קָם קָם קָם
 فقط وأصل דִּישׁ דִּישׁ דִּישׁ فقط وكذلك נְשָׂתָה נְשָׂתִי נְשָׂתָה
 الأصل فيه נְשָׂת فقط وجاؤا الى كلمات كثيرة وافعال جمّة غيروا
 بنيتها واسقطوا منها ما ليس بالساقط فاذا قال أن أصل
 נְתוּפָהוּ لا شيء غير الفاء وأن أصل הוּבִישׁ لا شيء غير בְּנֵהּ
 وأصل יָקוּם קָם فقط وأصل דִּישׁ דִּישׁ فقط وكذلك נְשָׂתָה
 נְשָׂת فقط فقد اجاز أن يقال من אָפָה נְתוּפָהוּ باسقاط الواو
 وأن يقال من הוּבִישׁ בְּנֵשָׂתִי בּוּישׁ او בְּנֵשָׂתִי יְבִישָׁה وأن يقال
 من קָם יָקוּם יָקָם יְקָמִתִּי יוּקָם او קָמָה קָמִיתִי יְקָמָה ومن
 דִּישׁ יְדִישׁ יְדִישׁ יְדִישָׂתִי יוּדִישׁ او דִּישָׁה דִּישָׂתִי יוּדִישָׁה وأن
 يقال من נְשָׂתָה יְשָׂתָה נְשָׂתִי יְשָׂתָה او יְשָׂתִי יְשָׂתָה
 كيف ما اراد المرید أن يقول قال فتنهدم حينئذ أبنية اللغة

כשם ה' אל עולם

الحمد لله الذي كان بلا ابتداء ويكون بلا انتهاء مبدع
الدنيا ومالكها مقدر الاشياء وسائسها الذي خلق بقدرته
الانسان فاضلا بما خصه به من النطق والبيان فضيلة أحسن
بها اليه ونعمة أنعم بها عليه احده جل ثناؤه وتقدست
اسماؤه حمدا يودى الى رضوانه ويوجب المزيد من إحسانه
وَاسْتَوْفَقَهُ لِلرُّشْدِ وَالْإِلَهَامِ وَاسْتَوْهَبَهُ الْفَهْمَ وَالْإِنْفَاهُ *
قال يحيى بن داود غرضي في هذا الكتاب الإبانة عن حروف
اللين والمد العبرانية والتنبيه على أنحائها وتصاريفها فقد
خفي أمرها عن كثير من الناس للينها واعتلالها ودقة معانيها
وبعد غورها فلا يدرون كيف تتصرف الافعال ذوات حروف
اللين وكثيرا ما يستعملونها في خطبهم واشعارهم على غير
الصواب ويسلكون بها غير سبيل الحق كمن قال في بعض
كلامه ان نملأنا اءدم نودلا مءرم البراءو ومكودلا مءرم
بءروءو اءنق بءروءو بءرمه من بءار بءارءو ولم يشعربان
مثل هذا المصدر لا يكون إلا من الافعال التي لامها حرف

كتاب

الأفعال ذوات حروف اللين

وكتاب

الأفعال ذوات المثليين

لابي زكريا يحيى بن داود الفاسي

المعروف

بأحيوج

وقد استخرجهما وصحّحهما
العبد الفقير المفتقر الى رحمة ربه
مريس يسترو

طبع

في مدينة ليدن المحروسة

بمطبعة بريل

سنة ١٨٩٧

